I

Se făcuse ora prânzului când Brad Pârâianu opri maşina în parcarea din faţa Sanatoriului. Îşi frecă ochii cu mâinile, trase un oftat de uşurare şi, apoi, fără grabă, împinse portiera şi îşi lăsă cu grijă picioarele să atingă pământul. Se ridică şi ieşi, încercând să-şi îndrepte, atât cât se mai putea, spatele înţepenit. Simţea anii ce se adună că îi apasă umerii, făcându-l să se întrebe uneori de ce n-o fi omul ca vinul de soi, să-şi sporească valoarea pe măsură ce se învecheşte.

Privit cu mai puţină atenţie şi ceva mai de departe, cu statura îndesată, alb la păr, cu barba aproape de tot albă şi ea, tunsă potrivit de scurt, cu o pălărie de paie pe cap şi cu atmosfera de singurătate ce-l înconjura, puteai admite că omul aducea binişor cu bătrânul pescar din „Bătrânul şi marea" de Hemingway.

Pârâianu venea de la clinică, unde, câteva bune ceasuri, fusese prins în alergătura şi zăpăceala de fiecare zi, obişnuite pentru un mare spital românesc, în care se bulucesc, încă de la primele ore – amestecându-se, de-a valma, împiedicându-se unii de alţii şi încurcând medicii şi asistentele, care îşi încep munca –, o droaie de aparţinători şi de alţi oameni sosiţi, conform unui vechi obicei, „să-şi facă analize" sau la controale indicate de medici la părăsirea spitalului, nevoi pe care mulţi ar fi putut să şi le rezolve în altă parte, nu neapărat în inima clinicilor.

Lor li se adaugă cei ce îşi au locul în spital, studenţii, rezidenţii şi, desigur, bolnavii internaţi, aflaţi într-un continuu du-te-vino, spre şi dinspre fel de fel de analize şi probe, unii, să le suporte, iar alţii, să-i însoţească pe aceştia, ansamblul semănând, mai ales la etajele suprasolicitate, cu o gară la ora sosirii trenurilor cu navetişti.

În acest talmeş-balmeş – care i-a adus spitalului porecla „Corabia nebunilor", folosită cu înţelegătoare ironie ori cu năduf, după starea sufletească a fiecăruia –, sub presiunea lipsurilor de tot felul, parcă niciodată atât de multe şi de grele, în care tâlharii de doctori sunt mai „binecuvântaţi" decât oricând să-i îngrijească pe nesuferiţii de bolnavi, Pârâianu avea, şi el, parte de o seamă de formalităţi, de şicane şi de corvezi, din ce în ce mai numeroase de la o zi la alta şi de care i se făcuse, de mult, silă.

Bolnavii şi studenţii nu l-au călcat niciodată pe nervi, iar în ultimii ani îl liniştesc, chiar. Pe cei dintâi, Brad face eforturi să-i asculte calm şi atent, pentru că ei înseamnă unul dintre rosturile lui, pe care şi-l înţelege mai bine acum decât altădată, şi, cu toată neputinţa medicinei, ce îl deprimă, se căzneşte să le vină, cât poate, în ajutor. Cu studenţii e o problemă, nu se prea lasă slujiţi, ca şi când tot mai mulţi au uitat cu ce treburi sunt ajunşi la facultate.

La Sanatoriu, Pârâianu vine cu tragere de inimă, iar uneori, când şi vremea este frumoasă, mai ales primăvara, îşi ia răgazul să-şi privească ceva mai îndelung propria înfăptuire.

După ce coborî, îşi aranjă, cum crezu de cuviinţă, pălăria cam ponosită, lăsă întredeschisă uşa micuţei maşini şi îşi sprijini pe ea cotul drept, alegând o poziţie comodă, care să-i permită a privi mai mult timp în aceeaşi direcţie, fără să-şi strâmbe gâtul, ce începuse să-i pârâie nervos, la orice mişcare mai largă. Se întoarse, aşadar, cu faţa spre clădire şi ochii i se luminară, abia perceptibil, de mulţumire: „Da, a ieşit bine, chiar mai bine decât am sperat vreodată". Poate că un altul, în locul lui, s-ar umfla ca broscoiul din poveste, gata să plesnească, arătând lumii ce a realizat, dar lui Brad Pârâianu bucuria îi dă, acum, rareori, târcoale, cu toate că ar vrea să se mai poată bucura. Se afla la doi metri de marginea vechiului şi marelui parc al staţiunii, peste drum de care se ridică Sanatoriul, îndatorat şi, parcă, încântat de o asemenea plăcută companie. După cum arăta parcul, solitarul vizitator îşi dădu seama că, peste puţin timp, se va lăsa toamna, iar acest gând îi accentua părerea de rău că vara, care îi este dragă, stătea să plece. Frunzele prinseseră a se îngălbeni şi nu va mai trece mult până când crengile copacilor, unii dintre ei seculari, vor rămâne tot mai golaşe, părăsite, aproape în fiecare clipă, de frunzele ruginii, dezlipite de pe ele şi pornite, ca într-un dans leneş, către pământul umed.

Toamna şi, mai ales, iarna nu-i mai plac de foarte mulţi ani, ceea ce nu este de mirare, dacă iei în seamă tremuratul nesfârşit şi degerăturile mâinilor şi ale urechilor lui, provocate de frigul chinuitor din internatele unde îşi petrecuse toţi anii adolescenţei. Atât de nesuferite îi erau amintirile acelea, încât, de

atunci, nu s-a mai putut gândi la un concediu la munte, iarna, fără să-l treacă fiorii.

Acum, aceste anotimpuri îi accentuează indispoziția şi singurătatea, dar, cum nu poate sări peste ele, încearcă să le suporte, cu gândul la lunile mai calde şi mai frumoase ce vor veni. Vor veni şi vor trece şi ele...

Preț de încă vreo câteva minute, Pârâianu păru să contemple, sau, mai degrabă, să scruteze, cu grijă de gospodar, Sanatoriul; iar ochii minții sale, obişnuiți cu asemenea îndeletnicire, mai înregistrară câteva mici defecțiuni nou-apărute, ce trebuiau remediate. Trânti uşor portiera, trecu strada, intră în curte şi se opri pentru câteva momente în fața simbolicei statui din fața clădirii.

Portarul îl aştepta, într-o poziție decentă, respectuoasă, zicându-şi, poate, în sinea lui: „Ce-o mai avea de privit, habar nu am, că doar cunoaşte clădirea asta mai bine decât îşi ştie propria casă. După ce că mă ține în picioare, parcă îl văd că iarăşi îmi arată, în tăcere, cu degetul, vreo gumă de mestecat scuipată de împielițații de copii ori – ferească Dumnezeu – vreun chiştoc de țigară."

Sanatoriul este frumos, într-adevăr. Însă, nu numai de asta îl îndrăgeşte Pârâianu atât cât îl îndrăgeşte, ci, mai ales, fiindcă aici şi-a zidit puterea, dragostea şi disperarea, sau, altfel spus, o parte însemnată din propria viață. Nu-i vorbă că şi răsplata este pe măsură, de vreme ce întruchiparea originalei sale idei a devenit un binefăcător refugiu pentru mulți

năpăstuiți, ale căror priviri curate şi recunoscătoare, îndreptate spre el, atunci când îl întâlnesc, le resimte ca un pansament pe o rană încă deschisă.

Urcă drumul în pantă, cu paşi rari, gândind, poate, că, de la o vârstă, în timp ce suie dealul, omul ajunge să constate că, de fapt, merge la vale. Intră în Sanatoriu, străbătu coridorul scurt, ce ducea la cabinetul său, şi apăsă pe clanță. Ca de fiecare dată, cea dintâi privire îi căzu, şi astăzi, pe tabloul atârnat pe peretele opus uşii, din care îi zâmbea, timid, un chip de copil, dar nu al unuia oarecare, ci al aceluia care fusese însemnul vieții tatălui său. Întâlnirea celor două priviri, din două lumi diferite acum, îl mai tulbură încă, pe Pârâianu, deşi au trecut atâția ani de la iremediabila despărțire.

De cum se aşeză, începu să-şi bată capul, ca şi la clinică, cu îndeletniciri ce n-ar fi trebuit să-l privească pe un profesor. Datoria lui este să examineze pacienții, să discute cu medicii Sanatoriului cazurile mai grele, chestiunile medicale, nu să vadă, întâi şi întâi, dacă sunt destui bani pentru salarii, pentru reactivi şi medicamente, mâncare, apă, gaz şi multe altele. Nu că n-ar fi obişnuit cu toate aceste îndatoriri – doar are de-a face cu ele de ani de zile –, dar ele îi mănâncă timpul, ceea ce îl sâcâie peste măsură. Şi, totuşi, trebuie să se supună, fiindcă nu are de ales şi, spre norocul lui, Pârâianu se acomodează uşor cu orice şi nu face o tragedie din fel de fel de obstacole zilnice. Se apropia sfârşitul anului şi era tot mai clar că, nici de această dată, banii nu vor ajunge, deşi Sanatoriul cheltuieşte puțin. Pentru ca s-o scoată

la capăt, se şi vede, iarăşi, ca şi anul trecut, ca în fiecare an, bătând la uşile celor ce ţin punga cu baierele atât de strânse. „M-am săturat de tot sistemul, se enervează, câteodată, Pârâianu, dar altul nu există şi se pare că nici nu va exista prea curând; nebun de-ai fi şi tot n-ai crede că i-ai putea face mai sănătoşi pe români, înarmat numai cu pachete de legi, fără cheltuială. Nici fariseii de politicieni, ce au pâinea şi cuţitul, nu cred aşa ceva, dar unii dintre ei fac tot ce pot să-i convingă pe creduli că principalul izvor al relelor sunt doar doctorii."

Cu astfel de gânduri, profesorul părăsi cabinetul şi urcă scările spre secţie, se interesă de numărul pacienţilor internaţi, trecu prin câteva saloane, deschise apoi uşa laboratorului şi întrebă dacă noile analize sunt de încredere, primind, se pare, un răspuns care îl mulţumi. Pe urmă, o luă înapoi spre alte sectoare; împinse în lături, cu grijă, uşa bucătăriei, privind înăuntru fără să intre, dar simţind în nări mirosuri îmbietoare, traversă sala de mese şi ieşi pe o terasă, pe care o străbătu, îndreptându-se spre departamentul de recuperare, aflat într-o altă clădire. Era, de altfel, acelaşi drum pe care îl parcurgea de fiecare dată.

Copiii terminaseră masa de prânz şi păreau bine dispuşi. Ei, ca, de altfel, şi tinerii ce poposesc la Sanatoriul din Apele Vii se simt bine, deşi înapoia acestei aparenţe se ghicesc grijile şi tristeţea. De fericire poate că ar fi potrivit să li se pomenească cu prudenţă. Pentru unii, fericirea, dacă apucaseră cumva să-şi dea seama ce înseamnă aceasta, rămăsese,

undeva, în urmă, fiindcă acum ea ar fi însemnat să se trezească din coşmarul lor într-o miraculoasă zi, în care nu vor mai avea nevoie de nenumărate înţepături; pentru alţii, fericire ar fi joacă în voie, zburdălnicie, fără teama că trântelile şi căzăturile i-ar putea pune la pat, definitiv sau măcar pentru câteva luni de zile. Din păcate, nimeni nu le poate reda aceste plăceri ale copilăriei.

La Apele Vii nu se aud prea des strigăte şi chiote, aşa cum trăgea Brăduţ, pe vremuri, la Pârâieni, ci, rareori, câte un râs sănătos, cu toate că nimeni nu-i opreşte pe oaspeţii Sanatoriului să zburde şi să se bucure. Doar că pofta de râs le-a cam scăzut, fiindcă neplăcerile bolii îi maturizează repede; conversaţiile lor, însă, se prelungesc, adesea, până târziu, în noapte, de parcă le-ar fi teamă de somn. Cei ce îi îngrijesc îi înţeleg, de cele mai multe ori, şi-i lasă, deşi se mai şi zburlesc la ei, să meargă la culcare o dată, căci vine o altă zi, cu alte griji. De zâmbit, zâmbesc, sunt calzi şi dornici de înţelegere şi de afecţiune, pentru că omul, încă dinainte de a se naşte, are nevoie de iubire, de multă iubire, de care niciodată nu se satură şi pe care o absoarbe, cum soarbe nisipul deşertului apa. Şi, cu atât mai mult când e vorba de copii bolnavi, înţelege lumea sau, cel puţin, o interesează însingurarea şi chiar disperarea din străfundurile acestor suflete? Şi cât de greu pot fi alinate plânsul şi dorul unui copil plecat de lângă mama lui? Nu înţelege, n-o interesează, şi rău face.

Profesorul este preocupat de toate acestea şi, câteodată, atunci când are timp să filozofeze, îi vine să

blesteme, nici el nu ştie exact ce, şi se întreabă: „Cu ce sunt vinovaţi aceşti lăstari, încât să tragă ponoasele şi să-i răscumpere păcatele bătrânei păduri, plină de uscături?”

Vizita de astăzi se apropia de sfârşit.

Pe terasa acoperită, câţiva copii asistau în liniştе la o pereche ce juca ping-pong, aşa, să se mai dezmorţească, din piscină străbăteau glasuri, strigând de plăcerea bălăcelii, iar în bibliotecă alţii îşi făceau siesta, uitîndu-se la televizor.

Mai aruncă o ultimă privire spre curte şi spre clădire şi se îndreptă, din nou, către cabinet, încheindu-şi periplul.

La drept vorbind, avusese parte de încă o zi obişnuită, de zece ore de muncă. Pleca, şi astăzi, ca întotdeauna, mai liniştit, dar şi puţin mai trist, căci nu lăsa în urmă decât un câmp de bătaie între dorinţa de viaţă şi teama de boală. Nu şi dezarmat, pentru că alesese, de bunăvoie, ca, pe lângă ale lui, să mai poarte în suflet şi o parte dintre necazurile altora, care deveniseră, acum, şi propriile lui poveri.

Brad Pârâianu îşi aminteşte, mai ales în ultimii ani, de copilăria şi de tinereţea lui, aşa cum fuseseră ele, nici prea, prea, nici foarte, foarte, dar pe care tinde, parcă, să le idealizeze. În parte, este de acord cu părerea lui Calistrat Hogaş, cum că amintirile sunt tinereţe, iar tinereţea, fericire. Acum, când vede cum coboară, încet, dar fără oprire, povârnişul după-amiezei vieţii sale, simte un gust amar, ceea ce li se întâmplă, probabil, aproape tuturor oamenilor, o dată cu trecerea anilor.

Mulți nu mai știu ce să creadă despre el, dar cei din jurul lui îl consideră un om tare, un învingător, mai ales prin ceea ce lasă în urmă, în comparație cu alți oameni din lumea lui sau din afara acesteia. Și cei ce gândesc așa nu greșesc prea mult, căci Pârâianu n-are de ce se ruşina, ba, dimpotrivă.

Apărut pe lume într-o familie simplă, de învățători de țară, a reușit, atât cât se vede, singur, fără propte, fără peșcheșuri și fără politică. De aceea, cu puțină îngăduință, până într-o teribilă zi, Pârâianu a fost satisfăcut de viață. Apoi, însă, în ciuda a tot ce a făcut, el s-a considerat un învins; este drept, învins nu de oameni, nici de vremuri, ci de un dușman necunoscut, incert, căruia, din această cauză, nu are nici măcar posibilitatea de a-i înfige degetul în piept, învinuindu-l. Se simte aidoma unui tren, pe care un acar criminal sau doar adormit l-a trecut, de pe o linie cunoscută, ce duce spre un capăt așteptat, pe alta, despre care nu se știe încotro merge.

Și, totuși, nu lasă să se înțeleagă ce părere are despre propria existență. La ce i-ar folosi? Așa că se străduiește să-și controleze simțămintele, să calce repede și apăsat și să se țină drept, ca și când, întotdeauna, ar fi într-o excelentă dispoziție; din când în când, își îndreaptă umerii, ce tind să vină înainte, și aruncă priviri ce se vor încă semețe, care, de mirare totuși, îi mai înșală pe mulți.

Altfel spus, Pârâianu vrea să salveze aparențele și chiar reușește, ajutat de puterea și de obișnuința de a nu se da bătut și de mintea, care încă nu l-a trădat. Cei

din preajma lui, aproape fără excepție, luând de bun ceea ce vrea el să le sugereze, îl consideră un bivol, bun de tras şi demn de a fi contracarat sau exploatat. Atunci, râde pe sub mustață, înțelegând că nu şi-a dat încă pe față slăbiciunile. Iar această constatare îi este suficientă ca să continue.

Numai pe sine nu se poate înşela.

Cu toate acestea, nu s-ar spune că viața îi este indiferentă. Depăşise perioada când nu-i păsa, nicidecum, dacă trăieşte sau nu, dar rob vieții n-avea cum să-i mai fie şi ținea ca toate socotelile cu ea să fie clare şi să nu-i rămână dator cu nimic. Nici n-ar prea avea de ce, ceea ce-i oferise cu o mână, îi luase cu amândouă.

Până acum un deceniu şi jumătate, Brad Pârâianu trăise aşa cum trăiau majoritatea oamenilor, ce îşi vedeau de nevoile lor modeste.

Născut cu darul unei gândiri limpezi şi al lucrurilor temeinic făcute, când i s-au dat bolnavi pe mână, Pârâianu s-a îngrozit cât de puțin ştia, din cât ar fi trebuit, şi cât va fi nevoit să muncească până va începe să fie stăpân pe el. Constatarea aceasta l-a făcut să întreprindă tot ce depindea de el ca să ajungă un medic bun, adică unul care greşeşte foarte puțin din cauza ignoranței. A avut o tinerețe în care învățătura constantă, uneori cu accente de silnicie, i-a adus siguranța de mai târziu, deşi abia pe la patruzeci de ani a fost în stare să ia aproape orice decizie în specialitatea lui. Câteodată, încrederea în sine i se cam urca la cap, dar câte o banală greşeală îl aducea cu picioarele pe pământ, făcându-l să-şi spună cu

sarcasm: „Mai am puțin şi îl ajung pe Pico della Mirandola, foarte tânărul erudit, care credea despre el însuşi că ajunsese să ştie tot ce merita să fie ştiut, ceea ce, câteva secole mai târziu, l-a făcut pe Voltaire să adauge, în zeflemea, desigur, că încrezutul filozof nu numai că ştiuse totul, ci şi ceva în plus". Încet, dar sigur, valoarea lui Brad a ajuns să fie apreciată de maeştrii lui şi acceptată, în general, constatare care, la vremea respectivă, i-a gâdilat orgoliul, deşi gândea că ar fi putut şi mai mult: „Treaba lor ce cred, numai eu ştiu cu adevărat ce pot şi ce nu pot." El este convins că nu atât pacienții sunt cei ce pot măsura valoarea unui medic – aceştia se pot înşela uşor, luându-se, mai ales, după aparențe –, cât faptele, colegii de breaslă şi o parte dintre studenți. Cei din urmă, puțin ştiutori şi mai creduli, s-ar putea să fie, totuşi, cei mai bine intenționați –, deşi, în ultimii ani, Pârâianu se cam îndoieşte de asta –, în timp ce unii colegi te ridică sau încearcă să-ți dea la cap, după cum le dictează interesele şi arhicunoscuta invidie. Cum, necum, după ce, ani de zile, îi întrebase pe alții mai înțelepți, i-a venit rândul să fie el cel întrebat, iar pe urmă să fie considerat unul dintre profesorii care îşi merită poziția, nu dintre cei făcuți din material puțin şi prost. Chiar şi studenții apreciază faptul că Pârâianu nu şi-a abandonat elementara datorie de a-şi ține cursurile – o tot mai rara avis, în zilele noastre – şi recunosc că notele sale sunt printre cele mai apropiate de realitate, deşi exigența sa, normală de altfel, nu prea le este pe plac multora. Totuşi, nu se bate cu pumnul în piept, întrucât crede că este firesc ce face el, nu ce fac alții.

Pârâianu admite că unora din casta lor le provoacă o stare de disconfort şi chiar de aversiune, nu numai din cauza felului de a spune lucrurilor pe nume, fără ascunzişuri, direct şi fără falsă diplomaţie, dar şi pentru că se observă la el o discretă satisfacţie, când rosteşte adevăruri pe care alţii le-ar fi cosmetizat, ca şi când ar crede că este de datoria lui să procedeze astfel. Brad are convingerea că falsa diplomaţie înseamnă şi abandonarea principiilor, şi compromisuri, şi consimţire, şi complicitate – câte ceva din toate –, mai mult decât suficient ca să-i repugne. Întreaga viaţă nu este altceva decât un neîntrerupt şir de compromisuri, spun obişnuiţii compromisurilor, ca o scuză. S-o creadă ei, adevăratul compromis este un târg, o tocmeală, gândeşte Pârâianu, ce scoate la iveală grave defecte de caracter şi care, de regulă, aduce prejudicii altora. Cum ar putea fi scuzabil aşa ceva?

După opinia lui, destui dintre cei de acelaşi rang cu el sau mai mici, experimentaţi sau „tineri lupi", dau aprig din coate şi, întrecându-se în compromisuri, nici nu se mai gândesc să ridice capul deasupra mâlului în care se bălăcesc. Majoritatea, din interes, alţii pentru că sunt şantajabili ori fricoşi, sau, pur şi simplu, fiindcă le face plăcere.

Această părere nu-l face pe Pârâianu să fie mai indulgent nici cu sine şi să se placă foarte mult şi întotdeauna. Uneori, cam repezit, făcea şi face, încă, greşeli de toate felurile, pe care le regretă imediat, fiindcă, de obicei, nu are intenţia să jignească, deşi se nimereşte să iasă şi aşa. Câteodată, în tinereţe, era,

poate, puțin mai cabotin decât s-ar fi cuvenit, dar nu din cale-afară. Pârâianu îşi cunoaşte aceste metehne şi multe altele, încearcă să şi le reprime, regretă că nu se poate dezbăra de toate şi se mustră că nici până azi nu şi-a însuşit dictonul – pe care altora li-l propovăduieşte adesea –, după care omul învață să vorbească în vreo doi-trei ani, dar nu învață să tacă nici într-o viață întreagă. De aceea, câteodată, ajunge să se şi întrebe: „Chiar aşa, ai tu, Pârâiene, dreptul să ridici piatra, cel dintâi?"

Una peste alta, i-ar plăcea să fie acceptat, cu defectele şi calitățile sale – oricum este prea târziu să se schimbe –, iar posibilii detractori nu numai că nu-l deranjează, ci consideră că aşa e firesc. Nici nu s-ar simți bine să nu aibă, i s-ar părea o dovadă de lipsă de interes din partea oamenilor, şi de platitudine, din partea sa.

Ceea ce puțini ştiu şi ceea ce este greu de crezut pentru mulți este faptul că, la el, conflictele nu degenerează în ură, ci doar în resentimente de mai scurtă sau mai lungă durată, chiar dacă se aprinde repede şi intră, fără să se poată abține, în dispute, mai degrabă inutile. Ura nu-l chinuie, nu ține minte, uită uşor sau, mai bine spus, încuie lucrurile neplăcute în sertare ale minții, la care nu umblă decât rareori, când se mai iveşte ceva asemănător experiențelor trecute.

Brad Pârâianu a trăit în comunism, până la maturitate, şi este firesc ca acesta să fi lăsat urme în mintea sa. Dar a rămas destul de lucid, şi-a dat seama ce se întâmplă şi, deşi ar fi dorit schimbarea, poate chiar dispariția de pe pământ a satrapului, s-a obişnuit

cu ideea că asta este situația, pe care a acceptat-o. De la o vreme, nimeni nu mai avea curajul să crâcnească; în atmosfera kafkiană, sufocantă, în care românilor le era frică să şi respire, ca nu cumva să-i audă Securitatea ori Partidul, Pârâianu ajunsese să creadă că, dacă nu se va întâmpla vreo minune, geniul carpatin va muri de bătrânețe, odată şi odată, când pentru el va fi prea târziu ca să mai poată schimba ceva. Dar se împăcase cu gândul că toate aspirațiile pe care le avea vor rămâne visuri; oricum el era mulțumit în mica lui lume. Nu se dezice nici acum de acei ani, fiindcă, spune el, fuseseră anii lui, pe care îi trăise cât de normal putuse şi, prin urmare, n-avea de ce să-i renege. El şi Silvia se socoteau chiar fericiți, iar fericirea lor simplă avea un izvoraş minunat. Erau sănătoşi toți trei, aveau prieteni, pe care îi întâlneau constant şi împreună cu care petreceau multe zile frumoase şi nopți cu nişte chefuri de pomină.

Spre sfârşitul acelor ani, un singur lucru ajunsese să-l deranjeze peste măsură: i se luase dreptul să vorbească, să spună ce-i trece prin cap, iar această interdicție îi apăsa, greu de tot, creierul. Acum gândeşte că totul a fost şi este pe dos: „Atunci, dacă deschideai gura, te asculta cine nu trebuia, acum, poți să strigi cât vrei, nu te ia în seamă nimeni, deşi n-ar fi exclus să te mai asculte cineva”.

Fuga în străinătate, care îi trecuse prin minte mai de mult, pe care o mulțime de cunoştințe ori de colegi o aleseseră, nu-l interesase. Când au făcut cerere să meargă, pentru prima dată, în excursie, în Germania, viza le-a fost refuzată, deşi plecau doar el şi

Silvia. Securitatea se opusese. De ce, nu ştie, căci legătură cu ea n-a avut decât o dată, când doi inşi l-au luat, cu o maşină, să le vorbească securiştilor despre colesterol şi despre zahărul din sânge, aceşti doi duşmani, şi ai comuniştilor şi ai capitaliştilor, şi chiar ai securiştilor, singurii pe care i-a „turnat".

Au repetat cererea un an mai târziu şi s-au mirat că, de data asta, lesa le-a fost scoasă şi au fost sloboziți; habar n-aveau de ce acum da. „Organul" era sadic, altfel nu se putea să nu-şi fi dat seama că, dacă ar fi vrut s-o şteargă, ar fi făcut-o mai înainte, nu atunci, când le trecuse timpul. Ceea ce nu credea Securitatea, din cauza perversității ei, era chiar adevărul că idiotul de Pârâianu n-ar fi fost în stare să trăiască în altă parte a lumii. Câteodată, îşi spune că, dacă ar fi făcut-o, totuşi, poate ar fi fost mai bine, dar acum gândul acesta inutil îl preocupă tot mai rar şi îl alungă imediat; oricum n-are să ştie niciodată cum ar fi fost.

Revoluția – vreo cinci zile revoluție a fost – l-a luat prin surprindere, apoi i-a fost teamă pentru cei din stradă şi a lăcrimat, şi de bucurie şi de tristețe, pentru moartea acestora, ca mai toată lumea. „Pitit după perdea", Pârâianu scria o carte şi, sincer, credea că totul va fi un foc de paie.

După aceea, la vreo două, trei săptămâni, când fiecare începuse să se gândească la sine, s-a dezlănțuit febra alegerilor în universitatea lor şi, ca peste tot, plata unor polițe. Oamenii prinseseră a se muşca între ei, dar cu delicatețe, ceva ce semăna cu loviturile la

glezne, date pe furiş, între copii, sau cu o bâză. Pârâianu ştia că putea dormi liniştit. Alţii, destui, se simţeau „dalmaţieni" şi credeau că ceilalţi ştiu despre ei ce ştiau ei despre ei înşişi şi despre ceilalţi. Pândă reciprocă. Era, încă, prea multă ceaţă, ca să se poată prevedea ce se va mai întâmpla. Pârâianu rămăsese calm, pentru că n-avea nici de dat, nici de primit. Cei ce lucraseră pentru „Ochiul şi timpanul"– mulţi, puţini, probabil că nu se va afla vreodată –, ceea ce lui Pârâianu nici măcar nu i se propusese, au tremurat vârtos şi s-au dat la fund, dar scurt, până li s-a şoptit: „La loc comanda, gata, a trecut. Hai, capul sus, suntem o forţă, intraţi în afaceri, în politică, românul s-a născut fricos şi uituc."

Alţii se îmbogăţiseră, se căpătuiseră – nu era un secret cum – şi nici în cot nu i-a durut; până una-alta, s-au ales cu nişte apostrofări – mare scofală! –, dar s-au făcut că plouă şi apoi au continuat cu vechile năravuri, chiar mai abitir decât înainte, ori s-au apucat şi ei de afaceri. Dar şi dacă ar fi fost daţi afară, cum se temuseră unii, tot neamul lor putea trăi, bine mersi, fără să mai mişte un deget, cel puţin încă o generaţie sau două, din ce agonisiseră înaintaşii.

Prin ianuarie, s-au iscat câteva mitinguri, bune ocazii de defulare, fiindcă şi cei mulţi şi mici simţeau nevoia să dea câte un bobârnac dascălilor pe care îi detestau. Pe vremea aceea, ca şi mai înainte, ca şi după, motivele antipatiei studenţilor români erau puţine, dar clare şi vizau nesaţul şi batjocura în care mulţi „maeştri" îşi făceau datoria. Nu se striga nici împotriva comunismului, nici a Securităţii.

Adunările astea păreau să fie spontane. Masa, aglomerată în curtea interioară, scanda un nume şi omul chemat, dacă se nimerea pe acolo, trebuia să urce, spre o scenă improvizată, pe acoperişul unei gherete, unde se ajungea fie din clădirea universității, printr-o fereastră, prin care se trecea cocoşat, în poziția în care a coborât Ceauşescu din blindatul ce l-a adus la Târgovişte, fie pe o scară obişnuită, de vreo trei-patru metri, pe care se cățărau cei ce erau în curte. Urmau aplauze sau huiduieli, după caz.

Într-una din zile şi-a făcut drum pe acolo şi Pârâianu, să vadă spectacolul. A fost observat şi, deşi a rezistat destul de mult timp chemărilor studenților, până la urmă s-a urcat pe scară, până la acoperişul gheretei. A fost bine primit, dar, după vreo două minute, a apărut lângă el, în poziția Târgovişte, conferențiarul Călugăru, de la preclinic, însoțit de cele mai grosolane sudalme şi de huiduieli. Aşa că Pârâianu, care abia încercase să le spună ceva celor ce îl aplaudaseră, şi-a zis că n-avea rost să mai stea pe acoperiş şi l-a lăsat pe Călugăru să-şi primească porția.

În atmosfera de care vorbim şi în hărmălaia sutelor de participanți la adunarea generală, s-au petrecut primele alegeri; iar valul voturilor studenţeşti l-a dus pe Pârâianu în consiliu, în senat şi în conducere. Altfel, nu şi-a dat seama cum s-au aranjat alegerile, fiindcă pe el nimeni nu l-a avut în vedere pentru vreuna dintre „bisericuțe”, despre care se spunea că n-au lipsit. Deşi nu s-a bucurat cine ştie ce, a fost măgulit de aprecierile studenților. Unde mai pui că şi pentru unul nebântuit de obsesia de mărire, cum

s-a dovedit a fi Pârâianu, dintr-un punct de vedere, putea fi util să ajungă în conducere, întrucât era mai aproape de locul unde se luau deciziile, cele bune şi cele proaste. S-a gândit, totuşi, că va putea să-şi vadă, chiar şi de acolo, de proiectele sale, care rămăseseră în aşteptare ani de zile. Ştia că, dacă voia să mai realizeze ceva, nu mai avea vreme de pierdut. Preocupat de altfel de lucruri şi fire nu din cale-afară de optimistă, Pârâianu şi-a zis: „Fie ce-o fi, trebuie s-o fac şi pe asta, măcar pentru un timp, că nu mă ţine nimeni cu forţa, dacă nu-mi convine".

Era curios ce se va mai întâmpla.

Ce dovadă mai bună a confuziei din capul tuturor putea fi decât aceea că rector a fost ales unul dintre comuniştii „cu faţă umană" din universitate; acesta, însă, s-a retras, acuzând probleme de sănătate. Adevărate sau nu, nimeni nu s-a interesat. La noile alegeri, care au avut loc după două sau trei luni, senatul s-a scăpat de importanta funcţie, acordând-o lui Mărculescu, un profesor ce se apropia de pensie – nu lipsit de valoare, după cum se spunea, căci Pârâianu nu avusese nimic în comun cu el, nici ca student, nici mai apoi –, care se făcuse remarcat şi prin unele înclinaţii artistice. Evenimentele din decembrie îl prinseseră în acelaşi scaun, pe care îl ocupase provizoriu, în urma demisiei lui Caraiman, predecesorul său. Despre Mărculescu se mai vorbea că, într-una din zilele fierbinţi ale lui decembrie, când epilogul nu se cunoştea încă, făcuse nişte afirmaţii nu tocmai inspirate. Şi, fiindcă ţinea minte, probabil, că

zisese ce zisese, se temea, iar asta şi-a pus amprenta pe tot ce a făcut în următorii doi ani.

Pârâianu şi-a dat seama repede că între aleşi era o straşnică pierdere de vreme – trei, patru ore zilnic –, într-o atmosferă de zăpăceală şi în discuţii terminate întotdeauna în coadă de peşte. De o astfel de lălăială n-a mai avut el parte decât după vreo zece ani, când a dirijat, pentru scurt timp, o comisie de specialitate a ministerului, şefie în care se trezise numit fără să-l fi întrebat cineva dacă acceptă. Şi aici, în această comisie, se pălăvrăgea mult şi tot în van. De aceea, n-a mai răbdat şi a demisionat după câteva luni.

În conducere, aşadar, se spuneau de toate, se făceau propuneri, care se votau azi, iar mâine discuţiile se reluau şi se vota iarăşi, de multe ori invers decât ieri. Mărculescu îşi compunea o morgă de înţelept şi de conducător – un mic actor! –, ca imediat să arunce totul în derizoriu, după cum bătea vântul. De fapt, Pârâianu îl simţea nesigur în tot ce rostea. Pentru Mărculescu era un chin să ia o decizie, fiindcă lui i-ar fi plăcut şi credea că i-ar prinde bine pentru viitor să mulţumească pe toată lumea, ceea ce, evident, era cu neputinţă, fiind prea mulţi nemulţumiţi. Mereu, bietul de el, o întorcea de azi pe mâine, încât te pufnea râsul.

Cât timp au ars gazul de pomană pe acolo, principalele griji au fost promovările, în primul an, şi alegerile următoare, în ultimul dintre cei doi ani. Slavă Domnului, la promovări s-a sărit din treaptă în treaptă şi peste trepte, la excepţional, într-o veselă ţopăială. Unii erau îndreptăţiţi să o facă, după mulţi ani de înghiţit în sec, şi totuşi, cu atâţia excepţionali, te mirai

că printre ei nu se pripăşise măcar un laureat Nobel. Dacă am recurge la un limbaj mai liber, am zice că a fost o buluceală de nedescris, la promovări, şi că s-a promovat cu frenezie, ca să nu spunem, în prostie. Poate că era şi greu să nu se întâmple aşa, în vremurile acelea tulburi, deşi, câteodată, Mărculescu se trezea, parcă, dintr-o reverie, umflându-se pe dinăuntru, cu expresia sa favorită: „Stimaţi colegi, nici chiar aşa!" Dar, până la urmă, li se dădea satisfacţie celor mai mulţi.

Decan ajunsese un şef de lucrări, chelbos, lent la minte şi adormit, dar plin de sine, care, nici până atunci, nici mai departe, nu s-a făcut remarcat prin ceva. Pe fondul unui anonimat desăvârşit, avea crize de personalitate, însă, în doi ani, n-a fost în stare să ia nici măcar o singură hotărâre. Restul conducerii, cu o excepţie, erau asistenţi şi se preocupau de ceea ce îi interesa pe toţi, promovările şi iar promovările. Nimeni n-a făcut nimic şi, ca să fim cinstiţi cu Pârâianu, nici el n-a avut vreo realizare.

O vreme, Pârâianu a crezut că acea conducere a avut măcar meritul de a fi fost de bună-credinţă – dar o fi fost chiar aşa? – până şi în greşelile pe care le-a făcut, şi a făcut, nu glumă. Membrii săi s-au avansat şi pe ei la excepţional, că doar nu era să rămână, tocmai ei, mai prejos. A fost promovat şi Pârâianu, pe care şeful cel mare ar cam fi încercat să-l torpileze, dar n-a avut curaj până la capăt. Şi n-au avut probleme de conştiinţă cu avansările, pentru că aproape toţi cei vizaţi erau pe cale de „expirare" – pe la cincizeci de ani, şi chiar binişor peste –, iar, de i-ai compara cu

unii dintre cei ce aveau să fie promovați mai târziu, ani la rând, de Argintaru, mulți dintre primii puteau părea adevărați academicieni. Dacă s-ar fi putut, s-ar fi încercat şi săritura peste două trepte – de la asistent la profesor –, dar regulamentele, aşa calde şi amabile cum erau, îi opreau, totuşi, de la o asemenea premieră mondială. Orice doritor, care auzea că se poate sări, se înființa la conducere şi, după ce Mărculescu se făcea că se burzuluieşte azi, mâine venea chiar el cu propunerea, ca fiind a lui, că de, şi omul acela avea dreptate, valoare, şi „Hai, stimați colegi, să-l ajutăm". Şi ei, buni la suflet, au ajutat pe toată lumea, cu teama ca nu cumva ministerul să nu le zică: „Oameni buni, pe ce lume trăiți?!" Însă, de necrezut, a fost de acord, deşi o asemenea dărnicie nu se mai văzuse. Când cei de prin alte universități au aflat ce se întâmplase, să moară de ciudă, nu alta, că n-au avut şi ei acelaşi tupeu.

Doar vreo câțiva au rămas pe dinafară, în primul an. Însuşi şeful a luat îndrăzneața inițiativă: „Să le mai treacă buboaiele acelea colorate ca cicoarea. Nici chiar aşa!" Şi, de data asta, s-a ținut tare, dar numai până la următorul tren, când s-a muiat, încât n-a mai fost nici o problemă, s-au „urcat" şi aceştia.

Uneori, între cei din conducere răbufneau resentimente, care se lăsau cu sărituri la beregată, evident, la figurat, cu vorbe grele şi cu adrenalină din belşug.

Pe vremea aceea, presa scria din greu, apăruseră tot felul de ziare, multe efemere, confuze, incendiare, ca şi timpurile. Odată, într-una din acele

fițuici, s-a scris şi despre cei care, zice-se, se pricopsiseră, iar printre aceştia îşi găsise locul şi unul din conducere. Vreo câteva zile, adunați în conclavul lor de babe gureşe şi fățarnice, au tot comentat, ca şi când ar fi fost vorba de o mare minune. S-a întors articolul pe toate fețele, s-a şi înjurat, dar Pârâianu, care se obişnuise cu asemenea scenarii, n-a mai fost atent, se gândea la altceva. Nu l-a interesat nici când cel vizat a declarat: „Lasă, ştiu eu cine m-a lucrat."

După câtva timp, chiar într-o „şezătoare" de-a conducerii, a apărut un ziarist, tânăr, încrezut şi cu tupeu, ca mulți confrați de-ai lui, tocmai cel care zgândărise viesparul. Omul purta în mână o geantă diplomat şi, probabil, undeva, un reportofon, ce se putea declanşa printr-o simplă apăsare pe un buton. Voia nişte lămuriri, dar Mărculescu l-a refuzat. Pârâianu nu-l cunoştea pe ziarist decât după nume, pentru că citise şi el articolul, şi, după ce omul a plecat, a scăpat, aşa, într-o doară, ceva de genul: „Uite afurisitul!"

- Nu te preface că nu-l cunoşti, a sărit, pe loc, Dudu Rădescu, cel despre care se scrisese. Tu m-ai aranjat, altcineva n-avea cine s-o facă.

Pârâianu, care nu avea nici un amestec în toată tărăşenia, nu i-a dat nici o replică, i-a zis doar că vrea să discute cu el între patru ochi, după şedință. Nu înțelegea de unde îi venise această idee lui Rădescu.

S-au izolat, deci, ca doi cocoşi gata de luptă, şi Pârâianu i-a spus apăsat:

- Dragă colega, mă bucur că mă consideri un justițiar, dar de data aceasta chiar nu merit. Şi nici nu

era nevoie de mine, este imposibil să nu ai duşmani, toată lumea discută. Nu m-aş teme de tine să recunosc, dacă, într-adevăr, ziaristul mi-ar fi cunoscut. După atâta vreme, ar trebui să ştii că, dacă am ceva de zis, o fac pe faţă, nu pe la spate. Dar, dacă tot m-ai zgândărit, te sfătuiesc să fii mai prudent, să nu mai tulburi apele, să nu te simţi ofensat. Se vorbeşte? Dovedeşte că nu este adevărat, dacă ai curajul, ieşi la „bătaie" cu ziaristul şi cu alţii, care spun ce spun. Se poate vorbi, intenţionat, şi de câte unul care n-are nici în clin, nici în mânecă cu treaba aceasta, face parte din scenariu; şi atunci, cum crezi că puteai fi tu trecut cu vederea?

Cu timpul, Rădescu s-a prefăcut că şi-a şters din minte incidentul şi purtarea lui a redevenit rezonabilă. Dar n-a uitat, cum nici Pârâianu n-a uitat înfruntarea, pentru că fusese prea deranjantă şi din ea ieşiseră destule scântei. Apoi, însă, nu l-au mai preocupat nici discuţia în sine şi nici Rădescu, căruia, de fapt, i-a mers din ce în ce mai bine.

Că rectorul plutea printre nori, crezându-se, probabil, vreun suveran de neclintit de pe tron, s-a adeverit curând, din păcate pentru el.

Pierdeau cu toţii timpul de vreun an şi ceva, când, într-o zi ca toate celelalte, pe un ton solemn, emfatic, cum vorbea de regulă, Mărculescu a deschis vorba despre alegerile viitoare:

- Stimaţi colegi, eu zic să continuăm împreună; avem o echipă bună, omogenă, deşi ne-am mai şi ciondănit. Dacă n-aveţi nimic împotrivă, eu m-aş mai

încumeta la încă patru ani, nu de altceva, că mă cunoaşteți, dar vreau să mai pun umărul la progresul iubitei noastre Alma Mater. Haideți mai departe!

Oamenii se priveau între ei, discret aprobativ, cu ochi strălucitori, pentru că ar fi dorit să mai rămână în conducere; însă se jenau să spună un „da" prea grăbit. Erau retractili, nu aveau încredere unii în alții şi nici în rector.

Pârâianu, gândind „Şi ce mai progres!", a răspuns clar că lui îi ajung cei doi ani şi că nu mai vrea să candideze la nici un post. Pe Mărculescu răspunsul l-a uns la suflet, mai ales că îl considera responsabil pe Pârâianu pentru o semnătură, pe care şi-o pusese el, şeful, pe o decizie împotriva unei apropiate rude de-a sa. Atunci cedase, iar acum, deşi gura-i grăia altceva, i se citea pe față satisfacția că Pârâianu îi refuză propunerea. Prin dispariția acestuia din echipă, nu şi-ar mai fi amintit atât de des acel episod, când, de fapt, fusese şi onest, şi slab în acelaşi timp.

Cei din conducere zâmbeau, visând frumos la viitor, vânzând blana ursului din pădure şi imaginându-se ajunşi iarăşi pe cai mari; n-ar fi exclus, însă, ca unii de acolo să nu fi fost străini de o lovitură sub centură, dată lui Mărculescu, lovitură ce tocmai se punea la cale altundeva.

Ce prăpastie este, câteodată, între dorințele şi planurile oamenilor şi ceea ce le este dat să trăiască!

De acest adevăr, Brad Pârâianu, care plănuise să revină, cu totul, la catedră, să facă ce ştia mai bine,

a avut parte necrezut de fulgerător. Viitorul său, obişnuit şi calm, cum şi-l plănuia, i-a întors definitiv spatele, părăsindu-l pe buza unui hău negru, înfricoşător, pe care era obligat să-l parcurgă, fiindcă nu avea nici cum să-l sară, nici cum să-l ocolească.

II

Chiar în acele zile, când alții îşi făceau planuri dulci, peste Brad Pârâianu şi ai lui s-a năpustit, ca un năprasnic, nimicitor, cutremur, tragedia, care i-a schimbat definitiv existența. Fiindcă nimic nu o prevestea şi totul părea perfect, dezastrul a fost şi el total, impecabil, dacă se poate spune aşa.

Rămas fără unicul lui rost adevărat, Brad Pârâianu nu mai vedea nici o salvare sau vreun alt motiv de a mai trăi, dar aşa ceva nu poate înțelege decât un semen, care, ca şi el, a trecut prin cea mai teribilă, prin cea mai pustiitoare încercare a unui om. În el şi în jurul lui s-a făcut vid şi întuneric şi aşa, un om ce se credea fericit s-a prăbuşit, într-o clipă, pe ultima treaptă a deznădejdii.

Căci atunci a căzut steaua lui.

Nu-l mai interesa nimic; putea să se scufunde Pământul, n-avea decât, era treaba altora. Trecuse, parcă, el însuşi, în altă lume, o lume paralelă, în care era sigur că va rămâne de acum încolo, bâjbâind, ca un orb, câte zile va mai avea. Se străduia să înțeleagă mai bine ce va urma pentru el, din experiențe identice ale altora, dar şi-a dat seama repede că fiecare îşi trăise şi

îşi trăia calvarul într-un mod propriu, care nu avea cum să i se potrivească altuia. Celor ce li se întâmplase mai demult erau, pe când îi sâcâia Pârâianu, în alte etape ale nefericirii, pe care le-a parcurs şi el apoi, atâta amar de ani. A întrebat şi oameni pe care îi ştia deştepți, sau citiți, sau predispuşi la meditație, sau blânzi şi înțelegători. Culegea de la fiecare câte ceva, dar, când rămânea singur, nimic nu-l mai ajuta. Mereu şi mereu aceleaşi gânduri şi o întrebare cu adresant incert: de ce? Se detesta că mai trăia şi se gândea la partea lui de vină, căci ajunsese să creadă în vinovăția celui ce suferă, fie şi numai fiindcă, poate, a fost complicele involuntar al răului. „Greşeala există, chiar dacă nu este evidentă." Pârâianu se revolta împotriva lui, împotriva a tot şi a toate, convins că nu are altă cale decât să-şi poarte povara, fără să ştie cum va putea.

Se simțea singur, o singurătate absolută, căci aşa se trăieşte deznădejdea. Trecea aiurea din odaie în odaie, căutând, parcă, cioburile unei existențe definitiv sfărâmate, găsindu-le uneori, dar nemaiavând ce face cu ele. Nopțile le dormea buştean, răpus de oboseală şi, adeseori, de băutură – bun somnifer e vinul, mai grea e mahmureala! –, dar ziua era prea conştient. Timpul se scurgea greu; uneori adormea pe unde apuca prin casă, iar când se trezea, nici nu ştia bine unde se află şi căpățâna i se trântea la loc. Visa mult, mai ales în primele săptămâni, acelaşi chip drag, senin şi fără reproşuri, şi i se părea că visele aveau înțelesuri uşor de descifrat.

Zilele au trecut una după alta şi Pârâianu începuse să arate ca un boschetar, nespălat, uneori împuțit, netuns şi cu barba crescută în dezordine.

Ajunsese mai puțin decât nimic, zero absolut.

Uneori, amintiri disparate, şfichiuiri ale memoriei sale vechi, îl făceau să tresară. Odată, într-un intermezzo mai omenesc din acea vreme, lui Pârâianu îi venise în minte una dintre cele mai luminoase întâmplări din viața lui.

Fusese într-o zi de aprilie, pe când Brăduț avea nouă ani şi era un bondoc blonduț, plin de elanuri înăbuşite de săptămânile lungi de iarnă şi sătul de stat în casă. Se trezise târziu în dimineața aceea şi când a ieşit afară, înainte de prânz, pe cer urcase un soare scânteietor.

Cea dintâi zi de primăvară, caldă, cu o boare de vânt, prima zi afară din casă, desculț, zi mult aşteptată. La poartă, în mijlocul drumului nămolos şi adânc rănit de şanțurile carelor şi de gropi, deasupra unei băltoace proaspete, un roi de fluturi, frumoşi ca în poveşti, un roi mirific i-a furat privirea şi l-a țintuit locului. Zeci, poate sute de fluturi albi, roşii, verzi, albaştri sau multicolori roiau, se jucau, se intersectau în zbor, se ciocneau, se aşezau şi iarăşi îşi luau zborul.

Copilul a rămas pironit, gură-cască în fața miracolului, nemaiputând să-şi ia privirea de la minunata privelişte. Probabil că mai întâlnise şi altă dată un asemenea spectacol feeric, dar trecuse pe lângă el, fără să-i dea prea multă atenție.

În ziua aceea însă l-a văzut cu adevărat pentru prima oară şi nu l-a mai uitat. Atunci şi-a dat seama, întâi şi întâi, că există pe lume minunăţii şi, oricâte frumuseţi a văzut apoi în lungul şi în latul Pământului, pentru el feeria şi vraja au acelaşi simbol, un roi de fluturaşi. Pentru el, minunăţie a însemnat atunci, şi a rămas şi azi, imaginea fluturilor acelora, ceva ce nici un poet nu poate pune în versuri şi nici un pictor nu poate desena, ceva dumnezeiesc.

Câteodată, Pârâianu, căzut pe gânduri, se întreabă, retoric, de ce s-au împuţinat într-atâta fluturaşii, de ce trebuie să moară şi ei pe nedrept, otrăviţi, o dată cu ţânţarii. De ce există jertfe atât de nedrepte, pe care mintea şi sufletul omului, necunoscător al Legii, nu le poate înţelege, dar cărora trebuie să li se supună?....

Săptămânile s-au scurs fără să le pese de suferinţa Pârâienilor. Pe Brad băutura nu-l mai interesa, ba chiar l-a cuprins un soi de repulsie faţă de ea, ceea ce nu i se mai întâmplase de mult. „M-a ajutat, săraca, destul de rău că nu mai merge", şi-a zis, străduindu-se să bea, deşi nu mai era în stare.

S-a tot trezit, încet, încet, până când a realizat, cu regret, că este lucid de-a binelea. Atunci a trebuit să meargă şi la serviciu; terminase concediile pe anul trecut, pe cel prezent şi, probabil, şi pe cel viitor. Nu mai avea încotro.

Când a revenit la clinică, doar Pârâianu însuşi ştia cu adevărat ce mai rămăsese din el. Ce revedeau ceilalţi, nu mai era Pârâianu pe care îl cunoscuseră, ci

un altul şi aşa a rămas de atunci. Sufletul lui, în care durerea nemăsurată înlocuise totul, era golit de orice altceva. Inima i se împietrise şi cei care l-au observat atent, în anii de după aceea, nu l-au mai văzut atât de impresionat în faţa morţii, de care nu se mai temea ca pe vremuri. Făcea, desigur, tot ce era necesar împotriva suferinţei omeneşti, se arăta, poate, mai încrâncenat decât înainte, căci asta îi mai rămăsese, munca. Nu mai era în stare să plângă de durerea altora, nici măcar pe dinăuntru, lacrimile i se terminaseră şi doar suferinţa copiilor bolnavi mai putea să-l mişte. Sau a părinţilor acestora.

Prin pâcla ce se ridicase din capul său, greu, dar, totuşi, se ridicase, Pârâianu şi-a amintit de ideea care-i fulgerase mintea, într-una dintre primele zile ale noii sale existenţe. Atunci hotărâse să facă ceva folositor – altfel nici n-ar avea rost –, care să însemne recunoştinţă pentru cel ce îi dăruise atâta fericire şi căruia, pentru asta, i se simţea dator. Ceva, ce mai putea fi, în plus, şi un mod de supravieţuire.

A discutat cu Silvia şi ea a consimţit, cu o nuanţă de îndoială în glas, mai mult ca să nu-l indispună şi mai tare pe Brad. Bănuia că un asemenea proiect ar presupune cheltuieli atât de mari, încât orice discuţie parcă nici n-ar mai fi avut rost.

- Şi ce să fie? a întrebat ea.

- Mă gândesc să înfiinţăm un spital, un fel de Sanatoriu pentru copii cu boli la care noi doi ne pricepem şi unde să-i învăţăm pe micii pacienţi şi familiile lor cum să procedeze când ajung acasă, din nou singuri. În jurul nostru este atâta mizerie, sunt

atâtea lipsuri, încât un asemenea spital ar fi folositor decenii de acum înainte.

- Ai dreptate, sunt şi lipsuri şi nevoi, dar este şi destulă indiferenţă şi de aceea mă tem că nu vom izbândi. Şi apoi, cu ce, că noi n-avem rezerve, de unde atâta bănet?

Aceasta era situaţia, nici Pârâianu nu văzuse, nu auzise şi nu citise despre vreunul ca ei, care să fi reuşit aşa ceva. E drept, asemenea poveşti se pot întâlni în filme, nu în România, fiindcă, în ţara asta, mulţi milionari în dolari, chiar şi astăzi, întorc privirea în altă parte când aud de binefaceri. Mă rog, au griji amărâţii de robi ai îmbogăţirii, dar printre ele rareori se găseşte şi filantropia adevărată, nu de faţadă, folositoare mai ales lor.

- Şi, totuşi, tocmai această aparentă lipsă de şansă trebuie să ne ambiţioneze. Eu sunt de părere să nu mai amânăm, căci, dacă trece timpul, o să ne obişnuim cu gândul că nu putem. Şi n-am fi primii care renunţă. Câte planuri măreţe, biserici, spitale sau mai ştiu eu ce au rămas numai intenţii generoase! Dar, dacă noi am reuşi, ar fi extraordinar. Tocmai fiindcă suntem săraci. Ca să nu ne răzgândim, ca alţii, hai să ne mişcăm, să înfiinţăm o Fundaţie şi să începem să căutăm, să cerem prin ţară, să convingem oamenii să ne ajute, să punem prima cărămidă.

- Şi după aceea? nu-l slăbeşte Silvia.

- După aia, mai vedem, ne vor mai sprijini şi cei din străinătate, vezi cum vin încă ajutoarele din Vest. Şi avem colegi plecaţi în Germania, cărora le merge bine, poate că le pasă.

- Greu de crezut, aproape imposibil. Cine suntem noi, să le inspirăm încredere celor din Vest, mai ales nemților, de la care se pare că aştepți ajutor, când s-au fript, deja, în nici doi ani, de atâtea ori? Şi ce, nemții sunt frați cu tine? Ori crezi că toți colegii se vor înghesui să ne dea nouă din banii lor, pentru care au plecat, de fapt, cei mai mulți?

- Probabil că aşa este, dar, dacă începem, avem o şansă, deşi nu ştiu nici cum şi nici când vom termina.

Hotărârea lui Pârâianu era atât de puternică, de parcă Cineva îl inspirase şi acum îl împingea să-şi susțină ideea, fără cale de a mai da înapoi, deşi părea irealizabilă. Deocamdată era tot ce avea, dar la sfârşit şi-a dat seama cât de mult a însemnat credința că nu trebuie să se dea bătut. Nu ştia, încă, unde vor face ce trebuie făcut, nici cum va arăta sau cât de mare va fi ceea ce vor să le ofere copiilor. Dar era sigur că va veni şi timpul de a decide asupra acestora toate. Mai departe, a mers pas cu pas.

Pe atunci, fundațiile de binefacere se înmulțeau precum ciupercile după ploaie, dar trebuia să ştii cum să procedezi. Şi puțini aveau habar, chiar dintre avocați, pentru că legea după care se înființau era veche de aproape şaptezeci de ani. Întâmplarea a făcut ca, într-o prăvălie cu stofe, să-l reîntâlnească pe patron, un fost student arab, ajuns chirurg, şcolit în „Corabia nebunilor”, aproape românizat, prin căsătorie, care îi aflase povestea. Din vorbă în vorbă, Pârâianu a ajuns să-i spună şi acestuia ce avea de gând să facă, iar el s-a oferit să-i aranjeze o întâlnire cu

cineva de la judecătorie. Ca să n-o mai lungim, prin medicul arab l-a cunoscut Pârâianu pe avocatul Preotu, care, în câteva săptămâni, a rezolvat problema.

Când a avut în mână hotărârea judecătorească, Pârâianu şi-a spus: „Bine că s-a terminat cu birocraţia". Era un naiv, aceasta încă nu începuse cu adevărat.

Era de la sine înţeles că aveau nevoie de o clădire suficient de mare, de luminoasă, de curată şi, de ce nu, de frumoasă, situată într-un loc liniştit, aerisit şi sănătos. Aceasta trebuia să fie închiriată, pe bani puţini, desigur, şi n-ar fi fost rău dacă, în acel loc, ar fi găsit şi vreun prieten sau cunoscut, pe care să se poată bizui. Nici nu erau prea pretenţioşi, nu?

Încă nu le trecea prin cap că vor fi obligaţi să ridice una nouă.

Au întocmit o listă, după care au luat la analizat împrejurimile marelui oraş, zonă cu zonă, oprindu-se, în final, la Apele Vii, o mică staţiune balneară, unde puteau găsi de toate. Şi unde, pe deasupra, îl aveau şi pe Dom' Vasile, pe care îl ştiau de douăzeci de ani. Acesta le-a venit în sprijin fără nici o ezitare şi le-a susţinut cu înţelegere fantezia, de parcă ar fi fost şi el sigur că totul va fi cum s-a plănuit. Înţelept, dezinteresat, credincios, de cuvânt şi bun cunoscător al zonei, Dom' Vasile a fost singurul umăr de nădejde din Apele Vii, pe care Brad s-a sprijinit câţiva ani, cel ce a făcut pentru el ceea ce, poate, nici fratele lui n-ar fi făcut.

Pe Dom' Vasile l-a uns Pârâianu director al Fundaţiei, aşa că vreme de aproape doi ani aceasta n-a

avut decât preşedinte şi director, şi nici un salariat. Mai târziu, când Dom' Vasile l-a avertizat că se fură de pe şantier ca din codru, au angajat câțiva paznici, pe care îi plăteau cu chiu cu vai.

Conştient că avea nevoie de o echipă mai mare, Brad a continuat să caute şi alți aliați. Acum poate părea de necrezut, dar au găsit câțiva, fiindcă entuziasmul oamenilor nu pierise cu totul; unora le plăcea ideea, alții au acceptat din prietenie. Avocatul Preotu, cel ce rezolvase înființarea Fundației, a fost printre primii. Martin, care cunoştea stațiunea, palmă cu palmă, fiindcă îi fusese arhitect vreme de cinci ani, a răspuns rugăminții lor fără nici un moft, aducându-l şi pe prietenul său Barna, inginer constructor. Doctorul Cotruş, bun coleg, un om cumsecade din naştere şi chirurg de prestigiu în spitalul unde lucra şi Pârâianu, a consimțit, de asemenea, imediat. Au mai fost şi alții, care s-au pierdut pe drum, în scurt timp.

Aşadar, Pârâienii şi mica lor ceată nu au pregetat să-şi intre în atribuții, nu multe, dar grabnice, acum la început.

Cuprins de fierbere, Pârâianu voia ca lucrurile să meargă la fel de rapid cum le gândea el sau măcar cât ai bate din palme, ori, dacă s-ar fi putut, chiar ca în basme. De aceea, târându-i după el pe ceilalți, a şi început să cutreiere orăşelul, în căutarea vreunei căsoaie nefolosite – din acelea denumite, cu mândrie nemăsurată, vile –, să vadă în ce stare se află şi, eventual, să o închirieze şi să o aranjeze, încât să corespundă destinației pe care o plănuise. Nu le-a trebuit mult ca să-şi dea seama în ce hal ajunsese

staţiunea aceasta, atât de căutată, până în urmă cu două decenii, de bolnavi, pentru tratament, şi de locuitorii din marele oraş vecin, pentru distracţie, mititei şi bere, la sfârşit de săptămână. Fusese plină de viaţă, ajunsese o ruină. Vilele erau în paragină, nereparate de mulţi ani, cu igrasie până peste parter. Îţi venea să le plângi de milă, ar fi fost imposibil să mai fie amenajate, mai degrabă ar fi trebuit demolate şi reclădite.

Colindând, Pârâianu se întrista, simţea că pierde o şansă mai puţin costisitoare, în care sperase la început.

Martin şi Barna au fost cei care, la sfârşitul periplului, au rostit verdictul:

- Din bătrânelele astea ofilite, indiferent cum le veţi farda, niciodată n-o să scoateţi ceva potrivit, bun pentru copii bolnavi, aşa că ori construiţi o clădire nouă, ori căutaţi în altă parte, nu în Apele Vii.

Pârâianu şi Silvia s-au uitat unul la altul, dându-şi seama că cei doi tocmai grăiseră adevărul. Dar, pe de altă parte, cum poate cineva să ridice o clădire, oricât de modestă ar fi ea, dacă nu are aproape nimic, cum nu aveau ei?

Ca să mai îndulcească puţin amara pilulă, Martin a continuat, zâmbind:

- În acest moment, puteţi socoti că aţi dobândit un prim succes, veţi avea un proiect gratuit. Aşa că, n-ar fi rău să mergeţi mai departe, să căutaţi oameni cu dare de mână şi să hotărâţi ce vreţi să clădim, de fapt, copiilor. Trebuie să ne mai întâlnim, ca să stabilim destinaţia exactă pentru fiecare încăpere.

De gândit, Pârâianu se mai gândise între timp, dar era greu de găsit o soluție, fiindcă în țară încă nu exista o asemenea instituție, precum aceea pe care o plănuia el, iar cât despre străinătate, încă nu avea cunoştință dacă şi unde s-ar putea găsi. Mai târziu, a aflat de un centru înființat, cu acelaşi scop, în Statele Unite, de o familie de oameni bogați, care aveau o fiică bolnavă.

Martin le-a mai spus:

- Ştiu şi locul tocmai bun, cred că este încă liber şi se află în proprietatea statului. Hai să-l vedem, dacă tot am venit până în Apele Vii.

Pe măsură ce timpul se scurgea, Pârâianu îşi dădea tot mai bine seama că alegerea stațiunii Apele Vii era de neprețuit, iar locul spre care i-a condus Martin era formidabil. Nici dacă ar fi fost întrebat ce vrea, n-ar fi putut să dorească ceva mai potrivit: lung, lat, într-o uşoară pantă, vizavi de parcul stațiunii şi, mai ales, liber. Toamnă fiind, copacii începuseră să chelească, iar printre ei se vedea, păscând, mai sus, o mică turmă de mioare. Pârâianu, fără îndoială, surprins că nimeni, înaintea lui, nu-l vrusese, pentru cine ştie ce, şi-a zis că, dacă va reuşi vreodată să construiască ceva, acest mic deal era locul ideal. Pur şi simplu, nu-i venea să creadă că îl aşteptase, parcă, pe el.

Mai trebuia să-l şi obțină, să intre în proprietatea Fundației. Dom' Vasile, ca localnic vechi şi apreciat în Apele Vii, îi ştia de zeci de ani pe toți cei care erau acum la primărie, iar doctorul Cotruş îl cunoştea pe unul dintre consilieri, un „greu" al orăşelului, fost pacient. Tot Dom' Vasile a stabilit data

întâlnirii cu primăria, discuția urmând să aibă loc în foarte scurtă vreme.

În ziua cu pricina, tocmai se întrunise o şedinţă de consiliu, aşa că au picat foarte bine. S-au aşezat, printre consilieri, Pârâianu, Cotruş, avocatul Preotu şi Dom' Vasile, care a făcut prezentările şi a prins a explica, pe scurt, motivul ce-l împingea pe Pârâianu spre un act de caritate. Apoi l-a lăsat pe acesta să vorbească.

Consilierii şi primarul ascultau atenți ceea ce a început să le spună Brad, însă acesta, privindu-i de la stânga la dreapta şi invers, aşa cum ştergătorul de parbriz spulberă apa de ploaie, îşi dădea seama că treptat, dar fără dubiu, pe fața lor se aşternea îndoiala. Dar venise pregătit pentru orice. După el, a vorbit avocatul, apoi s-a amestecat şi Cotruş, răbdător şi sfătos, explicându-le încă o dată, mai pe larg, ce şi cum. Iar pe urmă, s-a făcut linişte.

Bănuiala lui Pârâianu s-a adeverit. Consilierul pe care îl cunoştea Cotruş, profesorul Podol, directorul liceului, şi-a exprimat, foarte respectuos, de altfel, surprinderea şi o oarecare neîncredere.

- Domnilor doctori şi Dom' Vasile, începu el, aproape hazliu de solemn, este impresionant să auzi că mai există asemenea intenții, dar noi, ca şi dumnea-voastră, ca şi toată țara, am văzut şi am auzit multe despre fundații, caritate şi bunătate. Eu înclin să vă cred în totalitate, mai ales că îl cunosc şi îl prețuiesc atât de mult pe domnul doctor Cotruş, care m-a operat. Şi pe Dom' Vasile la fel. Şi cred că aidoma gândesc şi colegii mei şi domnul primar. Totuşi, dați-ne voie să

ne mirăm. „Mirați-vă, i-a răspuns, în gând, Pârâianu, dar mai repede.” Iar Podol a continuat: O asemenea dorință cinstită este atât de rară, încât ne este greu să scăpăm de o umbră de îndoială. Vă rog să ne scuzați pentru asta. Au venit mai mulți cu fundațiile să ceară pământ – ştiți că aici, în stațiune, el are valoare –, dar s-au făcut nevăzuți, când le-am cerut explicații mai amănunțite. În fine, domnule primar, eu propun să ne mai gândim, să analizăm până săptămâna viitoare şi poate vom găsi o cale.

Primarul, un bărbat de vreo patruzeci de ani, doar privea şi tăcea. Omul se uita, pierdut, pe fereastră, nici nu se opunea, dar nici nu era prea interesat, îi era totuna. Se apropiau alegerile locale şi nu mai voia să candideze. Totuşi, i-a rugat, de formă, şi pe restul consilierilor să-şi exprime părerea; cei care au vorbit au repetat, în esență, ceea ce rostise profesorul Podol.

Cu două excepții: doi directori de întreprinderi din stațiune. Cel mai îndârjit dintre ei se arăta un ins roşu la față, care a început prin a spune că trebuie să fie foarte prudenți şi că, personal, nu este de acord. Pârâianu a luat-o de la început cu explicațiile şi, când a terminat, spera să-l fi biruit pe oponent. Dar se înşela, directorul se ținea zdravăn de părerea lui. S-a trecut la ce permit sau la ce nu permit regulamentele şi legile, care au fost aduse, răsfoite, interpretate. Undeva scria că primăria poate să concesioneze cât pământ crede de cuviință, mai departe era vorba despre suprafețe mai mici decât cea discutată. O

harababură, şi se vedea din ce în ce mai clar că directorul nu vrea să cedeze.

La un moment dat, omul i-a aruncat-o lui Pârâianu:

- Cum vreți să avem bunăvoință, când dumneavoastră ați intenționat, nu de mult, să desființați spitalul orașului?

Interesat fiind – ceea ce Pârâianu doar bănuia atunci –, directorul-consilier folosea orice argument, chiar şi lovituri sub centură. Să fi şi vrut Pârâianu să le ia spitalul, ceea ce nu era cazul, şi tot n-ar fi putut. Despre ce era vorba, de fapt?

Cu puțină vreme în urmă, spitalul din stațiune se desființase, într-adevăr, fiindcă era total păgubos, cu cele câteva internări pe lună, de care avea parte. Atunci Pârâianu l-a cerut şi l-a şi obținut, pentru scurt timp, deşi nu-l satisfăceau nici poziția şi nici cum arăta. În plus, era prea înghesuit pentru ce dorea el să facă, dar se gândise că îl va extinde şi va mai rămâne şi ceva loc de recreere şi de joacă. Locuitorilor orașului li s-a spus o minciună, anume că Pârâianu cu Fundația lui erau vinovați. Or, ei şi-l voiau, aşa gol cum stătea, susținând că înaintaşii lor îl construiseră şi, deci, aveau dreptul să facă cu el orice doresc. S-au organizat adunări, unde Pârâianu a fost hulit, în lipsă, evident, unii s-au dus cu jalbe în toate părțile, au chemat radioul şi ziarele şi s-a pornit o campanie serioasă împotriva tuturor celor care, credeau localnicii, aveau de-a face cu lichidarea spitalului. Să îndrăznească cineva să folosească clădirea la altceva şi o să vadă acela! Iar doctorul să facă bine să nu le

aducă în staţiune handicapaţii şi SIDA, două cuvinte de speriat, pentru ei.

În condiţiile acestea, Pârâianu, care hotărâse definitiv să-şi fixeze cartierul general la Apele Vii, ar fi însemnat să fie nebun să se ridice contra voinţei locuitorilor şi să le zgândărească sentimentele potrivnice. Iar el nu-şi pierduse mințile şi, pe deasupra, avea nevoie de ei, ca prieteni.

De aceea, pe când directorul ataca şi iar ataca, Pârâianu s-a roşit, simțind că îi vine să-i tragă palme individului, pe care îl suspectase a fi amestecat în ceva dubios, lucru de care acum era aproape sigur. Însă, ca să nu piardă şi ce obținuse, s-a abținut să răspundă cum ar fi dorit şi, aparent calm, a spus doar atât:

- Domnilor, desigur, cu toții ştiți adevărul, aşa că nu mai am ce spune; vă mulțumim pentru întâlnire.

Şi a dat să se ridice şi să plece.

Ridicându-se şi el, primarul a ieşit din tăcere:

- Cred şi eu, ca şi domnul profesor Podol, că avem nevoie de o nouă întâlnire, poate săptămâna viitoare, marți, când e programată iarăşi o şedință de consiliu.

În jumătatea de ceas, cât le-a luat drumul de întoarcere, Pârâianu, Preotu şi Cotruş au întors pe toate fețele discuția avută, zicându-şi, până la urmă, că, pentru început, nu fusese chiar rău, cu toată scărmăneala de care avuseseră parte. Trebuia să se pregătească pentru bătălia decisivă de marți.

Sfârşitul de săptămână a trecut greu pentru nerăbdătorul Pârâianu. Între timp, l-a rugat pe prefect

– pe care îl informase despre proiectul lor – să-l mai împingă de la spate pe primar şi i-a căutat, până i-a găsit, pe toţi cei pe care şi-i voia în echipa de negociatori, din care nu puteau lipsi avocatul Preotu şi o tânără ziaristă, Pia Lupu, pe a cărei prezenţă miza, ca efect psihologic. Marţi, la amiază, i-a îmbarcat în maşină pe toţi, au plecat spre Apele Vii, au ajuns la primărie şi au fost invitaţi în sală. Consilierii nici măcar n-au întrebat ce căuta acolo şi ziarista, pentru că puţini aveau curajul să trateze presa cum le-ar fi venit. În ţară, mulţi stăteau cu frica în sân de teamă că, dacă presa se apucă să râcâie vopseaua proaspătă, cu care tocmai îşi dăduseră, cine ştie ce mai ieşea la iveală. Nu era şi cazul partenerilor de discuţie, dar reflexul prinsese bine la români.

După primele cuvinte, Pârâianu s-a dumerit că, în ultimele zile, oamenii deveniseră mult mai înţelegători, aşa că, mai repede decât sperase el, primăria le-a cedat terenul, pe termen lung. Şi atunci, dar mai ales după ce evenimentele s-au mai aşezat, Pârâianu a considerat aproape incredibilă această poveste cu terenul, fiindcă primul pas, şi cel mai mare, fără care, evident, n-ar fi putut merge mai departe, fusese făcut atât de repede. Câteodată el chiar spune: „Şi dacă proprietatea ar fi fost a mea, tot m-aş fi codit atât cât s-au codit ei”. Nici directorul cel roşu la obraz nu s-a mai opus. Se aflase deja că era vârât într-o mică afacere cu acel teren şi, probabil, de aceea, s-a abţinut.

Fidel zicalei „Ce-i în mână, nu-i minciună”, de a doua zi, Pârâianu a continuat formalităţile de punere în posesie, de teamă ca primăria să nu se

răzgândească, astfel că, într-o lună şi ceva, terenul aparţinea Fundaţiei.

Înainte ca arhitectul să se apuce de lucru, a trebuit ca Pârâianu şi Silvia să decidă, cum considerau ei că este mai bine, dimensiunile viitorului spital şi structura instituţiei, ca apoi să-şi dea seama cam care vor fi costurile. Nu era simplu, am mai spus-o, nu aveau vreun model de urmat şi, cum erau începători de drum, le era frică să nu greşească.

Deşi s-a implicat încă de atunci, Silvia continua să fie sceptică. Aşa este ea, temeinică, prudentă şi fără înclinaţie spre necunoscut, mare amatoare de certitudini, deşi, se ştie, acestea sunt rareori dobândite. Pârâianu, în schimb, ca şi tatăl său, după ce stabilea ceva, nu mai avea probleme, mergea mereu înainte, până în pânzele albe, alternând succesele cu greşelile, până ajungea la final, cel dorit, dacă se putea. Pentru el, importantă era acţiunea şi, de cele mai multe ori, reuşea.

Brad şi Silvia au discutat şi despre costuri, cu arhitectul şi cu constructorul. Aceştia, buni cunoscători ai celor ce doresc să-şi ridice o casă, ştiau că amatorii, toţi, fără excepţie, sunt preocupaţi mai întâi şi întâi de costuri şi se sperie uşor de cifre. Astfel încât Martin şi Barna au vorbit despre o sumă mult mai mică decât estimau că va fi în realitate.

Pârâianu, însă, a sărit de pe loc: „Imposibil!” Martin, mai ales, s-a făcut că nu-l aude: „Poate nu chiar atât, dar este bine să ne gândim la mai mult, ca să ne bucurăm dacă va fi mai ieftin”.

În final, suma a fost de cincisprezece ori mai mare şi, dacă Brad ar fi cunoscut-o atunci, nici chiar el n-ar fi fost atât de nesocotit, încât să continue să spere.

După trei luni, proiectul de arhitectură a fost gata. Planşele erau atrăgătoare, dar suprafaţa li s-a părut enormă, vreo două mii de metri pătraţi. Evident că a început târguiala. Pârâianu dorea să scurteze clădirea cu zece metri, ceea ce ar fi însemnat un sfert din suprafaţă, însă, după mai multe runde, Martin şi Barna i-au spus-o pe şleau: „Dacă va fi să reuşiţi ceva, o veţi face atâta cât am proiectat-o, şi veţi avea ceea ce ne-aţi spus că doriţi, iar dacă nu, nici nu mai contează!”

Cu sufletul mic, cât un puncticel, au acceptat şi asta. Nu de alta, dar nici nu aveau de ales. Adevărul este că ieşise un proiect frumos, chiar aşa cum şi-l închipuise Brad Pârâianu, dar, fără o cheltuială necrezut de mare pentru puterile lui de atunci, totul risca să rămână doar o fantezie.

Aşadar, marea problemă era, şi avea să fie câţiva ani, lipsa banilor, căci omul pornise la drum cu sufletul, în primul rând, în minte cu o seamă de vorbe „mobilizatoare”: „Om trăi şi om vedea”, „Lasă, mă descurc eu” sau „Dacă nu începi ceva, nici nu ai ce termina”. Mintea şi puterile, cu care stătea bine, trebuia să şi le pună la treabă, de aici înainte.

De fapt, habar nu avea că pornise pe drumul ce urma să facă din el o modestă combinaţie între Iov şi Sisif.

Cu părerea despre propria persoană grav deteriorată, Pârâianu ştia că nu se va mai împăca niciodată cu sine, cum se împăcase în anii ce se duseseră.

În zilele mai puțin agitate sau în nopțile fără somn, ori când bea un pahar, două în plus, care îi schimbau dispoziția, în bine sau în rău, medita la ceea ce devenise şi se întreba, cu obidă, unde greşise.

Prin cap îi roiau o groază de întrebări, la care încerca, cu durere şi cu ciudă, să afle răspunsuri. „Cum am putut greşi atât de grav? Deşi tot timpul mi-a dat târcoale frica de ireparabil, deşi parcă presimțeam nenorocirea, n-am fost în stare să o evit. Oare, dospeşte în mine neputința, de când exist?"

Sau Brad Pârâianu nu ştia ce ştiuse Horațiu, cu mult înaintea lui, că, oricât s-ar feri, omul nu poate fi niciodată îndeajuns de prevăzător cu primejdiile vieții? Dar, chiar dacă ar fi ştiut, n-ar fi acceptat această fatalitate.

Cu ochii țintuiți în tavan, îşi revedea, ca într-un film serial, viața, fără să spere că va găsi ajutor în trecut, ci, poate, doar câte un licăr de lumină, ici şi colo.

Pe care nu era, însă, sigur că îl merită.

III

Pe Brad Pârâianu îl deosebeşte totul de Giovanni Papini, dar un singur lucru este ca o prăpastie, copilăria. Pe drept sau pe nedrept, ilustrul florentin constată, pe cât de tranşant, pe atât de trist şi

deprimant, pentru el însuşi: „Eu n-am fost niciodată copil. N-am avut copilărie. Calde şi blânde zile de beție copilărească; lungi răgazuri senine ale nevinovăției, surprize ale descoperirii de fiecare zi a universului: ce sunt astea? Nu le cunosc, nu mi le amintesc... Copilăria înseamnă iubire, bucurie, zburdălnicie, iar eu mă văd în trecut, întotdeauna, singuratic, gânditor.” Dacă acestea înseamnă copilăria, atunci Brad a avut parte de toate, din plin, iar de cei ce n-au avut copilărie îi pare rău. Şi nu numai de Papini, de vreme ce unul şi mai faimos, Jack London, se plânge că n-a avut niciodată o jucărie a lui şi nici copilărie. „De ce nu şi-o fi meşterit, cu mânile lui, măcar o praştie, o minge de cârpă sau o toacă din cocean verde de porumb, în loc să se țină de potlogării, de mic? Ce bucurie adevărată ar fi avut!”

Oricât de pârâian s-ar crede, şi este, oricât de adevărată i-ar fi originea, în acel sat, şi îi este, oricât de mult ar fi el sufleteşte legat de valea aceea, şi, ca urmare, oricât ar părea de nedrept, Brad Pârâianu nu s-a născut la Pârâieni, ci într-un alt loc, la vreo douăzeci de kilometri mai la răsărit.

Dar aşa a fost să fie, n-a fost alegerea nimănui, de această dată, nici chiar a dascălului Ion, care le hotăra pe toate, sau a doamnei Paula. Acolo, în Untari, aterizaseră cei doi, plus Remus, când au fost obligați să plece din Cadrilater. Brăduț a dat, voinicește, piept cu lumea într-o dimineață de luni, dar nu este adevărat că a văzut lumina zilei chiar atunci, cum greşit se scrie prin biografiile unor oameni însemnați. Iar, dacă

Brăduț ar fi deschis, totuşi, ochii, dincolo de fereastră l-ar fi putut zări, holbându-se către el, pe frate-său Remus, curios să vadă mica, roşiatica şi gălăgioasa gânganie, care răcnea de mama focului. Pe dascălul Ion, tatăl său, nu l-ar fi cunoscut chiar imediat, fiindcă a lipsit până noaptea târziu; de bucurie, acesta plecase la cârciumă, ca să dea de băut.

Mama lui atât i-a povestit şi nimic altceva. Brăduț n-a fost nici mai precoce, nici mai întârziat decât alți copii de aceeaşi vârstă; însă, când vine vorba de precocitate şi de amintiri, Brad spune distrat:

– Pentru că nu sunt un geniu – unul dintre puținele lucrurile de netăgăduit, în ce mă priveşte –, pot să-mi permit să afirm că prima mea amintire datează de pe la un an şi jumătate şi ea se datoreşte în exclusivitate unicului meu frate, care avea vreo şase ani. În joacă, privind aiurea, m-a pălit în cap cu un retevei, de m-a trântit la pământ, şi a fugit de acasă. Agitație, sânge, mama, hăinuțele în care m-a îmbrăcat, totul îmi vine în minte; apoi o frântură dintr-o călătorie pe o apă repede, la vale, într-o barcă de lemn, ghidată de un bărbat falnic, cu plete lungi, preotul satului, cum aveam să aflu mai târziu. Când am întrebat-o pe mama ce este adevărat din tot tabloul acesta, ea a făcut ochii mari:

– Măi, Brade, e adevărat, dar nu pot să cred că îți aminteşti aproape tot. Eu nu ți-am povestit – amintirea aceea nu-mi face plăcere nici acum, pentru că am tras o frică de moarte, eram singuri, tatăl tău era la Bucureşti, concentrat – şi altcineva n-avea cine să-ți spună.

Dacă, totuşi, i-o fi povestit ea şi nu-şi mai aduce aminte?

Următoarea amintire este de pe la vreo trei ani şi are ca izvor tot spaima; iar între primul şi al doilea episod, ca şi un timp după aceea, beznă şi atât.

Iată despre ce este vorba.

Curios ca toți copiii de aceeaşi vârstă, încă de pe când umbla nesigur, pe cele două picioare, a şi pornit-o prin faţa casei, apoi în afara curții. Însă, de la primele escapade dincolo de gardul lor, a dat de un inamic, micuț ca şi el, dar care nu suferea să i se încalce teritoriul. Era un viţeluş, ce păştea pe marginea drumului, şi acesta, cum îl zărea pe Brăduț, alerga spre el, începea să se joace şi îl răsturna cu capul, căci cornițe n-avea încă. Năzdrăvanul i-a provocat, în câteva rânduri, o teamă aşa de mare, încât a fost nevoit să se retragă şi să se mulțumească cu privitul printre uluci, satisfăcându-şi, astfel, curiozitatea. Paula i-a confirmat şi această pățanie, dar la trei ani aducerea aminte nu i se mai părea, nici ei, un lucru neobişnuit.

În faţa poveştilor lui, unii dintre ascultători devin maliţioşi, aşa că Brad se apără cum poate:

– În fond, de ce vă miraţi atât şi de ce evenimentele şocante, neplăcute n-ar putea să lase amintiri încă de la vârste foarte fragede? Ca şi psihologii, şi eu cred că este perfect posibil.

Pe când avea aproape trei ani, au plecat, în fine, cu toții la Pârâieni, însă Brăduț nu-şi aminteşte chiar nimic despre o asemenea călătorie; iar ceva mai târziu, poate pe la patru ani, a ieşit definitiv din neant.

Pe vremea aceea, Paula îi învăța carte pe țigănuşii de peste apă, de la Pârâienii de Pripor, şi avea ore după-amiaza, când Brăduț se obişnuise să fie aşezat pe o mică pernă, pe picioarele mamei, şi să fie legănat până adormea. Absența zilnică a Paulei era inacceptabilă pentru băiețel, care obosea de atâta alergat, de aşteptat şi de dor de maică-sa. Pe înserat, pe când socotea că ea ar trebui să sosească, ieşea în tinda casei şi cânta tare, din toți bojocii, şi de bucuria lui, dar şi ca să-şi bucure mama. Nu avea importanță ce şi cum cânta, dar o făcea cu sârg. Uneori, îşi termina repertoriul, nu tocmai bogat, iar Paula nu mai apărea; abia atunci Brăduț, amărât şi înghețat, renunța şi se retrăgea la căldura casei. Alteori, însă, ea tocmai se ivea şi el sărea să i se agațe de haine.

La Pârâieni, copiii erau sărutați, strânşi în brațe şi alintați în fel şi chip, de mame, de bunici, de frații mai mari, până ce micuții, nerăbdători, se săturau de atâta țocăială şi se smulgeau furioşi, cu un „lasă-mă în paaaace!" Pârâienii nu aveau limite, când era vorba de copii, dar cei mari, în lume, nu erau văzuți sărutându-se şi se fereau de orice efuziune sentimentală. Doar la despărțiri, şi numai dacă acestea urmau a fi suficient de lungi, îşi dădeau mâna şi, rar, se sărutau, stânjeniți, pe obraz. Brăduț şi Paula nu făceau excepție, însă cu dascălul Ion era o altă poveste, el îi dăruia, când şi când, câte o mângâiere pe creştet, că, de sărutat, rareori îl săruta. Brăduț a simțit, de mic, iubirea severului său tată, iar dovezile, chiar dacă erau rare, sau poate tocmai de aceea, îi umpleau sufletul de bucurie şi de siguranță. Ceva mai târziu, când

pocinoagele copilului s-au înmulțit, în mintea lui şi-a făcut loc şi teama, iar apoi iubirea definitivă a tatălui a căpătat, uneori, accente dureros de profunde.

Cum spuneam, Brăduț era pe atunci un copil mai degrabă îndesat, cu părul bălai, uşor ondulat, cu ochi ca zarea, neobosit, plin de avânt şi de interes pentru tot ce mişcă şi față de orice noutate. Era dispus să încerce de toate şi, de aceea, n-a protestat, cum au făcut alții, la prima minune a noii democrații populare, de la el, din Pârâieni şi dimprejur. Dar aceasta, şi împins de la spate, nu doar de bunăvoie, căci tatăl şi mama lui i-au spus că aşa trebuie.

Tocmai se înființa prima grădiniță din comună, numai pentru perioada de vară. Deşi se făcuse o bună propagandă, țăranii din Pârâieni, cam neştiutori şi prudenți, ca orice țăran, n-au vrut nici în ruptul capului să-şi trimită copiii la centrul de comună, fiindcă, cică, auziseră că ruşii au de gând să-i răpească şi n-o să şi-i mai vadă în veci. Şi copiii aflaseră şi, cum vedeau căruțele venite să-i ducă la grădiniță, începeau să-i drăcuie pe căruțaşi şi o tuleau pe dealurile din apropiere, ca din fața tătarilor. Dascălul Ion, convins că face bine, i-a zis Paulei: „Ăştia au rămas tot înapoiați. Hai să-l trimitem, că şi aşa umblă, fără întrerupere, de dimineața până seara, poate se prinde ceva de el, pe acolo”. Şi s-a prins, dar nu ce credea tatăl. La grădiniță, i-a plăcut lui Brăduț: copii mulți, deşi necunoscuți lui, joacă, păpică şi somn. Privata, ca peste tot, o gheretă de scândură, în grădina şcolii, unde se înființase grădinița. Mâncăcios cum era, Brăduț se înființa primul şi la separeu. O dată,

după nici o săptămână, a deschis cu prea mult entuziasm, sau poate cu exagerată grabă, uşa ruşinosului loc şi a sărit, cu amândouă picioarele deodată, pe podea. Putredă, parşiva de podea s-a rupt şi Brăduţ a căzut în hazna, intrând în scârnă până la gât, pentru că numai atât a fost de adâncă privata. A început să urle, au sărit oamenii şi l-au scăpat. Din lipsă de clienţi, nu din pricina păţaniei lui Brăduţ, grădiniţa s-a desfiinţat şi el a rămas, bucuros, acasă.

Când îşi mai aduce aminte de evenimentul acesta, se amuză şi nu prea: „Uite, nici nu făcusem cunoştinţă cum trebuie cu binefacerile comunismului şi m-am şi umplut de căcat. După aceea, graba şi imprudenţa m-au făcut să mai calc în aşa ceva. Dar bine că măcar n-am mâncat, cum au mâncat alţii şi au mai şi spus că a fost bun."

Rămas iarăşi pe liber, Brăduţ şi-a reluat bântuitul pe afară, cât era ziua de lungă, până obosea. Mergea în vizite, nu de curtoazie, ci mai degrabă de curiozitate, pe la vecini, pe la rude, dar şi pe la alţii, îşi băga nasul în treburile lor şi uneori stătea pe capul acelor oameni cu ceasurile. Mânca pe la fiecare, dacă era flămând şi dacă i se părea că bucatele merită, dacă nu, nu. Acasă, gonea găinile, culegea ouăle din cuibare şi uneori făcea din ele omletă cu nisip, sau stătea pe parapet, la poartă, şi intra în vorbă cu cine se nimerea. Ce era să facă? Nici un fel de distracţie, aşa erau timpurile. Iar zilele în care văru-său Gheorghe, Gicu şi alţi câţiva copii de seama lui, tovăraşi de omorât timpul, se nimerea să lipsească, trimişi de

părinți pe cine ştie unde, i se păreau chinuitor de monotone. Putea să se şi sfârşească de plictiseală şi de moleşeală, mai ales vara, bătut în cap de arşiță, săracul.

Seara, cădea ca secerat, înainte de masă, îmbrăcat, şi se trezea a doua zi, cu acelaşi zor neostoit de a o tuli din odaie, spre libertate.

Până şi pe timp de ploaie, hoinărelile zburdalnicului de nici şase ani erau nesfârşite, iar acestea îi determinau pe doamna Paula şi pe dascălul Ion ca, din când în când, să-i încuie hainele şi ghetuțele în şifonierul nou-nouț, garnisit cu o oglindă mare, care acoperea întreaga uşă, de sus şi până jos. Nici un răcnet şi nici un plâns de-ale ştrengarului nu-i puteau îndupleca. Ei credeau că, lipsindu-l de îmbrăcăminte şi de încălțăminte, îl vor face pe Brăduț să se mai ostoiască din zbenguială, să mai tăinuiască cu Uncheşul şi cu Baba Noastră, care doar aveau destul timp de omorât şi ei şi puteau să-i țină tovărăşie. Aşa se şi întâmpla, până se plictiseau toți şi începeau să caşte, încât, după un timp, îl slobozeau, din nou, afară. Câteodată, să tot stea în casă era cu mult prea mult pentru un plimbăreț ca el.

Într-o dimineață de primăvară, amândoi părinții au plecat la o şedință la Baia, la raion. Şaizeci de kilometri, cât era de lung drumul, dus-întors, şi o zi întreagă îl despărțeau pe Brăduț de „inamici”. S-a gândit el ce s-a gândit, dar nu prea mult – obosea la o asemenea îndeletnicire –, şi a hotărât să-şi scoată măcar ghetele din dulap, că de îmbrăcat se mai putea găsi şi în afara lui. Mintea copilului a dat în clocot de nerăbdare, ceea ce l-a îndemnat să aleagă, pentru

spargere, o furculiță. Alegerea s-a dovedit total nefericită, fiindcă, bine încuiată, uşa n-a cedat. În schimb, s-a spart oglinda şifonierului, ceva mai jos de jumătate, iar hoţomanul s-a speriat şi a lăsat baltă treaba începută, cu gândul la ce o să păţească atunci când isprava lui va ieşi la iveală. Dar nici dandanaua păţită nu i-a potolit dorinţa de plimbare prin noroiul ademenitor de pe drum. S-a sucit, s-a învârtit, a căutat alte soluţii, însă, cum nimic nu se potrivea pe picioarele lui mici, şi pus pe şotii cum era, a ales varianta cea mai proastă, o pereche de pantofi cu toc înalt de-ai maică-si, iar ca să se asorteze, a îmbrăcat o rochie înflorată, tot de-a ei.

După ce s-a împopoţonat, zvăpăiatul şi-a dat cu pudră pe obraji şi cu ruj pe buze, ca Paula, s-a suit pe pantofii cu catalige şi a început exerciţiile de mers, prin tindă. Însă nici după o bună bucată de vreme nu reuşea să facă mai mult de trei, patru paşi: ori îi ieşea câte un picior, ori ieşeau amândouă, ori gleznele cedau, căzându-i în lături. Aşa că răbdarea lui s-a terminat şi, fie ce-o fi, a pornit-o mai departe.

A luat pantofii în mână şi a coborât cele şase trepte din piatră de munte ale scării, până la ultima, de unde, dacă mai făcea un pas, ateriza în noroiul din bătătură. S-a aşezat, s-a încălţat şi, cu grijă, s-a îndreptat spre poartă. A ieşit pe ea, bâţâindu-se ca beat, şi a luat-o la deal, către Răscrucea popii, care, după ce popa a murit, a devenit Răscrucea preotesei, loc de mare sfat şi de pus satul la cale.

Pe drum, spre mâhnirea lui Brăduţ, nu se vedea nici ţipenie de om, fie el mic sau mare, ca să aibă cu

cine să tăifăsuiască puțin sau, mă rog, cineva dispus să-l admire. Dacă şi-a dat seama că treburile stau atât de prost, a pornit-o înapoi, spre poarta lor. La jumătatea distanței, care, toată, nu era mai lungă de două aruncături de băț, ceea ce trebuia să se întâmple, s-a întâmplat. Botul pantofului s-a agățat de o piatră ceva mai înaltă şi iată-l pe Brăduț plonjând pe burtă, în mijlocul drumului, cu toată fața în noroi.

Se vede că l-au durut ori genunchii, ori nasul, ori ochii plini de noroi, ori toate, că l-a apucat plânsul, dar nu aşa, oricum, ci în hohote, cu chiote şi urlete. Vecinii au ieşit la ferestre, apoi la drum, să afle cine moare, şi care cum îl vedea, se pornea pe râs. Mureau de râs, nu alta, şi, cu cât râdeau ei mai tare, cu atât mai mult chiuia de plâns Brăduț. Când şi-a dat seama că nu sare nimeni să-l ia în brațe, sau măcar să-l ajute cu o vorbă bună, nătăflețul s-a ridicat de jos şi a luat-o la fugă, spre casă, desculț, cu pantofii Paulei în mână, având parte de o retragere cam ruşinoasă.

Acasă, şi-a curățat nămolul din ochi, din nas, până şi din urechi, de peste tot, ajutat de Baba Noastră, care, în vreme ce-i turna apă să se spele, îl bodogănea în fel şi chip: „Mă păcălişi, ghiavole, dar, lasă, vine el tată-tu!”

Mai bine s-ar fi lipsit şi de Baba Noastră, decât să-i aducă aminte de ce i s-ar fi putut întâmpla mai spre seară. Toată ziua a stat în casă, spăşit ca un câine plouat, aşteptând deznodământul. Dar, norocul lui: Paula şi Ion, sosiți într-un târziu, obosiți, l-au mustrat doar puțin, zâmbind discret: „Să te duci şi să vii cu tâmplarul satului, să repare uşa şi să scurteze oglinda,

zăpăcitule!” Până la urmă, a zâmbit chiar şi poznaşul şi, apoi, a adormit în poală la mamă-sa, terminând una din rarele zile care încep prost şi se termină nesperat de bine, căci, de regulă, cu el, lucrurile se petreceau tocmai pe dos.

Într-o altă zi, prin iulie, tot în anul acela, dascălul Ion a venit de la oraş şi i-a spus nevestei sale: „La toamnă, trebuie să ne mutăm la Târg, m-au numit ăştia preşedinte la sindicatul învăţătorilor”. Cine erau „ăştia”, Brăduţ n-a aflat atunci şi nici nu-l interesa. Important era că avea să plece din paradisul lui şi această veste l-a pus pe gânduri.

Pleca în lume, departe, departe, adică la vreo treizeci de kilometri, şi parcă presimţea că, pentru o vreme, n-o să-i mai fie chiar atât de bine.

Dascălul Ion era mândru că el, un învăţător dintr-un sat bătut de soartă, va ajunge în ditamai funcţia. La treizeci şi opt de ani, Ion era un bărbat bine făcut, de statură medie, uşor închis la faţă, cu doi ochi negri, expresivi, care puteau privi şi cu drag, dar şi al naibii de urât.

Tatăl nu-i povestise lui Brăduţ, niciodată, cum îi fusese copilăria, dar ea putea fi uşor imaginată. Părinţii, probabil mai mult tatăl – Uncheşul, pentru nepoţi –, au ales o cale bătătorită în familiile din vremea aceea: fetele rămân în sat şi se mărită, iar băieţii merg la şcoală, dacă îi duce capul.

Liceul, dascălul Ion l-a început la Târg, dar nu l-a terminat; după doi ani, Uncheşul s-a dumerit că nu avea atâţia bani, ca să-i ajungă să-şi cumpere pământ şi să-l şi trimită pe băiat la liceu şi apoi la facultate.

Mai ales că, în curând, trebuia să plece şi al doilea fecior, la o şcoală de învăţători. Era prea mult pentru buzunarul Uncheşului. Sigur este că Ion, un flăcăiaş inteligent foc, a înţeles situaţia şi s-a interesat unde poate să găsească o Şcoală Normală, care să-i ofere o bursă, să se poată face învăţător. A găsit şi s-a mutat tocmai la Făgăraş, unde s-a pus pe carte, terminând primul din clasă. Învăţător în ’29, Ion s-a întors acasă cu diploma şi cu tabloul ce i se cuvenea şefului promoţiei, tablou pe care l-a atârnat în cui, în odaia de la mijloc, unde şi acum, după aproape opt decenii, încă stă de veghe, amintind de protagonistul lui.

După doi ani, dar la altă şcoală, a ieşit învăţător şi fratele mai mic al lui Ion, dar ăstuia i-a fost mai greu, după cum povestea Baba Noastră: „O vară întreagă am stat pe capul lui: ia mă, Dumitre mumă, stolojia (zoologia, de fapt) cu tine, când te duci la deal, cu vacile, că rămâi repetent şi ne bagi în năcaz”.

O dată revenit la Pârâieni, Ion s-a pus să-şi caute post, dar n-a găsit şi, în ’30, a plecat, de nevoie, în Cadrilater. După şase ani, în comuna unde el îi învăţa româneşte pe turci şi pe bulgari, a aterizat şi Paula şi, la exact o săptămână, s-au luat, fără s-o lase măcar s-o întrebe pe mamă-sa.

Au dus-o binişor, cu toată frica de comitagii, naţionalişti sau patrioţi bulgari, depinde din ce parte îi priveai, până în septembrie ’40, când toţi românii au plecat înapoi, numai cu un geamantan, ca şi la venire, părăsindu-şi acolo toată agoniseala. Deşi dascălul Ion a lăsat vreo cincisprezece hectare de pământ, o casă şi cei mai frumoşi zece ani din viaţă, s-a întors mai bogat

cu o nevastă, cu primul copil şi cu limba turcă, fiindcă trăiseră într-un sat cu mulți turci.

Imediat după ce au sosit în țară, şi-au găsit posturi, dar nu în Pârâieni, ci la Untari; în scurt timp, s-a născut şi Brăduț, apoi Ion, care, înainte de război, cochetase cu liberalii, a plecat la concentrare, iar în '45 „s-a băgat la comunişti". Uncheşul i-a prezis-o: „O să vezi tu pe dracu' cu ăştia". Şi n-a greşit. În sfârşit, după atâția ani, au ajuns şi la Pârâieni, o dată cu lupta de clasă, care trebuia să înceapă şi la ei în sat, dacă se dăduse ordin de la raion. Dar pârâienii nici nu aveau chef de aşa ceva şi nici nu aveau cu cine să lupte, fiindcă în toată comuna erau doar vreo trei boiernaşi, ale căror pământuri se întindeau şi pe dealurile Pârâienilor. Pentru atâta lucru, nici nu merita să-ți mai bați capul; în sat nu trăiau decât săraci, câțiva mijlocaşi şi nici sămânță de chiabur, aşa că nici măcar comuniştii, ce băteau drumurile de la un capăt la altul al satului, oricât au vrut, n-au putut fabrica vreunul, ca să pună de o luptă de clasă. Un mic război, fără prea multă legătură cu politica, tot a fost. Să vezi de unde a pornit.

În sat, fusese învățător Ion Dorneanu, om înstărit, spre care, toată viața lui, Uncheşul s-a uitat cu respect şi cu invidie. Învățătorul avea un băiat, Gheorghe, şi o fată, Aurelia, numai bună de măritat, tocmai pe când dascălul Ion terminase, cu atâta succes, Şcoala Normală, la Făgăraş. Fata lui Dorneanu şi dascălul Ion începuseră să se placă, mai mult ea pe el, iar Uncheşul îşi împingea băiatul de la spate să se însoare.

- Şi ce fac, mă tuţă, că aşa îi zicea Ion lui taică-său, post nu găsesc şi, cu tot pământul lor, care oricum nu este prea mult, nu putem trăi ca lumea, nici noi şi nici copiii mei. Să mai vedem.

Şi a plecat în Durostor, unul dintre judeţele Cadrilaterului, pe undeva între Silistra şi Bazargic, lăsând-o baltă pe Aurelia.

Bietul Uncheş nu s-a împăcat niciodată cu ideea că fiul său nu îl încuscrise cu dascălul Dorneanu ăl bătrân şi, de aceea, a mai sperat şi în generaţia următoare, după moartea acestuia din urmă, la înrudirea cu familia Dornenilor. Mai întâi, prin căsătoria lui Remus cu una dintre nepoatele dascălului, fata lui Gheorghe Dorneanu, studentă şi ea, dar cei doi tineri, deşi în relaţii bune, nu s-au gândit niciodată la acest gen de legătură. Apoi, dar de această dată era chiar de râs, Uncheşul a pus ochii pe Brad şi i-a zis:

- Mă, tată, ia s-o iei tu pe a lui Dorneanu, că e bine făcută, voinică.

- Păi, i-a zis Brăduţ, care ajunsese pe la vreo nouăsprezece ani, de ce n-a luat-o Remus? Eu ce să fac cu ea, uncheşule, că e mai mare cu şase ani decât mine?

- Şi ce-i cu asta, că muierea n-o iei s-o pui în oală, s-o fierbi.

- Nu? Păi, eu aşa credeam, a glumit băiatul, ceea ce l-a făcut pe bătrân să mustăcească.

Hoţomanul de Uncheş nu glumea decât puţin.

După povestea aceea, dascălul Ion s-a ales cu doi duşmani: cu Gheorghe, fratele Aureliei, şi cu viitorul soţ al acesteia, Dumitru Cioată, şi el învăţător.

Acesta era gelos, cu toate că nu Ion dusese treaba până la capăt, ci un altul, mai înainte sau poate după el.

Cioată avea strânse relații la comuniști, chiar cu cei din anturajul lui Gheorghiu-Dej, de pe când acesta fusese în lagăr, și, pe lângă asta, era și un ranchiunos din cale-afară, așa că l-a tot scărmănat pe Ion, până s-au mai pierdut din vedere unul pe altul, ceea ce s-a întâmplat către bătrânețe.

Într-o zi, prin ’45 sau ’46, conflictul mocnit dintre dascălul Ion și dușmanul lui, Dorneanu cel tânăr, a izbucnit în lunca satului, la Gura Canalului. Cum, necum, probabil mai mult din întâmplare, s-au întâlnit acolo două grupuri rivale, de câte cinci, șase inși, fiecare pe câte un mal al Canalului. Unul era condus de Dorneanu cel tânăr și celălalt de dascălul Ion, lângă care se aflau Gheorghe al lui Țandără, Ghiță al lui Varză, Costăin Ciureș și încă alți câțiva. De fapt, mai toți bărbații din pârâieni se numeau Ion, Vasile, Constantin și Gheorghe. În paranteză fie spus, Brad a aflat târziu că, în Grecia antică, numele de Gheorghe provenea de la legătura cu agricultura, ca ocupație. Dar nu de aceea era atât de frecvent purtat și la Pârâieni, căci ei habar nu aveau de vechii greci.

- Pârâiene, te împușc, a răcnit Dorneanu către Ion, și chiar a întins brațul, cu arma pregătită de tras.

- Tragi tu în el, te împușc și eu pe tine, i-a răspuns Varză, de lângă Ion, ceea ce l-a lăsat tablou pe Dorneanu, care nu știuse că au și ei o armă ca a lui.

Au renunțat la împușcături și ambele tabere au coborât în Canalul aproape sec, doar cu puțin nămol, fiindcă era vara. A început lupta și, după câteva

minute, grupul lui Gheorghe Dorneanu a luat-o la sănătoasa, lăsându-l pe acesta din urmă descoperit. A urmat o tăvăleală a inamicului prin noroi, fără cine ştie ce lovituri, fiindcă pârâienii n-au fost vreodată bătăuşi sau cuțitari. După ce i-au luat pistolul, i-au dat drumul să fugă, purtând în el o ură şi mai mare, ce nu s-a mai stins.

Mândru, Brăduț ascultase, de nenumărate ori, mica istorie romanțată a acelei întâmplări, spusă când de unul, când de altul dintre cei care participaseră la încăierare, dar niciodată de dascălul Ion. Se prea poate ca acesta să nu-şi fi amintit cu plăcere de ea, pentru că, atunci, preț de câteva secunde, văzuse moartea cu ochii, sau pentru că era modest.

În orice caz, povestea era adevărată. Copilul îşi amintea că dascălul Ion adusese acasă arma lui Dorneanu – un pistol cu butoiaş – şi o ascunsese în dulap, în aşteptarea celor de la Parchet, care trebuiau să ancheteze cazul. Evident că acolo a găsit-o Brăduț, pentru că, deşi micuț, el cotrobăia peste tot, şi s-a jucat cu pistolul pe post de flit de omorât pureci, ținându-l de țeavă. Noroc că arma fusese descărcată înainte de a fi ascunsă, vorba vine.

Pe dascălul Ion l-a atras întotdeauna oraşul, iar mutarea la Târg, la sindicate, îl măgulea şi îl scăpa de Pârâieni, de care se săturase.

Avea şi de ce, socotea el. Satul în care se născuse era lăturalnic, aşa vârât într-o crăpătură dintre dealuri cum era, liniştit şi prea mic pentru un om atât de plin de energie ca tânărul învățător. Dacă mai

adăugăm că dascălul Ion îşi socotea profesia – pe care o făcea de nevoie – prea simplă şi fără perspective, iar viaţa îl îndepărtase tot mai mult de vreo facultate, ne dăm seama de ce era nemulţumit şi de ce se bucura că pleacă, cel puţin pentru o vreme. Trebuie spus că dascălul Ion avea o inteligenţă cu care ar fi putut ajunge departe şi, mai târziu, atunci când Brad şi Remus şi-au dat seama de acest lucru, oricât s-ar fi crezut ei de deştepţi, au recunoscut că n-ar fi fost exclus ca tatăl lor să-i fi depăşit la acest capitol. De fapt, Brad Pârâianu este convins că dascălul Ion a fost, ca agerime a minţii, unul din primii trei oameni pe care i-a cunoscut. Însuşi Ion spunea, după ce s-a lecuit de aburii comunismului, nemulţumit de destinul lui, că i-ar fi plăcut să fie măcar avocat, dar nu prin România, ci în altă ţară.

Poate că dorul de o altfel de viaţă şi speranţa că va evada din Pârâieni l-au făcut pe dascălul Ion să-şi construiască, în acei ani săraci, de după război, o căsuţă, mai la marginea Târgului, lângă calea ferată. Micuţă, dar cu o curte largă şi salcâmi la poartă, căsuţa, mai întâi cu o cameră, apoi cu două, a rămas, în mintea lui Remus şi a lui Brăduţ, ca un loc drag, deşi au vieţuit acolo doar câţiva ani. Când dascălul Ion şi Paula au fost trimişi înapoi la Pârâieni, după numai un an la Sindicate, în căsuţă a rămas Remus, iar după patru ani, lui i s-a alăturat Brăduţ, însă tot numai pentru un singur an. Mulţi, mulţi ani după ce intraseră în viaţă, cuprinşi de nostalgie, cei doi fraţi mai treceau, câteodată, pe la poartă, să revadă căsuţa, până ce, o dată, după zeci de ani, au constatat, cu părere de

rău, că ea dispăruse şi pe locul unde călcaseră paşii lor de copii se înălța, falnic, un palat țigănesc.

Prima despărțire de Pârâieni a lui Brăduț merita să fie văzută.

Drumul, măsurat din capul satului, în apropierea căruia fusese clădită casa lor, şi până la Pârâienii de Pripor, pe unde trecea RATA spre oraş, nu era lung, de abia dacă avea un kilometru. Pe timpul copilăriei lui Brad, acesta era greu de parcurs de căruțe chiar şi vara, uneori imposibil, pentru că era plin de noroi, iar inundațiile, deloc rare, muşcau adânc din el, aproape în fiecare an. Când viiturile îl rupeau de tot, pe marea rană a drumului erau aşezate pietre mari, iar oamenii ajungeau dincolo țopăind de pe una pe alta, dacă nu cumva cădeau în apă şi se udau din cap până în picioare. Pârâienii de Vale – acesta este numele complet al satului lor – n-aveau vreo importanță, care să îndemne statul să dea măcar un leu pentru drum, deşi primăria, moara şi şcoala de şapte ani, unde mergeau şi copiii pârâienilor, se aflau de partea cealaltă a celor două ape, ce se revărsau, şi ele, ca şi Pârâielul, în fiecare an: Canalul, cu apă stătătoare, în care se punea cânepa la murat, şi Mana, râul ce alimenta Canalul şi a cărui luncă făcea ca viața să pâlpâie în satul acela.

Podurile peste Canal şi peste Mana erau de lemn şi se cutremurau din toate încheieturile, când peste ele treceau căruțele încărcate, că de maşini nu putea fi vorba încă.

A trebuit să se scurgă jumătate de veac, până când drumul să fie asfaltat, dar această incredibilă

înfăptuire a sosit prea târziu pentru dascălul Ion, care devenise doar o veche amintire.

Soarta oamenilor din Pârâieni depindea mult de starea acestei păcătoase ieşiri din sat, mai ales spre moară, iar dascălul Ion îl pomenea cu năduf pe acela care a bătut primul ţăruş în Pârâienii de Vale, tocmai pentru că el şi Paula erau obligaţi să străbată prea des calea ca mâncată de cancer, chemaţi cu treburi, la şedinţe, la Baia sau la Târg, ori după făină, după pâine, după gaz pentru lampă şi după altele de trebuinţă. Totul era cărat cu braţele şi cu spatele şi, de obicei, sarcina era prea grea, încât kilometrul de la RATA până acasă li se părea un infern, pe orice vreme, dar mai ales prin nămol şi sub ploi, care, toamna, nu conteneau cu zilele. Oamenii ajungeau la poarta casei gâfâind, cu sudoarea şiroindu-le peste tot, din cauza caniculei, ori uzi până la piele, din creştet şi până în vârful picioarelor, sau îngheţaţi bocnă. De aici venea supărarea fără de margini a lui Ion, atât pe ctitorii Pârâienilor, cât şi pe soarta lui.

În ziua în care Brăduţ a trebuit să plece şi el la Târg, Paula, căreia ideea nu-i surâdea, l-a luat de mână şi l-a avertizat să nu facă vreo năzbâtie. Dar nu mai era nevoie, căci copilul n-avea chef de nimic. Era topit de părere de rău, aşa că tot drumul n-a scos o vorbă, mergând cu privirea în pământ, mai mult târât de mama lui, pentru că rămânea mereu să privească înapoi. Era o zi de toamnă, mohorâtă şi cu brumă.

Doar în aşteptarea autobuzului, de emoţie, Brăduţ a mai înviat puţin. Când s-au urcat, în fine, nu au găsit locuri libere, aşa că au stat în picioare, băiatul,

cu privirea preocupată şi serioasă, bâţâindu-se între mâna Paulei, care îl ţinea strâns, şi bara metalică verticală din maşină, de care el se prinsese, ca să nu cadă la fiecare curbă sau la vreo groapă mai adâncă. A fost prima călătorie cu maşina de care îşi aminteşte.

Anul petrecut la Târg nu i-a priit lui Brăduţ. Întâi, fiindcă nu a avut nici un prieten şi a trebuit să se joace singur, căsuţa lor fiind oarecum izolată, între cartierul ţiganilor – ce furniza cea mai mare parte dintre elevii de la şcoala unde fusese încadrată Paula – , linia ferată şi o largă pajişte. Era o linişte aproape totală, întreruptă rareori de şuieratul de locomotivă sau de vreun alai ţigănesc, stârnit fie de vreo bătălie între ei, fie de vreun motiv de bucurie. Nu s-ar putea spune că ţiganii le erau dragi, exceptându-i pe lăutari, însă copilul şi ai lui nici nu-i vrăjmăşeau, cu toate că se frecau mereu de ei şi, prin urmare, îi cunoşteau. Şi cum să nu-i cunoască, dacă, în Pârâienii de Pripor, satul vecin, locuiau aproape numai ţigani, în majoritate lăutari, care le cântau pârâienilor din Vale, duminică de duminică, la hore, la nedei şi la nunţi? Dar, cea mai importantă cauză a lipsei de vrăjmăşie faţă de ţigani era aceea că nu erau hoţi sau tâlhari. Deşi numai Mana despărţea lunca lor de lunca celor din Vale, iar râul putea fi lesne trecut, nu s-a prea auzit ca vreunui român să i se fure recoltele sau alte cele, de către cei din Ţigănie.

Ciudat şi fără legătură cu ţiganii, casele pârâienilor nu stăteau încuiate şi nici porţile. Vecinii pătrundeau unii la alţii ca la ei acasă, puteau

împrumuta ce doreau şi puteau chiar gusta, din ce găseau, fără nici o supărare. Un singur loc era încuiat bine: pivnița cu băuturi. Frate-frate, dar până aici. În satul acela nu erau hoți, nu că n-ar fi fost nimic de furat – deşi de bani, de bijuterii, de blănuri scumpe şi de alte bogății îi ferise Cel de Sus –, ci aşa, pur şi simplu. Brăduț îşi aminteşte, din vremea când era mic de tot, de o scenă rară, în care popa din sat îl alerga, cu o funie udă în mână, ca să-l pedepsească, pe un tânăr, Aurel al lui Curiman, dovedit a fi furat o gâscă. Pe ulița lor mai locuia şi un țăran bănuit a fi specialist, niciodată prins, în şparlit de găini; găinarul, curios lucru, era şi cel ce scotea dinții pârâienilor, cu un cleşte ce, probabil, nu mai fusese dezinfectat de la fabricație. Brad Pârâianu nu are explicații sigure despre relația surprinzătoare dintre uşile neîncuiate şi raritatea furturilor, dar are ipoteze: ori faptul că totul era aproape la vedere le-a redus interesul oamenilor pentru furtişaguri, ori hoții erau pe cale de dispariție şi atunci ce rost mai avea să încui uşile?

Acum, la Pârâieni au apărut cheile şi cele mai multe gospodării sunt încuiate. Să fie un semn de bunăstare sau un obicei împrumutat de la oraş, pe unde mulți pârâieni locuiseră şi se lecuiseră de obiceiul „uşilor deschise”?

Toamnă după toamnă, peste drum de casa Pârâienilor, de ani de zile, se pripăşeau câteva corturi de lăieți, cu o groază de copii, cu fete tare nurlii, cu băieți pletoşi şi țâfnoşi şi cu bătrâni uscați de atâta fum, căci fumau de îşi scuipau plămânii. Lăieții erau mai agitați, dar românii îi adoptaseră, de voie, de

nevoie, aşa băgăcioşi şi nespălaţi, înnegriţi de fum şi de toate cele, cum se obişnuiseră. Baba Noastră îi moşise pe mulţi şi nu putea să-i oprească pe fini să vină neinvitaţi la moaşă, aşa că bătătura şi casa lor erau vizitate, chiar de prea multe ori, cu treabă, dar mai ales fără, iar izul specific, de căldărar, pătrundea peste tot.

Cu toate astea, nici ei nu făceau rău şi nu furau prea des, deşi se mai întâmpla să dispară câte o pasăre. Lăieţii primeau destul din sat, pentru căldări, tigăi şi câte şi mai câte şi mâncau mai multă carne decât pârâienii; din care îi ofereau, uneori, şi Babei Noastre. Câteodată, totuşi, se mai iscau şi certuri din cauza ţiganilor, pornite fie de la luptele dintre ei, fie de la vreun flirt între un român şi o lăiaţă tinerică şi plină de draci, sau, mai rar, de la câte un furt ieşit din comun.

Brăduţ îi ştia bine şi pe rudari, căci mulţi dintre ei, mai ales femeile din cătunul aflat la patru kilometri mai la est de Pârâieni, colindau şi satul lor, cu linguri, cărucioare cu două roţi, cu care se jucau copiii, scăunele şi multe altele. Sigur că cerşeau sau se ţigăneau până te făceau să cumperi ceva, fie că aveai sau nu aveai trebuinţă de acel lucru, dar în rest erau paşnici. Cel puţin când veneau prin Pârâieni. De altfel, cuvântul dascălului Ion era ascultat şi respectat de câteva generaţii de rudari, căci fusese în două rânduri învăţător la Rudărie, iar ultima dată le construise şi prima şcoală din sat.

Până la urmă, Brad prinsese din zbor cuvintele Uncheşului: „Sunt şi ţâganii oameni, dar mai bine să

nu ai de-a face cu ei, dacă nu-i cunoşti, să te fereşti, sunt tare zănatici şi țănchii, le sare iute țandăra”.

La Târg, Paula era obligată să meargă din casă în casă, să-i lămurească pe țigani să-şi trimită puradeii la şcoală. De regulă, ea îşi făcea vizitele seara, pe întuneric, după ce termina orele, şi trebuia să-l ia şi pe Brăduț, pentru că nu avea cu cine să-l lase, iar lui, singur acasă, îi era teamă.

Groază îi era copilului de vizitele astea, din pricina numărului mare de câini pe care țiganii îi lăsau liberi, adevărate haite, turbate de foame. Atâția câini laolaltă n-a mai văzut Brăduț decât o dată, în Bucureşti, după ’89, pe undeva prin apropierea Pieții Sfântul Gheorghe, pe un loc cu gunoaie.

Deşi Paula avea grijă să-l apere, iar țiganii ieşeau şi ei din case, de vreo două ori copilul a rămas în urma mamei, n-a fost prea ager şi a fost muşcat de picior. De atunci şi până în ziua de azi, Brad Pârâianu are o frică şi un respect, de-a dreptul bolnăvicioase, nu numai de orice dulău, ci de orice javră, cât de mică, chiar şi dintre acelea minuscule, purtate în brațe, răsfățate şi pupate în bot de cucoane. Pur şi simplu, la apropierea de câini, i se zbârleşte părul, pe tot trupul. S-a şi întrebat dacă, în altă viață, n-o fi fost pisică, deşi animalul acesta, căruia nu-i seamănă defel, îi displace.

Brăduț n-a fost fericit la Târg în acel an şi din cauză că tatăl său era mai agitat ca oricând. Acesta pleca dis-de-dimineață la serviciu, dar până acolo îi ieşea în drum o drăguță de cârciumă „La doi lei”, ce se

afla la nici o sută de metri de „Sindicate”, pe locul unde se găseşte acum Castelul de Apă, cunoscut punct de reper al oraşului. „Sindicatele”, crâşma şi sifonăria lui Gelepu formau un triunghi binecunoscut în Târg, însă pe dascălul Ion nu-l interesa decât latura dintre „Sindicate” şi „La doi lei”. În scurt timp, el o bătuse într-atâta, în nenumăratele pauze pe care şi le lua, încât, dacă n-ar fi fost pavată cu piatră cubică, cu siguranţă ar fi făcut o adâncă potecă. Sifonăria lui Gelepu putea să dea faliment, n-avea decât, pentru că şeful „Sindicatului învăţătorilor” îi dădea sifonului aceeaşi importanţă pe care i-o dădea Păstorel apei.

Munca aceasta „de teren” îl cam istovea şi îl irita, mai ales când venea ora închiderii şi, în special, când Paula îl lua pe Brăduţ de mână şi apăreau amândoi, să-l ia acasă. Se certau mult, Paula era mereu tristă şi câteodată copilul îi auzea vorbind despre divorţ. Şi asta îl îndurera într-atâta, că nu mai avea nici un chef, nici chiar de mâncare.

De vreo câteva ori a auzit-o pe Paula zicându-i lui Ion: „Ce este cu cinteza aia, care te vizitează la serviciu?”, dar Brăduţ s-a gândit că tatăl său nu putea să fie vizitat de vreo pasăre. Însă dascălul Ion avea deja o iubită, numită „La doi lei”, şi nu avea timp de alta. După nici un an, aceasta şi maşinaţiile lui Dorneanu şi ale cumnatului său, Cioată, l-au exilat, iarăşi, la Pârâieni.

Paula nu-l necăjea pe Brăduţ, dar copilul era indispus că mama lui nu stătea acasă, după-amiezele, fiindcă trebuia să meargă la şcoală; în acest timp, el se plictisea şi-i ducea dorul, la fel ca mai înainte, la

Pârâieni, când îi cânta, aşteptând-o să vină. Se trântea pe divan, cu faţa în jos, şi răsfoia „Scânteia”, singurul ziar pe care îl aveau, dar nu cunoştea decât literele de tipar şi nu înţelegea cuvintele. Însă tot nu scăpa de singurătate, chiar dacă, între timp, se mai şi juca pe grămada de nisip din curte, sau în zăpadă, iarna, sau îşi făcea freza pe spate, udându-şi capul până la piele şi fixându-şi părul cu clamele Paulei.

Frate-său Remus, care, până atunci, nu prea ţinuse seama de Brăduţ, începuse să fie nesuferit şi din „Bă, ăla micu’” nu-l scotea, deşi nici el, „ăla mare”, nu împlinise, încă, doisprezece ani.

Remus avea misiunea să aducă pâinea de la brutărie. Şmecher, cu glas mieros, îl chema şi pe ăl mic: „Hai şi tu!” Luau cartela, ieşeau pe poartă şi porneau pe o cărare, care traversa pajiştea, lată de câteva sute de metri, între strada ţiganilor şi „Mielul Alb”. Plimbarea putea fi tentantă, chiar interesantă pentru Brăduţ, căci întâlneau cai care păşteau, împiedicaţi, dar şi leşuri de cai, mai vechi ori mai proaspete, din care trăgeau, să rupă, câinii hămesiţi, sau ciorile; când zăreau o asemenea scenă, copiii o ocoleau larg de tot, privind cu teamă înapoi.

Ajungeau la brutărie, luau pâinea, caldă deseori, dar prea puţină, după câtă poftă s-o mănânce aveau ei, mai ales Brăduţ. De obicei, primeau o pâine întreagă şi încă un sfert. Când femeia de la tejghea tăia sfertul prea mic, le mai dădea şi o feliuţă, în completare. Pe aceasta o devorau repede şi plecau spre casă. După ce mergea vreo două aruncături de băţ, cu pâinea în mână, Remus începea:

- Ține-o şi tu puțin!

Dacă Brăduț făcea greşeala să accepte, trebuia să care pâinea până acasă. Aşa că, după câteva asemenea pățanii, îi răspundea:

- Nu vreau, că tu n-o mai iei înapoi şi eu rămân cu ea, tot restul drumului.

- Şi ce, mori din asta? Dacă n-o vrei, o las pe marginea drumului !

Chiar o lăsa uneori şi-şi continua calea. Brăduț privea atât de des înapoi, de frică să nu le-o fure cineva, încât ajungea să meargă numai cu spatele înainte. La un moment dat, tot el se întorcea în goană şi lua pâinea de unde o pusese frate-său.

- Eşti un scârbos şi un rău şi te spun.

Şi îl spunea, dar mama nu le dădea atenție, avea alte gânduri, iar data viitoare, întâmplarea se repeta.

Remus nu era doar nesuferit, mai era şi cusurgiu, însă asta nu-l indispunea pe Brăduț, ci dimpotrivă. Frate-său făcea mofturi, spunea că nu-i place carnea de oaie, iar altfel de carne nu se găsea, cu săptămânile. Paula gătea o tocăniță acceptabilă, al cărei miros de oaie nu-l deranja, ci dimpotrivă, făcea să i se umple gura de apă lui Brăduț, dar din care băiatul cel mare nici nu gusta. Au mers lucrurile cât au mers astfel, până într-o zi, când Paula, care ştia cât de importantă este carnea, nemulțumită şi temătoare că Remus, care fusese un bolnăvicios şi un slăbănog, avea să se îmbolnăvească iarăşi, l-a primit pe acesta, care tocmai se întorcea de la şcoală, cu o veste bună, deşi falsă: „Astăzi avem carne de vițel”. Băiatul s-a

bucurat atât de mult, încât s-a înfruptat şi el din tocănița de oaie, dar nu cu poftă nebună, ca Brăduț, că nu era în stare de aşa ceva. Fratelui cel mic îi părea un pic rău, căci din acea zi porția lui s-a micşorat.

La oraş, zilele lui Brăduț erau mai frumoase numai atunci când la ei poposeau rudele de la Pârâieni, sosite cu cine ştie ce treburi. Nu că le-ar fi adus câte ceva, nici nu-şi aminteşte şi nici nu conta, dar veneau cu liniştea şi cu veselia. Deshămau caii, şedeau de vorbă, povesteau noutăți despre unul, despre altul şi, la plecare, îl luau şi pe el o bucată de drum, pe capra căruței, cu biciul în mână, îndemnând caii.

În cele din urmă, anul acela prost a trecut şi familia Bumburuț, cum o botezase Ion odată, când fusese bine dispus, în afară de Remus, rămas la şcoală, s-a întors la Pârâieni. Dascălul Ion a revenit la starea de dinainte, iar peste doar câteva săptămâni, Brăduț a început şcoala, pe care o aşteptase curios, şcoala, la care se gândesc, cu nerăbdare, toți copiii, şi de care, apoi, se satură atât de repede.

IV

Se pare că, deocamdată, neîntrerupta frământare pentru construirea spitalului, treabă în care se ambalase cu o pasiune fără măsură, să-i fi făcut bine lui Brad Pârâianu, deşi ştia că totul se plăteşte, odată şi odată. Era conştient că o asemenea agitație, de lungă durată, s-ar putea să îl coste, însă nu era dispus să se

gândească ce va fi peste câțiva ani; pe el îl interesa doar prezentul, pe care îl exploata cum putea mai bine şi, procedând astfel, îl făcea ceva mai util şi mai suportabil. Ce rost ar mai fi avut să mediteze la viitor, la perspective, dacă îi era clar că, pentru el, nu mai existau nici viitor, nici perspective? Să piardă timpul, doar ca să devină şi mai depresiv? Nişte eventuale surprize rele, oricând posibile, n-ar fi putut să-i amărască mai mult existența; pe cele bune le aştepta, sperând, însă prudent: „La norocul meu, greu să se ivească surprize plăcute". Din când în când, pentru câteva clipe, îi venea să se întrebe dacă nu cumva trăieşte un vis urât; după aceea, revenea la realitatea în care se opintea, ca printr-un mâl gros şi lipicios, de care îi era mai frică decât de orice altceva.

Nopțile, Brad continua să doarmă chinuit şi agitat, iar asta îl obosea. Când şi când, se mai bucura de câte un vis, agățându-se de el şi prelungindu-şi-l, fiindcă îl purta prin perioade de care îi plăcea să-şi amintească, dar, de cele mai multe ori, îi părea bine dacă somnul îl părăsea.

Cu acelaşi gând şi cu aceeaşi neodihnă cu care se culcase, se trezea brusc, la ore timpurii, şi începea să privească, prin fereastră, la întunericul de afară, unde, când era senin, ochii îi cădeau chiar pe luceafărul din zori, în vreme ce gândul îi fugea la preocupările şi nevoile zilei ce urma. Apoi se ridica din pat, ca un automat, greoi, şi pleca la treabă, fără tragere de inimă, de parcă în fiecare zi ar fi fost o zi de luni ce urma unei duminici de chef.

Încet, încet, cărările bătătorite ale minții sale, adormite pentru luni de zile, deveneau iarăşi practicabile. Ajuns cel de-al doilea om din clinică, după profesorul Caraiman, Pârâianu ar fi trebuit să fie mulțumit. Poziția aceasta l-ar fi satisfăcut altădată, fiindcă este comodă, în general, şi implică puține responsabilități şi mici eforturi, de regulă şeful fiind cel ce poartă răspunderea rolului de paratrăsnet. Şi totuşi, scaunul de secund este suficient de important, conferind ceva autoritate şi mult fard. Gândiți-vă la orice loc doi, indiferent pe unde ar fi el, şi veți descoperi că adjuncții sunt feriți de şocuri, au destul timp liber, pe care mulți îl petrec fie în mod serios, săpându-şi obsesiv şi, câteodată, eliminându-şi şefii, fie stând în prelungi şuete cu omologii lor din alte sectoare, având ca subiecte principale, pe cine altcineva, decât pe şefi, care sunt analizați, criticați, bârfiți, înjurați, în fine, întorşi pe toate fețele. Cu voce, de regulă, şoptită, prin grimase şi priviri complice cu subalternii, oamenii aceştia îşi satisfac plăcerea platonică de a se răzbuna pe şefi şi de a-şi potoli complexele neîmplinite şi orgoliile, nu arareori exagerate, față de merite şi calități.

Adjuncții trăiesc ca în sânurile lui Avraam.

Pârâianu crede că denumirile celor ce ocupă „cabinetul doi" nu sunt potrivite, că ele ar trebui să conțină şi particulele contra sau anti – de pildă, contraministru, antidirector – şi că numai în marină s-ar fi găsit un nume corect, amiralul avându-l în cârcă, printre alții, şi pe contraamiral.

În noua sa postură, Pârâianu era o excepție de la şablonul adjunctului, cel puțin pentru că avea altceva mai bun de făcut decât să-şi stârnească profesorul. Şi nici motive nu avea. Cei doi, el şi Caraiman, nu fuseseră întotdeauna în relații apropiate, ba, în unele perioade, chiar dimpotrivă, dar dezgropaseră rareori securea războiului, iar aceasta se întâmplase cu mulți ani înainte. De aceea, nu le-au trebuit eforturi mari ca să devină apropiați şi să rămână astfel şi după ce profesorul s-a pensionat. Pe scurt, Brad a simțit că şeful său înțelege cât de imposibilă îi devenise viața, că îl susține în tot ce încerca să facă şi, din aceste motive, atunci când Argintaru i-a mătrăşit profesorul, lui Pârâianu nu i-a convenit şi a spus-o pe față:

- Mă obligi acum să-i smulg ştafeta, cu mână cu tot, când eu îmi doream să o preiau, când va veni timpul.

Dar Brad mai era sigur şi de faptul că toate obligațiile, care, până atunci, fuseseră ale lui Caraiman, de la bolnavi şi până la inspecția puturoaselor toalete din clinică, îi vor reveni lui. De acum, trebuia să sosească primul şi să plece ultimul, sau printre ultimii. Mulți dintre proaspeții şefi de clinici, apăruți în serie, se bucurau de noua lor poziție, dar, de regulă, o făceau cu discreție şi decență, deşi s-a auzit că vreo doi au schimbat încuietorile de la cabinetele foştilor profesori. Pârâianu nu râvnise la cabinetul lui Caraiman şi, cu toate că acesta l-a invitat de mai multe ori să-l ocupe, n-a făcut-o nici până în ziua de azi. Anii au trecut şi încrederea dintre cei doi

s-a accentuat, apoi un soi de afecțiune sobră, bărbătească, proprie oamenilor de la țară, i-a legat tot mai strâns. Vârsta şi înțelepciunea nu au mai permis nici unei falii să apară între ei.

Ca munca să nu i se îngreuneze brusc, dar mai ales pentru ca profesorul Caraiman să nu resimtă prea tare şocul pensionării, Pârâianu l-a rugat să-l mai ajute, să facă uneori vizita în clinică, atunci când el este nevoit să lipsească, să mai dea sfaturi celor tineri. Însă, trecut prin multe şi bun cunoscător de oameni, profesorul, aflat încă sub impresia expulzării, a refuzat, destul de liniştit, dar ferm:

- Vă mulțumesc pentru propunere, dar aşa nu va merge, vom face vizite unul după altul, ne vom contrazice, vom schimba unul altuia tratamentul pacienților, ceea ce nu va conveni nici unuia dintre noi. S-a considerat că nu mai sunt necesar, aşa să rămână. Voi veni la clinică, atâta timp cât voi simți că sunt suportat, iar dacă voi constata că lucrurile se schimbă, voi renunța. Doresc să mai acord aici câte o consultație, să mai trimit vreun bolnav la internare şi sper să fiți de acord. În fine, vom vedea ce ne va aduce timpul. De azi înainte, sunteți şef, vă doresc succes.

Poate şi de aceea, două firi atât de tari au putut conviețui aproape cincisprezece ani, fără nici o greutate.

Aceasta fiind situația, Pârâianu n-a avut altceva de făcut decât să se adapteze noii sale funcții, obligat să învețe din mers ceea ce nu ştiuse până atunci, o dată cu echipa pe care o conducea şi care se schimbase aproape peste noapte. Pacienți, studenți, călătorii

scurte sau mai lungi în țară și în străinătate, la congrese medicale, colegi tineri și fără experiență – se producea schimbul de generații –, cărți și articole de scris și multe altele... Socotea că profesia trebuie să rămână de primul plan și apoi, bineînțeles, Fundația; și n-a încurcat niciodată ordinea celor două priorități.

Și așa s-a scurs aproape un an de zile, în care în marele oraș s-au petrecut destule. Deși românii își savurau, dar mai puțin, încă proaspăta libertate, frunțile lor începeau să fie umbrite de gândul că viața nu este mai ușoară, cum se așteptaseră, ci dimpotrivă. Începuseră să-i dea dreptate acelui politician denumit și „Oracolul din Dămăroaia", care fusese luat în zeflemea și înjurat pentru prezicerile lui pesimiste – ce, după ani, s-au dovedit a fi chiar optimiste –, iar mineriadele lăsaseră deja sânge omenesc pe caldarâmul Bucureștiului, făcând să se evapore, aproape instantaneu, simpatia lumii întregi.

Între timp, a sosit și vremea alegerilor la universitate.

Prea sigur pe el, Mărculescu nici nu bănuia ce i se pregătea și a comis atunci o greșeală asemănătoare celei făcute de Ceaușescu, în ultima lui zi de putere, hotărând ca o adunare generală să aleagă consiliul și senatul. Într-o îmbulzeală și o gălăgie de nedescris, ca și în urmă cu doi ani, adunarea, bine dresată, a ales în consecință, astfel încât fostul rector nici măcar n-a mai apucat să ajungă în consiliul profesoral și în senat, de unde ar fi putut să candideze pentru încă un mandat, după cum plănuise. Acest mers al alegerilor face

foarte plauzibilă teoria conspirației, pentru că, de fapt, Mărculescu nu era atât de antipatic „maselor", încât să nu ajungă, din poziția lui de rector, barem între primii treizeci, patruzeci, cât o fi avut, atunci, senatul. După ce s-au numărat jumătate din voturi, şi-a dat, în fine, şi el, seama ce se întâmplă şi a părăsit aula discret, pe nesimțite, nebăgat în seamă de nimeni.

A fost uitat aproape instantaneu.

Pârâianu a fost reales în senatul universității.

Şi a fost ales noul primus inter pares, profesorul Bibi Argintaru, cel ce, se zice, orchestrase toată tevatura. Pentru a ajunge în fruntea universității, acesta şi-a făcut o campanie ascunsă, de care doar puțini aveau ştire, şi, după cum s-a văzut, eficientă. În primul rând, şi-a disimulat, cât a putut, şi i-a reuşit ca la carte, marea lui dorință. Nu arăta el a rector, dar a izbândit. Scund – nu chiar pitic, dar pe aproape –, gras, bucălat, spelb, cu părul rar, pieptănat lins pe spate, cu mâini butucănoase şi degete scurte, cu ochi ca de peşte, în spatele ochelarilor, cu vorba sâsâită, mereu năduşit, Argintaru părea un ins grotesc şi fără ambiții. Puteai presupune că în el sălăşluieşte un bonom, mai ales dacă-i luai în seamă şi comportamentul, aparent binevoitor față de toți. Fals. Dacă credeai aşa, puteai să ai suprize mari, căci, pe dinăuntru, era un Uriah Heep ipocrit, ambițios, lacom şi complexat. Pe vremea aceea, Pârâianu se întreba de ce vor atât de mulți să devină, mai ales în situații grele, miniştri, parlamentari, directori, rectori, primari şi alte căpetenii, când, după părerea lui, aceste funcții trebuie să însemne bătaie de cap şi muncă disproporționat de

mare, în raport cu avantajele. De aflat, a aflat mai târziu că în posturile acestea se pune miere şi că foloasele pot fi numeroase şi apreciabile.

Printre cei curtați de Argintaru în perioada alegerilor s-a numărat şi o categorie foarte influentă, cu multă experiență de viață, care încă mai conta, anume aceea a „leilor bătrâni", aflați în pragul pensionării. El i-a luat pe rând, pe fiecare, şi i-a prelucrat, pe când Mărculescu nici nu i-a băgat în seamă. Argintaru, zâmbitor şi aparent îndatoritor, i-a măgulit, s-a prefăcut că le arată respectul pe care aceştia considerau că îl merită şi le-a promis că, dacă va ajunge rector, ei vor rămâne în funcție până dincolo de adânci bătrâneți.

Elefanții, cum mai sunt „alintați" asemenea oameni, nu-l agreau pe Mărculescu – treaba lor de ce – şi, ca urmare, deşi fără tragere de inimă, au lăsat garda jos şi i-au făcut lobby contracandidatului acestuia, fără să-şi amintească de spusele lui Hamlet: „Poți zâmbi şi iar zâmbi şi, totuşi, să fii mişel". Argintaru a trecut şi pe la Pârâianu, să afle ce intenții are acesta şi ce se mai discută despre şansele sale de a-şi atinge țelul, însă a plecat tot atât de nelămurit cum a venit.

Calitățile lui Argintaru, câte avea, îi erau cunoscute lui Pârâianu. Ştia că nu-i lipseşte o agerime a minții deasupra mediei, dar că n-a utilizat-o, cu oarecare folos, decât în tinerețe. Pe urmă, s-a luat cu fel de fel de preocupări, ce nu aveau legătură cu specialitatea lui, s-a scufundat în conflicte prelungite şi în interese, din care se spune că a ieşit în câştig, dar care l-au plafonat. Cu anii, ambițiile şi toate

apucăturile sale au devenit proverbiale, însă nu s-a găsit calea, sau nu s-a vrut, sau nu s-a putut să-i fie temperate.

Bineînțeles că Pârâianu nu-i ştia toate ascunzişurile firii şi, la început, cu toată neîncrederea sa în oameni, s-a înşelat şi el, în parte, căci Argintaru şi le mascase foarte bine. Numai că s-a lămurit destul de repede cum stau lucrurile şi n-a ezitat să-l contreze, atunci când acesta a început să nu mai țină cont nici de legi şi nici de bunul-simț. Dar, între timp, surprizele neplăcute şi compromisurile lui se înmulțeau într-un ritm amețitor, deciziile erau luate la limita regulamentelor, pe lângă şi pe sub care se strecura sau peste care sărea destul de inabil, dar cu tupeu şi fără să-şi facă probleme, încât Pârâianu şi încă vreo doi, trei n-au avut nici un succes.

După ce şi-a realizat visul, mieros, noul şef l-a consultat pe Pârâianu, cu un atât de evident fals interes, încât acestuia din urmă i-a fost greu să-şi reprime repulsia şi să-l asculte până la capăt:

- Spune-mi, te rog, ce părere ai, ce-ar fi de făcut mai întâi, în calitatea mea de începător într-ale conducerii, fiindcă tu ai fost acolo şi ştii?

- Nu pot să-ți spun ce să faci mai întâi, pentru că sunt atâtea de făcut, dar pot să-ți sugerez ce să nu faci: să nu mai tolerezi pungăşia şi să nu loveşti în cei ce te-au ajutat.

Îi vorbise de lucruri de bun-simț elementar.

Nici nu-i trecuse prin minte care avea să fie prima „realizare” a lui Argintaru. După vreo două săptămâni de la alegeri, noul şef i-a „ras” pe bătrânii

lui susținători şi maeştri, fără nici o ezitare, la grămadă. Într-un sfert de oră, le-a şi spus adio. Machiavelică şi nedemnă, ba chiar josnică lucrătură. O fi răspuns la vreo comandă – se vorbea că fusese şi informator al Securității – sau a făcut-o de capul lui, cine ştie?

Într-o zi, după mai bine de zece ani, în care a obținut, aproape fără concurență, mandat după mandat, până a ajuns să-l surclaseze şi pe Iliescu, din senin, Argintaru i-a spus lui Pârâianu: „Ştii – uneori mă mai gândesc şi eu –, în legătură cu pensionarea bătrânilor, cred că am greşit, ai avut dreptate". „Mira-m-aş, la tine regretele şi recunoştința sunt poveri grele", s-a gândit Pârâianu. Anii ce se scurseseră îi dădeau dreptate.

Pe când Mărculescu şi Argintaru îşi „încordau muşchii", pregătindu-se să-şi atingă scopul, pentru binele şi progresul universității, cum frumos ziceau ei, Brad Pârâianu făcea şi el pregătiri, dar acestea erau atât de diferite de ale celor doi, cum este cerul de pământ.

Deşi ceea ce reuşise până atunci la Apele Vii era puțin, trăgea nădejdea ca, în vara ce se apropia, să aibă bucuria de a privi cum spitalul, pe care îl concepuse, începe să scoată capul din adânca groapă a fundației sale.

Dar una este să vrei şi alta să poți, pentru că ceea ce el apucase să agonisească până atunci era doar o biată fărâmă din ce îi trebuia. Cu toate acestea, omul

îşi vedea de drumul lui şi cei foarte puțini, care ştiau ce muncă are de făcut, gândeau, desigur, că el se amăgeşte, plecat la luptă cu morile de vânt, la fel ca Don Quijote. Însă, pe când mintea acestuia din urmă o luase pe arătură, pe a lui Pârâianu o preocupau lucruri cât se poate de concrete, ce trebuiau să transforme o utopie, fantezie, iluzie, fata morgana, în ceva palpabil.

Terenul din Apele Vii şi cei câțiva bănuți adunați l-ar fi făcut să zâmbească, a mirare şi compasiune, pe orice om cu scaun la cap, însă nu şi pe Pârâianu, acum ajuns mai lucid ca niciodată. Şase milioane de lei, de atât era vorba, şi cu ele Pârâianu avea tupeul să înceapă a construi o clădire cu patru niveluri!... Este drept că mai strânsese şi materiale de construcție, nici acelea destule, cărate cu trenul sau cu maşinile şi aşezate, cu mare greutate, în depozitul din Apele Vii al firmei pe care el intenționa să o angajeze, pentru prima etapă.

Lucrurile se mişcau, iarăşi, greu, totul lâncezea, se împotmolea în hârtii şi în vechile reflexe şi năravuri, bine întipărite în mințile oamenilor, ceea ce îi exaspera pe cei porniți să iasă din blocaj şi să reuşească să mai realizeze câte ceva. Până şi Dom' Vasile, un om stăpânit, care ştia să se descurce, ajunsese să-şi iasă din fire. El a fost cel ce a completat groaza de formulare şi de hârțoage, s-a rugat de şeful de gară, un fandosit nevrotic şi cu toane, a bătut cu piciorul drumurile şi potecile stațiunii – el nici măcar nu avea maşină şi nici tânăr nu mai era, deşi se ținea încă bine –, a trecut peste refuzuri, amânări şi amenințări, a căutat utilaje şi oameni la descărcat –

aceştia din urmă fiind mai de preţ decât academicienii, acolo, în Apele Vii –, s-a lăsat udat de ploi şi de zloată şi stropit de noroi, de sus şi până jos. Adevărul este că, dacă Pârâianu obţinuse aceste materiale, după lungi căutări şi insistenţe, fără Dom' Vasile, toate ar fi rămas nemişcate din loc sau ar fi înţepenit prin vagoane de cale ferată. Şi dacă Pârâianu avea motivul lui să se apuce de ce se apucase, din ce pricină Dom' Vasile a intrat la jug, a rămas până azi o enigmă, pentru cel dintâi. Nu o dată l-a şi întrebat, dar asta a fost mai târziu, când situaţia lor devenise mai roză. Dom' Vasile, pe care gândul acesta nu-l preocupa deloc, nici nu-i răspundea şi, numai într-un final, i-a spus, cu modestie, părerea lui: „Lăsaţi, dom' Pârâianu, să nu mai discutăm, cineva trebuia să facă şi s-a nimerit ca acela să fiu eu. Dacă nu eram eu, era altul".

Când s-a gândit, întâi şi întâi, la faptul că, mort-copt, trebuia s-o pornească după donaţii, lui Pârâianu i s-a făcut ruşine. Nu ceruse în viaţa lui nimic, nici măcar de la părinţii săi, care le dădeau copiilor tot ce puteau şi n-avea rost să ceară în plus, bani cu împrumut nu luase, fiindcă nu se întinsese mai mult decât îi era pătura, iar bursă, ca elev şi student, nu primise niciodată, deşi ar fi meritat, din cauză că două salarii amărâte de învăţători depăşeau „plafonul". În concluzie, nu fusese învăţat să stea cu mâna întinsă.

Ruşine, neruşine, de data aceasta nu avea de ales. Nu-şi întocmise încă vreun scenariu special, dar creierul îi sfârâia, întrebându-se de unde şi cum, şi sfârşind, de fiecare dată, cu îndemnul către sine: „De

această dată n-ai încotro, nu mai face pe mironosița, nu are cine să te înlocuiască".

„Hai să încerc mai întâi la guvern. În alte țări, guvernele finanțează, în bună parte, proiectele organizațiilor neguvernamentale, dacă sunt bune".

Când proiectul a fost gata, i-a adăugat un memoriu şi a plecat la Bucureşti, să solicite vreo treizeci de milioane, bani care însemnau un fleac pentru guvern, dar mult pentru Brad. Nu-şi făcea prea mari nădejdi, prim-ministru era un tip calculat, rece şi aparent astenic, care vorbea scrâşnind din măsele. A fost primit în audiență de o blondă destul de tânără, care i-a vorbit frumos. Femeiuşca şi-a zis, probabil, în vreme ce îl asculta pe Brad, că este plină lumea de nebuni şi de escroci, iar cel din fața ei face parte dintre aceştia, şi l-a sfătuit să meargă liniştit acasă, va primi răspunsul, după ce solicitarea lui va fi analizată. Probabil că a analizat-o coşul de gunoi, fiindcă răspuns nici vorbă să fi primit vreodată. Păcat de rândul de proiecte irosite, căci le lăsase blondinei. Pe urmă s-a gândit: „După cum se lucrează la noi, cerând doar atât, te pomeneşti că nu le-am părut serios; dacă aş fi avut pretenții mai mari, trei sute de milioane, de pildă, poate le dobândeam". Totuşi, varianta cu coşul de gunoi i s-a părut mai plauzibilă.

„Măi, Guvernule, de ăştia îmi eşti? Să-ți fie ruşine! Ai proprietăți cu duiumul, care fac bani şi produc materiale de construcție, ai de toate, dar n-ai de gând să le dai drumul din gheare. Şi, încă o dată, ruşine! Nu ai scos până acum o lege a sponsorizării, iar ca să scape de mine, oamenii la care mă milogesc,

cu asta se scuză". După vreo doi ani, când legea a apărut, Pârâianu şi-a schimbat părerea: „Slavă Domnului că nu ai fost născută mai devreme, copilă, că proastă te-au mai făcut; de fapt, eşti legea contra sponsorizărilor".

Adevărul este că, pe vremea aceea, câmpia legislației era tare mlăştinoasă. Pârâianu n-avea habar de legi, dar, tot mergând din poartă în poartă, s-a lămurit că nici cei care ar fi trebuit să le folosească nu ştiau cum. Apucau şi trăgeau ba de una, ba de alta şi luau din fiecare ce le convenea, iar în materie de donații, ele nici nu le interziceau, nici nu le aprobau. În schimb, drăguțele de legi erau mană cerească pentru cei care începuseră să fure țara ca în codru, năravul acesta, vechi pe la noi, devenind, după extinderea lui, cu adevărat național.

Până la urmă, Pârâianu a reuşit să smulgă câte puțin, de ici, de colo, şi nimeni n-a sărăcit din asta. Cu timpul, s-a perfecționat în obținerea de donații, încât acum ar putea scrie un tratat profesionist, privind strategia lor. La întâlnirile cu posibili donatori, personalitatea sa fermă devenea flexibilă, răbdătoare şi docilă, păstrându-şi, totuşi, tenacitatea, puterea de convingere şi puțină demnitate. Şi reuşea, de multe ori, fiindcă îşi pusese în cap să nu abandoneze uşor, recunoscând, însă, în sinea lui: „Omul care dă de pomană, căci hai, să nu ne ascundem în spatele cuvintelor, de fapt, eu cerşesc, neavând ce-i oferi în schimb, decât, poate, o bilă albă, pe lumea cealaltă, şi nici aceea de la mine, este pus într-o situație neplăcută. Firea oamenilor este înclinată să primească,

nu să dea, iar cei ce, până la urmă, cedează, o fac fie din bunătate – dar, îmi pare rău s-o spun, aceştia nu sunt prea mulți –, fie din jena de a refuza, aşa cum procedează majoritatea. Tu, Pârâiene, trebuie să fii tare, n-ai voie să cedezi, nici dacă stai în genunchi, fiindcă nu ceri pentru tine; umileşte-te, lasă-te umilit, dacă este nevoie – noroc că n-a prea fost –, abia atunci eşti mai tare decât oricine şi, mai ales, te învingi pe tine".

În următorii cinci ani, Pârâianu a fost să ceară donații direct, în scris sau prin telefon, de sute de ori, recordul vizitelor în acelaşi loc fiind de douăzeci şi două, acestea din urmă făcute prin rotație de el şi de un colaborator. În acel caz, în care s-a pus cel mai clar problema „care pe care", psihologic vorbind, donatorul, binevoitor din gură, de fiecare dată, a cedat, în final, dar valoarea binefacerii a fost de cincizeci de mii de lei, adică vreo doi saci de ciment. Fusese, însă, un reuşit examen de tenacitate şi de umilință.

Din noiembrie până în martie anul următor, Pârâianu a bătut, cu maşina şi cu trenul, mai bine de un sfert din țară, la orice oră din zi şi din noapte. Fără a greşi prea mult, se poate spune că n-a rămas neexplorată nici o zonă ce bănuia a-i oferi ceva. A dat nenumărate telefoane, şi-a stabilit zeci de întâlniri, a aşternut pe hârtie atâtea cereri, încât a făcut bătături la degete, a vorbit atât de mult, cât să-i ajungă pentru ani buni, a argumentat, a făcut față, fără nici un preget, gerului, arşiței şi refuzurilor şi a străbătut marele oraş de la o margine la alta, pe toate diametrele posibile.

În ianuarie, într-o zi de joi, Brad a plecat, cu trenul, spre Târg, să sondeze, şi la ai lui concitadini, posibilitatea de a primi ceva; spre ruşinea lor, aceştia s-au dovedit insensibili, deşi câțiva, cu funcții mari în minerit, îi fuseseră colegi de liceu. A doua zi de dimineață, a pornit-o, tot cu trenul, către o altă importantă zonă minieră din țară, la un lanț de întâlniri prestabilite cu directorii de mine, fiindcă aflase că ar fi ceva speranțe de căpătat niscai materiale de construcție. De atâta umblat şi vorbit în ziua aceea, a pierdut trenul de înapoiere. Era ora patru după-amiază şi celebra „maşină mică" plecase de vreo jumătate de ceas. Afară, cel puțin minus cincisprezece grade, el, îmbrăcat bine, dar nu destul de gros. S-a resemnat cu situația şi s-a pus pe aşteptat, în spatele gării, vreo maşină de ocazie, următorul tren fiind abia peste opt ore. Tocmai începuse să-l pătrundă gerul, când o dubă, care transporta navetişti, a oprit şi l-a cules şi pe el, împreună cu încă vreo trei, patru nevoiaşi. Afară, în stradă, a mai fost cum a mai fost, dar în vechea dubă bătea vântul din toate direcțiile, încât Pârâianu a crezut că atât i-a fost. Înăuntru toți dârdâiau, încercând să se încălzească cumva. Au aprins chibrituri – ca fetița din Andersen –, au fumat, au tropăit, nimic nu putea opri curentul să-i pătrundă până la os. Când, în fine, a coborât, Brad a crezut că a nimerit în plină primăvară, față de ce lăsase în urmă. A traversat orăşelul acela pe jos şi, la ieşire, a avut noroc: un camion militar l-a luat în cabină, unde era cald şi oamenii, vorbăreți. După numai o oră de mers, în dosul unei alte gări, Brad a rămas din nou în stradă. În

fine, tot cu un camion, a ajuns acasă, pe la miezul nopții, zicându-şi că, dacă atunci n-a crăpat, n-o să mai crape niciodată. Totuşi, în curând se va dovedi că, în ziua aceea, nu suferise degeaba.

Toate aceste raiduri se întâmplau în viteză, printre picături, deşi, uneori, mai întârzia sau pleca mai devreme de la clinică, unde încă nu ajunsese şef.

În fiecare seară şi la sfârşit de săptămână, Pârâianu îşi făcea ordine în lista cu priorități, de pe care tăia pe cele ce se împliniseră şi scria altele noi. Dacă se întâmpla să treacă o zi fără o idee proaspătă, aceea însemna o zi pierdută pentru el.

După câțiva ani, când forțele i-au mai slăbit, s-a mirat cât de rezistent fusese, stăpânit de o putere lăuntrică, de care nu fusese conştient nici în prima tinerețe. Nimic nu i se părea prea greu, nu ocolea nici un obstacol, ci intra direct în el, să-l rupă, nu avea timp de pierdut cu ocolişuri; lucra în regim de buldozer. Mai târziu, n-avea decât să vină scadența, care n-a întârziat, dar nici atunci n-a regretat nimic, fiindcă ceea ce realizase îi era prea drag ca să-i pară rău. Meritase.

Poate că nu este uşor de crezut, dar despre acele timpuri Brad Pârâianu zice acum că i-au îmbogățit nu numai experiența, ci şi sufletul. În anii aceia a reîntâlnit vechi cunoştințe şi a legat prietenii noi, în locul celor vechi, care s-au mai pierdut pe drum, cum era şi firesc, pentru că nefericirea nu este un bun lipici.

Pârâianu nu se mai întâlnise de ani de zile, spre exemplu, cu un fost pacient de-al lui, Nanu

Segărcescu, când, într-o zi, ca toate celelalte, în dreptul unei băcănii mai răsărite, cei doi au dat nas în nas. Omul, mare şi vechi fumător, şi-a scos ţigara din gură, bucuros de întâlnire, de parcă l-ar fi văzut pe frate-său:

- Ce cauţi pe aici, aşa departe de măgăoaia de spital a dumitale, domnule Pârâianu?

- Cu treabă, dar dumneata, probabil că eşti sănătos tun, de nu te-am mai văzut de un car de vreme?

- Eh, n-am timp de mine, m-am făcut om de afaceri, scuipă-mă să nu mă deochi! Segărcescu era oltean şi n-ar fi exclus să fi crezut în deochi. Am auzit de necazul matale. Hai, intră puţin, să stăm de vorbă.

Nanu ţi se adresa cum se nimerea, când cu pronumele de reverenţă, când la singular, dar o făcea atât de natural, încât nu putea să-i deranjeze pe cei ce-l cunoşteau.

Au intrat, iar Pârâianu i-a spus şi lui ce a început să facă.

- Îţi dau eu bani, că am, l-a asigurat Segărcescu, ca şi când ar fi fost vorba de un pol sau doi.

Pârâianu ajunsese să creadă tot mai greu în promisiuni, deşi era obligat să-şi pună speranţe în oricine. Pe Segărcescu îl cunoştea, însă, destul de bine, ca să ştie că este darnic cu mulţi. Cum, necum, acesta câştigase nişte bani, înainte de ’89, iar după revoluţie a intrat în afaceri păguboase şi, până la urmă, a ajuns sărac lipit. Cel puţin aşa spunea lumea, fiindcă, lui Pârâianu, Nanu nu i-ar fi recunoscut nici în ruptul capului.

La vremea când l-a întâlnit Brad, îi mergea încă bine, cu toate că arunca de zor cu banii, mai mult fără rost. Împrăştia cu ei în stânga şi în dreapta, ca un nabab, şi, după câte a văzut Brad, de pe urma lui trăiau şi cei patru copii ai lui, şi cerşetori mulţi, şi câteva familii nevoiaşe, şi oameni ai legii şi ai ordinii, şi doctori, şi arbitri de fotbal, căci vârâse o grămadă de bani într-o echipă de trei lulele. În fine, la Nanu Segărcescu trăgeau, ca muştele la miere, o liotă de oameni cu bune poziţii, iar Pârâianu, forţat de împrejurări, putea fi şi el întâlnit adeseori. Jenat, a încercat şi a reuşit, de cele mai multe ori, să facă faţă micilor oferte ale lui Nanu, evitând să se transforme, ca alţii, într-o căpuşă, mai ales că, de la o vreme, treburile acestuia şchiopătau.

Cât timp afacerile i-au mai mers, Nanu Segărcescu l-a scos pe Pârâianu, în câteva rânduri, din situaţii limită, deşi avea obiceiul să-l poarte pe la el de nenumărate ori, până îşi săvârşea făgăduiala. Însă, până la urmă, o săvârşea.

Când omul acesta a intrat, singur, în mari necazuri şi izvorul i-a secat, doar câţiva din cei ce roiseră în jurul lui i-au mai spus o vorbă bună. Din păcate, în scurt timp, s-a îmbolnăvit de o boală fără leac şi a murit repede. Într-una din ultimele lui zile, se uita la Pârâianu ca un copil, făcându-şi curaj că va trăi şi că se va redresa. Un tip ca Segărcescu este greu de uitat, şi nu numai de Pârâianu, ci de mulţi alţii, pentru că, prin felul lui, aproape că îi obligase pe diverşi inşi să-l ţină minte şi chiar să-l îndrăgească.

Brad n-are cum să-l uite pe Nanu, dar altceva nu mai poate face pentru el. Câteodată, cu gândul la Nanu, îi dă ceşetorului de la poarta cimitirului câte un pachet de ţigări Kent, de care fuma Nanu, cu credinţa că, pe lumea cealaltă, nu-i mai pot pricinui vreun rău, căci Acolo, oricum, nu sunt boli.

Într-o altă zi, pe la prânz, Pârâianu şi-a pus în plan să cadă pe capul celor de la marele combinat chimic din oraş; auzise că stă bine cu banii, iar şefii sunt de treabă. Din păcate, nu-l cunoştea pe nici unul dintre ei, aşa că l-a rugat pe Darius, un amic care muncea acolo, să-i sensibilizeze. Dacă Segărcescu l-a revăzut cu prietenie, chimiştii l-au primit cu mult respect, ceea ce nu i se întâmplase prea des, dat fiind că zicala: „Cine cere nu piere, dar nici nume bun nu are" se dovedeşte adevărată, de multe ori.

Tocmai urma să aibă loc o şedinţă şi directorul i-a spus lui Brad să meargă liniştit acasă, că va primi suma cerută. Între timp, pe coridor, a fost interceptat de un profesor universitar de la Facultatea de Chimie, de care nu-şi mai amintea, şi care i-a zis: „Domnule Pârâianu, mama mea v-a fost pacientă, iar eu fac parte din consiliul de administraţie. Cu ce nevoie pe aici?" Aşa că a luat-o de la capăt cu explicaţiile, iar profesorul, fără să-l asigure de ceva, i-a promis că îl va susţine pentru o sumă tare frumuşică, la vremea aceea, cinci sute de mii de lei.

La plecarea din combinat, Pârâianu, destul de încrezător, şi-a zis: „Dacă oamenii aceştia se ţin de cuvânt, după numai o singură vizită, atunci e o minune cerească". Seara, profesorul de chimie l-a sunat şi i-a

spus bucuros: „S-a rezolvat, dar nu cât ați cerut – ceea ce l-a făcut pe Pârâianu să se înmoaie pentru o clipă –, ci dublu, un milion”. Nu-i venea să creadă că directorul cel mare, Perin, pe care îl cunoscuse chiar în ziua aceea, ar fi zis: „Eu spun să-i dăm un milion, să facă măcar o cameră”, iar ceilalți, în frunte cu omul cu banii, Isăilă, au fost de acord. De parcă aflaseră şi ei, de la un grec înțelept, că binefacerea e precum luna, când e plină, atunci e mai frumoasă.

În disperare, Brad se agăța de orice ocazie, oricât de mică ar fi fost ea, pentru a face rost de parale, dar, ca orice disperat, comitea şi prostii. Celebra escrocherie de la Cluj, Caritasul, funcționa de ceva timp şi, pe vremea când se turna fundația spitalului, s-a trezit şi el să încerce. Nu ştia că se dusese caimacul şi mai rămăseseră puține săptămâni până la prăbuşire. Pârâianu spera să ajungă la rând, mizând pe un noroc chior, de data aceasta. Pe Silvia n-a avertizat-o, de teamă că o să-l împiedice să joace, iar de folosit, a folosit banii familiei, nu ai Fundației. „Dacă nu iese bine, o să-mi zic că nu i-am avut, ce pot să mai fac?”

Jocul a căzut cu o lună şi ceva înainte de a veni şi rândul lui Pârâianu şi, din păcate, cele patru milioane s-au dus, împreună cu surate de-ale altor fraieri, în pungi mai bogate.

Avusese ceva probleme şi cu conştiința, însă încercase să şi-o adoarmă, spunându-i: „Nu fi aşa rea, tu ştii că nu vreau să mă pricopsesc”. Pierzând, scăpase şi de sâcâielile acesteia.

V

Până de curând, Brad Pârâianu nu fusese preocupat de istoria satului său. Nici măcar o dată nu se întrebase ce o fi cu Pârâienii, fiindcă, dacă subiectul nu-l interesase pe dascălul Ion, înseamnă că nu merita nici o atenție. Numai că, de la un timp, dar asta târziu de tot, când nici tatăl său nu mai era, Brad Pârâianu a început să-şi pună întrebarea cine sunt oamenii văii, de unde au venit, de când se ştie de ei şi dacă s-o fi scris vreodată, vreun rând, despre pârâieni. Atunci, însă, nu a mai avut pe cine întreba, pentru că bătrânii satului muriseră sau uitaseră şi ce ştiuseră. Mare păcat că nici alții nu avuseseră vreo curiozitate înaintea lui, iar, din ce îşi aminteşte Brad, în urmă cu jumătate de secol nimeni nu aducea vorba despre istoria micii aşezări, nimic demn de reținut nu se transmisese din gură în gură, până la vremea aceea. În afară, bineînțeles, de ocările dascălului Ion şi ale altora, chinuiți de poverile pe care trebuiau să le care către sat.

Pârâienii, în care Brad s-a deşteptat, era un sat adevărat, cu tot ce-i trebuia: biserică arătoasă, şcoală încăpătoare şi monumentul celor jertfiți în războaie. La capitolul cârciumi stătea prost de tot, spre supărarea dascălului Ion, căci avusese una singură – i se zicea MAT –, dar şi aceea a dat faliment, de trebuia să meargă la Vâlcele sau la Țigănie, după întăritor. Nu că pârâienii aderaseră la vreo ligă de luptă împotriva alcoolului, dar duceau lipsă permanentă de bani, sau, cum se spune acum, nu aveau putere de cumpărare.

Beau până terminau băutura lor şi, pe urmă, cu rare excepții – printre ele şi dascălul Ion –, se înțărcau, de nevoie.

Până pe la începutul ultimului veac, din Pârâieni nu se ridicase vreo minte de care să se fi auzit şi, până când dascălul Ion a hotărât ca Remus, băiatul lui cel mare, să se facă doctor, numai câțiva învățători şi popi ținuseră sus debilul steag al intelectualității locale. Când dascălul Ion se supăra pe sat sau pe vreun pârâian, începea să bombănească, pomenind ceva de neam de argați ai mănăstirii aflate la vreo douăzeci de kilometri mai sus, spre munte. Probabil că aceia care, de voie sau de nevoie, au hotărât să se oprească în Vale şi pe care tatăl lui Brăduț era atât de pornit – cum am mai spus, avea ciudă mai ales pe cel ce a bătut primul țăruş – fuseseră clăcaşi pe moşia mănăstirii ce stăpânea lunca Manei, râul izvorât chiar din apropierea lăcaşului sfânt. Primii pârâieni şi-au construit casele pe locuri mai înalte, departe de Mana, împinşi de năravul ei de a se revărsa ori de câte ori ploua bine mai mult de o săptămână. Ghinionul lor, acceptat în lipsa vreunei posibilități de a alege, a fost acela că prin mijlocul satului curgea un pârâiaş. Mic şi sec aproape tot anul, vara, din Pârâiel – aşa fusese botezat – mai supraviețuiau doar câteva ochiuri de baltă, cu şerpi de apă, broaşte şi, câteodată, vreun clean sau vreo mreană de o şchioapă. Însă, aproape în fiecare an, cel puțin o dată, orgoliul bicisnicului ogaş devenea nemăsurat şi, în câteva ceasuri, se umfla într-atâta, încât îşi ieşea dintre maluri, culcând la pământ recoltele şi umplând bătăturile caselor de mâl şi de

apă, prin care copiii, urcați pe catalige, călcau veseli. Tot aşa de repede cum ieşea, aşa şi intra în amorțeală, lăsând, însă, în urma lui, necazuri mai multe şi sărăcie şi mai mare.

Pe vremea aceea, din satul lor, arareori pleca vreunul, în căutarea unui trai mai bun. Născuți şi crescuți acolo, cei mai mulți nu porniseră niciodată în lume, ci, eventual, doar până la Târg, după cumpărături, pentru că, între noi fie vorba, de lucru nu găseau nimic. Nici bătrâna preoteasă, cea sâsâită şi aproape analfabetă, deşi nu era proastă deloc, n-a călătorit până la oraş decât o singură dată, când avea optzeci de ani, dusă de o fată de-a ei, plecată în lume, şi care o vizita, vara, pe mamă-sa. Şi atunci s-a întâmplat mai mult cu forța, ca să vadă şi bătrâna, înainte de moarte, oraşul şi să se plimbe într-o maşină, obiect în care nu se urcase niciodată până atunci, nici măcar în râvnita RATĂ. Întoarsă de la Târg, a povestit, spre hazul ascultătorilor ei, ce urât e oraşul, cum şi-a vărsat şi mațele din ea, în maşină, şi cât de tare a hurducat-o puturoasa, înecăcioasa şi, totuşi, atât de dorita, de alții, arătare.

Preotesei, născută o dată cu primul automobil, poate fi de înțeles că nu i-a plăcut călătoria, dar oricum, de înțeles sau nu, ea a trăit aproape o sută de ani, fără să cunoască altceva; sau poate tocmai de aceea.

Pe vremuri, cei mai mulți pârâieni nu ştiau carte, deşi şcoli erau, de vreme ce Uncheşul învățase să scrie şi să citească, în urmă cu peste un secol. Mai ales fetele rămâneau analfabete şi aşa s-a întâmplat că, pe la vreo opt-nouă ani, Brăduț a avut surpriza şi

încântarea de a o ajuta să se iscălească pe vară-sa Mărioara, care avea de trei ori vârsta lui, era măritată şi făcuse şi copii.

Până la jumătatea secolului trecut, în Pârâieni, viaţa era, încă, simplă. Cei mai mulţi dintre pârâieni aveau un port cum astăzi nu mai vezi decât în emisiunile de folclor, la TV. Până şi copiii – aproape toţi – erau încălţaţi în opinci. Cele mai grozave, pentru că erau de cauciuc, le avea colegul lui Brăduţ, Sile al lui Berlin, băiatul bombonarului satului, poreclit Berlin de moş Niţă Burescu, „naşul" multora. Opincile lui Sile erau groase şi alunecau pe gheaţă mai bine decât patinele de lemn ale vărului Torică. Bărbaţii din Pârâieni se îmbrăcau ca toţi ţăranii, cu nădragi, mintan şi jiletcă de lână, sau cu pieptar din piele de miel cu lâna pe dinăuntru şi cu cămaşă de cânepă sau de in, iar femeile, cu oprege, fâstâc şi cămaşă de bumbac topit, simple sau înflorate cu arnici. Chiar şi fetele aveau acelaşi port, dar şi aşa erau atrăgătoare, mai ales când adia vântul şi le vântura opregele, iar cămăşile, subţiri, se mulau pe trup, de făceau să le sclipească ochii, ca la pisică, flăcăilor şi bărbaţilor de toate vârstele.

Majoritatea hainelor şi le ţeseau în casă, la lumina chioară a lămpii de petrol, în lungile nopţi de iarnă, iar, dacă doreau, oamenii îşi vopseau ţesăturile cu calaican sau cu fiertură de foi de anin.

De la un timp, femeile au început să treacă, pline de mândrie, la rochii de stambă, înflorate, iar bărbaţii la pantaloni de doc şi cămăşi în carouri, de la „cumpărătivă". Într-un deceniu, în tot satul mai puteai vedea puţini oameni cu nădragi şi opinci. Până şi

Uncheşul s-a modernizat, îmbrăcând, la mâna a doua, hainele, pălăriile, tenişii şi pantofii, toate cedate de fiu-său Ion. Însă, de înmormântat a fost înmormântat în costumaţia lui, păstrată anume pentru acest eveniment inevitabil.

Înainte de această „modernizare", pârâienii aveau ce pune pe ei, dar pentru asta era musai să semene cânepă, pe care o murau în Canal sau în Pârâiel, o uscau, o băteau, o torceau, o urzeau şi o ţeseau. Mai mult, n-aveau încontro şi trebuiau să crească oi, să le tundă, să toarcă lână şi să ţească dimia. Cine nu avea chef de toate aceste munci, îşi risca pielea, pe care nu avea cu ce să şi-o acopere, verile şi, mai ales, iernile, tare geroase, mai demult. Dar, pârâienii ţineau la pielea lor.

Astăzi, din Pârâieni cânepa a dispărut, aşa încât mulţi copii nici nu mai ştiu cum arată, iar în ultimii ani, Brad n-a mai prea văzut nici oi.

Urmaşii vechilor clăcaşi trăiau numai din munca lor, fiindcă bani ioc. Trudeau pe pământul din luncă, cine avea, căci lunca era mică şi nu toţi aveau, sau de pe deal şi, dintre bucate, nu cumpărau decât untdelemn – când se găsea –, sare şi zahăr, dar acesta din urmă, rareori. Turta de mălai, fasolea, varza, ouăle şi laptele, cam asta era hrana zilnică a pârâienilor. De mâncat, mai mâncau şi multe alte feluri, dar mai rar, pentru variaţie. Cartofii nu prea rodeau şi nici nu le erau pe plac, iar ciulamaua de ciuperci – proaspete, vara, sau uscate, iarna – le-ar fi plăcut, dar o găteau rar, căci ciupercile treceau repede sau, în unii ani, nu

se făceau deloc. De plăcere sau de nevoie, acceptau poamele şi boabele de porumb fierte, dovleacul alb, dulce sau chiar pe cel galben, destinat porcilor, păsatul, pureceii – turtă sfărâmată şi prăjită în untură – şi, la mare strâmtoare, atunci când le înţărcau vacile, „laptele de bou" – oţet cu apă şi cu zahăr –, dumicat cu mălai şi câte şi mai câte. Se ospătau bine, nu?

E drept, prăjituri nu făcea aproape nimeni, gogoşi rareori, iar cozonac, pe linia lor, cocea doar Paula, de Paşti şi la Crăciun, de mirosea până în răscruce, la preoteasa.

Brad s-a întrebat, după munţii de mălai mâncat de pârâieni, într-o viaţă, cum de nu s-a auzit ca vreunul să se îmbolnăvească de pelagră; probabil că experienţa veche, veche de tot îi învăţase că fasolea, atât de hulită, verdeţurile, „bolboteniile", cum le numeau, mâncate din belşug şi, mai ales, laptele îi apărau de această boală şi de altele şi, poate de aceea, aproape în fiecare bătătură, se găsea şi o vacă cu lapte, sau două.

De jinduit, cu adevărat, jinduiau după carne, dar aici aveau o serioasă problemă: porcul familiei, doar unul pe an şi cam pricăjit şi sportiv şi acela, şi cele câteva orătănii de prin curte nu le ajungeau niciodată.

Pe scurt, vreo opt luni pe an mâncau cât se poate de raţional şi ecologic – exact cum se predică în ziua de azi –, fără să ştie că asta le face bine. De fapt, dacă li s-ar fi spus că hrana lor e sănătoasă, şi-ar fi făcut cruce şi i-ar fi arătat obrazul interlocutorului, crezând că sunt luaţi în batjocură.

În destul de numeroasele lui peregrinări prin lume, în ultimii zece, cincisprezece ani, Brad Pârâianu a încercat multe finețuri culinare şi unele i-au plăcut chiar foarte tare. Dar, atunci când îi este foame, nu-i vin în minte somonul sau icrele roşii, din care, în Finlanda, a mâncat vreo trei zile, de s-a săturat şi a crezut, greşit, că n-o să-i mai trebuiască niciodată, ci ouăle, fripte cu pecie numai bine afumată, şi fasolea, aromată cu cele mai inimaginabile combinații de izuri ale ierburilor din Pârâieni şi dreasă cu ou şi cu oțet de vin. Mult mai bună decât cea pe care i-o oferiseră, cu insistență, cu îndârjire, parcă, oriunde, chiar şi lângă piramidele lor, dimineața, la prânz şi seara, mexicanii; aceştia trebuie să mai mănânce multă fasole, până vor ajunge să o gătească atât de bine ca pârâienii. Sau poate să importe fasole de la Pârâieni, dacă, cumva, s-o mai găsi.

Pârâienilor, turta şi mai ales fasolea zilnică nu le erau prea dragi. Nici Brăduț nu le agrea necondiționat, iar când le evocă, o face din poziția celui care le mănâncă doar dacă vrea, nu de nevoie, ca pârâienii. Când Veta venea în obişnuita vizită matinală la mama ei, adică la Baba Noastră, dialogul era mereu acelaşi:

- Ce faci? Ce băgaşi în oală?
- Păi ce să bag, făsui, acuşi fierbe.

La fel se petreceau lucrurile în orice familie.

Bărbatul venea de la muncă pe la unsprezece şi atunci se punea masa. Când vedea ce este în strachină, mormăia: „Iar făsui, tot făsui?“ şi câteodată: „’rar-al dracului de făsui”.

- Dacă adusăşi tu altceva, nişte bunătăţuri, dă-mi şi mie, să mănânc şi eu. Şi nu-l drăcui, că tot tu o să-l mănânci, îi răspundea femeia, când era mai necăjită, fiindcă, de obicei, nici nu se mai obosea să-i răspundă.

Şi mâncau, n-aveau de ales, cu toţii, zi de zi, an după an, o viaţă.

Cine, din cei care ştiu acestea toate, poate crede că, acum, în Pârâieni, turta de mălai a ajuns şi ea o delicatesă, din care Brad abia dacă ajunge să îmbuce o singură dată într-o vară? Nimeni n-o mai doreşte. Probabil că repulsia ancestrală le-a intrat în genă urmaşilor vechilor pârâieni, de nu mai vor să audă de ea.

În privinţa mâncării, pârâienii aveau o filozofie a lor, de care, cu siguranţă, nu erau conştienţi: „Cât avem, mâncăm şi bem, când se termină, mai vedem, ne descurcăm noi!" Ciclul începea înainte de Crăciun. Tăiau porcul şi, sătui de ecologie, săreau pe el cu toate forţele şi cu toată foamea lor pentru carne, adunată în lungile luni de aşteptare. Erau şi odihniţi, mai ales bărbaţii, că iarna, în afară de hrănitul şi adăpatul animalelor şi de curăţatul grajdului, n-aveau ce face, stăteau, picoteau, mâncau şi, neîndoielnic, îşi dădeau, din belşug, aere, căci, din acest punct de vedere, asocierea dintre fasole, varză şi lapte era tare explozivă.

De la Crăciun la Sfântul Ion, trai pe vătrai:

- Ce faci? Ce pusăşi în oală?

- Păi ce, nimic, mâncăm din tigaie, pecie şi trăndăfiri!

- Şi de dimineaţă ce fu?

- Păi, jumere cu ou, că aveau obiceiul să înceapă cu „păi”, aşa cum încep acum şi ei fraza cu „deci”; ca la televizor, tot mai deştepți pârâienii!

Totul era stropit cu vin şi cu țuică, slabă, lungă, nici astea prea din belşug, dar nu erau beţivi mulți prin partea locului. Doar se afumau, când şi când, şi atunci se culcau, fiindcă nu le plăcea să caute gâlceavă, cu toate că aveau logoree. Numai pe la nunți se luau la bătaie, mai mult un fel de hârjoană, decât lovituri adevărate.

Deşi cădeau, uneori, pe gânduri, pârâienii nu se temeau că vor muri de foame după ieşirea din iarnă. Se bucurau cât timp aveau şi ştiau ce îi aşteaptă după aceea. Aşa erau obişnuiți. Şi-ar fi dorit mai mult, dar erau încredințați că nu se poate, fiindcă nu aveau nici de unde şi nici cu ce.

La urma urmei, nici nu erau învățați să se ghiftuiască tot anul. Când Brad era Brăduț, în Pârâieni, oamenii graşi, din toată mia de suflete a satului, puteau fi numărați pe degete. Despre ei şi despre totul, de altfel, se purtau discuții interminabile la parapetul preotesei, unde se strângea atâta amar de lume şi se afla că Gheorghe Sfeclă sau Bombonica Ciocârloanii mănâncă untura cu linguroiul, sau că altuia nu-i ajung două mălaie de-alea mari într-o zi.

Din aprilie şi până la Crăciun, oamenii se hrăneau de foame, nu de plăcere. Brad îşi aminteşte că, uneori, când se întâmpla să aibă dulciuri la masă, Paula le oferea şi Uncheşului, sau Babei Noastre. Baba Noastră, de altfel, îmbuca, întotdeauna, între mese sau iute, din picioare, de aveai impresia că nu

gustă nimic şi te mirai cu ce trăieşte, săraca. Cu toate că nu arăta tocmai ca o nemâncată. Oferta aceasta excepțională avea loc pe la amiază, adică la vreo două ore după prânzul moşului, când lui nu-i mai era foame. Deşi nu ştiu cine ar fi putut rezista ispitei, el rareori primea: „Nu, poate să fie şi miere”, de unde se vede că şi mierea, ca şi zahărul, de altfel, erau nişte mici minuni pentru pârâieni. „Ia, că se termină”, îl îmbia încă o dată Paula. „Poa’ să se termine, mâncai”.

Pământul nu era rău şi producea, dar nu destul pentru toți, chiar dacă în fiecare toamnă căruțele pline cu bălegar, ajuns şi acesta o raritate în zilele noastre, treceau în şiruri indiene spre mama-luncă sau spre tata-deal.

Prin februarie, martie, pârâienii începeau să iasă din hibernare, îşi reparau căruțele şi plugurile, îşi mai măsurau, din ochi, pătulul cu porumb şi, cu nuiaua, vinul şi țuica din butoi, cei care mai aveau, iar ceilalți se uitau amenințători, chiorâş, la ultima damigeană, astupată, de cu toamna, pentru Paşti.

De unde ştie Brad toate aceste amănunte culinare? Din experiență, desigur, fiindcă, în copilărie, nu aştepta să fie invitat de două ori, ca să se aşeze la degustat, ori de câte ori şi oriunde se nimerea, la el acasă sau la vecini. La ei, la Pârâieni, nu se pomenise ca mai ales vreun copil, dar şi adulții să fie lăsați să se uite doar, dacă erau de față când se punea o masă. Iar Brăduț nu făcea mofturi, deşi, am mai zis-o, nici nu se înfigea orbeşte la lingură. Accepta numai oferta care-i făcea cu ochiul.

Ca peste tot, aratul începea prin aprilie-mai, iar în iunie, prăşitul. În vremea aratului, sătenii se descurcau cu ceea ce le mai rămăsese din iarnă, dar, la sapă, când făceau munca aceea de ocnaş, câte douăsprezece ore pe zi, înfulecau, în jurul mesei rotunde, joase, ciulama de frunze de ceapă, îngroşată cu făină şi „acrită" cu oțet, apoi ouă prăjite în untură, uleiul fiind un prilej de sărbătoare, şi, la final, lapte din belşug. Cum spuneam, turta de mălai şi mămăliga erau baza, iar dacă cineva primea un colac sau un coltuc de pâine, nu un codru, puteai să vezi un adevărat ritual, potrivit căruia omul sau copilul le savurau.

La a doua sapă, ca să nu mai vorbim de cosit, aproape toți pârâienii erau la capătul rezervelor. Porumbul li se termina prin iunie, cel târziu în iulie, şi începeau să cumpere, vorba vine, că nici bani nu erau, fiindcă n-aveau ce vinde, decât poate vreo vită, ca să poată plăti „precetoriului". Pensie primeau numai câte o mamă sau o văduvă, care îşi pierduseră copilul ori bărbatul în război. Beleau ochii la cei care însămânțaseră vreun petic de pământ cu grâu sau cu secară, cu gândul să le ceară vreo baniță, la schimb cu porumbul ce urma să se facă.

Şi la casa lui Pârâianu lucrurile aveau cam aceleaşi rosturi, doar că dascălul Ion şi copiii lui mâncau pâine frământată de Paula, din făina primită, cât s-a mai putut, înainte de colectiv, de la Darea, sau pe cartelă şi cărată cu spinarea, de la „Centru", de dascălul Ion. Şi, fiindcă făina era puțină, ca să o sporească, Paula o amesteca cu mămăligă rece, fărâmițată. Era formidabilă pâinea aceea, mai ales cea

proaspăt scoasă din cuptor. Câteodată, de grăbit ce era să alerge la joacă, Brăduț lua câte o bucată, să o mănânce pe drum. Ceilalți copii îl priveau cu jind, le-ar fi dat şi lor, dar nu avea nici el destulă. O dată, mama unui copil l-a şi apostrofat, pe Coastă: „Du-te, mă, cu pâinea ta de aici, nu vezi că ăstora le curg balele?"

Când Uncheşul anunța că s-a terminat porumbul, dascălul Ion, mirat, îl întreba:

- Cum, mă tuță, cum să se termine, că doar ai cules zece căruțe, noi mâncăm mai mult pâine şi ați crescut doar un porc. Trebuia să mai fie, dacă nu s-ar fi risipit atâta!

- Nu mai este, s-a terminat şi gata, ori n-auzâşi? mormăia Uncheşul.

Şi fiu-său cumpăra sau lua împrumut porumb, ce, era să-i lase nemâncați pe bătrâni?

O singură dată, după seceta din '46 şi '47, n-au mai avut ce face, au încurcat-o şi ei, în afară de copii. Toată vara s-au hrănit cu ceea ce s-a putut, pentru că nu s-a făcut nimic şi nici de cumpărat nu se găsea. Dascălul Ion venea de la şcoală, după ce dădea o raită pe deal, să-şi umfle burta cu prune, aşa că sărea peste masa de prânz, iar Brad îşi aminteşte de vecinii din dreapta, ai lui Țandără, câtă evlavie era în ochii lor privind la primii ştiuleți de porumb culeşi de pe câmp, fiindcă ei le aduceau izbăvirea.

Poate că pârâienii or fi fost săraci, dar nu se văitau şi, gândindu-se la acele timpuri, Brad nici acum nu are impresia că erau, de fapt, atât de lipsiți. Ei îşi umflau piepturile, cam costelive, şi nu-şi plângeau de

milă, nu se considerau sărmani şi nu aveau conştiinţa sărăciei lor.

Amărâţi sau nu, practicanţi, fără să vrea, ai traiului mai mult decât sănătos, pârâienii o lungeau cu viaţa până se săturau, ei de bătrâneţe şi alţii de ei. Adesea, pe la înmormântări, se auzea: „Eh, săracu', a murit tânăr, n-avea decât un an peste optzeci. Ce mai om, încă vârtos". Câteodată se murea de timpuriu, de oftică, dar rar, sau de vreo altă boală, ce trebuia tratată şi nu fusese, aşa cum a păţit-o mătuşa lui Brăduţ, mama lui văru Gheorghe, cu apendicita perforată.

Când au venit comuniştii şi a început să se vorbească de colectivizare, cei ce se adunau pe la porţi şi discutau credeau că la Pârâieni n-o să se facă colectiv: „Cu ce, bă, cu ce, cu câte două, trei, hai patru pogoane, şi alea pe coclauri?" Dar, ghinionişti ca totdeauna, au năvălit peste ei, mai întâi, „tovărăşia", cum ziceau ei, întovărăşirea adică, şi apoi colectivul.

Uncheşul fusese unul dintre cei mai nevoiaşi oameni din Pârâieni. S-a însurat repede, la douăzeci şi unu de ani, cu Baba Noastră, născută şi crescută la vreo cincisprezece kilometri depărtare de Pârâieni, pe care n-o prea văzuse înainte de cununie. Era foarte frumoasă – ziceau oamenii –, fragedă – şaptesprezece ani – şi se nimerise să moştenească o mândreţe de lot de un hectar chiar în Pârâieni; poate că Uncheşul jinduise la cureaua de pământ tot atât de mult ca la fată. Pârâienii se întrebau, însă, de ce l-o fi ales Baba Noastră pe Uncheş, care nici din cale-afară de arătos nu era, iar de jucat, juca mai mult pe loc, ca un mai de bătut în cap bulumacii, până aproape că făcea o groapă

sub el. În scurt timp, tânărul bărbat a plecat la Giurgiu, la simigeria lui finu-său Ungureanu, din sat de la ei, Jupânul, cum i-a şi rămas renumele, care se pripăşise mai de mult, nu se ştie cum, în oraşul de la Dunăre. S-a angajat, deci, vânzător la Jupânul, imediat după începutul secolului, iar datoria lui era să se scoale la trei sau patru din noapte şi să-şi agațe de gât tandurul cu plăcintă, un fel de tavă, sub care mocnea jarul de cărbuni, ce menținea plăcinta caldă. Cu asta pleca la țară, în satele dimprejur, să o vândă şi să câştige câțiva bănuți pe zi. De când se întorcea de la țară şi până pleca din nou, dormea, cu alții, într-o cămăruță, chiar acolo, în spatele prăvăliei, uneori având, în loc de pernă, o cărămidă.

A avut douăzeci şi unu de ani la plecare şi, când s-a lăsat de tot, şaizeci şi şapte. I-ar fi plăcut să fumeze mai mult, dar îşi număra țigările şi nu fuma decât trei pe zi, ar fi băut vin după pofta inimii, dar nu bea pe săturate decât de două ori pe an, când venea la Pârâieni, să-şi vadă copiii şi pe Baba Noastră, pe atunci nevastă tânără, frumoasă şi isteață, căreia îi aducea banii, cu care ea cumpăra bucăți de pământ, pentru că, se pare, şi la ei, Uncheşul făcea cărțile cu care Baba Noastră juca. Atunci mai puneau şi de câte un copil, opt în total, din care, aproape ca Iov, i-au pierdut pe primii patru. Apoi, au mai făcut încă pe atâția, care au trăit, toți. Dascălul Ion a fost al şaselea, dintre cei opt şi al doilea care a trăit.

Cât a mai dus-o după ce s-a întors de la Giurgiu, Uncheşul a avut nenumărate coşmaruri, din care se trezea, lac de sudoare, urlând: „Mă omoară,

mă, ho, ho, ho", la câinii ce-l hăituiseră prin sate, ca să-i mănânce plăcinta, al cărei miros îi chema şi pe ei.

N-ar fi fost de mirare dacă s-ar fi smintit de tot, când a venit colectivizarea şi i-a luat pământul. Striga, în gura mare, cât de mult ar vrea să-i mănânce măcar o ureche lui Stalin, leatul lui. Mulți se minunau cum de nu l-a umflat Securitatea; şi aveau tot dreptul să se minuneze.

Meditând, din când în când, după ani, la Uncheş şi la vremurile lui, Brad a înțeles că a însemnat ceva să munceşti peste patruzeci de ani, fără să ai după aceea o pensie, fiindcă „aşa a fost să fie", să cumperi zece hectare de pământ şi de pădure, care să-ți fie apoi luate toate, să faci doi învățători din băieții tăi şi să construieşti din nimic o casă înaltă, cum puține erau în Pârâieni. Brad se întreabă, şi acum, ce bucurii o fi avut bunicul lui, în afară de bucuria pământului său, pe care, acest lucru este sigur, l-a iubit, poate, mai mult decât s-a iubit pe el însuşi. Uncheşul lui fusese „om, nu jucăreie", cum se spunea pe la Pârâieni.

Şi totuşi, moşul, cam încruntat, dar cu umor, îndesat, musculos, cu sprânceana ca un pământuf şi cu mustața bogată, ca un măturoi, zbârlită, asprit de nevoi, aprig, în general, dar mai ales de muncă şi de gură, cam zgârcit, dar cine n-ar fi fost în locul lui, Uncheşul, cel care nu primise nimic în dar în viața lui, însă bun cu cei mici, cel care, în serile lungi de iarnă, cu puțina carte pe care o ştia, îi recita lui Brăduț poezii cu Mihai Viteazul, aşa cum copilul n-a fost niciodată în stare să recite, a ținut la viață, de vreme ce, târziu,

târziu, cu gândul la moarte, şi-a destăinuit o dată nepotului teama aceasta, în felul lui, puțin răstit, dar trist: „ Mă, nepoate, nu vezi tu că viața omului e ca un cerc? După ce este făcut, fără să fie întrebat, dacă ar vrea sau nu, stă în pătuț, merge prin odaie, pe urmă în obor, apoi pleacă în lume, la şcoală, la oraş, şi cu aeroplanul, pe tot Pământul. Dar nu rămâne tare şi tânăr, obosăşte, vine înapoi, pas cu pas, şi să stăveşte iar în obor – ăla dintâi ori altul –, în odaie şi în patul lui, dacă are noroc. După aia, dispare, nu ştim unde, şi cercul să închide. Şi mai am o părere: rău a făcut Dumnezeu că n-a lăsat numai un singur rând de oameni, ca să nu mai moară nimeni”. Se înțelege că în acest rând trebuia să se afle şi el, şi nu s-ar putea spune că pretenția aceasta ar fi fost exagerată, căci lumea are nevoie şi de genii, dar şi de pălmaşi.

Pe vremea copilăriei lui Brăduț, de primăvara până toamna, Pârâienii dădeau impresia unui sat activ, stenic, şi chiar vesel, mai ales duminica. Iarna însă, se transforma, parcă, într-o mică staţiune de munte, de odihnă şi de refacere.

În perioada de muncă, toți cei care aveau pământ pe luncă, începeau să curgă spre lucru, într-un lanț aproape neîntrerupt, încă înainte de cel din urmă cântat al cocoşului. Care sau căruțe, trase de cai sau de vaci – pârâienilor nu le plăcea să aibă boi în curte, căci nu dădeau lapte –, unde puseseră plugul şi grapa, se porneau să huruie pe la poartă, de cum venea vremea aratului. Aşa făcea şi Uncheşul, iar la începutul sezonului, Brăduț era curios, pentru scurt timp – nimic

nu-i scăpa –, să vadă brazda neagră lucind, reavănă, în soare, şi puzderia de râme ce rămâneau în urma plugului şi pe care copilul le studia şi le chinuia, cam cu scârbă, mirat că din ele se scurge pământ. Aratul pica în preajma Paştilor şi ţinea două, trei săptămâni, deşi, nu o dată, se prelungea şi până spre sfârşitul lui mai. În brazdă, pârâienii semănau un amestec, în proporţii aranjate de ei după ochi, din porumb, fasole şi dovleac, acesta din urmă la mare preţ, pentru hrana porcilor şi chiar a oamenilor, iarna. Se lucra zi lumină, cu o scurtă oprire între prânz şi amiază, pentru mâncare şi pentru un ceas de odihnă. Mâncau tacticos, nu lacom, din baniţa cu bucate calde, aduse pe cap, de femei, ciorbă de fasole şi ouă prăjite în niscai untură, şi apoi se dădeau puţin la umbra câte unei tufe.

Cam tot în acelaşi timp, se arau şi se semănau grădinile, erau sădite cânepa şi lucerna, se tăiau şi apoi se săpau viile, se puneau cloştile, când aveau ele chef, şi se mai robotea la multe alte mărunţişuri. Şi aşa se apropia prăşitul, care, de fapt, îl impresiona cel mai tare pe Brăduţ, pentru că lungul şir de prăşitori, cu sapa pe umăr, trecea, către luncă, prin faţa casei lor. Dimineaţa nu-i vedea, fie din cauza somnului său lung şi dulce, fie pentru că plecase deja la Bordeie, dar, pe la zece şi jumătate, când avea loc refluxul oamenilor către sat, copilul era, de obicei, instalat pe parapetul de la poartă şi îi privea cu interes.

Când lucrau pentru Uncheş, oamenii, cei mai mulţi, bărbaţi ori femei, având cămaşa crăpată în spate, intrau, la prânz, pe poartă, îşi mai loveau o dată sapele de vreo piatră sau de stâlpul porţii, să le scuture

şi de ultima urmă, imaginară, de pământ, şi se îndreptau agale, aşteptând, parcă, o invitaţie specială, spre masa pitică, cu care erau obişnuiţi, sau, mai târziu, spre una înaltă, aşezându-se şi aşteptând fiertura aburindă, pe care Baba Noastră, ca oricare altă femeie din sat, le-o turna în străchini.

Lingurile erau duse la gură, nici prea rar, dar nici grăbite, astfel încât să nu se lovească una de alta în jurul străchinii comune, deşi unii, cu siguranţă, nu mâncaseră, dimineaţa, decât, poate, un codru de turtă cu ceapă. Mâncare era destulă şi o mestecau aşa cum, probabil, şi lucraseră: continuu, metodic, fără să se omoare, însă, cu firea.

Prăşitul porumbului şi, peste vreo câteva săptămâni, îngropatul lui, adică a doua praşilă, erau de cursă lungă şi, de aceea, chinuitoare. Pârâienii prăşeau cu împrumutul, mergând azi la unul, mâine la altul, până terminau, căci prăşitori pe bani nu se prea găseau – ţigani din Rudărie sau oameni din sat cu pământ puţin –, iar lumea se bătea pe ei, care să-i tocmească mai întâi.

După prânz se odihneau un ceas, două şi apoi pelerinajul spre luncă se repeta, de această dată pentru nu mai puţin de opt, nouă ore, ceea ce Brad numea mai târziu muncă silnică, mai ales dacă era secetă şi pământul atât de tare, încât sapa trebuia să lovească de câteva ori, în câte un bulgăre, ca acesta să se facă ţărână. Uncheşul s-a ţinut tare până când a împlinit şaptezeci de ani, apoi a lăsat-o mai moale şi, în final, a stat, cedând pământul memoriei „prietenului" său, care murise înainte ca el să-i mănânce o ureche, aşa cum îl

tot amenințase. „Na, ia-l, ’re-ai al dracului”. Lui Stalin i se adresa.

Masa ce încheia lunga praşilă de după-amiază, câteodată la lumina lămpii, era mai tăcută şi ceva mai grăbită, țăranii începeau să caşte şi, apărându-se de țânțari, o porneau, fără prea multe vorbe, la culcare, în gând cu perspectiva neplăcută a unei alte zile, identică celei care tocmai se terminase.

Toată munca prăşitului, făcută atât de bărbați, dar şi, parcă, de mai multe femei, se termina la sfârşitul lunii iunie sau la începutul lui iulie şi era urmată de vreo două săptămâni mai uşoare, până la o altă belea, mai ales pe capul bărbaților, cositul fânului.

De această dată, dascălul Ion nu mai scăpa nici el. Chemat de Uncheş, care cosea pe rupte, aşa bătrân cum era, n-avea încotro şi, fără cine ştie ce tragere de inimă, se ducea să culce şi el brazde de fân, alături de tatăl lui. Neantrenat, ca orice „telectual”, seara se întorcea acasă negru de obosit ce era, mânca ceva pe fugă – chiar şi cheful de băut un păhărel îi pierea – şi se culca. Brad n-a cosit niciodată, dar la întors şi adunat fânul cu furca era om de bază; în schimb, văru Gheorghe a apucat de coadă chinuitoarea unealtă încă de băietan.

După cosit, pârâienii se mai potoleau cu munca, îşi culegeau fructele, pe măsură ce acestea se coceau, le puneau la fermentat, urmând să le facă țuică, îşi vizitau tarlalele de pe luncă, să-şi cam dea seama dacă vor avea sau nu ce pune în pătule, toamna, colindau pe dealuri, se aprovizionau cu lemne şi cu vreascuri pentru foc şi se pregăteau de culesul

porumbului şi al viilor, puneau cazanele de țuică, de credeai că ard furnale, trăgeau vinul în butoaiele reparate, spălate şi umflate din timp, cărau şi împrăştiau bălegarul pe câmp, aşteptau tăiatul porcului şi, o dată cu Crăciunul, începeau lungul şi bogatul concediu anual. Unul singur, dar bun.

An după an, o viață întreagă, acesta a fost calendarul pârâienilor, până prin ’55, când bărbații tineri au început exodul spre cărbune şi spre petrol, iar după ’60, o dată cu colectivizarea, tot echilibrul s-a rupt, lumea lor s-a întors pe dos, satul a luat-o în jos şi niciodată n-avea să mai semene cu ce fusese.

Brad a fost martor la decăderea Pârâienilor şi a văzut, cu părere de rău, cum universul copilăriei lui se destrăma, devenind un ansamblu contradictoriu: o paragină cu electricitate, TV, apă curentă şi telefon, unde rămâne pământ nelucrat. Satul şi-a pierdut suflul, pe care n-o să şi-l mai recapete vreodată, şi, după părerea plină de tristețe a lui Brad, în mai puțin de o jumătate de veac, el ar putea dispărea, iar una dintre „urările” dascălului Ion se va împlini.

Când, cu nostalgie, priveşte acum, de pe parapetul de la poarta din fața casei lor, veche, nelocuită şi destul de părăginită, doar câteva vaci întorcându-se de la păscut, mânate de câte o bătrânică cocârjată sau de câte un moşneag, Brad se gândeşte, închizând o clipă ochii, la sutele, poate miile de animale ce năvăleau în sat, seara, revenind de pe luncă, după cositul fânului, sătule, cu ugerele pline de lapte; atunci chiar crede că pârâienii nu o duseseră prea rău. „Păcat”, mormăie, deschizând iarăşi ochii.

Duminica sau în alte zile de sărbătoare creştină, nici un suflet din Pârâieni nu lucra la câmp. Uncheşul pornea, de dimineaţă, cu vacile, iar după-amiază lua o bucată de săpun şi intra în Mana, să se îmbăieze; se bărbierea, sângerând din rănile pe care şi le făcea, de parcă l-ar fi zgâriat tufe de mărăcini, şi, din când în când, mergea la ginere-său Stălică, să-l tundă. Mânca, mestecând gospodăreşte, tacticos, ce gătea Baba Noastră, se ştergea, atent, la gură şi pe mâini, cu batista, şi, câteodată, îşi aprindea o ţigară, pe care o savura, trăgând fumul în piept şi suflându-l, lent, afară, prin stufoasa şi îngălbenita lui mustaţă.

Tot în acele zile binecuvântate, de odihnă, spre seară, pârâienii o porneau la horă, către vatra din faţa bisericii şi a şcolii. Babele şi uncheşii rămâneau acasă, la poartă, îmbrăcaţi curat, de sărbătoare; vremea lor trecuse şi, împreună cu ea, şi cheful, iar Brăduţ nu-şi aminteşte să-i fi văzut, măcar o dată, pe Uncheşul şi pe Baba Noastră la horă.

Lăutarii de la Ţigănie, numele de „alint" al Pârâienilor de Pripor, intrau în sat, cu vreo două ore înainte de înserat, şi, încet, încet, lumea se strângea şi jocul începea.

La Pârâieni, în copilăria lui Brăduţ, întotdeauna cânta, duminica, Vasile Codru, un ţigan de vârstă mijlocie, potrivit de înalt, slab, cu trăsături armonioase ale feţei şi cu ten oacheş, ca al lui Fărâmiţă Lambru, liniştit, civilizat şi respectuos, ce purta costum şi cravată. Era un artist, cânta grozav, la vioară, dar şi din gură – mai modest –, cântece de toate felurile.

La o vreme, în banda lui Codru a apărut o codană, oacheşă şi ea, fata primaşului, de vreo treisprezece, paisprezece ani, frumuşică, ce cânta la acordeon şi din gură; şi, dacă lui Brăduţ îi plăcea să joace, ceea ce a învăţat de timpuriu, ca toţi pârâienii, la horă îl atrăgea şi frumoasa ţigăncuşă.

De fapt, Ţigănia era o adevărată pepinieră de lăutari, însă cu adevărat cei mai buni erau Vasile Codru şi Haralambie Miroiu. Acesta din urmă era înalt şi el, mai deschis la faţă, plăcut, chiar frumos, ceva mai solid, fără să fie gras, şi la fel de civilizat ca şi Codru. Brăduţ îşi aminteşte că, într-o primăvară, când avea vreo cinci, şase ani, părinţii l-au luat şi pe el la nedeia de la Ţiganie, prima din tot anul.

De la Paşte şi până la Sfânta Maria Mică, în satele vecine cu Pârâienii se ţineau zece nedei, de la care Brad, puternic atras de ele, nu a prea lipsit, pe vremea adolescenţei. Mai târziu, nedeile nu i-au mai plăcut atât de mult, dar asta nu însemna că le evita cu totul.

După nedeie, au ajuns la masă, la prietenul cel mai bun şi mai vechi al dascălului Ion, Pantilie Chiran, învăţător şi el – în Ţigănie locuiau şi câteva familii de români –, copilul a mâncat puţin şi, frânt de oboseală, a adormit. Înainte, însă, a mai apucat să-l vadă apărând pe Lampe Miroiu, cu banda lui, acordându-şi instrumentele. Când Brăduţ s-a trezit, tatăl său tocmai cânta, împreună cu lăutarul, melodia lui de inimă albastră „Piatra piatră de e piatră”. Petrecerea s-a lungit până la ziuă, când mai scăzuse tragerea de inimă şi oaspeţii, bine dispuşi, au pornit-o către casă.

Cum drumul lor era acelaşi cu al lăutarilor, au plecat împreună. Un ceas întreg, dascălul Ion şi ceilalți au încins o horă, dar nu pe loc, ci din mers, în frunte cu Miroiu, care cânta la vioară şi juca în acelaşi timp; s-au distrat atât de bine, încât până şi lui Brăduț i-a sărit de tot somnul.

A doua zi, Lampe, trist, şi-a dat seama că, în țopăiala ce-i apucase, îşi pierduse vechiul lui ceas, care îi căzuse din buzunar. S-a dus vestea şi cel ce l-a găsit, pe drum, i l-a înapoiat stăpânului; de necrezut, poate, dar să ținem seama că acest fapt se întâmpla în urmă cu peste jumătate de veac.

Cu Lampe Miroiu, Brad Pârâianu avea şi o amintire de inimă. Într-o iarnă, când ajunsese prin clasa a cincea sau a şasea, Brăduț a plecat din Târg spre Pârâieni, în vacanță. Era o dimineață frumoasă, însorită, de ianuarie, când s-a urcat pe scaunul saniei, alături de nea Vasile Bute, şi s-au urnit din loc. Soarele era plăcut, însă, ceas după ceas, i-au crescut dinți, şi s-a pus gerul, nu glumă.

De răbdat, învățase deja, dar de această dată, nemişcate, picioarele i-au tot înghețat, până i s-a jelit omului de lângă el, că nu mai poate. Se apropiau de casă, dar când mai aveau doar ceva mai mult de patru kilometri, Brăduț i-a spus, plângăreț, acestuia: „Nea Vasile, nu-mi mai simt picioarele, dacă nu intrăm într-o casă, am să mor”. A mai dat omul două bice la cai şi, la Țigănie, văzând că e lată, a oprit în fața casei lui Lampe, care, întâmplător, era pe afară, şi au intrat la căldură.

Nevasta lăutarului l-a descălțat, i-a masat picioarele, Lampe l-a mângâiat pe păr, parcă aşa îşi aminteşte, dar n-are prea mare însemnătate, şi lacrimile copilului s-au domolit. După aceea, şi-au continuat mersul şi, în nici o jumătate de oră, Brăduț a fost acasă, luat în primire de mama lui.

Vasile Codru şi Lampe Miroiu, la fel de buni, îşi aveau împărțite teritoriile lăutăreşti şi nu s-a auzit de vreo duşmănie între ei, disputele, dacă vor fi fost, limitându-se la rivalitățile artistice. Ei doi, ca şi ceilalți „hartişti", buni cunoscători ai posibilităților localnicilor, nu le cereau cine ştie cât, pentru o horă, ci se tocmeau scurt, se înțelegeau şi țineau şi ei hora atât cât ținea şi punga celui ce plătea. În orice caz, era bătaie pe hore, iar de jucat, se jucau, la pachet, o horă de mână şi o sârbă; rareori, se punea de „hora în trei părți", dar pe aceasta, în afară de dascălul Ion, o ştiau puțini.

Pe când era student în primii ani, Brad a auzit, cu părere de rău, că Miroiu şi Codru au murit, cam în aceeaşi perioadă, n-a aflat de ce, însă la o vârstă la care ar mai fi putut trăi, chemați, se vede, la o altă horă, unde era nevoie de cântecul lor măiestru.

Şi, cu ei, apunea şi o frântură de un sfert de veac din istoria Pârâienilor.

VI

În alergătura după donații, următoarea țintă a lui Pârâianu a fost una dintre fabricile de cărămidă şi de prefabricate din beton din zonă, în care mai pâlpâia

încă viața. Nu-l mai întâlnise pe directorul Puiu, ştia despre el doar că, în tinerețe, fusese luptător de greco-romane, iar acum reuşea încă să mențină afacerea pe linia de plutire. La un an şi ceva după vizita lui Pârâianu, fabrica a fost luată pe mai nimic, cum s-a întâmplat cu multe privatizări pe vremea aceea, de nişte „capitalişti" de viță nouă, nişte de-alde Dinu Păturică, şi s-a terminat cu ea. Directorul a fost înlocuit cu omul noilor proprietari şi apoi a plecat de tot, iar, după câțiva ani, până şi zidurile fabricii au fost dărâmate.

Deocamdată, însă, Pârâianu s-a dus la Puiu, cu gândul să facă rost de cărămidă, pe datorie sau, şi mai bine, s-o primească pe gratis, dacă va avea noroc. O dată pătruns pe coridorul unde directorul îşi avea biroul şi începând să-l caute, Brad a deschis mai multe uşi, ca să întrebe cum îl poate găsi pe acesta. Aşa se face că, într-unul dintre birouri, a dat peste tânăra ingineră Damian, semn bun, pentru că ea nu era alta decât nepoata preotesei din Pârâieni, acel oracol, la podul căreia se strângea, ca la nuntă, toată suflarea de gură cască din partea lor de sat. O ştia de pe vremea când era micuță, însă nu se mai văzuseră de patru sau cinci ani, mai exact, de atunci când mama ei, fata preotesei, bolnavă fiind, venise la el, ca la un consătean ce îi era, să o interneze.

Se vorbeşte, şi nu degeaba, că puțini se ajută între ei atât de vârtos ca oltenii; poate doar machedonii şi țiganii să-i întreacă, dacă aceştia din urmă sunt în toane bune. Deşi toate națiile acestea se pricep de minune să-şi pună şi bețe în roți.

Brad Pârâianu aflase de mult că, de îndată ce apărea vreun pârâian mai răsărit, cei ce aveau vreo nevoie îşi aduceau imediat aminte şi trăgeau la el ca muştele la miere sau la ... mă rog, la altceva, cu toate că, mai înainte, s-ar fi putut să nu-l prea bage în seamă. Până n-a ajuns el însuşi să simtă, pe propria piele, ce înseamnă, pentru pârâieni, să fii „răsărit", a trecut timp, iar când s-a întâmplat, Brad nu s-a mirat, pentru că aflase de năravul lor, ciulind urechea la tot felul de istorii, ca orice pui de pârâian neaoş.

Cum i se ivea cuiva vreo nevoie, se îmbrăca frumos, ca de sărbătoare, şi se pornea la atotputernica mamă RATA. De îndată ce era zărit, era luat la întrebări:

- Un′e plecaşi, cuscre, aşa gătit?

- Mă′ c pe la finu Mitică, pe la Bucureşti, că am o treabă, răspundea iute, ca o mitralieră, cel întrebat, mâncând sunete, silabe sau cuvinte.

- Băăă, tocmai la Bucureşti? Da′ ce treabă, că n-ai nimic la tine, decât pălăria. Nu-i duci şi lui nimica?

- Păi, nu-i duc, ce să-i duc, că are el de toate, n-are nici o lipsă. Ba, poate îmi mai dă el mie.

- Şi cân' iei trenul de la Târg, că se cam însărează?

- Nu ştiu, mă descurc eu.

- Bilet ai?

- Nu prea

„Cum adică, nu prea, se scărpina pe scăfârlie, încurcat, cel ce întrebase. Ori are, ori n-are, ori o avea numai până la Filiaşi?"

- Da-i ştii adresa din Bucureşti?

- N-o ştiu, da' o aflu de la copilu' lui Jujău, de la Târg, care a fost anu' trecut pe la finu'.

Abia scăpa omul de unul, că era luat în primire de altul, şi tot aşa, până se sătura.

- Un'e plecaşi, mă, Gheorghe?

- La dracu' plecai, şi mai lăsați-mă în pace, că mă zăpăcirăți, de asudai şi sub limbă de atâta vorbărie.

Cel ce întrebase rămânea fără grai, gândind că s-a mai prostit încă unul în satul lor: „Iote la el, părălizatu". Acest cuvânt, la Pârâieni, era o pecete sigură pentru nebunie.

Cam tot astfel a pornit şi dascălul Ion către marele oraş, când l-a dus pe Remus să dea admitere la Medicină. Brăduț avea atunci aproape doisprezece ani şi, învârtindu-se printre picioarele celorlalți, privea cum se pregăteşte plecarea celor doi şi trăgea, atent, cu urechea.

- Unde o să staţi, acolo? l-a întrebat Paula pe Ion.

- Cum unde, băiatul la cămin, pentru că se primesc şi candidații care vin la admitere, iar eu la vărul Iulică, a ajuns mare maior la garnizoană.

- Cum la Iulică, măi omule, că nu l-ai văzut din tinerețe, de când era încă flăcău. Nu-i cunoşti nevasta, nu ştii dacă o avea destul loc unde să te primească şi poate nici n-are chef de tine. Măcar să-l fi anunțat. Şi cum îi afli adresa, că doar nu o ştii?

- Nu-i nevoie, mă descurc eu. Îl caut pe Victor Florescu, adresa ăstuia o ştiu de astă-vară, când a fost

prin sat. De la el o să aflu adresa lui Iulică. A găsit orbul Brăila şi nu-l găsesc eu pe vărul Iulică?

Dascălul Ion n-a stat în marele oraş decât două zile şi, la întoarcere, când familia s-a strâns, curioasă, în jurul lui, a povestit mai întâi cât de greu i-a fost să-l părăsească, acolo, pe copilul lui de numai şaptesprezece ani şi cum i-au dat lacrimile, în timp ce-i făcea semn cu mâna, din tramvai, lui Remus, rămas jos, până ce tramvaiul unu a cotit-o spre gară. Ochii Paulei s-au umezit ascultându-l şi, ca să pună capăt momentului uşor jenant, dar şi curioasă, ea l-a luat la întrebări:

- Ei, şi cu Iulică cum a fost?

- Cum să fie, cum ţi-am mai spus. Nevastă de treabă, nu oricine, profesoară de franceză, am mâncat, am băut binişor, că şi lui îi place, aproape că nu mă mai lăsau să plec.

- Ia nu mai băsni, i-a întors-o Paula, convinsă că n-a fost tocmai astfel.

Aşa este la ei, la Pârâieni. Nu că acela spre care trag consătenii, ca să-i ajute, cât poate şi el, s-ar bucura neapărat, dar n-are încotro. Aşază masa, îşi pune la dispoziţie pijamaua şi papucii, schimbă patul, dă telefoane, caută legături, pile, tot tacâmul. Plecat din sat, cine ştie de când, nu are sufletul să-i lase să se întoarcă, aşa cum au sosit, pe cei cu pălăria în mână, deşi i-ar cam veni s-o facă. Şi, la urmă, chiar se bucură, umflându-se în pene, ca prostul, în sinea lui, că a fost în stare să le dea o mână de ajutor. Prima dată, nici nu bănuieşte el ce va urma. Reîntors în sat, cel ce avusese parte de o primire atât de bună,

povesteşte, oricui vrea să-l audă, cât de mare este finu', ce poziţie şi ce putere are, ce amabil a fost şi câte şi mai câte, chit că le mai înfloreşte. Omul este bine intenţionat, dar rezultatul se dovedeşte catastrofal pentru binefăcător, fiindcă şi altora li se aprind imediat în cap nişte beculeţe: „Aha, şi eu am belelele mele, bine că aflai". Şi, uite aşa, se ţin unul după altul. Tracasat de atâta umblet, câte unul din cei „mari" mai cedează nervos: „Bă, mai sunteţi?" „Oho, să fii tu sănătos, câţi mai suntem!", răspunde cel întrebat, naiv sau prefăcându-se că nu pricepe.

Brad Pârâianu a fost şi el – mai este şi acum, dar mai rar – o staţie prin care au trecut o grămadă de pârâieni, cu boli adevărate sau închipuite. Când, sosind grăbit la clinică, în câte o dimineaţă, de regulă luni, zi în care cheful de musafiri este aproape de zero, îl vedea pe câte unul de-al lor, ieşindu-i în cale, la poarta spitalului sau la uşa cabinetului, modest, cu umilinţă, uneori adevărată, alteori uşor prefăcută, îi venea să-l ia la rost:

- Ce-i, măi, cu tine, aici?

- Brade, cu nevasta, că e bolnavă, cred că-i grav, de nu să există!

- De ce crezi asta?

- Păi, dacă de zece ani nu i-a găsit boala. Fă-o bine şi te trec în pomelnic... la vii.

- Lasă, nu-ţi fie frică, nu moare, o văd pe picioare.

- A, da′ s-o vezi, când o lasă picioarele, nici ceaiurile, nici spirtul, nici oţetul n-o mai ajută, numai câte o palmă sănătoasă peste obraz o trezeşte.

La o asemenea destănuire, femeia se uită chiorâş la omul ei.

- De ce nu v-aţi dus la Târg, la frate-meu? Că e doctor bun şi e mai aproape.

- Cum nu ne-am dus? De patru ori ne-am dus. A fost şi internată, şi tot nimic. Pe urmă, Remus, iute cum e, a zis să nu mai mergem, că nu-i bolnavă. Da′, să ştii, el s-a săturat de noi, de pârâieni, până în gât, că fiecare, cum are, ori cum n-are ceva, fuge la el.

- Bine, bine, gata, daţi-mi biletul de trimitere.

- Ce bilet? N-avem, că plecarăm cu iapa nepişată, aşa rău îi fu. Zău! N-avurăm timp să luăm hârtii. „Într-adevăr, au fost tare grăbiţi, dacă au plecat cu iapa cum a zis ăsta", se distra Brad, fiindcă ştia ce sens grav are expresia aceea tipică.

- Staţi aici şi aşteptaţi până vă chem, zicea, în fine, Brad şi pleca, bombănind, de obicei.

- Da, Brade, stăm, aşteptăm, cum spui tu.

Mai demult trebuia să-l roage pe profesor să aprobe internări de urgenţă, ploconindu-se, că şi acesta se cam săturase. Apoi, când a ajuns el profesor, n-a mai fost vreo problemă, dar câteodată tot îi spunea, aparent serios, ultimului plecat:

- Măi Costică – sau cum îl chema pe om –, vezi, dacă mai cunoşti pe vreunul bolnav în sat, trimite-l la mine. Să vină toţi pe rând, să-i termin o dată, să ştiu o treabă.

Cel căruia i se adresa astfel nu ştia ce să creadă şi răspundea ce-i trecea atunci prin cap: „Oi vedea, momental nu mai ştiu pe nima, da′ o să mă interesez." Brad Pârâianu rămânea zâmbind, în urma lui.

În atâția ani, Silvia – care nici ea n-a fost ocolită de copiii pârâienilor – a văzut cum stă treaba, mirată şi surprinsă de răbdarea, altfel cam scurtă, soțului ei; când se mai anunță câte unul din zonă, îl povesteşte pe Brad:

- Pentru el, cineva care vine de pe la ei este ca o rudă, iar dacă-i din sat, sau i-a fost coleg, parcă îşi vede propriul tată sau pe frate-său.

Pe fata preotesei, mama inginerei Damian, că de la ea am pornit-o, care, după pensionare, s-a mutat din Ardeal la fiică-sa, Pârâianu a îngrijit-o de câteva ori. Ultima dată, s-a internat pentru un icter, dat de nişte pietre la fiere. Simplu, a transferat-o lui Cotruş, să o opereze, iar acesta, cotrobăind prin burta deschisă a femeii, i-a descoperit o tumoră micuță, cât o nucă, pe intestinul gros, pe care a şi scos-o. Analizele au arătat că era cancer. S-a vindecat, de vreme ce, nici după douăzeci de ani, cancerul n-a mai reapărut. Dacă nu venea să se opereze de pietre, ar fi murit în curând.

Nu este de mirare, deci, că, de cum l-a văzut, nepoata preotesei i-a ieşit în cale, încă recunoscătoare, mirată să-l întâlnească tocmai acolo unde se aştepta mai puțin şi dornică să-l ajute. Inginera se bucura de trecere, în fabrică şi în fața directorului, mai ales datorită seriozității ei, astfel încât intrarea lui Brad Pârâianu la şef a fost cum nu se putea mai reuşită. Ea a făcut prezentările şi s-a retras.

Directorul, bărbat încă tânăr, înalt, bine făcut, poate un pic prea „plinuț”, brunet, cu o expresie pe care Pârâianu a socotit-o de îndată ca fiind deschisă,

i-a strâns ferm mâna şi a început să i se destăinuie jovial, cum avusese el de-a face cu doctorii, de mai multe ori, şi, cu toate acestea, cum îi respecta, căci îi fuseseră de mare ajutor. „Ia te uită, ce raritate, un om care nu-i înjură pe doctori”, gândise Pârâianu şi chiar îşi mărturisise gândul interlocutorului său. „Păi, ce s-ar face lumea fără ei?” i-a răspuns acesta.

Şi, în timp ce Puiu lipsea din birou, chemat de secretară, undeva, Pârâianu şi-a continuat ideea. «Sigur că nu se poate fără doctori, o ştiu chiar şi cei ce nu-i pot suferi, pentru că, zic ei, îi buzunăresc pe români, pungaşi, nu alta. Ori de câte ori se iveşte prilejul, o anumită parte a „lumii” – nu atât cei ce au trecut prin câte o experiență amară, cât, mai ales, falşi puritani şi farisei – devine sensibilă, logoreică, până face spume la gură, întrecându-se în a afurisi şi a descrie nimicnicia nenorocitei şi hainei tagme. Nu-i vorbă, destui dintre noi se cred zei, înainte de a fi oameni – cum spunea, dacă nu mă înşel, Pliniu cel Bătrân –, iar alții par să nu se mai sature. Dar este nedrept că afurisenia vizează toți medicii, când, de fapt, majoritatea îşi fac datoria, cum se pricep mai bine, şi fără atenții. Sigur că jurământul lui Hipocrate n-ar trebui încălcat de nimeni, dar, din nefericire, el nu ține nici de foame, nici de cald.

Să nu se prefacă cineva că nu ştie cât de prost este răsplătită toată medicina şi, mai ales, tinerii medici, cu lefurile cele mai mici şi cu nevoile cele mai mari. Aceştia ar fi muritori de foame, cu familiile lor cu tot, dacă n-ar fi ajutați în continuare de părinți, admițând că au părinți cu dare de mână. Puțini

cârtitori pun la socoteală nopțile nedormite, – buchisind sau prin gărzi, o viață întreagă –, în vreme ce criticii lor trag la aghioase, sau își petrec timpul după voia inimii. Şi apoi, mai există şi alte profesii supuse tentației, mult mai bine plătite decât medicina, dar cei ce le practică fac gălăgie, să li se mărească retribuțiile, să li se dea sporuri, ca să nu se lase seduşi de ispite, deşi nu izbutesc.

Ca să nu mai vorbim de directorii de regii şi de alte asemenea sinecuri, dar mai ales de guvernanți şi de parlamentari, cât de prost sunt plătiți, sărmanii, cum se luptă ei mereu să nu mai accepte creşterea propriilor salarii şi pensii, să facă economie, dar, cu toată destoinicia lor, ies, întotdeauna, înfrânți. Uite, din cauza înfrângerii în lupta cu ei înşişi, îi scutesc pe români să le mai acorde vreo prețuire.

Până de curând, nu se prea pomeniseră greve în rândul medicilor – care nu sunt prea veseli nici când se gândesc la pensiile lor –, ei nu-şi pot permite să lase oamenii să sufere şi chiar să moară, iar dacă ar încerca, atunci cu adevărat nimic nu i-ar mai spăla de toate murdăriile ce s-ar spune la adresa lor. Dar vremea grevelor este pe aproape şi la noi, şi nu numai din cauza salariilor. Şi apoi, s-a aflat de vreun doctor care să „trântească", în mod intenționat, o operație sau un diagnostic, cum se mai întâmplă prin tribunale?

„Cinsteşte pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că şi pe el l-a făcut Domnul", glăsuieşte Biblia, dar puțini îi urmează îndemnul. Medicul este văzut mai rău decât în comunism, lupta cu el pare să fi ajuns politică de stat. Greşeală, mare greşeală, căci nu va

exista un câştigător, toţi vom pierde. Stă cineva să-şi bată capul cu viitorul medicinei? Da de unde?! Când spre medicină nu se mai îndreaptă crema liceenilor, ci, din contră, când un rezident locuieşte şi mănâncă pe unde apucă, cu cele câteva milioane pe lună, când salariul unui doctor îmbătrânit în meserie abia dacă îi ajunge să cumpere un tratat ca lumea, cum să mai apară atâţia specialişti buni, câţi ar trebui, sau dacă, totuşi, apar, cum să nu plece încotro văd cu ochii? Medicina românească de astăzi este pe moarte, gata să-şi dea obştescul sfârşit. Habar nu are lumea cât de aproape de dezastrul actual este falimentul ei total, dacă nimic nu se va schimba. Iar vina cea mare nu va fi a doctorilor, ci a celor ce consideră că poţi pleca, la războiul cu moartea, cu mâinile goale. Şpaga – cuvânt urât şi străin – nu va dispărea nici la noi şi niciunde în lume, căci aceasta este firea omului; de rărit, s-a mai rărit şi se va mai rări, căci românul sărăceşte tot mai tare, însă, de lichidat...Dar, orice s-ar întâmpla, doctorul tot doctor şi tot tare rămâne » Întoarcerea lui Puiu i-a alungat şi ultimul gând: „Dar pe mine cine mă va trata la bătrâneţe?” Cei doi au trecut la cărămizile pentru care Pârâianu venise, cu speranţa că o parte dintre vorbe vor deveni fapte. Directorul l-a ascultat şi i-a dat nădejdea că se va găsi o cale convenabilă să-l ajute, dar că trebuie să-l consulte pe omul cu banii, pe care l-a şi chemat din biroul alăturat. Contabilul-şef, un bărbat destul de înalt, poate tot atât de înalt ca şi directorul, dar mai bătrân şi mai slab, s-a arătat favorabil înclinaţiei lui Puiu de a-l ajuta pe Brad şi, în două, trei minute, amândoi au hotărât ca acesta să

obțină câteva mii de cărămizi, dintre care jumătate cu bani, jumătate donație, fiindcă legea permitea.

Brad s-a ridicat să plece, după ce s-au înțeles ca în următoarele zile să-şi ia marfa. „Darul făcut la timp valorează dublu", se zice, şi aşa şi este, medita el, în drum spre poartă, amintindu-şi de alte tentative mai puțin rodnice.

Între timp, pe măsură ce construcția se înălța, tot mai mulți dintre cei care vizitau Apele Vii – invitați sau curioşi – gândeau probabil: „Ia te uită, pârlitul ăsta chiar nu bate câmpii, începe să se vadă ceva".

O dată aproape epuizate alte soluții de a face bani, ultima rămânea străinătatea, despre care Silvia îi spusese soțului ei că nu va da buzna, cu teşchereaua doldora de mărci şi de dolari, zicându-i: „Poftiți, domnule Pârâianu, luați şi nu vă îngrijorați, că mai revenim şi cu alții, dacă veți mai avea nevoie".

Recursese la fel de fel de încercări, mai ales în Germania, încă din iarna lui '91, dar fără rezultate. Cunoştea nu numai zeci de colegi de facultate – doctorilor le mergea bine şi făceau bani, nu glumă –, ci şi mulți nemți plecați din zonă, dar majoritatea celor din urmă erau, încă, săraci.

Dulgheru, unul dintre foştii colegi, aflat atunci în Germania, s-a oferit să propovăduiască scopul Fundației lui Pârâianu, difuzând un material promoțional printre românii de acolo, însă fără nici un efect. Ba, chiar o colegă de-a lor, care câştigase foarte bine şi îşi clădise o casă cât o catedrală, i-a şi zis lui Dulgheru: „Măi, nu mai termină şi românii ăştia cu

cerşitul?" Femeia, jumătate românсă, fusese medic în România, într-un dispensar comunal, la vreo patruzeci de kilometri distanță, şi, cu toate că încercase felurite metode, unele chiar neortodoxe, nu reuşise să pătrundă în marele oraş, nici măcar să ajungă mai aproape de el. Pârâianu îi înțelegea, în parte, resentimentele. O dată a întrebat, din curiozitate, cum a izbutit acea colegă să facă bani din medicină, tocmai în Germania? „Uite că a putut, nu doar ştiința contează, sau contează, uneori, cel mai puțin. Face şi ea ce fac şi alții: câştigă bunăvoința oamenilor prin vorbărie despre copii şi nepoți, despre câini şi pisici, despre piață şi despre rețete culinare, şi îi merge foarte bine".

Cu aceasta, Pârâianu a abandonat pista colegilor, dar nu şi a străinătății.

Într-o dimineață, se trezeşte în cabinet cu un tânăr medic, cunoscut doar din vedere, de la care nu se aştepta să primească o veste atât de bună. Şi tânărul, despre care se zice că, după ce a mai crescut, s-a dovedit a nu fi ce părea atunci, ci un oportunist şi fără scrupule „lup tânăr", îi zise:

- Dom' profesor, de vreo doi ani sunt în legătură cu o organizație germană de ajutorare a României, care a venit de mai multe ori în țară. Acum, Franz şi oamenii lui au la ei câteva mii de mărci şi m-au întrebat cui i-ar putea dona, iar eu m-am gândit la Fundația dumneavoastră.

Lui Pârâianu, care aşteptase de mult un asemenea moment, nici nu-i venea să creadă:

- Cum, aşa simplu, fără să ştie nimic altceva?

- Da, zice tânărul, dar vor reveni în curând aici şi atunci doresc să vă întâlnească şi să viziteze Apele Vii, pentru că îşi propun să se angajeze într-o colaborare, ei îi spun parteneriat, de mai lungă durată.

Când a rămas singur, cu mărcile în față, Pârâianu a încuiat uşa şi a răsfirat hârtiile pe birou. Apoi, cu fața numai lumină şi cu ochii umeziți de emoție, a început să se joace cu ele, cum se juca Birlic cu lozurile lui, într-un film, bombănind:

- Doamne, Îți mulțumesc pentru telegrama aceasta, atât de binefăcătoare, dar, Te rog, nu întârzia nici cu scrisoarea. Şi Te mai rog, să fie lungă, cu cât mai lungă, cu atât mai bine.

Primăvara lui ’94 a adus, în sfârşit, mult aşteptata izbăvire a lui Pârâianu de coşmarul banilor, a căror lipsă era tot mai chinuitoare, fiindcă, pe măsură ce lucrările avansau, se cereau bani, bani şi iar bani.

Atunci, deşi mai avea destul de mult de furcă, Brad Pârâianu a fost sigur că perioada cea mai grea pentru el se apropia de sfârşit şi că muncile facerii se vor finaliza cu o faptă cum nu se mai auzise, cel puțin în partea lor de țară. De aici încolo, îi mai trebuiau doar sănătate şi răbdare.

Cu vreun an şi ceva mai înainte, o delegație a celui mai important Land din sudul Germaniei, condusă de ministrul sănătății, doamna Stein, a sosit în marele oraş, cu intenția să ofere o mână de ajutor județului. S-a pus de o amplă adunare la prefectură, pentru discuții cu profesionişti din diverse domenii. Printre români se afla şi Silvia. Din delegația germană,

alături de mulți alții, făcea parte profesorul Schwann, cunoscut specialist în boli de sânge, consilier al ministrului german. Acesta auzise că bolnavii din România, cu hemofilie şi cu alte asemenea suferințe, fuseseră lăsați de izbelişte, fiindcă medicamentele trebuincioase lor, foarte scumpe, nu se importau.

Profesorul Schwann a început discuția cu şeful clinicii de hematologie de la noi, dorind să afle câte ceva despre numărul de pacienți adulți îngrijiți, despre starea lor şi despre nevoi. La final, profesorul părea mirat şi puțin decepționat de ceea ce i se prezentase, din cauza numărului mic de bolnavi înregistrați. Parcă, parcă s-ar fi lăsat păgubaş, întrucât nemții aveau de gând să ajute, nu glumă, şi, din ce auzise, se părea că n-au pe cine. Poate că s-ar fi şi întâmplat acest lucru, dacă nu s-ar fi amestecat în vorbă şi Silvia.

Cu modestie, ea a început să-i spună lui Schwann că a întocmit un registru cu mai multe cazuri de copii. Şi discuția s-a concentrat pe aceştia, fără ca şeful de la adulți să se supere, ci din contră, bucuros că, totuşi, se va aranja o colaborare româno-germană. Nu i-a trebuit prea mult specialistului german să-şi dea seama că interlocutoarea sa, stăpână pe ce spune, este dornică să se implice, în folosul pacienților ei. Alte amănunte despre această întâlnire, pe care, de altfel, am relatat-o numai fiindcă a schimbat soarta Sanatoriului de la Apele Vii, pentru mulți ani de atunci înainte, ar fi de prisos.

Brad Pârâianu se gândea uneori la limba germană, ce bine ar fi fost să o fi putut vorbi şi el. Nu este ea chiar o limbă de circulație mondială, ca

engleza, sau măcar ca franceza, iar pe la Târg nu era nici picior de neamț, însă în Europa te descurci cu ea în multe zone. Dar bine că măcar Silvia a putut să le vorbească, în limba lor şi cu lux de amănunte, nenumăraților nemți pe care i-a cunoscut, despre cauza copiilor bolnavi ai românilor, nu numai în perioada cea mai grea, ci şi după aceea, în toate ocaziile. Se spune că, dacă nasul Cleopatrei ar fi fost mai scurt, istoria Romei şi chiar a omenirii ar fi fost alta. Greu de crezut, dar este sigur că, dacă Silvia n-ar fi ştiut germană, istoria Sanatoriului lui Pârâianu s-ar fi lungit. O fi ea, engleza, suverană, dar pe Brad nu l-ar fi ajutat prea mult atunci, fiindcă, pentru orice neam, limba lui rămâne de aur.

Şi aşa, s-a ajuns, mai târziu, ca, în acest gen de legături, Silvia să devină un fel de ministru de externe al lui Brad, în timp ce el, deşi lua parte la discuții, era mut, ca pietroiul de pe murături, servind şi el la masă şi contribuind, din când în când, cu câte un „Ja" sau „Danke" sau „Gut".

După ce Silvia i-a povestit de-a fir-a-păr cum s-a desfăşurat întâlnirea de la prefectură, Pârâianu a început să-şi frece mâinile, ca şi când germanii sosiseră pentru el. „Nu te aprinde, îi interesează numai bolile de sânge, nu şi altceva, să nu sperăm prea mult, nu intrăm în vederile lor, cu Apele Vii", l-a răcorit Silvia. Aşa şi era, oaspeții îşi stabiliseră clar scopurile şi nu aveau de gând să şi le schimbe, de dragul lui Brad. Şi totuşi, „aroma" de nemți prin apropiere i-a reaprins nădejdile acestuia.

Silvia continua să muncească mult, încercând să dea speranțe pacienților săi, şi, din această cauză, ce se făcea la Apele Vii rămânea în plan secundar, în comparație cu clinica pe care o conducea. Dar Brad o tot bătea la cap, să-i mai amintească profesorului Schwann despre nevoile lui. Deşi nu decidea, acesta era, totuşi, cineva şi, din poziția sa, avea un cuvânt greu şi ascultat. În primăvara următoare, când delegația oficială germană a sosit din nou, Pârâianu a avut o discuție mai lungă cu el, însă, din nefericire, deşi a înțeles, colegul lui străin i-a spus că încă nu s-a hotărât nimic. Totuşi, principiul picăturii care găureşte piatra, nu prin puterea ei, ci prin insistență, a prins la Schwann, care, probabil, atunci când găsea momentul potrivit, transmitea mai departe semnalele lui Pârâianu. Dar, în tot acel an, nemții n-au ajuns la Apele Vii, cu toate că Brad îi invitase: „Vă lăsați greu, neicuşorilor, dar nu-i nimic, răbdarea te ajută să treci marea", a gândit el, iarăşi. Aşa a şi fost.

Abia în luna martie a celui de-al treilea an, Schwann a anunțat-o pe Silvia că ministrul bavarez a hotărât, în sfârşit, să includă în programul său de vizite şi Apele Vii, iar de atunci Brad i-a pus sub o şi mai mare presiune pe constructori, ca să aibă musafirii ce să vadă. Noroc că vremea s-a încălzit şi, în aprilie, când aceştia, în frunte cu doamna Stein, au venit, clădirea era zidită până la acoperiş, dar încă neacoperită. Cu mult timp înainte de vizită, lui Pârâianu i se ceruseră proiectele, ca să fie studiate de specialiştii ministerului, urmând ca unul dintre aceştia să fie trimis la Apele Vii, pentru a-şi da seama dacă

totul este în regulă şi dacă estimările costurilor sunt apropiate de realitate. Silvia şi soţul ei l-au aşteptat la aeroport pe Aschmann, un proiectant trecut de tinereţe, amabil şi tăcut. L-au dus la hotel, să-şi lase bagajele, şi au plecat împreună la Apele Vii, să vadă cu ochii lui ce se făcuse deja acolo. Apoi acesta şi-a luat din nou planurile şi s-a închis în cameră. A doua zi, l-au invitat la masă şi el a răspuns invitaţiei, iar la sfârşit le-a spus: „Eu voi prezenta părerea mea la minister şi cred că într-o lună veţi primi un răspuns". N-a spus ce părere îşi făcuse şi, deşi Pârâienii i se uitau în gură ca grecii în gura Pithiei, n-au deslușit nici un semn încurajator din partea lui, iar la plecare a aşezat pe masă o cutie de ciocolată, în care pusese un plic, cu o scrisoare de mulţumire pentru buna primire şi cu o sută de mărci, costul mesei, atât cât a socotit el, rugându-i, pe Silvia şi pe Brad, să nu se supere, dar el şi-a făcut doar datoria şi a fost plătit pentru că a venit în România.

Abia după o lună au primit răspunsul: „Herr Aschmann a stabilit că proiectele sunt corespunzătoare, dar propune câteva modificări minore", pe care arhitectul Martin le-a acceptat, fiindcă erau utile şi de bun-simţ.

Când a sosit, delegaţia germană a fost aşteptată la aeroport de Silvia şi de Brad, care avea trac, deşi bănuia finalul fericit. Fiindcă era o vizită oficială, veniseră în întâmpinare prefectul, primarul marelui oraş, presa, o mulţime de oameni şi, de aceea, ei doi au stat mai la coadă, Brad cu un buchet de flori în mână, până ce le-a venit rândul. Acolo, la aeroport, au

aflat că, a doua zi, vor vizita, cu toții, Apele Vii, şi aşa s-a şi întâmplat.

Întrunirea, destul de puțin festivă, pentru că nu erau condiții, a avut loc în aer liber, la capătul de sus al drumului de beton, construit deja, pe atunci, de Rusu şi Băban. În afară de străini, vreo douăzeci, au mai fost prezenți, pentru prima dată, prefectul, primarul din Apele Vii şi, iarăşi, presă multă. În ziua aceea, vremea a fost ca şi starea de spirit a lui Brad Pârâianu, adică însorită, însă ar fi putut foarte bine să şi plouă, sau să ningă, pentru că, oricum, acestuia nu i-ar fi păsat. Şi, totuşi, mai bine că era soare, fiindcă aşa a putut Dom' Vasile să aşeze, sus, pe tăpşan, o masă, de după care au vorbit toți cei care trebuia, în frunte cu Brad. El s-a adresat asistenței în limba română, iar spusele sale au fost tălmăcite de traducătoarea oficială. A încercat să-i facă pe oaspeți să înțeleagă limpede de ce este nevoie de o asemenea instituție, pe care el o dorea de nivel european, şi cât va fi de utilă punerea în practică a acestei idei.

Pârâianu a mai spus că lumea a rămas uimită de condițiile de lazaret în care trăiesc copiii din unele instituții de „ocrotire", însă nimeni nu s-a gândit şi la aceia care, fără să aibă un handicap izbitor la prima vedere, se află totuşi într-o situație dramatică. „În România există medici pricepuți, a continuat Brad. Sunt medicamente bune sau nu sunt deloc, cum se întâmplă cu hemofilicii, dar mulți dintre copiii aceştia trebuie să fie învățați şi educați pentru îngrijirea propriei boli şi mai bine hrăniți, fiindcă nu puțini se alimentează cu ceea ce au, nu cu ceea ce ar trebui."

Deşi a trecut ceva timp de atunci, Pârâianu nu poate să uite cât de emoționat a fost; vocea îi tremura, gura şi gâtlejul i se uscaseră, îl apucaseră toate căldurile şi năduşelile din lume, iar genunchii îi tremurau şi ei, dând semn că vor să-l lase, aşa că, pentru siguranță, s-a sprijinit de masa din fața lui. În final, Pârâianu a spus: „Dorim ca şi copiii pentru care pregătim acest spital să mai poată zâmbi, din când în când, iar aici, la noi, poate că o vor face".

După el a vorbit doamna Stein, Silvia, prefectul şi primarul, dar Brad nu-şi mai aminteşte nimic din ceea ce au spus, reținând doar expresia „colaborare de durată la proiectul acesta, devenit, de acum încolo, proiect comun".

Până la urmă, s-a ajuns şi la ceea ce îl interesa cel mai mult pe Pârâianu. Atunci când doi inşi din delegație au dezvelit un cec mare, din placaj, pe care era înscrisă o sumă ce părea ireală, el s-a simțit, în fine, eliberat. A fost momentul când, dacă ar mai fi putut, ar fi sărit de bucurie. Dar era epuizat şi mai degrabă ar fi putut leşina după toate întâmplările acelei zile. Încă nu-şi dădea seama, cu adevărat, că speranțele sale se împliniseră şi că acolo Sus este iubit, totuşi, deşi el nu mai credea. Brad Pârâianu povestea mai târziu, cu oarecare detaşare: „Oamenii aceia au luat hotărârea să pună umărul, mai ales datorită Silviei, care, de această dată, a fost vioara întâi, dar şi pentru că au văzut cât de decişi eram să izbândim, cu toată sărăcia noastră".

În lunile următoare, cât a mai trecut până Pârâianu a rezolvat şi marea problemă a funcționării şi

întreținerii, întrebarea de bază a doamnei Stein era: „Cum veți face să meargă instituția şi de unde veți lua fonduri?” Şi a ținut-o cu acest laitmotiv până când neliniştea ei, şi a tuturor, şi-a găsit soluția. De fiecare dată, Brad îi răspundea, sigur pe el: „N-aveți grijă, numai să ajung eu s-o văd terminată”. Şi încheia în sine: „Acum nici eu n-am habar, dar aveți răbdare, toate se fac pe rând! Deocamdată, alt răspuns mai bun nu am”.

Banii pentru Apele Vii au venit în tranşe şi, aşa cum veneau, aşa se şi duceau la constructori. În final, Brad a fost invitat la München, cu actele de bancă, să dea socoteală. În vreme ce Herr Ricken, funcționarul superior din minister, care asigura legătura cu ei, le studia, Brad îl privea fără griji şi chiar cu afecțiune, pentru că, de obicei, el aducea veştile bune, zicându-i, în gând: „Vezi, Moş Crăciune, că nu chiar toți suntem pui de lele?”

Până când Brad Pârâianu a ajuns în marele oraş, despre germani i se spusese şi i se arătase doar că fuseseră naziști, toți, aşa cum se vorbeşte de doctori, că sunt ciubucari, la grămadă. Nu întâlnise, încă, nici un neamț, de vorbit nemțeşte nu auzise decât în filmele sovietice, şi atunci doar „Halt” şi alte comenzi scurte, date de hitlerişti. Până pe la unsprezece ani, nu văzuse decât două filme, la ei în sat, când sosise „caravana”: unul cu marele război de apărare a patriei sovietice şi celălalt cu un colhoz înfloritor. După ce a ajuns la Târg, a tot văzut la filme, cele mai multe sovietice, cu hitlerişti şi cu colhozuri. Adevărul este că

nu-şi aminteşte să fi urmărit vreun film cu alte subiecte.

Când a venit Remus, să-l ia cu el, ca să se pregătească pentru admitere la facultate, l-a găsit gata de călătorie. Au plecat din Târg cu trenul de seara şi au ajuns în marele oraş a doua zi dimineaţa, pe o ploaie măruntă şi cam rece, neobişnuită pentru o zi de iulie.

Până atunci, Brad nu mai vizitase nici un oraş important şi nu se urcase niciodată într-un tramvai. Ajuns în spatele gării, a început să facă ochii mari în toate direcţiile, ca nu cumva să scape minunea, adică tramvaiul, pentru că se şi făcuse înghesuială, ca întotdeauna, la sosirile trenurilor aglomerate, sau ca la RATA, la Pârâieni.

„Uite-l", i-a spus, deodată, Remus, însă Brad continua să-l caute cu privirea în alte direcţii. „Băi, ameţeală, unde te uiţi, i-a zis, cu înţelegere, frate-său, văzându-l dezorientat, uite-l aici, sub nasul tău". Au urcat în tramvai şi au pornit-o. Brad, care îşi făcuse din acest oraş un mit, după cele povestite de Remus şi după fotografii, crezuse că o să-l copleşească impozante clădiri cu multe etaje, şi mai cine ştie ce. De aceea, când în cale i-au ieşit, pe strada ce pornea de la gară, numai case ca la Târg, tare s-a mirat şi nu a mai ştiut ce să creadă, grăind, plin de deziluzie, către frate-său: „Altfel îmi închipuiam întâlnirea cu marele oraş, cu echipă de fotbal în divizia A, îl credeam impresionant, măreţ". „Lasă, o să te convingi că aşa este, cum te-ai aşteptat". Şi Remus l-a privit cu indulgenţă, din nou.

Au ajuns la cămin, au mâncat ce le pusese Paula în pachet şi au căzut într-un somn adânc, odihnitor, din care s-au trezit abia pe la cinci, şase după-amiază. Ploaia se oprise şi ieşise soarele, aşa că au pornit-o pe jos, spre centru, să facă şi fratele cel mic cunoştinţă cu oraşul. Iar acesta, pe soare, i s-a părut frumos, cum şi era, de fapt. Una dintre cele mai mari surprize a fost aceea că nu înţelegea chiar tot ce se vorbea pe stradă. Dar nu numai pe stradă, ci şi la radio, la megafoane. La el în Târg, doar româneşte, aici, ca la turnul Babel. La început nu i-a plăcut deloc, îl deranja că nu pricepe, însă, cu timpul, s-a mai obişnuit cu babilonia, chiar dacă n-a ajuns să înveţe vreuna dintre acele limbi. În marele oraş erau, încă, mulţi nemţi şi, cu timpul, avea să-i cunoască şi chiar să-i îndrăgească pe unii dintre ei. Se spunea că sunt reci şi indiferenţi, dar nu erau aşa, cu toate că nu seamănă, ca temperament, cu pârâienii.

Cei pe care i-a cunoscut Brad au plecat de mult, aproape că n-a mai rămas nici picior, dar păstrează încă legătura cu ei, fiindcă sunt oameni de încredere şi prieteni statornici. Când, după ’90, aştepta ajutoare din străinătate, Pârâianu se gândea, întâi şi întâi, la nemţi şi nu s-a înşelat. Prietenii care emigraseră din România au fost tot timpul cu sufletul lângă Pârâieni, atunci când au aflat ce pătiseră şi ce doreau să construiască pentru copii. Însă, din păcate, mulţi dintre ei erau săraci şi-şi lingeau rănile, spetindu-se muncind, să scape de datoriile făcute, preţ al refugiului în Germania. Aceştia nu aveau din ce să ajute, dar au făcut-o alţii şi pentru ei.

La puțină vreme după ce a început să clădească, Brad i-a cunoscut pe Herr Born şi pe Wolter, veniți, de pe lângă Hamburg, la spitalul de copii din marele oraş, să aducă ajutoare.

Wolter avea vreo patruzeci şi cinci de ani şi o mică afacere, era blond, grăsuț, nefumător şi social-democrat pe deasupra, iar Herr Born, şeful expediției, era pensionar, mergea spre şaizeci şi opt de ani, fusese primar într-un orăşel german, fuma pipă şi era creştin-democrat.

Amândoi erau plini de umor şi se respectau unul pe celălalt peste măsură. La noi, cu greu se poate închipui o asemenea asociere, din care să nu sară scântei. N-are importanță cu ce l-au ajutat pe Brad, şi nu a fost puțin, însă de la ei a primit o grozavă lecție de viață. Herr Born fusese soldat în armata lui Hitler şi luptase în Rusia, iar în retragere, era gata-gata să-l prindă sovieticii, undeva prin Moldova, parcă pe la Siret, ceea ce ar fi însemnat moarte sigură. Acolo l-a ascuns o familie de români şi tânărul german a stat la aceştia până când frontul a trecut, iar apoi, a ajuns şi el acasă. Born povestea că, de atunci, i-a considerat pe oamenii aceia frații şi părinții lui şi nu i-a uitat nici o clipă, fiindcă îi salvaseră viața, riscându-şi-o pe-a lor. Acesta a fost motivul pentru care a încercat să-i ajute cu ceva pe români şi îi părea rău că era prea bătrân şi bolnav ca să poată face mai mult. O dată s-a dus şi la Siret şi, de câte ori a fost în marele oraş, le-a trimis câte ceva urmaşilor celor ce îl luaseră în familia lor.

Ca să facă rost de bani pentru România, Herr Born, îmbrăcat ca un flaşnetar, traversa orăşelul pe

care îl gospodărise, împingând o flaşnetă ce cânta melodii de demult. Brad a văzut ziarul, era adevărat. Nimeni nu râdea de el şi, din când în când, Pârâienii primeau câte un mic dar de la flaşnetar.

După ce se termina de descărcat şi de cărat ceea ce aduseseră nemții, se aşezau la masă, împreună. Mâncau, beau un pahar de vin alb, sec şi discutau, mai mult între ei şi cu Silvia, Brad fiind pe post de spectator. Îi auzea câteodată zicând nicht şi nein, dar niciodată nu ridicau tonul, chiar dacă discutau politică de-a lor. Nici măcar în seara când se încinseseră niţel şi când Herr Born i-a spus, aparent serios, lui Wolter că şi social-democrația de la ei este folositoare. Acesta din urmă a rămas cu gura căscată, fusese luat prin surprindere, la aşa ceva nu se aşteptase, şi l-a întrebat de ce el, creştin-democratul convins care este, s-a hotărât să-l măgulească. Herr Born i-a răspuns, şi lui Wolter era să-i țâşnească din gură sărmăluța în foi de viță, de râsul sănătos care îi zgâlțâia burta cam mare. Born îi spusese că de aceea este bună social-democrația lor, ca să vadă toată lumea cum nu trebuie făcută politică.

Herr Born a venit în România de trei ori şi apoi n-a mai putut să călătorească, fiindcă s-a îmbolnăvit de cancer pulmonar. Ultima lui fotografie, împreună cu familia, făcută în grădina din fața casei, le-a trimis-o cu o lună înainte de moarte, însoțită de câteva rânduri calde, calme, ale unui om parcă împăcat cu soarta.

Dar aceasta n-a fost cea din urmă veste de la Herr Born. Cu puține zile înainte de a închide ochii,

şi-a rugat familia să transmită celor ce doresc să-l conducă la mormânt ca, în loc de flori, coroane şi alte dovezi de regret, fiecare să depună banii, pe care i-ar fi cheltuit astfel, într-o cutie, iar suma strânsă să-i fie trimisă lui Brad, pentru spitalul din Apele Vii. Şi Herr Born n-a fost singurul german care a procedat în acest mod, greu de imaginat şi sublim.

Cu timpul, Pârâianu a pierdut şi legătura cu Wolter, care, odată, într-un fax, îi pomenea discret despre falimentul firmei lui. A scris din nou, după aproape doi ani, scuzându-se că nu poate da curs invitației de a participa la inaugurarea Sanatoriului. Nimic altceva, dar Brad nu a renunțat să se gândească la el, fiindcă vechiul fax de pe birou, primit de la Wolter, nu-i îngăduie să-l uite.

După zece ani, Wolter l-a sunat pe Brad, luându-i acestuia o piatră de pe inimă. Avea în continuare probleme cu firma, dar în rest era bine şi a promis că va veni să viziteze Apele Vii.

Când este întrebat, căci se mai întâmplă, din ce a construit spitalul de la Apele Vii, dus pe gânduri, Pârâianu răspunde: „Cred că din suflete”. Şi nu-i pasă ce înțelege cel ce l-a întrebat, important este că el ştie.

VII

Slujitorii mai vechi, care îşi cunosc bine şi chiar îşi iubesc universitatea – printre ei şi Pârâianu –, pot spune că aceasta nu mai este ce a fost, că nu mai

are nici valoarea, nici trecerea şi nici virtutea de altă-dată, de parcă ar fi fost batjocorită la drumul mare. Păcat de ea, pentru că în zilele bune putuse să rivalizeze cu alte două sau trei colege mai vechi şi cu frumoase tradiţii, despre care se aude că, acum, au apucat-o, şi ele – dar mai cu fereală –, pe aceleaşi greşite căi. Tinerică neştiutoare la început, în câţiva zeci de ani de existenţă, îşi câştigase o anumită faimă, care, mai spre zilele noastre, s-a împuţinat de stă să piară, lucru greu de tăgăduit de oamenii cu bun simţ.

După cum se vorbeşte, cumințica şcoală nu s-a prefăcut în ceea ce este, aşa, dintr-o dată, ci a fost nevoie de timp şi de codoşenia îndrăcită, ştiută, însă recunoscută mai mult în şoaptă, a multora. N-a fost chiar simplu ca ea să fie împinsă, de pe o poziţie onorantă, către coada clasamentului suratelor ei, dintre care unele sunt inocente şi prostuţe copile. Dar, ce nu este posibil, când perseverenţa malefică se asociază cu indiferenţa!? Combinaţia aceasta este suficient de tare ca să răstoarne lumea toată şi să dea gata oameni de seamă – istoria, cea mare şi cea mică, este doar o înşiruire de asemenea poveşti – darmite o biată universitate.

Ce i se întâmplă acum acesteia este numai una dintre bomboanele de pe coliva învăţământului de la noi, aflat pe dric, ca şi sănătatea. Trist este că puţini dintre cei din universitatea lui Pârâianu sunt interesaţi de soarta ei; restul, cei mulţi, nu se consumă pentru un asemenea fleac, iar unii o consideră doar o vacă bună de muls, şi mulg, nu se încurcă.

Brad Pârâianu îşi cunoaşte facultatea ca pe propriile buzunare, fiindcă se ştiu de când orbecăiau amândoi, el, la începutul căutărilor de tot felul, ea, între Pavlov, pe de o parte, şi Miciurin – de care astăzi, pe bună dreptate, nimeni nu mai ştie –, pe de altă parte. Măcar cel din dintâi luase un Nobel, numai că prea începea şi se termina totul cu el şi cu câinii lui.

În studenția băieților dascălului Ion, biblioteca era doldora de cursuri pline cu nume de savanți terminate în ov şi ev, ceea ce câteodată era chiar bine pentru studenți, la examene, căci puteau să-i mitralieze pe profesori cu o droaie de astfel de nume, fără teamă că s-ar putea să le fie descoperite greşelile. Mulți dintre dascăli nu avuseseră, nici ei înşişi, vreo intenție să-i țină minte şi, de aceea, nici un examinator cu scaun la cap n-ar fi avut curajul să spună că vreun nume turuit de studenți nu era corect: risca să greşească sau s-ar fi putut interpreta cumva şi cine ştie ce mai urma. Dar majoritatea profesorilor pe care îi avusese Brad erau deştepți şi se descurcau aşa cum trebuia. Şi aveau şi un umor de bună calitate, fără să fie cinici şi nici cabotini. Este drept că veniseră în comunism dintr-o altfel de lume, din alte vremuri şi se simțeau stingheri, obligați să se adapteze proaspetelor rânduieli. Unii s-au acomodat, alții însă n-au putut, s-au închis în ei şi au rătăcit tăcuți, gânditori, străini printre ceilalți, până la sfârşit. Nimeni nu ştia, ci doar bănuia, ce este în mintea lor, căci nu aveau curajul să deschidă gura; se simțeau hăituiți şi preferau să-şi poarte paşii pe coridoare între sala de curs şi laborator, sobri şi neînțeleşi.

Întorcându-ne la ov şi ev, se spune că bătrâna doamnă Jianu, specialistă în ştiinţa celulelor şi ţesuturilor, venită în marele oraş tot de pe la Târg, ca şi Brad, prindea uneori de veste că numele, pe care i le debitau unii studenţi la examen, erau, mai ales, scorneli de-ale lor, dar asta nu conta dacă restul răspunsului era corect. Însă, atunci când prea era luată drept proastă, îi venea de hac nătărăului care o subestimase. Aşa s-a întâmplat, o dată, se pare, după campionatul mondial de fotbal din ’58, cel în care a debutat Pele în echipa Braziliei şi când au participat şi sovieticii. Desigur, ziarele menţionaseră numele tuturor jucătorilor sovietici, aşa cum le aşternuseră în pagină şi pe acelea ale fotbaliştilor Braziliei, care câştigase finala, sau pe ale francezilor, cu marele golgeter Fontaine şi cu Kopa, la înaintare. Tot citind ziarul de sport, că doar unul era pe vremea aceea, studenţii învăţaseră pe dinafară echipe întregi de fotbal, astfel încât unul, care s-a crezut mai deştept, i-a suflat într-o clipită, doamnei Jianu, o grămadă de nume ruseşti, crezând că o face praf. Cum aşa ceva nu i se mai întâmplase, profesoara a intrat la bănuieli şi a întrerupt puţin examenul, ca să se lămurească cum stau lucrurile. Alăturat cabinetului ei se găsea Mişu Zaharia, mai tânărul conferenţiar de parazitologie, mare amator de fotbal: „Spune-mi, Mişule, numele astea ţi se par cunoscute?” „Glumiţi, doamnă, adică eu să nu le ştiu? Este echipa de fotbal a marelui nostru prieten din răsărit”.

Şi atât i-a fost şmecherului de student, care n-a mai făcut nici un comentariu atunci când profesoara i-a arătat uşa, căci ea vorbea puţin şi domol, de obicei.

Tot pe atunci, genetica modernă era pusă la zidul infamiei, mai puțin de profesorii de biologie, şi mai mult de cei de la materialism. „Nu se poate ca nişte călugări şi alți neisprăviți să pretindă că tot ce e rău şi bun în om se transmite urmaşilor, după reguli matematice. Păi atunci, cum rămâne cu rolul educației, mai ales al celei socialiste, în formarea omului de tip nou?" Brad dăduse, iarăşi, peste vechea discuție, purtată, aşa cum vom vedea mai la vale, cu tatăl său, încă pe vremea liceului. Cu toate acestea, profesorii care se respectau începuseră să învețe şi, direct sau pe ocolite, transmiteau mai departe noutățile.

Biologia le era predată de o figură mai specială, plină de umor, un bătrânel cam aiurit, membru corespondent al Academiei Române, unde ajunsese din mai multe motive, pretextul fiind nişte cercetări de embriologie, în care folosea cantități imense de materiale, se vorbea chiar de camioane pline cu ouă de găină. Unul din primele lui cursuri se ocupa de originea vieții pe Pământ şi, pentru a se face mai bine înțeles, bătrânul Ben inventase făcălețul biologic, cu care amesteca azotul imaginar cu hidrogenul, la fel de problematic, şi cu ceea ce mai trebuia, ca să iasă viața, care, după el, părea să semene cu un terci. Nu era prea elocvent, dar măcar era original, căci despre făcălețul biologic, sigur, nu se vorbise, până la el, nicăieri în lume.

Profesorul ştia însă biologie şi intrase binişor în genetică, dar, cum nici el nu avea un curs scris, studenții îşi luau notițe, dacă aveau ce alege din poveştile lui, ori trebuiau să țină minte, dar asta ar fi

fost prea de tot. Se mai întâmpla câteodată, cum s-a întâmplat la cursul despre cromozomi, să poți scrie ceva, măcar numărul acestora la om. Însă, desigur, numai dacă îți făceai timp să mergi la cursuri, iar dacă nu, treaba ta, căci nu găseai datele nicăieri.

Se spune – iarăşi se spune – că, la un examen, cu vreo două serii mai înaintea celei în care ajunsese Brad, pe biletul tras de un student era o întrebare referitoare tocmai la cromozomi şi că, oricât a scăldat-o, tânărul tot nu a putut să ocolească fatidica cifră a numărului lor. Dacă profesorul a văzut că studentul se juca cu generalități, l-a întrebat el: „Ia! Zi, câți sunt la om?" După un val de năduşeală, inculpatul a scos o cifră incredibilă, o mie. Omului din fața lui i s-a destins figura, a zâmbit maliții os şi a dat din cap de la stânga la dreapta. „Mai lasă", a zis. Studentul a mai încercat o cifră: cinci sute. Iar mişcarea aceea laterală a capului şi iar: „Mai lasă!" În fine, exasperat, condamnatul şi-a luat inima în dinți şi, după ce mai redusese, destul, după părerea lui, a dat un răspuns antologic: „O sută, şi nu mai las nici măcar unul". Hohote nebune de râs ale profesorului şi bucurie mare pe amărât, căci, pentru această perlă, a căpătat notă de trecere şi a aflat şi numărul corect, pe care, probabil, nu l-a mai uitat toată viața. Se non e vero, e ben travato, vorba marelui italian ars pe rug, pe altarul ştiinței, Giordano Bruno.

Odată, Pârâianu le spunea studenților lui: „Facultatea şi-ar îndeplini menirea şi numai dacă i-ar învăța pe studenți în ce carte să caute, la nevoie, după absolvire." La discuție asista şi un alt fost elev al lui

Ben şi, la sfârşit, i-a spus lui Brad: „Asta am auzit-o prima dată de la Ben”, iar acesta a replicat: „Nici n-am crezut că eu am inventat-o, totul se repetă, nimic nu e nou sub soare; oamenii gândesc identic, ideile se reiau, se reinventează şi nu e nimic rău în asta. Mai rău este că noi, cei de azi, ne considerăm mai deştepți decât predecesorii, ca să nu mai vorbim de antichitate sau de evul mediu. Nu este aşa şi, ca să mă crezi, gândeşte-te la inventatorul roții sau du-te la catedrala din Köln, să afli cum s-a construit, fără beton armat, şi să vezi cu ochii tăi, pe dinăuntru, acel monument maiestuos, de o frumusețe impunătoare, început pe la o mie două sute şi ceva şi terminat şase secole mai târziu. Iar, dacă nu te vei minuna destul, aruncă-ți gândul înapoi, cu încă şaptesprezece veacuri, ca să te întrebi cum au putut grecii lui Pericle să ridice pe Acropole douăzeci de mii de tone de marmură, din care au construit Parthenonul.

Cât despre Ben, el a fost, într-adevăr, un om inteligent, iar eu chiar mă bucur că mi-a venit o idee care îi venise şi lui.”

Întorcându-ne la soarta fragedei universități, trebuie spus că, la catedrele sale, fuseseră aduse câteva capete luminate, de prin alte centre universitare cu tradiție. Brad Pârâianu a avut norocul să stea față în față cu fiziologul Marius Bobescu, cel care inventase o seringă specială, ce i-a purtat numele, folosită la transfuzia directă a sângelui de la om la om, pe front. Acesta deținuse un post important, cel puțin aşa zicea el, de medic al curții regale – se lăuda, fără teamă, cu acest merit – şi, de pe vremea aceea, se alesese cu un

fel de tocă frumos lucrată, însemn al onorurilor primite de la rege, pe care o purta şi la cursuri. Deşi nu mai era cine ştie cât de falnic, căci mergea spre şaptezeci de ani şi se cam zaharisise, Bobescu avea, încă, prestanţă. Şi, mai presus de toate, era cinstit şi spunea ce gândea. Se povesteşte că, în plin stalinism, se apela, uneori, la profesori să doneze bani, în scopul ajutorării celor sărmani, pentru înmormântări, sau pentru alte nevoi. Totul se petrecea în şedinţe, la vedere.

Într-una dintre acele adunări, a venit şi rândul profesorului Marius Bobescu să-şi aducă obolul, dar, cum era strâmtorat şi el, a încercat să explice de ce nu poate oferi cât ar fi vrut. Şi atunci, vorbind foarte serios, a grăit o frază care, tocmai datorită contextului, într-o sală cu destui chirurgi, ginecologi şi, în general, clinicieni, a ieşit de un umor absolut memorabil: „Eu contribui cu puţin, n-am mai mult, sunt om cinstit, nu sunt clinician". S-a ales tot hazul de şedinţă.

Brad a învăţat chimie cu Sangheli, un bătrân ce arăta ca un ascet, de o corectitudine, modestie şi ţinută ce aproape îi egalau valoarea, despre care se auzea că pierduse de puţin prioritatea mondială a unei descoperiri referitoare la o etapă a sintezei colesterolului, acest înrăit ucigaş al omenirii, izbândă ce l-ar fi adus aproape de premiul Nobel. Profesorul avea şi un laborant bătrân şi cu morgă. Acesta a apărut, o dată, la un curs, cu câteva minute înaintea şefului, a atârnat planşele în cui, a şters tabla şi a spus: „Astăzi, eu şi domnul profesor vă vom ţine cursul despre proteine".

Chimia a fost singurul examen pe care Brad şi l-a lăsat pe toamnă, nu fiindcă nu putea să-l treacă, chiar şi cu notă mare, dar se jena să nu facă o figură demnă în faţa acelui om valoros. A învăţat vreo trei săptămâni, materia era grea, o formulă ocupa aproape o pagină şi maestrul nu ierta lipsa nici unei duble legături, dar a meritat, nu atât pentru nota luată, cât pentru felicitările profesorului.

Aşadar, ca toţi colegii săi, Brad Pârâianu era mândru că i-au fost dascăli atâţia oameni valoroşi. Îi făcea plăcere să-şi amintească de ei şi despre unii le povestea şi studenţilor, când el era mai tânăr şi amintirile sale se păstraseră mai proaspete. Încerca să-şi arate recunoştinţa faţă de memoria lor şi să le transmită tinerilor un strop de respect pentru istoria universităţii în care veniseră să înveţe. Însă, fără să vrea, Brad nu putea să nu-i compare pe înaintaşi cu mulţi dintre cei ce ajunseseră profesori mai târziu, iar comparaţia nu-i favoriza pe ultimii.

Despre începuturile universităţii sale, Brad mai aflase că nu fuseseră ocolite de spasmele şi chinurile facerii comunismului, care se mai potoliseră în perioada anilor şaizeci. Şi totuşi, se făcea performanţă. După bătrânul Ben, au mai apărut câţiva academicieni – mai mult născuţi, decât făcuţi – şi alţi chinuiţi de gândul profesiei. După anii ’60, a început să se citească mult, din cărţi şi din reviste aduse din străinătate, procurate de fiecare cum putea; începuseră să apară cursuri noi, în majoritate corecte, căci numeroşi intelectuali se refugiau în muncă. Pervertirea

la comunism nu reuşise decât la relativ puțini doctori şi țara intrase într-un dezgheț tranzitoriu, perioadă în care sistemul părea mai puțin malign şi agresiv decât fusese mai înainte şi decât avea să devină după aceea.

Pătruns în acea lume magică a ştiinței – magică, fără exagerare – Pârâianu a luat-o în serios, nu i-ar fi plăcut să treacă precum gâsca prin apă şi nu pentru asta îl trimisese acolo tatăl său. Era pe cont propriu, cu bani puțini – de pile nici nu putea fi vorba, în general –, dar încrezător, şi se simțea incomparabil mai bine decât la Târg, unde trăise în condiții de care nu mai voia să-şi amintească. Silvia proceda la fel, căci mintea era, şi pentru ea, singura avere. Aşa se şi cunoscuseră, la bibliotecă, prin anul doi de studenție. Fata avea note mari şi credea că puțini ar putea să se descurce la fel de bine ca ea, când, aflată pe la secretariat, ochii i-au căzut pe o listă cu notele anului lor. Aşa a descoperit că, totuşi, se mai găsea un concurent de luat în seamă; a căutat să-l întâlnească pe îndrăzneț şi a dat peste unul, zicea ea, interesant şi, se vede, cu capul bun, Pârâianu ot Pârâieni. Au terminat studiile şi au rămas împreună, interni şi apoi universitari, căci atunci posturile se ocupau mai mult pe merit.

Nici nu apucaseră să se dumerească bine cum este cu lumea, când, pe nesimțite, fără ca ei să-şi dea seama ce va urma, atmosfera în universitate a prins a se îmbâcsi. După ce marele strateg a avut nişte revelații ciudate, prin Asia, iarăşi s-a dat politica jos din pod şi a reînceput epoca învățământului politic. Mare necaz pentru Brad, care, de mic, nu se împăcase

cu absurdul; timp pierdut şi teamă că nu poate să stoarcă din el măcar o idee, oricât s-ar fi scremut, măcar o dată pe an, când era musai să o facă. Nu se prindea marxismul de el, cum nu se prinde apa de gâscă. Nu putea învăța nimic din ce se cerea şi trecea şi el, ca şi alții, cu chiu, cu vai, gândind neputincios: „Să rezistăm cumva, toate au un început şi un sfârşit, o să treacă şi această nebunie". Pârâianu a ezitat ani de zile până să ceară să intre în partid. Îşi zicea că nici Bobescu, nici Sangheli, nici profesorul din prima clinică unde a ajuns nu fuseseră în partid şi nu li se întâmplase nimic. Până la urmă a făcut-o, deşi nu avea vreun motiv anume; aşa a crezut că e bine, însă a trebuit să aştepte trei ani ca să-i vină rândul. Îl apucase bâzdâcul pe cârmaci şi mai pusese stavilă creşterii mamutului de partid. La şedințele de partid, Brad îşi avea locul în ultimul rând de bănci, unde citea câte o revistă de medicină sau asculta bancuri. Era şi acesta un paradox, ca, în plină perioadă de recrudescență şi de domnie a politicii, prea puțini oameni să mai creadă în ce spun, totul fiind făcut într-un mod pueril şi chiar într-o prost mascată bășcălie, aşteptând, parcă, să se întâmple ceva.

Apoi, dintr-o dată, Pârâianu şi-a rătăcit carnetul de partid, pe care nu l-a mai găsit, oricât s-a chinuit căutându-l, dar nici nu l-a declarat pierdut, o vreme, căci pentru această neglijență ar fi fost pedepsit. Or, el nu voia să fie, doar pentru atâta lucru, dacă de mai mult nu era în stare. Aşa că a tăcut, aşteptând, nici el nu ştia ce, căci la ceva bun nu putea spera curând.

Problema grea apărea o dată la nu ştiu cât timp, când trebuia să vină la şedinţă fluturând carnetul. Trecea pe uşă, făcându-se că plouă şi scăpa de fiecare dată; când n-a mai fost chip, i-a spus secretarei de partid, care l-a acoperit, fiindcă nici ea nu se lua în serios. Decembrie ’89 a adus, pe lângă ce se ştie şi se vede, şi eliberarea lui Brad de grija carnetului buclucaş, peste care a dat după un timp, undeva, unde o fi şi astăzi.

În atmosfera aceasta, ce devenea tot mai apăsătoare, fiecare se ocupa de treburile lui, exceptându-i pe cei care se ocupau şi de ale altora. Cei mai mulţi se prefăceau că sunt comunişti, când, de fapt, erau ori laşi, ori oportunişti. Nimeni nu era încă deprins cu vămuirea studenţilor, dar se pregătise terenul pentru orice, inclusiv pentru sămânţa decăderii.

Atunci, zic cei mai bătrâni dascăli, cei ce, mai ales, deplâng soarta instituţiei, a murit pentru totdeauna epoca oarecum onestă şi, de voie ori de nevoie, romantică a universităţii. Ocazia s-a ivit pe la mijlocul deceniului opt, Pârâianu nu ştie exact când, fiindcă, tânăr fiind, era departe de miezul întâmplărilor. Cert este că, într-o zi, a auzit şi el ce se spunea că se petrece de un timp. Se zvonea că unii începuseră să se pricopsească, pentru că se ivise o pleaşcă. Despre ce era vorba, Pârâianu habar n-avea, încă. Este drept că întâlnise figuri mai aparte, din ce în ce mai multe, însă, până să aibă de-a face cu ele, a trebuit să mai treacă doi, trei ani. Una peste alta, în toate universităţile din ţară, se revărsase un puhoi de studenţi străini, din tot felul de ţări exotice, care cu burse oferite de marele „pretin”

unor popoare „frățești”, care pe cont propriu. N-ar fi fost rău, ba din contră, dacă noii veniți ar fi fost măcar mediocri. Din păcate, cei mai mulți erau atât de slab înzestrați la minte, încât nu avuseseră loc la ei în țară, iar despre unii se spunea că n-ar fi avut nici diplomă de bacalaureat. Excepțiile erau puține. În plus, se zvonea că se strecuraseră şi inşi cu misiuni mai speciale, şi câte şi mai câte. S-au scurs anii şi străinii au ajuns şi la profesorul Caraiman, să-i învețe specialitatea lui, iar Pârâianu s-a putut convinge „de la fața locului” de ceea ce se vorbea. Participa la examene, aceasta era o datorie a asistenților, şi-şi făcea cruce, la fel cu ceilalți colegi ai lui. Dezastru, ceea ce auzise era nimic, iar Caraiman îi cădea pe capete. Cei din anii următori fugeau de el, ca dracul de tămâie, dar o parte nu-l puteau, totuşi, evita şi aceştia rămâneau repetenți, ceva ce nu li se prea întâmplase până atunci. „Cum au promovat totuşi?” se întreba, retoric, Caraiman. Răspunsul îl ştia şi el, ca toată lumea: se instaurase „sistemul”, ce a dat de-a berbeleacul orice scară a valorilor şi care este încă viguros. Cei ce au rezistat ispitei şi s-au menținut în afara lui au rămas într-o inferioritate numerică absolut năucitoare şi erau priviți – şi încă mai sunt – ca nişte ciudați. Prețurile creşteau vertiginos, pentru că unele probe grele, mai ales de la anii mici, erau imposibil de trecut în mod cinstit. Până la urmă, s-a ajuns la sume astronomice – mii de dolari, pentru un examen –, de necrezut. Studenții se supuneau, dar îşi urau „binefăcătorii” şi povesteau totul, cu lux de amănunte. Numai cine nu voia să audă, nu auzea ce se întâmplă.

O dată, într-o duminică, după mulți, mulți ani de la începuturile fenomenului, într-o plimbare prin frumosul parc plin de flori al marelui oraș, în timp ce refăcea unul din traseele dragi lui, Brad Pârâianu s-a întâlnit cu doi colegi de facultate, care ședeau pe o bancă și tăinuiau. Unul fusese gata, gata să ajungă profesor la universitate, unde preda o materie grea studenților din primii doi ani, iar celălalt, stomatolog, era proaspăt ieșit la pensie. S-au bucurat toți trei, pentru că nu se văzuseră de mult și, deși Brad ar fi preferat să facă mai multă mișcare, s-a așezat alături de ei. Din vorbă în vorbă, s-a ajuns și la văicăreli, stomatologul, fiindcă nu-i ajunge pensia, Pârâianu, că îl doare când una, când alta. Cel de-al treilea se plângea că Argintaru nici în ruptul capului n-a vrut să-l ajute și pe el, ca pe atâția alții:

- Ce, nu cumva aș fi fost eu cel mai prost din câți a fabricat el? Și oricum, m-aș fi simțit, i-aș fi fost recunoscător, mă-nțelegi, ar fi avut de câștigat. Pentru voi, cei de la anii mari, mai există și alte posibilități, dar noi, ceilalți, de la începători, măcar satisfacția profesională să o avem.

- Măi Sorine, i-a luat Pârâianu vorba din gură, uite ce se aude, cică unii, cei de la anii mici, v-ați fi făcut oameni pe seama străinilor. Eu nu știu ce să cred, făcu el pe prostul, dar așa se spune.

- Ah, da, dar nu numai cei de la anii mici, s-a simțit ofensat Sorin, într-un acces de neașteptată și, oarecum, puerilă sinceritate; eu nu neg, e adevărat, dar sunt modest, în comparație cu alții. Cum a venit unul să mă roage, l-am ajutat și nu l-am jefuit, cum fac unii.

Cât a avut şi a putut, cu atât m-am mulţumit. A fost prea mare tentaţia, aveam şi nevoie, n-am rezistat. Dar nimeni nu ştie ce a însemnat, ani de zile, sportul ăsta. Nici nu vreau să-mi aduc aminte ce simţeam când, în plină noapte, auzeam o sirenă de maşină şi mă întrebam: „O fi salvarea, or fi pompierii sau o fi miliţia, dracul s-o ia, mai apoi poliţia, care vin să mă salte?" Abia după ce şuieratul se îndepărta, mă mai linişteam.

- A meritat? l-a întrebat Pârâianu.

- A meritat, măcar m-am ales cu ceva. Toţi cei care au putut şi pot au luat şi iau; unii şi-au vârât în miere doar degetele, alţii îşi afundă braţul până la coate sau chiar până la umăr. Conştiinţa – care şi aşa are voce slabă – adoarme şi, chiar dacă, din când în când, se trezeşte, o face doar ca să se asigure că îi este încă bine şi se întoarce pe partea cealaltă. Nu asta e problema, ci frica te face să suferi. Deşi, uită-te şi tu, ani întregi, în comunism, au ştiut şi partidul şi miliţia şi securitatea. Acum ştie toată lumea. Şi? S-a întâmplat ceva? S-a întâmplat, s-a întâmplat că, mai înainte, şi oamenii lor au pus pile pentru străini şi unii au luat de la ei, în locul nostru, sau de la ai noştri, ca să-i lase în pace. Dacă tu n-ai luat, ori ai fost un fraier, ori n-ai avut de la cine, că poate ai predat numai la români, care, pe vremea aceea, nu dădeau cum dau acum. Ce-i aia corectitudine? Dar, de fapt, a continuat colegul, noi suntem nişte nevinovaţi, în comparaţie cu ce se întâmplă sus de tot. Aveţi voi habar cât se cere unei firme de medicamente, ca să-şi introducă un generic ieftin pe piaţa românească? Cunosc un

reprezentant de la Bucureşti, nervos că nu reuşise, pentru că s-a încăpățânat, uite aşa, de afurisit, şi n-a vrut să dea două sute de mii de dolari, cui trebuie, zicea că medicamentul lui este şi bun şi ieftin. Acolo, unde se învârtesc milioane, acolo aş vrea eu să fiu, nu aici, cu câteva amărâte de sute. Tragi două tunuri şi este suficient, poți să te retragi.

- Habar n-am, poate că aşa este, dar mai sunt şi oameni rămaşi în afara „sistemului", care dorm liniştiți. Asta nu înseamnă că ticăloşii nu puteau să „aranjeze" şi dosarele acestora, ce, era sau este o problemă la noi, să fie scoase sau puse o filă, două?

- Nu zic că nu sunt şi de cei curați, dar, ascultă-mă, sunt rari, ca apa în deşert – altă comparație mai potrivită nu-mi vine.

Tot ce se petrecea, sluțea tot mai tare chipul universității, pentru că se aflase, nu numai în oraş, ci şi în țară. Mai cu seamă că, deşi lăcomia izbucnise şi în alte locuri, nicăieri nu era atât de agresivă ca aici. La Caraiman apăreau, din când în când, „organe" – în calitate oficială sau ca rude ale unor pacienți – şi, din vorbă în vorbă, îi mai spuneau ce se discuta despre câte unul, care o făcuse prea lată. Dar „organul" recunoştea că nu avea ordinul sau puterea să „umfle" peştii cei mari. În schimb, de ochii lumii, ca să nu se spună că nu se întreprinde nimic, înhățau, când şi când, câte un guvid, mai mult fiindcă vreun duşman îi purtase sâmbetele, decât din principiu.

O dată ajuns în postul atât de dorit, Argintaru, probabil într-un moment de imprudentă, s-ar fi exprimat astfel, în prezența unor oameni de-ai lui:

„Deştepţii trebuie să trăiască, să nu ne amestecăm în treburile altora, să ne vedem de ale noastre”.

Trecuseră doi ani de la revoluţie şi, după o perioadă de abureală, în care studenţii mai ziseseră câte ceva despre hapsâni, dar prea puţin, iar câţiva fuseseră îndepărtaţi, s-a trecut din nou la atac, pentru „refacere”. Mulţi studenţi din Orient au plecat de tot din ţară, iar alţii, din cauză că nu mai puteau susţine marile pretenţii, declaraseră că preferă să meargă la alte universităţi, mai blânde din acest punct de vedere. Şi chiar o făcuseră.

În locul lor veniseră şi continuau să vină noi studenţi, tot străini, ceva mai de la vest şi mai răsăriţi decât cei de dinaintea lor. Proaspeţii sosiţi au preluat din mers năravul de la predecesori şi l-au dus mai departe. Însă nu erau nici ei încântaţi că sunt obligaţi să contribuie la fericirea altora, după ce îşi plătiseră taxele legale. „Mă tem de ei, chiar atunci când fac daruri”, vorbele lui Laocoon din Troia, ori nu ajunseseră la urechile universitarilor din sistem, ori aceştia nu se temeau de adevărul acestei locuţiuni.

Cum, necum, noii veniţi dădeau ce era de dat – nu aveau de ales – dar, după examen, vesteau, în gura mare, cum procedaseră, astfel încât, fără să se intereseze anume, oricine afla ce se întâmplă. Cică se puneau note în carnet, fără să se mai treacă prin acea stresantă experienţă numită examen, mai ales la restanţe. Sau că o doamnă cu pretenţii şi-a luat tainul, dar a uitat şi i-a picat pe cei ce cotizaseră. Şi câte şi mai câte! Iar la licenţă, în vreo două rânduri, străinii au luat note mai mari decât românii. Ei, cum! Nu e

nimeni atât de naiv încât să nu ghicească. Dar, cel mai bine tot Argintaru ştie.

Meditând adesea la chestiunile acestea, la atâtea vorbe şi zvonuri, să vedeţi ce a păţit Pârâianu, la vreo săptămână după ce auzise cea mai gogonată chestie, aceea că s-ar pretinde şi şapte mii de mărci sau dolari, nu mai are importanţă, pentru un singur examen.

Într-o duminică de dimineaţă, a început să-i povestească Silviei, pas cu pas, un vis pe care tocmai îl încheiase.

- Se făcea că îi luam apărarea lui Argintaru, auzi, eu, avocatul lui Argintaru, îţi dai tu seama!?

Silvia, care se pregătea să meargă la biserică şi, după aceea, spre spital, l-a ascultat câteva clipe şi, apoi, grăbită, i-a zis: „Dragule, de ce baţi tu câmpii atât de interesant, tocmai când trebuie să plec?" Pe urmă, i-a făcut din buze „ţoc, ţoc" şi dusă a fost.

Scena din vis se desfăşurase în faţa universităţii, pe o bancă, unde şedeau Brad şi un tip slab, spilcuit, ţigănos, hirsut şi ascuţit la faţă. „Să ştii că e Satana", s-a înfiorat Pârâianu, trăgând cu ochiul după codiţă, dar n-a zărit-o.

- Ce faci, i-a zis Talpa Iadului, te uiţi la împărăţia lui Argintaru? Te roade invidia că nu eşti în locul lui?

„Probabil că aşa este în somn", nu-i prea conveni lui Pârâianu că i se adresa la singular, altfel, în realitate, individul cu care semăna cel de alături, mult mai tânăr, îl tratează cu respect, fals, e adevărat, dar, oricum, de preferat acelei familiarităţi.

- Nu, nu sunt invidios, s-a apărat Pârâianu. Dacă aş fi vrut să fiu în locul lui, aş fi candidat, nu m-a oprit nimeni. Şi nu este casa lui Argintaru...

- Lasă, ai fi dorit strugurii aceia acri, dar n-ai avut curaj. Nu uita că vorbeşti cu mine.

- Nu, n-am nici tupeul lui Argintaru, nu mă interesează nici funcţia, nici averea lui, dacă are aşa ceva.

- Are, nu-i duce grija, şi bani şi case. Dar să-ţi spun eu, Argintaru nu poate fi învins. El este şeful, le învârteşte pe toate, ia caimacul.

- Nu cred, gura lumii turuie multe, nu totul este adevărat.

- Dacă nu crezi, hai să luăm lucrurile pe rând. Mai întâi, este adevărat că, de când vă conduce el, v-aţi înmulţit ca niciodată? Şi apoi, eşti de acord că promovările se fac cu viteza fulgerului şi că valoarea nu prea are importanţă? Or, dacă este aşa, nu te întrebi de ce? Şi încă ceva, cum se face că unii înaintează lector la o specialitate, iar conferenţiar şi profesor la alta, după cum li se găseşte un loc liber? Şi asta în doar patru, cinci ani. Seamănă cu migrările unor traseişti, de la un partid politic la altul. Dar, măcar ăia nu trebuie să ştie nimic, pe când ai voştri... Nici chiar eu, că sunt cine sunt, Lucifer, nu înţeleg cum pot aceşti oameni să înveţe atât de bine două sau chiar trei specialităţi într-un timp atât de scurt, când alţii, deştepţi, nu reuşesc, nici într-o viaţă întreagă, să stăpânească una singură. Dacă nu cumva s-a răsturnat căruţa cu genii tocmai în împărăţia lui Argintaru.

- Ei, aş putea admite că, pe ici, pe colo, se mai întâmplă. Dar ce, este rău că au apărut o sumedenie de tineri? Poate fi bine pentru studenți, poate că astfel vor învăța mai mult. Şi nici că se promovează nu e rău, s-au schimbat timpurile, nu trebuie să aştepte şi cei de acum cât am aşteptat noi. Iar despre merite, să nu vorbim, puțini au cu adevărat.

- N-ai dreptate, nu se lasă Spiritul Rău, sunteți prea numeroşi. Pe urmă, poate că n-ai auzit, dar tineretul numai de studenți nu se ocupă. În multe locuri, umblă învățăceii, cu limba scoasă, să găsească pe cineva dispus să le arate câte ceva, dar, din păcate, dascălii sunt mai iuți de picior, nu se lasă ajunşi. Între timp, fiecare se ocupă de altceva decât ar fi cazul: asistenții şi preparatorii aleargă cu bolnavii la analize, ori predau, cum pot, cursurile, pe care ar trebui să şi le țină profesorii. Tu ştii că, de ani de zile, Argintaru nu a mai apărut decât la cursul introductiv, iar acum nu s-a mai dus nici măcar la acesta? Ştii asta?

Şi e adevărat că peştele de la cap se strică.

- Sunt cazuri rare, nu-mi închipui că e o regulă. Şi, apoi, dacă se munceşte mult şi cinstit, se şi greşeşte, căci cine nu greşeşte, iar greşelile sunt scuzabile, nu?

- Iartă-mă că trebuie să-ți spun, dar, când eşti treaz, pari mai deştept. Poți să te şi superi. Eu ştiu, eu nu dorm niciodată, aşa că ascultă bine: nimic nu este întâmplător.

- Nu mai vreau să ascult nici un cuvânt, să faci bine să nu mă mai jigneşti, că eu nu te-am jignit.

- Ba m-ai speriat de prea multe ori, de fiecare dată când ți-am spus ceva nou, ți-ai făcut cruce şi i-ai tot dat cu „Doamne fereşte”.

- Gata, vreau să mă trezesc, m-am săturat de minciunile tale.

- N-ai decât, dar la mine să nu mai apelezi de-acum încolo, când ai dileme, spunându-ți „dracul ştie”. Dacă nu mă crezi, să mă laşi în pace! Acum am venit, fiindcă, atunci când nu dormi, te tot întrebi: „Ce dracu fac ăştia, de nu se mai satură? Şi ăilalți, că nu-i strâng de târtiță?” Mai bine ți-ai pune mintea la contribuție, până nu vă scufundați cu totul. Absolvenții voştri sunt din ce în ce mai neştiutori. Dacă n-ar fi aşa, cum de, la concursuri, de ani de zile, reuşesc atât de puțini? Să nu-mi spui că de vină sunt numai studenții, că unii nu pot, iar alții nici nu mai vor să învețe, ca peste tot în țară. Şi poate că au dreptate. Când constată cât de uşor se iau examenele – aşa cum ți-am povestit – la ce bun să se mai obosească? Cine are, acceptă regula jocului, dă... Iar cei buni stau cu gândul la plecare spre alte zări şi mulți o şi fac.

Cel de pe altă lume se oprise o clipă, ca să-şi tragă sufletul şi, parcă, pentru a se întreba: „Chiar, de unde or avea bani românaşii? Şi cum de dau pe aşa ceva, iar când li se cere să-şi cumpere o carte, se codesc de mai mare mila?”

Pârâianu s-a învârtit o dată în pat, dar încă nu s-a trezit de tot, ci şi-a prelungit visul de unul singur, privind după Ucigă-l Toaca, ce se îndepărta.

Şi apoi, n-a mai vrut să-şi continue gândurile din vis, îi era teamă să nu ajungă să se considere şi el

vinovat. S-a zvârcolit de câteva ori, ca şi când ar fi vrut să se lepede de ele şi s-a trezit, transpirat, bucuros că n-a fost decât un mic coşmar. S-a aşezat pe marginea patului, cu capul sprijinit în palme, gândind că, totuşi, trebuie să fie adevărat şi întrebându-se dacă n-ar trebui să facă ceva, măcar el. Dar ce?

„Hai, termină, a fost doar un vis urât, nu fi idiot, şi, apoi, ai altceva de făcut, mai important. Cine eşti tu? Hercule, ca să poți curăța grajdurile lui Augias într-o singură zi?"

Parcă o şi aude pe Silvia repetându-i, cam apăsat, ceva ce obişnuia să-i spună Baba Noastră lui Brăduț, când acesta se strecura, curios, printre picioarele celor mari, să asculte ce vorbesc: „Ai grijă, nu te băga iar în față, cum iese păduchele în frunte, când are chef să admire lumea, numai bun de stropit cu flit".

VIII

Ajuns din nou în sat, copilul avea să uite lunile de dinainte, ceea ce nici nu era atât de greu la cei şapte ani, vârstă la care trecutul nu contează, ziua de azi este totul, iar viitorul se reduce la ziua de mâine. Pentru Brăduț, sătul de experiența de orăşean, mâine şi, iarăşi, mâine se arătau pline de promisiuni, care îl ajutau să revină la starea sufletească atât de potrivită lui, încărcată de speranță şi de încredere.

Acasă şi-a regăsit tihna. Remus rămăsese la şcoală, la Târg, Uncheşul şi Baba Noastră, aşa cum îi

lăsase, dascălul Ion şi Paula, într-un permanent armistiţiu, copii mulţi şi începutul şcolii aproape. Nu că el s-ar fi apucat să facă inventarul tuturor, dar, dacă era mulţumit, şi era, înseamnă că nimic nu se schimbase şi nu avea motive să cârtească.

În prima zi din septembrie – când începea, pe atunci, şcoala – dimineaţa devreme, elevul Brăduţ s-a sculat, nerăbdător şi agitat de emoţie, să pornească o dată. Până la urmă, s-a făcut ora plecării şi el, ţanţoş, a ieşit pe poartă, îmbrăcat cu pantaloni scurţi, cu jerseu în carouri colorate, încălţat cu săndăluţe din piele de porc, ultimul răcnet al modei, standardul zorilor comunismului în materie de încălţăminte, şi purtând pe după gât săcuiul înflorat, în care vârâse, grijuliu, abecedarul nou, tăbliţa şi condeiul. Nici măcar Paula, care îl însoţea, mergând în urma lui, nu râdea de atâta solemnitate, deşi i-ar fi venit, fiindcă o surprindea şi pe ea seriozitatea cu care copilul trăia momentul. Din păcate pentru el, totuşi, nici de data aceasta, nu erau mulţi ochi dispuşi să vadă cine este el, pentru că pârâienii plecaseră deja la muncă. Dar, nu-i nimic, nu era totul pierdut, poate că la întoarcere va avea parte de ceva laude.

Brăduţ aflase, deja, de la maică-sa, că nu ea îi va fi învăţătoare în prima clasă, ci Moş Gheorghe Burescu, un om înalt, frumos, cu prestanţă şi calm. Vestea nu-l deranjase, mai ales că nici nu voia să se spună că premiul întâi, pe care cu siguranţă îl va lua, i-a fost dat pe nedrept, de mama lui.

Pe drumul spre şcoală, copiii se înmulţeau, ieşind, unul câte unul, pe porţile scârţâinde, aşa că,

atunci când au ajuns, grupul lor se făcuse destul de mare. În vremea aceea, erau încă mulți copii în Pârâieni, destui pentru trei învățători.

Școala, frumoasă pe dinafară, avea două clase și cancelarie, în față o grădiniță cu pajiște și meri ionatani, iar în partea dreaptă, un firicel micuț de apă, care susura în drum spre Pârâielul ce trecea puțin mai în spate, căutându-și drumul spre Mana, unde se vărsa, mai la vale, în luncă.

În clasă, prichindeii s-au așezat în bănci, cum au vrut, și au început să caște gura la pereți, cam speriați, dar nu chiar ca atunci când se vestise că vin rușii să-i fure de la grădiniță. Brăduț mai fusese de câteva ori chiar în clasa aceea, căci Paula îl luase cu ea la ore, să se mai liniștească din continua alergătură de zi cu zi; și chiar se ostoia.

Pe peretele cel mare al clasei, nu mai erau acum crucea și poza regelui, ca mai înainte, ci tablouri cu niște oameni, de fapt numai capul, gâtul și umerii fiecăruia, așezați într-o dungă, cam înghesuiți unul în altul, de parcă n-ar fi avut loc la fotograf. Primii doi erau bărboși, următorul era chel și cu barbă-cioc, iar ultimul avea o mustață tare înfoiată, exact ca a Uncheșului, doar că nu avea nici pic de galbeneală de la țigările Plugar și Naționale, arse până ce-i frigeau și degetele și mustața moșului.

Toată lumea știa cine erau aceşti oameni, mai ales ultimul, despre care se vorbea mai mult în șoaptă și privind cu grijă în jur. Și Brăduț îi știa pe toți patru, îi văzuse zilnic în ziar, la Târg. Însă cel mai tare îl mira de ce atâta teamă, când se vorbea de mustăcios,

dacă se spunea că norocul omenirii este acela că el încă trăieşte?

Paula şi dascălul Ion luaseră alte clase de elevi şi se întrebau ce va fi în stare piticul lor, cel ce părea atât de dornic de învățătură.

Primele zile, dar de fapt tot anul, nu i-au fost grele lui Brăduț, fiindcă el învățase, în singurătatea de la Târg, alfabetul, număratul, adunarea şi scăderea. Dar, spre mirarea lui, nu cu Gicu, băiatul învățătorului, nu cu vărul Gheorghe, nu cu alți prieteni de-ai lui avea să se întreacă, ci, după cum şi-a dat seama nu după mult timp, cu Nuța, o fată care, după un timp, i-a făcut inima să ticăie mai repede.

Dascălul Gheorghe Burescu nu era chiar omul care să se joace cu copiii, dar încerca să-i conducă, cu tact şi cu blândețe, pe drumul pe care cei mici apucaseră, încruntându-se uşor atunci când era cazul. Ocara lui preferată, când nu ştiai, era: „Bicisnicule". Una peste alta, lui Brăduț îi plăcea ce începuse şi, până la urmă, tot anul acela avea să-i aducă numai bucurii, ceea ce însemna desigur şi premiul întâi şi laudele lui Moş Gheorghe, care i-a spus Paulei să nu-şi facă griji.

În vară, Moş Gheorghe a fost mutat la Centru, avansat profesor de geografie, unde a rămas până la pensie. În clasa a doua, Paula a ajuns să-i fie învățătoare lui Brăduț, ceea ce s-a dovedit pentru el şi bine şi rău. Bine, pentru că plecau şi veneau împreună, rău, că trebuia să-i spună „doamnă învățătoare", că avea pretenții mai mari de la el decât de la alții şi că, uneori, din cauza aceasta, ieşea chiar rău de tot. O

dată, dascălul Ion i-a tras o scurtă bătută cu strigături, ca o ploicică de vară, pentru că, cică, le dăduse exemplu prost celorlalți copii, urlând şi alergând prin clasă, atunci când o soră medicală a venit să-i vaccineze; cum el gonea mai tare decât toți, Paula nu s-a mai descurcat şi l-a chemat pe tatăl lui Brăduț s-o ajute. Pe lângă acestea, Paula, dorind să-l stimuleze, îl compara mereu cu Nuța, care îi era dragă Paulei. „Nu vezi, măi, neastâmpăratule, că, în recreație, în timp ce tu dai buzna pe afară, de parcă te-a apucat strechea, fetița asta citeşte ziarul, în banca ei, iar la ore ştie totul?" „Şi ce, eu nu ştiu să citesc ziarul şi nu răspund bine?" Brăduț nu era invidios, fiindcă fata îi plăcea. Pistruiată, atât cât îi şedea bine, şi cuminte, lui i se părea tare frumoasă.

Nu că ar fi fost îndrăgostit, sau poate că era, dar, oricum, Brăduț a început să ceară haine noi, peste rânduiala obişnuită la ei în familie.

Văzuse, la cineva, pantaloni lungi, asortați cu un pulover în carouri şi cu o şapcă de stofă, cu nasture în creştet, modă de dinainte de război, după cum spunea Paula, şi voia şi el.

- De unde, măi băiete, haine de-astea nu se mai găsesc nici la Târg şi, chiar de s-ar găsi, sunt scumpe. Şi, mă rog, vara, pantalonii scurți ce cusur au, de nu-ți mai sunt pe plac? i-a zis mamă-sa, sătulă de scâncetele lui.

I-a cumpărat, totuşi, nişte stofă şi l-a trimis la Ghiță, un tânăr croitor, care a şi murit, în anul următor, de tuberculoză. Ghiță l-a luat în serios pe Brăduț, iar acesta nu l-a părăsit până nu s-a văzut

îmbrăcat în pantalonii noi. Radiind de bucurie, a luat-o la fugă spre casă. Când a deschis poarta, Lăbuş, câinele lor, prietenul cel mai bun, de când erau amândoi de-o şchioapă, a început să-l latre, furios, gata să sară la el. Lăbuş ăsta, o potaie cu toane, care uneori te lăsa să-i şi rupi coada, trăgându-l de ea, fără să te bage în seamă, de data aceasta se supărase rău, fiindcă nu-l mai recunoscuse pe Brăduţ. Numai faptul că acesta s-a lipit cu spatele de poartă, apărându-şi pantalonii şi ce avea mai de preţ în ei, şi strigătele Paulei, urmate de un râs sănătos, l-au potolit pe Lăbuş, care s-a retras din luptă, lingându-se pe bot.

După ce a terminat clasa a patra, Brăduţ a plecat la Târg, unde avea să se chinuiască mulţi ani, iar Nuţa s-a dus într-o comună vecină, să continue şcoala acolo, adoptată de o mătuşă, care o iubea nespus de mult.

După un an, a aflat că prietena lui s-a îmbolnăvit de cancer la glanda tiroidă şi s-a mutat Dincolo, dar nici el, nici fosta învăţătoare n-au uitat-o şi, nu de puţine ori după aceea, Paula, surâzând gândului, îi amintea lui Brad de Nuţa, ca de una dintre cele mai bune eleve care „i-au trecut prin mână”, cum spun învăţătorii. Iar el se gândea la ea, ca la o minune, un prieten al copilului ce fusese şi el, dar i se părea că toate se întâmplaseră demult, demult, şi nu lui, ci altuia.

Şcoala devenise cea mai importantă ocupaţie a lui Brăduţ, însă nu singura, pentru că, de voie, dar mai mult de nevoie, începuse să conteze în viaţa celor din casă, pentru care, până atunci, fusese doar o

mişcătoare jucărie, ce putea să-şi permită tot ce doreşte şi-i trece prin cap. Adică, aproape orice.

Într-o zi, dascălul Ion, care trebuise să plece, chiar şi el, şeful, cu vacile la păscut, l-a luat şi pe Brăduț, tocmai la Bordeie, locul unde toți, cei ce descindeau din Uncheş, duceau vitele la păşunat, de la Paşte şi până se cosea fânul pe luncă, pe la mijlocul lui iulie. Toți pârâienii făceau atunci la fel, îşi mutau vitele din luncă pe dealuri, ca să dea timp fânului să crească, să aibă cu ce să hrănească animalele iarna.

Brăduț s-a dus după dascălul Ion, ca viţelul după mama lui. Era ceva nou pentru copil. Până la Bordeie nu era o distanţă chiar atât de mare, pentru cineva înzestrat cu picioruşe ce nu stăteau locului o clipă, ca ale lui. Trebuia doar să urce dealul, în Padină, apoi să treacă de Poiana Mare, unde se țineau horele de Paşte, iar după aceea, nu mai era de mers decât puțin.

O dată ajunşi, au stat ei ce-au stat şi dascălul Ion, cel umblat prin lume şi fără astâmpăr, s-a plictisit şi a căzut pe gânduri. După aceea, l-a chemat pe Brăduț şi i-a zis, privind spre Mâlceşti, unde se zărea şcoala de centru, dar unde era şi o cooperativă „de consum”, care avea ceva anume, ce îi plăcea lui: „Brăduț, eu mă duc până la Mâlceşti, că am o treabă; ia tu ceasul lui tăticu, ca să ții socoteala timpului, şi, într-o oră, două, mă întorc şi mergem acasă”. Toată viaţa lui, dascălul Ion a avut un singur ceas de buzunar, elveţian, marca Junghans, pe care l-a purtat până în ultima zi. Când ceasul n-a mai avut stăpân, i-a rămas lui Brad, ca amintire, dar nu mai funcționează

de mult; deşi a trecut atâta timp, când dă peste el – ceea ce se întâmplă rar –, Brad îl priveşte lung, cu gândul dus departe.

Copilul a rămas singur. În pustietatea aceea, îi era puțin teamă, însă a răbdat, doar nu era să înceapă a urla că nu rămâne. Figura ce i-o făcea taică-său nu-i plăcea deloc, dar ştia că, dacă acesta promite ceva, apoi se ține de cuvânt şi, deci, va veni înapoi repede. „Atunci, de ce mi-a lăsat ceasul lui atât de drag, fără să se teamă că, aşa cum zice el, căscat cum sunt, l-aş putea pierde?" Îndoiala aceasta l-a sâcâit până spre seară.

Pe vremea aceea, pârâienilor nu le era frică de nimic, nu se pomenise de vreo blestemăție din partea oamenilor. Ei se temeau numai de moroi, pentru că despre aceştia auzeau de mici. Brăduț asistase, de nenumărate ori, la adevărate şedințe de spionat moroii, de la fereastra odăii din mijloc, de unde Baba Noastră şi fiică-sa cea mare îi urmăreau, într-o atmosferă enigmatică, la primul cântat al cocoşilor, prin luncă şi pe la Canal. Se spunea că ei apar numai noaptea, deşi, la drept vorbind, nimeni nu-i văzuse. „Vezi, mumă, lumina aia, care trece podul peste Mana şi o ia la dreapta? Uite, să stânge, iar să aprinde, cred că o fi Văsâle al lui Căzan, mort luna trecută, tu ce zâci?" Iar linişte, iar vorbe tainice, inima copilului se făcea cât un purice. „S-a dus, şoptea, în final, una dintre ele, că vine zâua". Şi el răsufla uşurat.

Când dascălul Ion l-a lăsat singur la Bordeie, Brăduț a rămas cu încrederea că tatăl său va veni, dar, până seara, el n-a apărut; sau copilul nu l-a văzut.

Începuse să se însereze de-a binelea şi atunci s-a hotărât să strângă vitele de pe pajişte şi să plece, şi aşa a şi făcut. Merita să te uiți la el, fâțâindu-se, grăbit, de la un animal la altul, preocupat să pornească mai repede spre casă. A ajuns cu bine şi, după puțin timp, a sosit şi dascălul Ion, care l-a mângâiat pe creştet, fără explicații sau comentarii. Cu explicații sau fără, acela a fost botezul focului pentru Brăduț, în agasanta şi, uneori, plăcuta îndeletnicire de văcar, de care n-a mai scăpat în nici o vacanță, până aproape de terminarea liceului, adică atât timp cât Uncheşul a mai ținut vaci.

Sezonul la Bordeie începea o dată cu deşteptarea la viață a naturii, ceea ce le oferea pârâienilor, mai ales copiilor şi bătrânilor, şansa să asiste zilnic la acest miracol. Asta se întâmpla către sfârşitul lui aprilie, când verdele era fraged, iarba mică şi frunzele copacilor tinere, iar furnicile de abia se pregăteau să iasă din micile ouă albe şi se sfârşea în miezul verii, când pădurea avea frunza cât palma şi furnica de câmp ajungea cât unghia de copil.

La Bordeie, pe lunca Manei şi în pădurea de pe Crac, Brăduț a făcut o altfel de şcoală, bună şi aceasta, în care a prins să învețe a se descurca singur, ceea ce cărțile nu-l puteau învăța. Cât a fost mic, până pe la zece ani trecuți, din aprilie până în august, suia dealul spre Bordeie, mai rar singur, când se plictisea de nu mai ştia ce să mai facă să-i treacă timpul, şi mai întotdeauna într-un şir, cu doda Veta, sora dascălului Ion, şi cu veri şi verişoare, că, slavă Domnului, avea, sau cu cine se mai nimerea să cadă de rând, la vaci sau

la cai. Soare sau ploaie, senin sau înnorat, cald sau frig, fiecare casă trebuia să-şi ducă vitele la păscut zilnic; la ei nu existau văcarii satului, din cauză că păşunile erau mici. În familia lor, sarcina aceasta îi revenea mai ales mezinului, fie doar după-amiezele, după ce începea şcoala, fie întreaga ziulică, lungă, lungă, în vacanţe. În afară de duminici, când era rândul Uncheşului, cel care în restul zilelor trudea la câmp. Dimineaţa, pe la cinci, uşa se deschidea şi Uncheşul îl lua mieros: „Hai, tată, scoală-te", iar sâmbăta mai adăuga: „Azi te mai duci, şi mâne poţi dormi cât vrei, că e duminică". Uneori, iritat de sculatul devreme, striga la bătrân să plece, să-l lase în pace, că nu mai poate de somn. Pleca el, dar venea iar după cinci minute, şi mai hotărât: „Hai, că laptele-i bun". Când în bătătură n-a mai rămas decât blânda Zambila, Brăduţ, sătul să stea la Bordeie, o lua de sfoară şi o ducea pe aproape de sat, printre rândurile de porumb, unde era iarbă grasă, să se sature de costreie; uneori, plictisit şi de tovărăşia ei prelungită, prefera să o lase în grajd şi să-i aducă iarbă, cu sacul în spinare, decât să mai meargă şi după-amiază, încă şapte ore. Căra patru, cinci saci şi era scăpat în două, trei ceasuri.

De cum ajungeau la Bordeie, el şi văru-său Gheorghe lăsau grija animalelor pe seama celorlalţi şi plecau să colinde. Locul era înconjurat de o mândreţe de pădure, din care, mai apoi, a rămas doar numele, căci au făcut-o praf drujbele, iar în ea creşteau o minunăţie de mânătărci, de bureţi iuţi şi de înecăcioase văcăriţe lăptoase. Se întreceau, cine găseşte cele mai

frumoase ciuperci. În anii buni, ploioşi, erau destule pentru toți pârâienii, atât de multe răsăreau. În asemenea ani, mâncau pe săturate şi le mai şi uscau la soare, pentru iarnă, iar de îmbolnăviri de la ciuperci nu s-a auzit, fiindcă şi copiii de grădiniță învățau să le deosebească pe cele bune de cele otrăvitoare. Ajunşi seara acasă, cina era gata; fripte pe jar, sau pe grătar, prăjite în grăsime şi amestecate cu ouă, sau ciulama, mânătărcile erau gustoase şi Brad Pârâianu poate să bage mâna în foc că nicicând în viață n-a pus pe limbă alte ciuperci, cu o aromă atât de naturală şi de specifică, oricât de scumpe ar fi fost şi indiferent cum ar fi fost ele pregătite.

Căpşunele şi frăguțele sălbatice de la Bordeie aveau o mireasmă nemaipomenită, încât, atunci când le striveai între dinți, era bine să închizi ochii, ca să le poți savura, să nu le uiți gustul până la anul, când vor rodi şi se vor coace altele. De ele, niciodată nu s-a putut sătura, fiindcă erau puține şi îi plăceau din cale-afară. Spre deosebire de cireşele amare. Pe la jumătatea coastei ce ducea din Bordeie spre Cracul cu pădure, era o pereche de cireşi mari, rotați, care făceau, fără exagerare, un car de cireşe amare. Astea nu erau pe placul lui Brăduț; mânca el ce mânca, dar nu prea mult. Mai ducea şi acasă, dar iarăşi nu cine ştie câte, ci atât cât îi trebuia Paulei pentru dulceața, servită, când şi când, colegelor venite în vizită, la o cafea.

Plictiselii zilnice, ce îi oprima pe copii şi îi făcea să umble năuci, de colo până colo, i se găsea

leac, cu câte vreo nouă scorneală. Ceea ce îi scotea, cu adevărat, din sărite era ploaia, iar la Pârâieni se înnora, adesea, după-amiaza. Înainte de plecarea spre Bordeie, privirea lui Brad se îndrepta la deal, adică spre vest, şi, dacă vedea nori, pornea puțin temător, dar experiența pe care o avea deja îi spunea că, de cele mai multe ori, norii aceia nu aduceau ploaia. O dată, însă, a încurcat-o rău de tot.

Era o zi caniculară de sfârşit de iunie, iar norii dinspre vest, numai cu puțin mai negri decât de obicei, se mişcau amenințători. Să tot fi avut Brăduț vreo nouă ani, aşa că fusese trimis, spre Bordeie, nu singur, ci cu vărul său Torică – nume de alint de la Victor –, un zurliu de băietan, cu zece ani mai mare, despre care tot satul spunea că nu va ieşi om din el, în veci. Numai Baba Noastră, bunică şi lui, îi contrazicea pe toți, luându-i apărarea: „Lasă, se drege el, trei ani de armată or să-l facă om". Şi aşa a şi fost.

În ziua aceea, după ce au ajuns în Padină, Torică s-a oprit, a mai inspectat, încă o dată, cerul şi i-a comunicat lui Brăduț în limbaj de pârâian: „Bă, o să ploaie, aşa că io zâc să nu mai mergem la Bordeie, că n-are rost, fiindcă, oricum, n-o să stăm până sara. Coborâm cu vitele pe panta asta, la Brosca; ploaia o să ne prindă în pădure şi, numa bine, o să ne băgăm sub copaci". Deştept băiatul şi grozavă, ce să spunem, ideea cu adăpostirea sub copaci! Aşa au făcut şi, după nici o jumătate de ceas, s-a pornit o rupere de nori, cum Brăduț nu mai văzuse până atunci. Tuna, fulgera şi ploua, de credeai că a venit Potopul lui Noe. Vacile, înfricoşate şi ele, se opriseră din păscut. Au stat ei ce

au stat, aşteptând să se domolească prăpădul, dar până la urmă i s-a făcut teamă şi lui Torică, aşa căpiat cum era pe atunci, care i-a şi comandat copilului: „Hai, bă, dracului, acasă, că acu' ne procopsim cu un trăsnet în moacă". Abia au putut să urce râpa, alunecoasă ca gheața, şi au luat-o în jos, spre sat. Pe drumul adâncit ca o albie, de roți de care şi de viituri, lui Brăduț apa îi ajungea până la buric, dar asta îi plăcea.

Celor din casă, toți îngrijorați, fețele li s-au destins, când micul erou, cum se simțea el însuşi, a trântit tare poarta, a salut. Paula tocmai scotea pâinea din cuptor, iar mirosul era atât de îmbietor, o nebunie! L-au şters şi i-au schimbat straiele rătăcitului regăsit, care a primit, ca recompensă, un codru mare de pâine şi o bucățică de brânză. Ce plăcere!

Zi după zi, ceas după ceas, prin pădure sau tăvălindu-se în iarbă, cu ochii la soarele, care nu scăpăta suficient de repede, sau la umbra, care nu se lungea niciodată după voia lui, timpul se scurgea şi începea cositul luncii. Ultimele zile la Bordeie erau şi cele mai lungi. Şi iată, venea vremea când se spunea: „Gata, de mâine se dă drumul la luncă". Bucurie mare, lărgime cât vedeai cu ochii, şi numai o singură grijă, să nu scape animalele în lanul cu porumb. Pe luncă, altă poveste: lume multă, fete, băieți, fotbal, scăldat, bârfă, pescuit, tabinet, țurca, table, porumbi copți, furat de lubenițe şi de pepeni galbeni, de la cine pusese în grădină, pe malul Manei, şi câte şi mai câte, de la care Brăduț nu se dădea la o parte, nici în ruptul capului. Deşi, uneori, ieşea şifonat de tot şi cu inima cât un purice.

Într-un august secetos, copiii treceau printr-o perioadă din cale-afară de plictisitoare, ceata ardea gazul de pomană, iar timpul se târâia tare, tare încet, de nu mai ştiau ce să inventeze, ca să nu se prostească de tot. În ziua aceea, erau în luncă, la Bâlvanie, aproape de Canal şi de Mana, căscând gura la nea Stălică, tatăl lui văru Gheorghe, care clădea un cuptor, ca să ardă cărămida. Stăteau pe vine şi priveau, oftând şi cu gura plouată, cât de greu se coc în jar primii ştiuleți de porumb. Aşteptau să fie gata şi să primească şi ei câte o ciozvârtă. Ceea ce s-a şi întâmplat, fără să-i satisfacă însă. Le mai trebuia ceva. Din una în alta, s-au hotărât să fure lubenițe de la Ion Bănescu, care avea o grădiniță, chiar pe malul apei. Le ochiseră şi văzuseră că nu sunt destul de coapte, dar şi-au zis că sunt bune şi aşa. Se stabilise ca Brad şi Ion al lui Zamă să sară gardul, iar restul să-i păzească, pitiți pe după sălcii, ca să fluiere, dacă, cumva, vor avea un ghinion atât de mare, încât să apară stăpânul. Aşa au făcut, au luat iute, la nimereală, două lubenițe, crude, dar nu de tot, cum erau aproape toate, şi s-au aşezat pe malul Manei, ca să le taie în felii, aşa cum se taie dovlecii pentru porci, cu o bardă adusă de la cărămidărie. Împărțitul era, după cum se vorbiseră, dreptul celor ce furaseră, aşa că Brăduț s-a apucat să împartă feliile: „Na! Ție, Gheorghe, na ție, Ioane, na ție, Zamă mai mult, că ai fost cu mine, na şi ție, Nelă – vară-sa, soră cu Gheorghe –, dar mai puțin, că tu eşti mai mică şi nici la şcoală n-ai ajuns. Restul, îmi rămâne mie”. Cum toți cei ce împart îşi fac parte lor, aşa şi Brăduț, care şi-a luat ceva mai mult de jumătate

dintr-o lubeniță. Până să termine el de tăiat, ceilalți, hămesiți, şi-au şi isprăvit de hăpăit porțiile. Dintre toți, numai Nela a avut de comentat: „Brade, mai dă-mi şi mie o bucățică". „Mai na şi ție, Nelă, dar să nu-mi mai ceri, că nu-ți mai dau", a zis tartorele. De abia a apucat să-i întindă felia promisă, că o voce a tunat amenințătoare: „V-am prins, tâlharilor, ai cui sunteți voi?" Hoțul principal, care nici nu apucase să guste, cum a auzit glasul, a şi aruncat corpul delict în apa Manei. „Aha, tu eşti al dascălului Pârâianu, ăl mic, aşa te învață domnul învățător şi doamna învățătoare, să furi, n-ai ce mânca acasă? Lasă, că le spun eu". Bănescu s-a dus, iar Brad a rămas şi hoț şi nemâncat şi cu teama în suflet până spre seară. Când a ajuns acasă, dascălul Ion l-a luat la rost că a umblat hai-hui toată ziua, dar de lubenițe n-a pomenit nimic. Încă nu aflase, şi copilul a mai rămas în aşteptare vreo două zile. După care a uitat; nu că taică-său l-ar fi mâncat, cum a vrut el să mănânce lubenița, dar avea dascălul Ion uitătura aceea, ce nu-i plăcea lui Brăduț, prin care îl avertiza să fie atent la ceea ce mai are de gând. Însă, se vede că, oricât se căznea să-i fie pe plac, Michiduță îl împingea la prostioare şi, de aceea, nu reuşea întotdeauna.

Primăvara era, pentru Brăduț, raiul pe pământ, o adora şi o aştepta cu nerăbdare mai toată iarna, pentru că venea cu soare, căldură şi iarbă verde-crud, dătător de speranțe. Atunci parcă renăştea şi el şi, ca o gâză, ieşea să se bucure iarăşi de toate acestea şi să privească fluturii, ființele care îl încântau cel mai mult.

Bine, să nu se înțeleagă că Brăduț era vreun tip mereu contemplativ, ca maică-sa, căreia îi semăna în multe privințe; nu, pur și simplu el intra într-o asemenea rezonanță deplină numai cu natura ce reînvia, deși îi plăcea și vara. Iarna îl satisfăcea numai câteva săptămâni, până se sătura de săniuță, apoi se plictisea și de abia aștepta ca zăpada să se topească.

Toamna, hm, hm, nici ea nu-i prea era pe plac, îl întrista – căci vestea venirea iernii –, cu toate că sosea cu bucuriile ei. Struguri și must, curățat de știuleți și poveşti însemnau ceva, dar nu suficient pentru Brăduț. Pe afară, numai jocurile de cărți și de cuie, pe luate, în Coastă, la Costăin Cazan, mai alungau monotonia. Cum venea de la școală, că, poftim, asta trebuia făcută mai întâi, arunca pe unde apuca săcuiul cu cărți, sau ghiozdanul, când a primit unul, își înfuleca într-o clipă prânzul și, la cuie!

Jocul de cuie nu era greu și era palpitant, fiindcă se juca pe interes, adică pe luate. Primul arunca un cui într-o ulucă de gard, căutând să-l facă să ricoşeze cât mai departe. Următorul proceda la fel, calculând astfel, încât al lui să ajungă cât mai aproape de al celuilalt. Dacă distanța dintre cuie era mai mică decât palma celui de-al doilea copil, acesta intra în posesia cuiului adversarului, iar dacă nu, primul dădea din nou, urmărind același scop, și așa mai departe. Jocul îi înfierbânta pe copii, mai ales dacă foloseau cuie noi și drepte sau când se juca cu mai mulți jucători. Apoi, erau cuie obișnuite, ori piroane mai mari și mai valoroase. Gâlceava nu lipsea aproape niciodată, certuri, chirăieli, urlete, plânsete, îmbrânceli,

chiar pumni, mai ales la măsurătoare, căci cuiele nu trebuiau mişcate nici cu un milimetru. „Îl mişcaşi, te văzui, îl împinsăşi". „Nu-l mişcai, mă jur", şi dă-i discuţii. Se mai amestecau şi alţii de pe margini, o întreagă tevatură. La sfârşit, se făcea numărătoarea, era declarat învingătorul şi plecau supăraţi, aproape toţi. Nimeni nu voia să piardă, toţi voiau să câştige, iar aşa ceva era imposibil. Acasă, fiecare avea o cutie, în care-şi punea câştigul şi din care lua, când pleca la joc. A doua zi se întâlneau iar în coastă, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Când timpul rău nu mai permitea jocul, uitau imediat, şi anul următor, alte cuie, altă distracţie, altă tevatură. Până când se pomeneau, unul după altul, că nu-i mai interesează.

Pe urmă, frigul se întetea şi copiii se ostoiau la căldură. Brăduţ privea lung pe fereastră, mai scotea câteodată nasul afară, dar şi-l retrăgea imediat. Baba Noastră, meteorologul familiei, se uita şi ea şi, într-o zi, o auzeai grăind tainic: „O să ningă, ciorile zboară jos, şi purcelul aleargă cu paiul în gură. Gata, vine iarna". Uneori chiar o nimerea şi, a doua zi, dimineaţa, când Brăduţ îşi lipea nasul de geam, zăpada era aşternută, de cu noapte. Alt prilej de agitaţie, cu multe întrebări: unde îmi e paltonul? cu ce mă îmbrac, cu ce mă încalţ – dar dilema aceasta era doar pentru copiii care nu purtau opinci.

Coasta nu era decât o porţiune înclinată de drum, cu vreo două sute de paşi mai la deal de preoteasă, însă pentru copii era locul zilnic de adunare, spre care se grăbeau, ca atraşi de un magnet.

Era, în fond, o arenă, pe care iarna se dădeau cu săniuțele, iar în restul anului jucau cuie, cărți, aruncau cu praştia sau pur şi simplu căscau gura. Într-un anume fel, Coasta era a doua casă a fiecăruia şi o stare de spirit, ca şi parapetul preotesei.

În capătul de jos al Coastei locuia, într-o căsuță, bătrână ca şi ea, Baba Stanca lui Tobă, cea dreaptă şi mustăcioasă ca un husar, cam ciufută şi cu vorbă sacadată, ca un mers de roată dințată. Nu încape îndoială că şi avea de ce să fie supărată, mai ales iarna, pentru că, des de tot, săniuțele se opreau, cu nenumărate bufnituri, în gardul ei. Baba ieşea, săraca, cu bastonul, până obosea, însă nu avea cum să pună zăgaz năvalnicelor atelaje. Îi drăcuia, îi mai şi altoia, dar în zadar. O dată, de două ori într-o iarnă, lua bățul şi ajungea şi la dascălul Ion: „Dahahascăle, ia vezi de copilul ăla al dumitale, că îmi ruhupe de tot gahardul". Dascălul îi răspundea frumos şi o asigura că o să-l aranjeze el pe zurbagiu, iar dacă s-o rupe, o să i-l repare el. Tot Babei, dar nu numai ei, ci şi lui Costică Potop şi altora, care aveau ghinionul să locuiască lângă Coastă şi aveau casele acoperite cu şindrilă învechită, de câte ori nu le-au izbit ei, copiii, acoperişul, cu bulgări de zăpadă, tari ca piatra, de credeau bieții oameni că e bombardament... Şi câte şindrile nu săreau în lături, ca penele de pe păsările ciufulite şi speriate de câte un uliu!

Pe înserate, bâlciul se stingea şi Brăduț îşi lua, în fine, săniuța sub braț şi pleca, dar, ca să spunem adevărul, numai după ce dascălul Ion îşi făcea apariția la răscruce, la preoteasa, fără să mai fie nevoie să-l

cheme. Cu Paula îi mergeau rugăminţile şi tocmeala, şi mama îl chema până răguşea, însă tată-său nici nu avea nevoie să deschidă gura, doar umbra lui era suficientă, ca, pâş-pâş, să-l facă să se rostogolească, ocolindu-l precaut, cât putea de repede, roşu tot şi năduşit, spre casă. Seara, se punea masa, începeau să treacă pe la ei rudele din vecini, iar, cu ele, erau dezbătute cu ardoare ultimele veşti din sat, la care urechile tuturor se deschideau larg. Apoi, dacă nu adormea, uneori, chiar la masă sau înainte de a apuca să îmbuce câte ceva, ca un om trudit ce era, copilul se târâia, somnoros, către pat.

Bucuriile şi dorinţele lui Brăduţ se ţineau lanţ şi, când nu erau bucurii, măcar curiozitatea şi aşteptarea lui erau vii. La Pârâieni, zilele de naştere nu erau sărbătorite deloc sau erau, însă fără fast, nu ca la oraş, iar obiceiul nu s-a schimbat prea mult până în zilele noastre. Brăduţ o ruga pe mama lui să-i mai povestească ceva despre ziua când s-a născut el, cine ştie a câta variantă, poveste urmată de un sărut, de câteva cuburi de zahăr, de un mângâiat pe creştet şi de o uşoară palmă după ceafă sau la fund, de drag. Asta era tot.

De Sfântul Nicolae, aşteptarea era mai mare, bucuria mică, mică, dar tot însemna ceva. În noaptea aceea îşi punea ghetele în fereastră şi dimineaţa le găsea pline, una cu o pungă cu bucăţi de zahăr cubic, iar cealaltă cu o pereche de ciorapi de bumbac lungi, până deasupra de genunchi. Altceva nu primea, însă nu era rău nici aşa, fiindcă nu prea erau bani de dat pe

cadouri şi el ştia deja că nu sunt. Spre norocul său, pe la ei nu se aducea şi o nuieluşă, aşa cum a văzut că se obişnuieşte în alte părți.

Crăciunul era mai bogat. La Crăciun şi la Paşti, primea hăinuțe noi, când primea, adică atunci când avea nevoie. Dar, de obicei, era nevoie, că pe unele le rupea, iar altele îi rămâneau mici. Pe urmă, era mersul în piețărăi, eveniment de la care, oricât ar fi fost zăpada de mare, nu lipseau, el şi Uncheşul.

În seara de dinainte de Ajun, Brăduț se culca o dată cu găinile, după ce îl ruga pe Uncheş să-l trezească la primul cântat al cocoşului – ceasul moşului, de o precizie elveţiană –, adică pe la ora patru şi jumătate, cinci, deşi nu era nevoie, fiindcă nerăbdarea îi gonea somnul mai devreme. În camera lui, Uncheşul făcuse deja ochi şi era pus pe şotii. Dialogul dintre cel mai mic şi cel mai bătrân din casă se pornea, mai întâi, în şoaptă, deşi Uncheşul cam surzise:

- Uncheşule, eu mă sculai, mata te deşteptaşi?

Răspuns, nimic şi atunci copilul deschidea puțin de tot uşa dintre camere, să vadă ce se întâmplă.

- Auzi, trezeşte-te, că pleacă fără noi!

- Bine, mă scol, se făcea Uncheşul că a fost luat prin surprindere. Acu', gata, mergi în odaie la tine şi apucă-te de îmbrăcat. Să vedem cine să găteşte primul.

Dar bunicul nici n-avea încă de gând să se dea jos din pat, ci doar, din când în când, striga: „Gata, mi-am tras nădragii", apoi: „Gata, mi-am luat ciorapii", şi tot aşa, iar nepotul intra într-o agitație, de

altfel obişnuită pentru Brăduț, îmbrăcând ce avea de îmbrăcat, pe față, pe dos, cum putea, numai să termine cel dintâi. În final, arăta de parcă hainele fuseseră aruncate pe el, cum este aruncat fânul cu furca, şi gâfâia de grabă şi de efort.

- Gata, am terminat primul, Uncheşule!

Cum de dincolo se auzea un râs molcom, bătrânesc, Brăduț îşi vâra iar capul pe uşă, să vadă ce este aşa de hazliu, că râde Uncheşul. Acesta era tot în pat şi atunci copilul îi reproşa:

- M-ai păcălit, de ce mă păcăleşti?

Şi, de lângă moş, sărea şi Baba Noastră cu gura: „Ucigă-te crucea, moş nărod, mişcă-te o dată, nu-l face să plângă ”.

În sfârşit, ajungeau şi la momentul când îşi agățau traista de gât şi porneau, tocmai către mijlocul satului, de unde, la şase fix, se dădea plecarea în pițărăi, pentru jumătatea lor de sat. Copii, bătrâni, bărbați, femei începeau alergătura din poartă în poartă, unde îi aştepta gospodarul cu banița plină cu colaci, mere sau nuci. Primii ajunşi primeau ce e mai bun, următorii ce rămânea, iar ultimii, câteodată, nimic. De aceea, Brăduț, mai ager, îl lăsa pe Uncheş în urmă, dar nici acesta nu se dădea bătut, şi alergau ca nebunii, de parcă ar fi fost goniți de nişte tauri furioşi, aşa cum se întâmplă, într-o anumită zi, undeva în Spania. Urcau şi coasta, pe unde stăteau Grigore Purece, Costică Flocea şi ai lui Piz...ancă, şi, într-un final, mai mult sau mai puțin apoteotic, în funcție de cât băgaseră în traistă, ajungeau şi la ei la poartă, unde dascălul Ion şi Paula le dădeau colacul, după care îşi continuau drumul,

până la capul satului, care era aproape. Cel dintâi se întorcea acasă Brăduț, roşu la față, transpirat şi obosit. Îl aştepta pe Uncheş şi începeau numărătoarea: colaci albi, cei mai prețioşi, colaci negri, buni şi ei, pe urmă mere, mai bune sau mai înghețate, mai mari sau mai pipernicite, şi tot ce mai strânseseră. Apoi Brăduț lăsa totul baltă şi nu-l mai interesa ce se întâmpla cu trofeele lui, deşi, când i se dădeau, mânca bucuros din ele. Cine, la Pârâieni, între Crăciun şi Anul Nou, n-a încercat să guste, măcar, piţărăi, înmuiați bine în zeama unde au fiert caltaboşii, aşa cum făceau Brăduț şi Uncheşul? Nu era vorba de vreo specialitate nobilă, dar celor care mâncau pâine şi caltaboşi doar de câteva ori pe an, li se părea cu adevărat delicioasă.

Pom de Crăciun, pârâienii nu împodobeau, fiindcă pe lunca şi pe dealurile lor bradul nu creşte. Cadouri nu prea aveau ce să-şi facă unii altora şi nici nu erau obişnuiți cu ele. Nici măcar de ziua numelui nu se pomenea de aşa ceva, deşi îşi chemau vecinii şi rudele la praznic. Dar asta nu înseamnă că nu simțeau şi ei Crăciunul, că nu se distrau, aşa cum învățaseră, şi că nu se bucurau. Se mulțumeau cu puțin, însă acel puțin le era de-ajuns.

Anul Nou aducea altă dimineață agitată pentru Brăduț, căci pornea cu sorcova, făcută din timp, de el şi de Paula, din hârtie colorată şi împodobită cu ciucuraşi roşii.

După ce termina sorcovitul, Brăduț îşi număra banii, rost de bucurie, dar nu prea mare, cam un pol în fiecare an; nu prea erau bani şi, totuşi, Uncheşul îi

dăduse, din nelipsitul chimir, doi lei, buni încă, imediat după stabilizare.

Pe urmă li se făcea foame şi plecau la praznic, ori la nea Vasile Ţoarcă, vărul dascălului Ion, ori la Sile, vecinul, ori la amândoi, pe rând, pentru că era ziua lor.

Toată tărăşenia se isprăvea cu Sfântul Ion, ziua dascălului şi a mai mult de un sfert dintre pârâieni, pe al cărei altar cădeau sleiţi cu toţii, cu mic cu mare, chercheliţi şi cântând, cu lăutarii, până în noapte.

Aşa lua sfârşit maratonul început de Ajun, de fapt la Ignat, şi terminat după mai mult de două săptămâni. Frumos, tare frumos, dar şi greu, însă pârâienii nu fugeau de datorie, nici când era vorba de pomeni şi de praznice. Iar cel mai mic dintre Pârâieni începea să devină un bun pârâian şi, cu simţ de răspundere, învăţa de toate.

Sărbătorile treceau şi lui Brăduţ îi fusese dor de nesuferitul de Remus, care, la şcoală, la Târg fiind, nu venise acasă, pentru că n-avusese vacanţă de Crăciun. Aşa se hotărâse, ca elevii să aibă vacanţă în februarie. Bine li se făcuse, nu se cădea să se înveţe cu religia, cu acest opiu pentru popor, şi nici cu datinile învechite, retrograde şi burgheze. Să stea, să înveţe în timpul acesta şi să se odihnească, nu să se ducă cu pluguşorul, iar în ziua de Crăciun să aibă parte de regim, nu de cărnuri grele şi de cozonaci cu ouă multe. Şi ce dacă e frig în internat, ce, căldura nu moleşeşte omul?

O dată scăpat cu bine din atâtea sărbători, Brăduţ se mai astâmpăra prin casă, în refacere, la

căldură. Începea să se sature de zăpadă şi atunci punea mâna pe câte o carte, fiindcă îi plăcea să citească poveşti, sau pe revista aceea grozavă, „Albina”, care îşi bătea joc de ticăloşii de chiaburi – arătări de care el nu văzuse, deşi era curios să se întâlnească, măcar, cu unul – încă nestârpiți, şi mai vorbea şi de marele nostru prieten din răsărit, cu atâția fruntaşi în producție – li se zicea stahanovişti –, unde românii erau îndemnați să meargă să învețe şi să vadă ce liberi sunt oamenii acolo, cât de bine se trăieşte, în uzine şi în colhozuri, pe care, la întoarcere, ar trebui să le facă şi la ei în țară. Dacă era aşa de bine acolo, se întreba Brăduț, şi dacă noi îl iubeam atât de mult pe mustăciosul de pe pereți, atunci de ce, într-o zi de martie, când el era în clasa a treia şi se aflase că ăsta murise, în Pârâieni nu plângea nici dracul, iar ochii Paulei nu erau trişti deloc, ci cam dimpotrivă? Măi, măi, ce soi de oameni şi pârâienii! Ba, Uncheşul, născut în acelaşi an cu mortul, chiuia şi-l înjura: „’tu-l în mamă, iote că să dusă înăintea mea, şi eu, care m-am umflat de mălai, rămân în urma lui, care s-a îndopat cu cozonaci”.

Dascălul Ion, care scăpase de o belea în ’49, îi tot spunea, de fiecare dată când ăl bătrân îl înjura pe mustăcios, pe drum, în gura mare: „Mai taci, mă, o dată, că ajungem amândoi în beci, la Securitate”. „Ba, eu nu tac, păi de ce?”, riposta Uncheşul, deşi se mai domolea pe moment. Dascălul fusese „epurat” de comunişti, imediat după ce s-a întors de la Târg, de la Sindicate, o dată cu mii de alții ca el. N-are importanță ce motiv îi găsiseră – poate simpatia pentru Tătărăscu

–, însă Ion ştia sigur că era mâna lui Cioată şi a lui Costică Dorneanu. Brad îşi aminteşte că, în seara în care s-a întors de la raion, tatăl său era vânăt de teamă. S-a sfătuit ce s-a sfătuit cu Paula, în taină, şi apoi le-a spus la toți că trebuie să se ducă, pentru prima dată, după grâu la Strehaia. De fapt, s-a ascuns, câteva zile, pe unde a ştiut, fiindcă îi era frică să nu fie „ridicat", ca să se dea un exemplu şi la ei în sat.

Brăduț rămânea în continuare departe de griji şi nici măcar nu prea creştea. Îl auzea din când în când pe dascălul Ion zicându-i nevesti-si: „Am început să îmbătrânesc, uite am trecut de patruzeci de ani, şi copilul ăsta nu mai creşte o dată, tot îndesat rămâne!" Copilul se gândea, mândru de el însuşi: „Cum nu cresc, dar ce Uncheşul a crescut mult? Nu, şi ce dacă, nu-i e bine şi n-a făcut o grămadă de copii? Lasă, Torică zice că aştia ca Ion ăl Înalt, cântăreţul de la biserică, sunt cam moi. Ce-o fi însemnând?"

Ocupat cu toate cele, Brăduț parcă nici n-a observat că timpul trece şi că se apropie sărbătorile Paştilor.

Crăciunul şi toate cele legate de el însemnau mult, dar nu ca Paştile. Înainte de Paşti, lumea, mai ales copiii, înnebunea după pescuit, că veneau Blagoveşteniile şi era bine să se mănânce peşte. Oamenii umblau, care pe Pârâiel, care pe Mana, câteva săptămâni, cu undița în apă, numai cu undița, nu cu prostovolul. Ce prindeau, puneau la sare. Şi prindeau, nu se jucau. Unii strângeau şi câte două kile – mult, nu? –, dar Brăduț n-a depăşit decât într-un an o

jumătate de farfurie. Cel mai mare peşte pe care l-a prins el cu undița lui, făcută dintr-un ac de gămălie şi ață de pe papiotă, a fost un prost de porcoi de o palmă de-a lui. Totuşi, era mândru de ce pescuia şi Baba Noastră şi Paula chiar îi făceau cinstea să guste un peştişor, doi. Pe ceilalți, îi ronțăiau el şi pisicile, nu şi mofturosul de Lăbuş. Dar era frumos. Post, Brăduț nu ținea, ca, de altfel, toți copiii. Însă, înainte de lăsatul postului, Baba Noastră şi toate vecinele frecau oalele de le luau smalțul, să nu rămână nici urmă de grăsime, nici de carne, nici de ouă, nici de lapte.

Dascălul Ion şi Paula nu prea agreau posturile şi, pentru că oalele se amestecau, cele de dulce cu cele de post, se mai punea la cale şi câte o scurtă ceartă, în familia Pârâienilor: „Păcătoşi", decreta, în final, Uncheşul.

Şi venea şi Joia din Săptămâna Patimilor, când toată suflarea făcea baie şi pleca spre biserică, la spovedanie. Brăduț avea multe de destăinuit, cu capul sub patrafirul popii, dar nu-şi mai aminteşte dacă spunea tot sau mai şi tăinuia, ceea ce nu i se pare chiar imposibil, căci avea şi păcate mari, care nu trebuiau spuse nici măcar preotului. Cum putea să destăinuie că se uită după Nuța? Sigur că nu, pentru că ruşinea i se părea mai mare decât păcatul. Atunci încă nu aflase că păcat este doar să jinduieşti la bunul altuia.

La Înviere, mergeau, dar Brad nu este sigur dacă o făceau în fiecare an. De fost, a fost de câteva ori, pentru că îşi aduce aminte de înghesuiala, ce, de obicei, nu exista, din biserică de la ei, căreia îi dădeau târcoale, şi de picoteala trasă câteodată. În sfârşit,

dimineața, chiori de nesomn, ciocneau ouă roşii, pe luate, şi îşi făceau urări de sănătate.

Ajuns primul acasă, în fugă, Brăduț trecea prin grădină şi scotea două glii cu iarbă, pe care le punea înainte de prima treaptă a scării, să le calce toți, cu el în frunte, înainte de a intra în casă. Auzise că e bine pentru sănătate.

Îmbrăcat în haine noi, copilul se fudulea cu ele, mergând, plin de importanță, din casă în casă, să ducă şi să primească pomana, la mare cinste la Pârâieni. Apoi începea masa: ouă roşii, drob de miel, ceapă verde, țuică, vin, toate de-a valma, pentru toți, bătrâni şi copii. Somnul le sărea tuturor, ciocneau paharele, chiar şi copiii, şi, cu toții, se repezeau la ouă. Se întreceau cine mănâncă mai multe, dar la proba aceasta Paula era campioană, căci, în Săptămâna Luminată, ajungea să biruie o mulțime. La urmă, cozonac. Ce mai cozonaci, nimeni nu-i făcea ca Paula, aromați, pufoşi, o minunăție!

Cu asta, oamenii, toți bine dispuşi, dar şi obosiți, trăgeau spre pat, pentru că urmau să meargă la horă, spre seară.

Celelalte zile de Paşti treceau mai liniştite, în belşug, fiindcă toată lumea se chinuia să termine mâncarea şi butoiaşul de vin, destupat atunci, să nu cumva să mai rămână ceva şi pentru arat, sau, Doamne fereşte, pentru mai târziu.

Joi după Paşti era, la Pârâieni, hramul bisericii, masă mare în fața sfântului lăcaş şi a şcolii. Copiii şi învățătorii nu mai făceau altceva decât să stea cu ochii, prin fereastră, la pregătiri. Când credeau că totul

este gata, năvăleau şi ei la pomană, unde aproape tot satul cărase ce era mai bun. O plăcere să-i vezi pe pârâieni, îmbiindu-se unii pe alţii, cu sticlele în mâini, trecând pe la mesele celor săraci, ale rudarilor şi ale copiilor, pentru că numai aceştia se aşezau.

Acasă, altă masă, musafiri din satele vecine, rude, lăutari, iar drob de miel, iar cozonac, iar şi iar, de toate. Apoi, la nedeie, în Poiana Mare, cine putea să urce dealul, căci poiana era în drumul spre Bordeie, dincolo de Padină. Acolo, jocuri, hore, bragă, Zdrâncu cu tiribomba, alergături, ouă colorate şi, de regulă, pierdute la ciocnit, pentru că unii băieţi şmecheri veneau cu ouă de lemn, aidoma celor normale, şi multe altele. Pe înserat o luau la vale, spre casă, că veneau alţi musafiri, şi iar lăutari de la Ţigănie, şi mâncare şi băutură, până aproape de zori, când toată tărăşenia se potolea. Ce zile grele, dar atât de frumoase!

Dar tot ce e bun trece repede şi aşa s-a isprăvit şi ultima vacanţă a lui Brăduţ, înainte de a da Pârâienii, pe Târg. Ştia de mult că va trebui să plece, pentru că nici nu avea încotro.

Decât la Mâlceşti, la centru, cu noaptea în cap, câţiva kilometri zilnic, mai bine mai departe, la o şcoală mai bună. Aşa socotise dascălul Ion. Trist era Brăduţ, dar trist cum nu mai fusese până atunci. A plecat şi niciodată după aceea n-a mai fost ca înainte.

Cine n-a crescut la sat, a avut de pierdut, iar cine a crescut şi a uitat, acela n-a meritat; s-a rătăcit şi

ar fi bine să se întoarcă din drum, după părerea lui Petrarca.

Dacă mai poate şi dacă mai are unde se întoarce, părerea lui Brad Pârâianu.

IX

În afară de Brad Pârâianu, doamna Paula, cea devenită pârâiancă prin adopţiune, era unul dintre puţinii oameni care nu socoteau Pârâienii lor capătul Pământului sau, chiar mai rău, bucata de pământ unde a trăi însemna o condamnare la viaţă, locul unde şi-a înţărcat mutul iapa şi dracul copiii, aşa cum spunea, când era oţărât, soţul ei. Ea lua apărarea satului care o înfiase, ori de câte ori dascălul Ion tuna şi fulgera împotriva lui.

- Ce-l tot ocărăşti atâta, nu vezi cât este de frumos – Paula exagera cu bună ştiinţă –, mai ales primăvara şi vara? Nici nu-i atât de dosnic cum ţi se pare, ci niţeluş mai lăturalnic, dar tocmai ăsta e farmecul lui. Nu observi în ce rai de verdeaţă trăim şi ce aer curat respirăm, ce privelişte avem sub ochi, până departe, peste Mana? Vino aici, lângă mine, să privim şi să ne bucurăm.

În faţa unei asemenea emoţionante tirade, pe care o auzea a cine ştie câta oară, bărbatul se uita mirat la Paula, ca la un extraterestru, însă cu îngăduinţă, deşi părerea lui rămânea neschimbată. La o adică, ar fi putut să şi fie de acord cu soţia sa, dar, ca să fim drepţi, el era omul cu traista şi toiagul, cel ce se

ocupa de toate lucrurile pământeşti ale familiei. Astfel încât, cu timpul, şi-a pierdut înclinația spre reverie, dacă o avusese vreodată.

- Lasă-mă, zicea el, eu n-am suflet de artist, ca tine. Dar nu pierde din vedere că vechimea mea de pârâian este cu treizeci de ani mai mare decât a ta. Poate m-am obişnuit cu acelaşi peisaj şi, oricât ar fi de plăcut, nu mă mai impresionează. Ferice de tine, că poți să te bucuri încă de aşa ceva. Crede-mă, mă bucur pentru asta şi nu glumesc.

- Bine faci că nu glumeşti, natura e bună, frumoasă şi darnică, deşi nu meritäm întotdeauna, mai ales unii dintre noi. Şi e veşnică, deşi pare mereu alta, nu ca omul.

Paula avea, însă, şi destule alte motive să-i fie mai bine la Pârâieni decât îi fusese oriunde în altă parte. Ea crescuse în câmpia Romanaților, la Darea, o comună aşezată la doi paşi de oraşul al cărui nume se aseamănă cu al acelui împărat roman, care a rămas în istorie pentru că şi-a împrumutat propriul nume unor băi din Roma. Alții neagă etimologia aceasta fantezistă şi cred că, de fapt, denumirea oraşului ar proveni din îmbinarea a două cuvinte de origine cumană, *cara*, însemnând negru, şi *cala*, fortăreață**.** Dar, poate că nici varianta aceasta nu este cea adevărată.

Tatăl Paulei a fost luat la războiul dintâi, cum îi zicea mama ei măcelului, şi fata nu-şi mai amintea de el decât foarte vag. Îl chema Silvestru, era înalt şi subțire, avea mustață şi fuma cu pasiune, de vreme ce o pornea călare pe un cal deshămat de la plug, în

miezul zilei, să-şi cumpere ţigări. Plecând la o luptă despre care, ca orice ostaş, nu ştia nimic, tânărul cap de familie a lăsat în urma lui cinci copii, patru fete şi un băiat, pe tatăl său de peste optzeci de ani şi o nevastă tânără. Dacă s-ar mai fi întors, n-ar mai fi găsit decât trei copii, doi fiind răpuşi, în absenţa sa, de o boală cruntă. Dar nu s-a mai întors decât calul, ce îl purtase până în stepa rusească, Silvestru rămânând să îngraşe pământul pe care nu dorise niciodată să-l calce.

O familie de români ce dăduse, drept ofrandă, cui, habar n-avea, pe cel mai important dintre membrii ei, şi care, apoi, a trebuit să-şi înghită lacrimile şi să viețuiască mai departe. Nu erau tocmai săraci, aveau ceva pământ, din care puteau trăi, greu, dar puteau; locuiau într-o casă frumoasă, nu într-un bordei, în pământ, cum îşi duceau zilele o bună parte dintre dereni, însă, acum, după moartea lui Silvestru, nu mai erau destule mâini de lucru. O femeie tânără şi un bătrân nu erau destui. Urmau copiii.

Paula, care părea cea mai vânjoasă dintre aceştia, deşi nu ea era cea mai timpurie, a intrat în viață prea devreme, fără să fie întrebată dacă vrea sau nu. A trecut prin cele patru clase, cum trec toți copiii, dar, deodată, i s-a spus: „Stop! Gata cu şcoala şi cu joaca, pământul trebuie muncit, ca să avem ce mânca”. La arat, Paulei i s-a dat sarcina să ducă, pe brazdă, caii, de căpăstru. Calvarul ei a durat patru ani, ani de chin, după care, într-o zi de aprilie, cu picioarele rănite de calul care o călca mereu pe călcâie, s-a oprit din mers, s-a aşezat pe pământ şi a decretat: „De aici nu

mă mai mişc nici o palmă. Ori mă duc la şcoală, ori mă omor".

În aceeaşi seară, acasă la ei, mama şi bunicul s-au aşezat la masă şi, sub lumina lămpii, s-au sfătuit:

- Taică, ce ne facem cu fata asta? A răbdat cât a răbdat, dar acum, ai văzut şi dumneata, nu mai vrea să rămână acasă. Ce zici?

Bătrânul şi-a luat capul între mâini şi a căzut îndelung pe gânduri. Apoi, a grăit:

- N-avem încotro. S-o lăsăm să plece. Vinde-i o parte din pământul ce i se cuvine, şi Dumnezeu cu ea. Altfel, toată viaţa îi va fi numai părere de rău.

Mama Voica, noul şef al familiei, s-a supus şi, din toamnă, Paula a plecat să-şi urmeze vrerea, în oraşul din apropiere.

Aceasta a fost, în mod sigur, cea mai înţeleaptă hotărâre din viaţa Paulei. Toţi anii de şcoală, neînchipuit de grei, nu i-au înfrânt ambiţia şi gândul că va reuşi, orice se va întâmpla. Mama ei i-a asigurat numai îmbrăcămintea, mâncarea şi caietele. Cărţi n-a avut niciodată, dar, fiind mai mare decât colegele ei, învăţa mai uşor, căznindu-se să reţină cât putea de mult de la ore. Când celelalte fete plecau în oraş, Paula le ruga să-i împrumute cărţile, până când ele se întorc la internat, din scurta lor promenadă. Se mai întâmpla să împrumute şi fără să ceară, însă numai dacă rămânea singură, după ce fericitele posesoare de cărţi nu mai erau prin preajmă. Apoi, când colega cu pricina îşi căuta cartea, Paula anticipa întrebarea, oferind în avans recunoaşterea, printr-un cuvânt: „Recunosc". Chiar şi după decenii de la absolvire, la

rarele întâlniri între fostele colege, Paula îşi păstrase acest apelativ.

După şapte ani de când îşi pusese îndărătnicul fund pe brazda reavănă, Paula s-a văzut cu diploma de învăţător în mână, mândră şi mulţumită de ea. Dar ce folos! S-a întors la Darea şi a început şi ea, ca şi Ion, în alt capăt de ţară, să-şi caute un post. În zadar aştepta poşta zilnică: în mâna ei n-a ajuns nici un răspuns.

Doi ani nu trec nici uşor, dar nici prea greu, pentru o tânără drăguţă, subţirică, cu nasul puţin în vânt, vioaie şi cu chef de viaţă, cum era Paula. În Darea, comună mare, plină de elevi şi de studenţi, balurile se ţineau lanţ, săptămână de săptămână, în timpul verii. Paula n-a rămas neobservată şi, când se gândea mai puţin, un flăcău a pus ochii pe ea. A ieşit regina balului, prin strădania acelui tânăr, învăţător ca şi ea, dar mai bogat, şi aşa s-a îndrăgostit Paula, pentru prima dată în viaţa ei. A aşteptat să fie peţită, şi n-a fost. Fără post şi ţinută în şah de o dragoste împărtăşită, dar fără perspective, într-o bună zi şi-a făcut geamantanul şi i-a spus mamei ei:

- Plec în lume, trebuie să-mi caut de lucru, altfel de ce ne-am mai chinuit cu toţii?

Şi dusă a fost, unde altundeva decât în Cadrilater, o oază a amărâţilor şi dezrădăcinaţilor din acele timpuri. S-a oprit la Haman-Sacî, chemată de o familie de învăţători, plecaţi tot din Darea, care îşi făcuseră acolo un rost. Într-o seară, după cum povesteau şi Paula şi Ion, la familia Duţescu şi-a făcut apariţia tânăra învăţătoare, decent îmbrăcată, ca multe

fete de pe vremea aceea, purtând pe cap o pălărioară cochetă, la modă. În încăperea unde a fost primită vizitatoarea, se afla, aşezat pe un scaun, alături de gazde, un berbant elegant şi dezinvolt, care i-a atras imediat atenţia Paulei. Tânărul era chiar dascălul Ion, care ajunsese în Cadrilater cu vreo cinci ani mai înainte.

Nu mai are importanţă dacă Duţeştii se gândiseră sau nu să-i pună faţă în faţă pe cei doi, probabil că da, fapt e că lucrurile s-au precipitat. Iată cum descria Paula întâlnirea, mai ales când asista la istorisire şi dascălul Ion:

- Măi copii, era frumuşel, elegant şi, mai ales, sigur pe el, hotărât. M-a invitat la plimbare şi m-am dus. După o săptămână, în timpul unei alte plimbări, m-a oprit din mers şi m-a întrebat: „Vrei să ne căsătorim?" Am rămas mută, nu că n-aş fi vrut, dar chiar aşa repede? I-am răspuns că aş dori s-o anunţ pe mama, să văd ce zice şi ea, săraca, dar el mi-a repetat: „Las-o pe mamă-ta, îi scrii şi ei după. Vrei acum, sau nu vrei?" Ce era să fac, m-am gândit că are şi definitivatul, un argument serios, nu puteam să refuz. Nu aveam nimic de ascuns, aşa că i-am povestit şi despre episodul cu regina balului şi despre cine a trimis atâtea ilustrate ca să ies eu. Tatălui vostru nu prea i-a convenit, dar... Şi asta a fost tot.

Varianta dascălului Ion:

- Am întâlnit, după mulţi ani, o vietate care corespundea, oarecum, gusturilor mele, rătăcită, sărmana, se vedea pe ea. Şi mi-am zis: „Hai să salvez un sufleţel speriat". Şi l-am salvat, spuneţi şi voi, n-am

făcut o faptă bună? Eu am câştigat. Papagalul a pierdut; aşa îl botezase, când îl cunoscuse, pe vechiul rival, din cauza nasului lung şi ascuţit, zicea el.

Restul se ştie. Nu le-a fost nici foarte bine, dar nici rău, şi, după câţiva ani, au poposit la Pârâieni, unde şi-au stabilit, pe viaţă, un fel de cartier general al lor, în jurul căruia au gravitat şi la care au revenit mereu, indiferent pe unde i-au purtat vremurile.

Nimeni n-a ştiut vreodată, nici tânărul dascăl Ion, ce o fi fost în sufletul Paulei, când a acceptat cererea în căsătorie a viitorului ei soţ: dragoste la prima vedere? regrete şi răzbunare pe băiatul iubit, dar nehotărât, care n-a meritat-o? gândul la un viitor mai sigur? Sau, foarte probabil, toate acestea laolaltă. Cum, necum, subiectul era adus în discuţie, din când în când, cu o indiferenţă prefăcută, din partea Paulei, şi cu maliţiozitate, din partea dascălului Ion, iar Brad este convins că mama lui nu şi-a uitat, toată viaţa, prima iubire, adânc ascunsă, undeva, şi că a regretat neîmplinirea acesteia. De aceea, iubindu-şi tatăl, fiului celui mic i-a părut, totuşi, rău de mama lui.

Sosită la Pârâieni, Paula a îndrăgit, de îndată, locul unde avea să-şi trăiască tot restul zilelor. Chiar ea povestea, cu umor nostalgic, întâlnirea cu satul:

- Mă sinţeam veselă şi nerăbdătoare să ajungem. Eu eram cocoţată pe capra căruţei, îmbrăcată elegant, căci veneam la socri pentru prima dată. La pălărie, aveam o pană înaltă, frumoasă, care se legăna întruna, înainte şi înapoi, din cauza hurducăielilor. Când am ajuns pe podul de peste Mana, nu mi-a venit

să cred că văd atâta apă. Înainte de intrarea în sat, privirea mi-a fost atrasă de o altă minune, pădurea cea verde, care ajungea aproape până la drum. Atunci mi-am spus: „Doamne, ce natură, câtă apă şi ce de lemne de foc! De aici nu mai plec niciodată."

Sătulă, încă de pe când era copil, de câmpia nesfârşită din Romanați, prin care puteai străbate kilometri întregi, fără să întâlneşti vreun arbore, în afară de câteva pâlcuri de salcâmi, la mari distanțe unul de altul, plictisită de acel şes presărat, ici-colo, cu fântâni arhaice, acoperit de colbul verii şi murdărit de nămolul toamnei, în care piciorul se afunda, deopotrivă, până la glezne, Paula, o dată ajunsă în Pârâieni, s-a crezut de-a dreptul în rai. Peisajul o încânta, casa de asemenea, oamenii erau cumsecade, socrii şi rudele au primit-o bine şi au îndrăgit-o, în felul lor simplu, fără efuziuni sentimentale. Curioşi, sătenii au studiat-o îndelung şi, apoi, după cum Paula însăşi povestea, unul a decretat:

- Mulți băieți de-ai noştri şi-au adus neveste de ispravă în Pârâieni, dar frumoasă ca a dascălului Ion nu este nici una. Aşa şi era.

Că, pe urmă, rozul, în care văzuse ea lucrurile la început, s-a mai estompat, e cu totul altceva, face parte din viață. Oricum, în ceea ce este esențial, părerea Paulei despre Pârâieni a rămas neschimbată. Satul a devenit al ei şi aşa a rămas.

Lemnul însemna aur la Darea, atât era de rar. Chinuită, ca toți derenii, de culesul paielor, al cocenilor şi al tulpinilor de floarea soarelui, ca şi de suflatul în focul aprins cu ele, în sobă şi în țest, Paula

ajunsese să aibă coşmaruri, în care se vedea înecată în fum şi înnegrită de funingine.

De aceea, când a dat cu ochii de o pădure, atât de frumoasă, şi când, mai apoi, a aflat că socrul ei stăpânea câteva pogoane din această minunată şi trainică podoabă, a avut un motiv în plus să-şi privească viitorul cu încredere. Lemnele şi drumul fără prea mult praf, oamenii deschişi, binevoitori, toate câte o înconjurau au făcut ca dragostea ei pentru dascălul Ion să sporească şi au determinat-o să accepte, fără rezerve, locul hărăzit ei de soartă.

Asta nu însemna că o parte din inima ei n-a rămas aninată de casa şi de satul în care se născuse, unde se aflau mama şi Lae – de la Nicolae –, fratele mai mic, ajuns profesor de matematică în Darea. Dorul de aceştia nu-i dădea pace şi, în mod firesc, Darea a fost locul unde, an de an, şi-a dus familia, mai ales că dascălul Ion o înțelegea şi o însoțea.

Primul drum, după revenirea din Cadrilater, a fost la Darea. Plecată cu inima îndoită, alungată de sărăcie, ea s-a întors cu un bărbat frumos, care, imediat după sosire, s-a şi cățărat pe casa dadei Voica, să întindă firele radioului, primul din sat, adus de el şi de tânăra lui soție. Mândră era fata, deşi, poate, puțin nostalgică, mândră şi mama ei.

Drumul obişnuit al vacanțelor de elevi şi de studenți ale lui Brăduț şi ale lui Remus a fost, invariabil, spre Darea. Mergeau acolo cu plăcere, ca să-şi vadă bunica, dar şi pentru a mai schimba decorul, Darea fiind singura ofertă de variație. Nici prin cap nu

le trecea – poate doar în cele mai fantastice visuri – ideea de concediu la munte sau la mare. De unde să fi avut bani pentru aşa ceva? De fapt, Brad a văzut Costineştii în vara de dinaintea ultimului an de facultate, iar Predealul cu două sezoane mai devreme.

- Mergem la mama, a fost, ani de zile, laitmotivul Paulei, când se apropiau vacanţele. Săraca, mama mea, ce-o mai face ea?

De regulă, către Darea pornea toată familia. Foarte rar, lipseau dascălul Ion sau Remus, după ce a ajuns student. Brăduţ n-a sărit nici o vară. Se pregăteau din timp, stabileau ziua plecării din Pârâieni, se agitau în dimineaţa când trebuiau să ia RATA, soseau din vreme în gară, la Târg, se îngrămădeau, apoi, în trenul personal, aglomerat ca vai de lume, dar, o dată urcaţi şi instalaţi, se înveseleau şi îşi savurau călătoria. Cu cât trenul înainta şi se apropia de staţia unde urmau să coboare, cu atât le sporea tuturor nerăbdarea de a se vedea sosiţi. Cu minute bune înainte, reîncepea pregătirea şi se declanşa îmbulzeala la uşa dinspre peron, fiindcă trenul oprea doar câteva momente.

Orăşelul, arhaic, nu avea autobuze. De aceea, după ce se orientau şi se spălau la cişmeaua din spatele gării, ca să se răcorească, îşi săltau bagajele şi o porneau pe jos. Paula se oprea, din când în când, să revadă locurile unde îşi petrecuse anii primei tinereţi şi să le arate copiilor cunoscuta şcoală în care învăţase. Treceau, apoi, pe lângă monumentul din centru, celebru mai ales prin carul rupt, etern motiv de răutăcioase aprecieri la adresa locuitorilor din zonă.

Fiindcă era pe jumătate derean şi fiindcă trăise printre ei, câte puțin, e adevărat, Brăduț îi credea pe localnici, şi îi crede şi acum, descuiați la minte; nici vorbă să fie proşti, aşa cum insinuează glumeții, când comentează semnificația acelui monument. Ba, mai mult, probabil din cauza arşiței, care i-a tot bătut în cap şi ale cărei efecte li s-or fi înscris în gene, sau poate din pricina sângelui lor ceva mai sudic, localnicii păreau mai arțăgoşi şi mai îndârjiți decât pârâienii.

În cele din urmă, călătorii ieşeau la marginea oraşului şi se îndreptau, tot pe jos, spre Darea, bucurându-se, cu anticipație, de mult doritul moment al întâlnirii cu mama Voica, pe care, deseori, aceste vizite o luau prin surprindere. Şapte kilometri nu erau străbătuți chiar cât ai bate din palme, dar, cu multe pauze, petrecute la umbra salcâmilor de pe marginea drumului, se descurcau binişor.

An de an, străbăteau acelaşi traseu, aşa că Brăduț ajunsese să recunoască fiecare porțiune de drum ce ducea de la oraş la Darea, trecând prin Valea Mare. E drept, pe vremea când puterile lui erau mai mici, obosea puțin, dar acest fapt nu era în stare să-l indispună. Ca un făcut, de mai multe ori au găsit-o pe mama Voica trebăluind la pământul ei sau la via de zaibăr şi tirează, săditâ foarte aproape de intrarea în sat. O dată, pe vremea cotelor, a fost chiar impresionant ce au văzut. Bătrâna aceasta, chinuită încă din tinerețe, ajunsă la optzeci de ani, dar dreaptă şi subțire, nevăzătoare din cauza unei cataracte, stătea în genunchi, cu un cuțitaş în mână, şi săpa, pe pipăite,

pământul, la rădăcina fiecărei vițe. Paula a privit-o cum bâjbâia şi a cuprins-o mila:

- Mamă, nu mai ai ce mânca şi ce bea şi eu nu ştiu, de te omori aşa?

- Fii liniştită, fata mea, a calmat-o bătrâna, nouă ne merge bine, Lae are grijă, dar ce-ai vrea să fac, să mă întind şi să-mi aştept moartea? Toate la timpul lor. Alții, da, flămânzesc, dar noi, slavă Domnului, nu.

Apoi mama şi-a îmbrățişat fiica şi nepoții, cu toată dragostea pusă în brațele ei noduroase, dar încă puternice.

Era adevărat, Voica n-o ducea rău. Muncea, fiindcă muncise de când se ştia şi nu putea să trăiască altfel. Curtea ei era plină de orătănii, poate mai multe decât le trebuiau ei şi lui Lae, care nu s-a însurat niciodată, cămara era îndestulată, pe scurt, nu-i lipsea nimic, nici chiar zilnicul întăritor, păhărelul de țuică. Doar că era cam dezordine, după opinia Paulei, care se apuca să-i facă mamei sale morală şi curățenie.

- Stai, fato! Iute ai fost, iute ai rămas. Cum o să-mi mai găsesc eu lucruşoarele, după ce pleci?

Când cu orbecăiala, cum se autoironiza bunica, Paula i-a luat pe sus, pe ea şi pe Lae, şi au plecat la Craiova, să o opereze la ochi. Totul a decurs bine şi, câțiva ani după aceea, bătrâna a mai putut săpa, cu hârlețul sau cuțitul. Până ce puterile au părăsit-o de tot, cu puțin înainte de nouăzeci de ani, când, din lipsă de ocupație, a murit.

La Darea, copiii Paulei făceau ce doreau. Dimineața se trezeau târziu şi trândăveau sau se plimbau, citeau, jucau table ori cărți. La prânz, mâncau pui fript în țest, îmbăiat în mult mujdei de usturoi, lipie coaptă tot în țest, delicioasă combinație, de care nu se puteau sătura. Apoi, omorau iarăşi timpul şi, seara, când canicula se mai potolea, ieşeau în sat, pentru câte o vizită, la rude, la vreo fostă colegă a Paulei, sau, pur şi simplu, să se plimbe, să fie văzuți şi să vadă oamenii.

Între timp, scuturau dudele şi corcoduşele coapte, le puneau în vase, le zdrobeau cu mâinile, adăugau spice de grâu şi drojdie, ca să le grăbească fermentația, şi se puneau pe aşteptat. Controlau zilnic stadiul în care ajunsese procesul „tehnologic" şi, de obicei mai devreme decât ar fi fost cazul, plecau la cazanul lui Bondoc, să obțină licoarea mult dorită, zuica, aşa cum pronunța o rudă bătrână de-a mamei Voica. O puneau în damigene, pe care le aşezau, strategic, în fiecare cameră, ca să nu fie obligați a căuta prea mult, la nevoie. Oricum, până la sfârşitul vacanței, abia dacă le ajungea. De fapt, lăsând ruşinea la o parte, trebuie spus că, de regulă, nu le ajungea.

Era plăcut la Darea şi, pe măsură ce se apropia momentul plecării spre Pârâieni, deveneau cu toții puțin melancolici, nostalgici. În dimineața cu pricina, mama Voica, care se trezea pe la ora trei, punea masa şi, apoi, fiecare, cu ceaşca în mână, toasta, repetat, cu urarea potrivită: „Mergeți sănătoşi" sau „Rămâneți sănătoşi". „Să ne vedem, cu bine, la anul". Lacrimi de despărțire, vecini pe la porți, alai, şi carul cu bagaje se

pornea spre gară. O dată, când, din nu se ştie ce motiv, carul cu boi întârziase să apară şi călătorii erau în pericol să piardă trenul, cine credeți că era cel mai necăjit dintre toți? Nimeni altul decât Brăduț, care, după ce vărsase, deja, destule lacrimi amare de despărțire, se arăta acum din cale-afară de grăbit. I se făcuse dor de Pârâieni.

- Nu mai suport să o luăm de la început şi mâine-dimineață, iarăşi cu „Mergeți sănătoşi" şi Rămâneți sănătoşi". Haideți, să ne grăbim, să prindem trenul astăzi.

În casa bunicii lui Brăduț nu era sărăcie, însă în Darea coborâse infernul. Grânar vestit în toată țara, ce-i îmbogățise pe boieri, pe arendaşi şi pe negustorii de grâne, Romanații s-au trezit, ca şi alte zone de câmpie, o victimă a birurilor, ce trebuiau plătite către Rusia, şi apoi a colectivizării, un adevărat rai al foametei şi al tuberculozei. Încă o dată se dovedea că Paula avusese noroc părăsind Darea. Sora ei, de pildă, cu doi ani mai mare, cu o față de păpuşă, a rămas acolo, s-a măritat cu un bărbat de-o seamă cu ea şi s-a pus pe făcut copii, şase la număr. Nu le-ar fi fost prea greu, dacă ar fi fost lăsați în pace, însă ceea ce a urmat depăşeşte orice închipuire, iar Brăduț însuşi a asistat la momente pe care nu le-a uitat niciodată. Mai întâi, au venit peste ei celebrele cote, care strângeau, de la țărani, până la ultimul bob, grâul ce trebuia trimis în Rusia, ca „datorie de război". De la Pârâieni, ce se putea strânge? Nimic, fiindcă acolo grâului nu-i mergea, iar pământul bun era atât de puțin, încât nu conta. De altfel, din toate zonele de deal nu se colecta

mai nimic, în vreme ce de pe nesfârşitele şi roditoarele şesuri se lua totul.

Paula şi ai ei soseau în vacanță, la Darea, chiar la vremea secerişului şi, desigur, îşi vizitau rudele, mai ales spre seară, după ce dogoarea de peste zi se domolea. Îi găseau pe bieții oameni acasă, pe întuneric – de unde bani de gaz? –, aşezați, fiecare pe ce putea, pe pragurile uşilor, pe butuci, pe scaune, câte mai aveau, morți de obosiți, după ce, ziua întreagă, dăduseră snopi la batoză, slabi, tăcuți şi copleşiți de o tristețe ce nu poate fi descrisă. Niciodată nu i-au aflat în jurul mesei, fiindcă ori nu aveau nimic de mâncare, în cel mai exact sens al cuvântului „nimic", ori mâncau târziu, după ce îşi rostuiau câte ceva din ce împrumutaseră sau din ce luaseră, nu furaseră, căci ce iei din propriul avut nu poate fi socotit furt. Treierătorile erau păzite de oamenii statului, sătenilor nu li se lăsa nimic, în afară de ceea ce mai cădea pe sub batoză, mai mult pleavă decât grăunțe.

Brad n-a înțeles cu ce îşi duceau oamenii aceia zilele şi cum de n-au murit chiar toți de foame. A murit, totuşi, de tuberculoză, Liza, cea mai frumoasă dintre nepoatele doamnei Paula, fiica surorii sale, Liza, care se îmbolnăvise în timp ce urma liceul. Dacă ar fi fost bine hrănită, măcar atunci, şi dacă i s-ar fi făcut tratament cu streptomicină, leacul acesta atât de necesar, descoperit doar cu vreo câțiva ani mai devreme, ar fi trăit. Dar de unde mâncare, şi de unde streptomicină? A părăsit şcoala şi a revenit în infernul de acasă, întrerupt, din când în când, de o cură la sanatoriul din Avrig. Brăduț îşi aminteşte că, într-o

iarnă, Liza a venit în vizită la Pârâieni, chemată de Paula, să se mai întremeze. A fost primită cu omenie de Baba Noastră şi de toţi din jur, fiindcă era veselă şi plină de bun-simţ. A mâncat ce mâncau şi ceilalţi şi, într-o lună, s-a îngrăşat cinci kilograme, plecând într-o stare aparentă care nu-i trăda boala. Atunci a văzut-o Brăduţ pe Liza pentru ultima oară. Fata a murit în vara următoare, după ce şi-a scuipat tot sângele, ce-i venea în valuri pe gură, spre groaza mamei ei.

În acelaşi timp cu Liza, s-a îmbolnăvit şi tatăl ei, dar acesta, mai rezistent, a dus-o mai mult, stingându-se după ce s-au desfiinţat cotele, ceea ce lui nu i-a mai fost de nici un folos. Băiatul cel mare, vărul George de la Darea, a scăpat, căci, cum, necum şi cu ajutorul dascălului Ion, care l-a ajutat să se înscrie la Şcoala Normală din Târg, unde, oricât de rău ar fi fost, tot era incomparabil mai bine decât acasă la el. Ceilalţi fraţi, mai mici, s-au înzdrăvenit după abolirea cotelor.

Dar cotele n-au fost totul. În aceeaşi perioadă cu ele, la Darea, s-a mai ivit un prilej de frământare şi de mare necaz. Într-o bună zi, în sat a sosit armata, ca să înfiinţeze un imens poligon de artilerie. Aflând ţăranii de miile de hectare de pământ la care erau obligaţi să renunţe, s-au revoltat, au făcut gălăgie, au ameninţat, s-au agitat pe ulişe. Zadarnic. Drept represalii, au apărut două batalioane de securitate, i-au arestat pe mulţi, i-au snopit în bătaie, iar unul sau doi răsculaţi au fost împuşcaţi. Furaţi şi bătuţi, derenii s-au resemnat încă o dată.

După toate cele, venise o vreme în care sora Paulei mai uitase de necazuri. George era învăţător, o

fată ajunsese profesoară, alți trei copii erau în sat, alături de ea, încât parcă reîncepuse să aibă pentru ce trăi. Mai apoi, în casă rămăsese băiatul cel mic, care o ocrotea cum nu fusese ocrotită de nimeni până atunci şi, nu departe, în acelaşi sat, se măritase fata cea mare. Îi era bine. Dar, după trei sau patru ani, în care destinul a mai slăbit-o, femeia a fost iarăşi lovită şi ultimul ei licăr de bucurie s-a stins pentru totdeauna. Fiica ei din sat a murit de cancer, la treizeci şi ceva de ani, iar băiatul s-a împiedicat de un fir electric neizolat, chiar la ei în beci, s-a electrocutat şi a murit şi el. Ioana, aşa o chema pe sora Paulei, rămasă singură, sătulă de viață, şi-a mai îndurat chinul un an şi a pornit-o şi ea după cei dragi. Inimi pârjolite.

Şi atunci, când vedea ce se întâmplă la Darea, foametea, despre care mama Voica spunea că nu se compară cu nici o alta, atât de teribilă era – şi ea ştia ce zice, fiindcă trecuse prin două războaie şi prin atâtea necazuri–, când vedea sărăcia generală, bolile, tristețea, cum ar fi putut Paula să nu se bucure că trăia la Pârâieni, cu toate că nici acolo nu era chiar raiul pe pământ, cum crezuse ea prima oară. Orfană la o vârstă atât de mică, încât aproape că nu-şi amintea deloc tatăl, pe care, însă, subconştientul l-a păstrat şi l-a evocat până şi pe patul de moarte, muncită la câmp, ajunsă, totuşi, aproape miraculos, învățătoare, alungată de sărăcie în Cadrilater, Paula ştia să-şi prețuiască profesia şi casa. Nu atât dascălul Ion, cu toată inteligența lui, ci ea a fost modelul învățătorului devotat şi conştiincios, căruia îi plăcea să-i învețe

carte pe copii – ea lua, mai întotdeauna, clasa întâi, dascălul Ion, rareori –, dar nu era din cale-afară de îngăduitoare cu ei. Să-i dăm Cezarului ce este al Cezarului, doamna Paula era grijulie, până la ultimele amănunte, cu lecțiile ei, pe care dascălii erau obligați, în acea vreme, să şi le transpună în lungi planuri, în vederea predării. Cu ochii minții, Brad îşi vede, şi acum, mama, aplecată peste masă, la lumina lămpii cu gaz, scriind şi iar scriind planuri de câte zece, douăzeci de pagini, în timp ce dascălul Ion şi le făcea pe ale lui doar de două, trei.

- Ce tot povesteşti acolo? o întreba el. De ce nu faci o schiță, că se acceptă şi aşa, nu neapărat in extenso…

- Eu fac cum mi se cere, nu sunt atât de deşteaptă ca tine.

Inspectorii veneau rareori la Pârâieni, iar când se întâmpla, totuşi, ca aceştia să apară, ei le dădeau amândurora, doamnei Paula şi dascălului Ion, aceeaşi apreciere. Ba se mai găsea câte unul care zicea: „Schițele sunt foarte bune, fiindcă lasă loc la puțină imaginație şi improvizație, la clasă”.

- Poftim! se prefăcea supărată Paula. I-auzi ce spune! Dar măcar recunoaşte, omule, că n-ai făcut niciodată un plan ca ale mele.

- De bun, sau de lung? o necăjea dascălul Ion.

Brad Pârâianu se întreabă, câteodată, dacă mama lui a fost sau nu fericită, ori, măcar, mulțumită şi regretă că n-a întrebat-o atunci când ea trăia. Pentru el, ar avea importanță ca ea să fi fost mulțumită, fiindcă meritase să fie. Altora li s-ar părea, poate, fără

sens ideea aceasta a lui, dar el ar ține, totuşi, să afle în ce fel îşi evaluase Paula viața. Numai ea, desigur, ar fi putut spune – însă, ar fi spus oare? – ce notă acordă existenței sale. Şi ar fi trebuit să ajungă la o atare mărturisire înainte de a îmbătrâni, fiindcă, după aceea, după ce bătrânețea îşi intră în drepturi, oamenii nu mai pot, în genere, să-şi aprecieze, mai aproape de adevăr, trecutul. Bătrânețea îi face depresivi, îi împiedică să se bucure de viață, iar teama de sfârşitul ce se apropie le înnourează şi bruma de cer senin, ce li se iveşte, din când în când.

Dacă ar dori, cu tot dinadinsul, să recurgă la o analiză bine cumpănită, Brad, martor al existenței Paulei, timp de decenii, i-ar găsi acesteia numeroase motive de satisfacție. A avut copii sănătoşi, a fost la rându-i sănătoasă, arătoasă, modestă, însă destul de cochetă, mulțumită de sine, ceea ce este mare lucru, a trecut, ca orice om normal, prin toate stările sufleteşti, a cântat sau a fredonat, senină, – un om care cântă e şi bun şi mulțumit, măcar atunci –, a fost şi amărâtă sau prăpăstioasă, uneori, a admirat, cu pasiune, natura, i-au plăcut Eminescu, Alecsandri, Hogaş şi Teodoreanu. S-a mulțumit cu destul de puțin, în fond, cu toate că a fost ferită de grija zilei de mâine. A avut o căsnicie obişnuită, pe care ea ar fi calificat-o drept bună, dacă, atunci când, eventual, i s-ar fi cerut să-şi dea cu părerea, ar fi fost într-o stare de spirit convenabilă, şi, poate, nu prea grozavă, dacă ar fi fost indispusă.

Dascălul Ion – despre care Brad nu poate spune cât era de tandru, când nu era observat, dar pe care copilul l-a văzut, de câteva ori, mângâindu-şi soția pe

păr şi pe obraz, în timp ce o lăuda – a fost o nucă tare, deşi nici Paula nu s-a lăsat mai prejos, dar a ocrotit-o şi i-a dat siguranţă. Ca mai tuturor femeilor, nu i-a lipsit tenacitatea şi, probabil, a avut cotloane ale sufletului, unde bărbatul ei nu a putut pătrunde, de vreme ce Brad l-a auzit, o dată, când îl tot cicălea, întrebându-se dacă ea a fost în stare să-l iubească. Dar care soţ nu-şi pune, măcar o dată, întrebarea aceasta? Băiatul nu l-a luat în seamă, deşi dascălului Ion s-ar fi putut să-i pese. Poate că doamna Paula ar fi fost mai împlinită dacă s-ar fi măritat atunci, în tinereţe, la prima ei dragoste, sau poate că nu. Apoi, i-ar fi plăcut, fără nici un dubiu, să trăiască nu doar la limita decenţei, ci ceva mai sus, dar n-a nimerit timpul potrivit pentru aşa ceva.

Dacă Brad Pârâianu socoteşte plusurile şi minusurile vieţii Paulei, de la început şi până la sfârşit, crede că ea ar fi trebuit să fie, totuşi, mulţumită. Şi probabil că aşa a şi fost.

Fericită? Poate, din când în când, prin câte o mică fereastră a sufletului ei, să-şi fi făcut loc şi câte o timidă şi trecătoare rază de fericire, dar asta Brad n-o va şti niciodată.

X

În luna mai, proiectul de arhitectură a fost gata şi Pârâianu a început demersurile pentru dobândirea autorizaţiei de construcţie, ceea ce nu s-a dovedit un lucru simplu. Nu mai puţin de douăsprezece avize a

trebuit să obțină mai întâi, chinuitoare şi enervantă birocrație. Dar, pe el, birocrații n-au avut nici o şansă să-l amâne şi, la mjlocul lui iunie, bucuros, a putut, să fluture, în fața tristei Silvia, indispensabila autorizație.

După ce, la îndemnul lui Brad, au tot tras în jos de devizul probabil al lucrării, Martin şi Barna i-au spus acestuia că, dacă o s-o tot ieftinească, s-ar putea să construiască doar o biată căsuță. De fapt, ei au evitat să-i spună o cifră exactă şi au procedat bine, fiindcă, în cei aproape cinci ani ce au urmat, valoarea banilor a scăzut, iar prețurile materialelor şi manoperei au țopăit în sus, aproape fără nici o legătură între ele, încât o apreciere, oricât de exactă ar fi părut, în cele din urmă s-ar fi dovedit inutilă.

Pentru Pârâianu, faptul că arhitectul şi proiectantul de rezistență l-au menajat a fost de-a dreptul binefăcător, căci, până la jumătatea construcției, habar nu a avut la cât va ajunge cu cheltuielile, iar când şi-a dat seama, se vedea deja finalul, chiar dacă acesta era încă destul de vag.

Orice s-ar fi zis, lucrarea era mare şi prea scumpă, ca să fie contractată în întregime. Să fi şi vrut aşa ceva, Pârâianu n-ar fi găsit un constructor doritor să facă un contract general, într-o perioadă în care inflația înflorea şi totul, în materie de prețuri, era mai incert decât nisipurile mişcătoare.

Până la urmă, tot în iunie, Pârâianu a bătut palma cu o cunoscută societate de construcții, aceea în al cărei depozit din Apele Vii fuseseră găzduite materialele primite ca donație şi care se obliga să ridice fundația până la cota zero.

Optsprezece milioane de lei, atât i s-a cerut, pentru prima etapă, însă la câți bani putea oferi Pârâianu, chiar şi atâtea erau prea multe. Totuşi, nerăbdător să înceapă, el a socotit că, dacă se folosesc şi materialele din depozit, atunci se va descurca cu o sumă mai mică. Aşa a fost, s-a nimerit să nu calculeze chiar greşit, unsprezece milioane i-au fost suficiente. Ca să vedeți ce s-a întâmplat cu leul nostru drag, ajuns de râsul lumii, o să vă spun că, la terminarea lucrărilor, cu unsprezece milioane, abia a mai putut cumpăra un frigider, iar o fundație ca a spitalului lui Brad costa de vreo mie de ori mai mult.

Firma aceea de construcții lucrase mult şi bine în comunism şi-şi clădise o bună reclamă, iar negocierea l-a mulțumit pe Pârâianu. Păcat că rămăsese cu obiceiurile proaste din trecut. După spusele directorului, un tip aparent serios, ceea ce avea de făcut la Apele Vii părea o bagatelă. Falsă prima impresie a lui Brad despre director – un pezevenghi – şi a acestuia din urmă despre lucrare, pe care a lăsat-o în seama unei echipe formate din câțiva oameni şi conduse de un subinginer „lasă-mă-să-te-las". Dintre toți, unul singur era priceput, dar şi acela prieten la toartă cu alcoolul. Pe ce mâini apucase Pârâianu!

De altfel, cel puțin atunci, rareori găseai câte un muncitor în construcții – ziler sau meşter – care să nu bea deloc, iar acela probabil că era bolnav, cei mai mulți fiind chinuiți de o sete fără limite, sugative, nu altceva. Cu cât meşterul era mai capabil în meseria lui, cu atât mai mare era şi riscul de a fi beţivan – după câțiva ani, la patroni, situația s-a mai schimbat –, iar

Pârâianu nu se bazează decât pe dovezi, când afirmă acest lucru. Dobre, muncitorul priceput de la această primă echipă, este un exemplu numai bun, cu toate că, dacă el n-ar fi lucrat la spitalul din Apele Vii, nu s-ar fi făcut nici atât cât s-a făcut, atât de slabi erau ceilalți. Omul avea mulți copii, nevasta i se prăpădise şi el îi îngrijea pe toți, prin muncă. Dacă era treaz, era aur curat, când apuca la pahar, devenea mai întâi o fiară şi, apoi, o legumă. Pe acelaşi calapod a fost croit şi şeful echipei care a zidit clădirea şi i-a pus acoperişul, şi Costică, instalatorul, care uneori nu putea fi scos din cârciuma de alături de şantier câte o zi întreagă, după ce se transforma într-o zdreanță şi era cărat pe sus de ortacii lui. Tustrei meşterii parcă erau frați, dar noroc că aceste prăpăduri nu se repetau prea des, iar, între ele, ei îşi făceau bine munca.

După lungi tergiversări, pe la sfârşitul lui iulie s-a început, în fine, construcția. Doar aşa, de formă! Muncitorii mai mult stăteau în pauze decât trebăluiau. Ba, mai rău, lucrările nu au demarat unde ar fi fost normal, adică în zona de jos a pantei, care, o dată armată şi betonată, ar fi sprijinit şi partea din spate, de sus, ca să nu alunece la vale. Însă, jos, era mai mult de muncă, iar echipa nu avea nici chef de aşa ceva şi nici forță. După vreo lună de zile, abia dacă se vedea o urmă de betoane turnate şi, ca să nu mai lungim povestea, până în toamnă, directorul Măinescu, aşa îl chema, şi muncitorii şi-au dat toată arama pe față. De parcă ritmul lor de melc n-ar fi fost suficient, într-o zi, în temelie, s-a observat o crăpătură, o adevărată catastrofă. Ei spuneau că nu are importanță, însă

Pârâianu a chemat Siguranța în Construcții, care s-a arătat îngrijorată de ceea ce a constatat, iar după expertiză, lucrările au fost sistate şi a urmat procesul între beneficiar şi constructor. Cu toate că primul l-a câştigat – deşi i-a fost şi îi este, încă, groază de justiție, căci poți muri cu dreptatea în brațe, zeița dreptății fiind, nu doar legată la ochi, ci, desigur, oarbă de-a binelea –, întârzierea s-a lungit şi mai mult.

Toamna aceea, ca şi cele anterioare, şi următoarele două, a fost ploioasă, nu glumă. Terenul, argilos de felul lui, s-a transformat într-o mocirlă cleioasă, în care te afundai până la genunchi. Oricât a vrut, oricât s-a zbătut să grăbească ritmul evenimentelor, oricâte blesteme a tras la adresa constructorilor, Pârâianu a fost nevoit să admită că nu mai era nimic de făcut, până la primăvara viitoare.

Ceea ce se întâmplase fusese doar o primă şi scurtă luptă cu un inamic nou, la care Pârâianu nu se gândise. Habar nu avusese de ceva îndeobşte ştiut, şi confirmat şi răsconfirmat apoi, anume, că, de regulă, beneficiarul şi constructorul pornesc la drum ca parteneri, într-o afacere profitabilă pentru amândoi, gata să-şi declare iubire veşnică, şi sfârşesc într-un război de gherilă, ce preface în țăndări presupusa şi ipocrita prietenie. Pentru cine era versat, tot ce se întâmpla nu era cine ştie ce, dar pentru un novice, ca Pârâianu cel de la început, a fost şocant. Beneficiarul are interesele lui, adică vrea lucru de bună calitate, cât mai ieftin şi făcut la timp, iar constructorul urmăreşte să înhațe lucrarea, pe lângă multe altele deja contractate, şi să „umfle” o sumă de bani cât mai

mare, ca avans, cu care să-şi astupe găuri mai vechi din socotelile lui.

Pe urmă, de multe ori, beneficiarul stă şi aşteaptă ca treaba să înceapă, iar constructorul trage de timp. Mai departe, beneficiarul este îngrozit de devizul ce se tot îngroaşă cu lucrări suplimentare, de ritmul lent şi chiar de proastele rezultate, iar constructorul dă din colţ în colţ, plimbă echipa de la un punct de lucru la altul, să-i amăgească pe toţi fraierii şi, eventual, să mai mulţumească pe câte unul. La final, de cele mai multe ori, cele două tabere se despart în condiţii reci, dacă nu certate de-a binelea, proprietarul rămânând cu ale lui, sărăcit, amărât şi doar cu mai multă neîncredere în constructori.

Nici acum, după ce a mai lucrat şi cu firme mai serioase, după ani şi ani de frecuşuri, Pârâianu nu şi-a schimbat total părerea. Lui îi este limpede că termenul de beneficiar nu este chiar potrivit, pentru că acela care ar trebui să beneficieze de ceva iese prea des în deficit. Şi să fie fericit dacă nu pierde mult, iar calitatea lucrărilor este măcar apropiată de ceea ce ar fi trebuit.

Dar cine să-i fi povestit despre toate aceste relaţii complicate, atunci când s-a apucat de construit, cum să bănuiască în ce tărăşenie se băgase şi de unde să ştie că, pe meleagurile noastre, acei constructori, care lucrează repede, bine şi la preţul final convenit în contract, fără suplimente exagerate şi multe alte şmecherii există, dar sunt atât de puţini?! Pârâianu admite că părerea păgubiţilor, în general, nu numai a lui, are şi o doză de subiectivism şi că orice constructor, oricât de amărât ar fi acesta, la rândul

său, crede că beneficiarii sunt scârțari, adică verifică situațiile de lucrări, că vin cu fel de fel de idei, că nu ştiu ce vor, că pretind să li se respecte prea strict termenele şi, cel mai grav, că nu se lasă, decât puțin, jumuliți.

Astfel, Pârâianu a intrat în cea de-a doua iarnă, nu numai la fel de calic, dar şi nemulțumit şi cu teama că nici viitorul nu va fi mai roz. Diferența față de iarna trecută era că acum învățase ceva, ştia mai bine la ce să se aştepte şi, în plus, îşi îmbogățise experiența în procurarea donațiilor.

Aşa a ajuns să-şi modifice şi el unele reguli. Până atunci, crezuse tare mult în ideea că donațiile în bani sunt ideale. Şi, în principiu, aşa şi sunt. Dar ce te faci dacă donatorul nu are bani? Sau, dacă, deşi are, nu poate sau nu vrea să-i doneze, ci îți oferă altceva, uneori mai valoros, de care ai sau vei avea nevoie? Ori ceva de care nu ai nevoie, dar pe care îl poți transforma în bani? Înainte, Pârâianu se codea să primească materiale, pe urmă a acceptat fier, ciment, cărămidă, lemn şi var, iar mai apoi orice, la început mormăind în sine, apoi din convingere. Şi bine a făcut. N-a refuzat nimic, nici grâu, nici porumb, chiar în cantități infime – folosite, eventual, la schimb cu altceva –, după principiul conform căruia fluviul se naşte din mici pârâiaşe, şi nu după acela că o picătură într-un ocean n-are nici un rost.

Acum ştia că prima urgență în primăvara viitoare urma să fie excavarea gropii pentru fundația corpului principal al clădirii, aproape două mii de metri cubi de pământ, ceea ce presupunea o groază de bănet. Pârâianu aflase cât de mult îl va costa, aşa că

şi-a concentrat atenţia spre obţinerea unor utilaje potrivite, care să sape şi să transporte, gratuit, pământul scobit.

Din aproape în aproape, după multe încercări, a găsit soluţia, dar mai trebuia să şi acceadă la ea.

Pe vremea aceea, cea mai faimoasă întreprindere din regiune, şi poate chiar şi din ţară, în domeniul său, era, bineînţeles, a statului. Multă lume îi cunoştea forţa şi, în perioada de foamete, toată zona mâncase o bucăţică bună, mai plătită, mai pe gratis, mai furată, de acolo, de la gigant. Ceea ce îl interesa pe Pârâianu era dacă acel colos poate face ceva pentru Fundaţie. Şi-a conceput un plan şi, în final, şi-a zis că ar putea să aibă succes. Dar, pentru aceasta, era nevoie să ajungă la şeful cel mare şi să-l înduplece.

Fiindcă de întâlnirea aceasta depindea mai tot viitorul apropiat, Pârâianu şi-a cules informaţiile de care avea nevoie, ca să-l înţeleagă mai bine pe omul ce conducea mamutul şi să aleagă cel mai potrivit mod de „atac" asupra lui. Atunci când urca scările spre Băban, marele şef, Pârâianu aflase cam tot ce dorise să afle. Ştia că se îndreaptă spre întemeietorul acelui stat în stat, ce luase fiinţă pe vremea când şeful de azi era doar un tânăr inginer. În mână cu decizia de director, pe care cerneala abia se uscase, Băban a cutreierat câmpurile şi a început să construiască. I s-a dat tot ce a cerut şi a pus la punct un angrenaj superb, dar şi înfiorător, în acelaşi timp.

Superb când funcţiona, înfiorător dacă mecanismul s-ar fi gripat, la unul din nenumăratele lui niveluri. La începutul ultimului deceniu al secolului

trecut, gigantul avea nu mai puțin de paisprezece mii de angajați şi era condus de cel mai cunoscut om din zonă, mai tare decât orice prim-secretar de județ. Dar, când, după doar câțiva ani, marele complex s-a gripat, sau a fost „virusat” cu bună-ştiință, el s-a izbit de pământ cu toată greutatea lui şi s-a sfărâmat. Atunci, însă, Băban nu mai era şef, pentru că plecase, refuzând să asiste sau, şi mai rău, să contribuie, la distrugerea operei sale. Căci fusese o operă.

Despre Băban, Pârâianu mai ştia că este descuiat la cap, că are charismă şi anvergură şi că o mulțime de doctori îl cunosc personal. Nu şi Pârâianu, din păcate, ei doi doar se salutau. Cu adevărat important era faptul că, până atunci, Bosul, cum îl numea Dorin Rusu, nu rămăsese surd la nici o rugăminte, de la oricine ar fi venit ea, bineînțeles dacă nu era peste măsură de exagerată.

S-ar fi putut duce la el şi singur, dar Pârâianu credea că, pentru a fi sigur, era mai bine să spargă gheața cu cineva alături. S-a sfătuit cu doctorul Cotruş, care îl ştia pe Băban, l-au luat şi pe doctorul Tatu, recent venit în oraş, dar care avea deja relații excelente cu o listă întreagă de oameni utili, dintre care nu lipsea nici marele şef, şi au fixat o audiență.

Într-o dimineață, pe la opt, au bătut la uşa lui Băban, care i-a primit prietenește, fiindcă, spunea el, glumind, sau poate nu: „Cu doctorii este de dorit să fii în relații bune – de fapt, numai proştii lovesc în medici, aşa, în general –, niciodată nu se ştie când ai nevoie de ei”. Iar el avusese deja.

Dar nu era numai asta. Băban, provenit dintr-o familie modestă, ajunsese, cu experiența lui de viață, un om „subțire” şi, deşi era conştient de puterea sa, nu lăsa să se vadă acest lucru. Aşa că l-a primit şi pe Pârâianu, ca şi când l-ar fi cunoscut de când lumea. După doar câteva minute de discuții agreabile, despre cunoştințe comune şi despre pacienți, fiindcă erau grăbiți cu toții, Cotruş, specializat deja în prezentări, a făcut, ca şi Dom' Vasile la primăria din Apele Vii, o introducere scurtă, referitoare la rostul lor acolo, şi l-a lăsat pe Pârâianu să pună punctul pe „i”. Băban nu s-a arătat surprins, pentru că, de când se ştia în poziția lui, oamenii mergeau la el să ceară. A zis un „da”, ca de la sine înțeles, şi l-a invitat pe Pârâianu să revină într-o zi din săptămâna viitoare, să discute detaliile. Momentul cel mai greu trecuse, iar în continuare Băban a depăşit toate aşteptările lui Pârâianu. Şi Pârâianu n-a uitat că, fără Băban, n-ar fi putut să înceapă serios construcția spitalului din Apele Vii.

Săptămâna următoare, în ziua şi la ora stabilită, Pârâianu s-a înființat din nou şi a fost primit la fel de bine. Lângă Băban mai era un bărbat, pe care i l-a prezentat ca fiind Dorin Rusu, directorul cu proiectările, care i-a întins lui Brad o mână fermă.

- Ce să mai discutăm, trebuie să mergeți la Apele Vii, să vadă domnul Rusu despre ce este vorba, de fapt, să-mi spună apoi şi mie, ca să putem lua împreună o decizie rapidă. De făcut, aşa cum am promis, vom face treabă, şi o vom face repede, iarna bate la uşă.

Nu conta că nu era treaba lui.

Rusu şi Pârâianu au plecat imediat la Apele Vii. Când au ajuns, oaspetele nici nu a mai intrat pe şantier, nu fiindcă nu ar fi vrut, dar nu a putut, pentru că nu era încălțat cu cizme, care să-i ajungă până la şolduri, aşa cum ar fi fost nevoie. Om al şantierelor, acesta s-a lămurit după o singură privire şi a grăit:

- Vă trebuie drum betonat de incintă, altfel nu se poate pătrunde cu nici un utilaj de săpat şi cărat. Nu are pe ce se sprijini, se scufundă până la jumătate.

Sigur că şi Pârâianu ştia ce-i trebuie, dar cu ce bani să construiască drumul? La întoarcere, s-au dus direct la Băban şi Rusu, care nu vorbea prea mult, i-a spus ce crede el.

- Păi, dacă este atât de necesar, să-l facem, cât ține vremea cu noi, a zis, numaidecât, Băban.

Pârâianu tocmai gândea: „Măi nene, suntem reglați pe aceeaşi lungime de undă".

- Ce urmează şi când? a întrebat el, în final.

- Domnule doctor, soră-mea, care este proiectant de drumuri, şi cu mine mergem la Apele Vii, să facem măsurătorile. Proiectul va fi gata în vreo trei zile, iar de luni, începem lucrul, i-a mărit speranțele Dorin Rusu.

Aşa a fost şi, peste o lună, Pârâianu putea pune piciorul pe primul lucru făcut temeinic şi rezistent la Fundație.

Nu este suficient să faci un bine, important este să-l şi faci bine, cum spunea Diderot.

Săpăturile nu au fost uşoare şi au ținut mai mult de două săptămâni. Apoi s-a pus înghețul.

Relațiile dintre Băban, Rusu şi Pârâianu au rămas strânse în toți aceşti ani. S-au întâlnit de nenumărate ori, cu şi mai sinceră plăcere, căci nu mai era vorba de vreun interes la mijloc.

Băban a intrat în scurt timp în afaceri, tot de mare anvergură, munceşte mult, ca întotdeauna, şi se întreabă de ce. Şi-a creat un nu tocmai mic imperiu: „Am îmbătrânit, dar nu pot să stau, presimt că, dacă m-aş opri, m-aş prăbuşi psihic şi poate şi fizic. Copiii mei nu au nevoie de ceea ce fac eu acum, habar n-am ce se va alege de tot".

- Nu vă faceți griji, îl consolează Rusu, în glumă, vor avea nepoții ce să toace la Monte Carlo, în Mallorca ori în Las Vegas. Nici nu ştiu dacă le va ajunge, aşa că grăbeşte-te şi strânge mai mult.

Ce e al lui, e al lui, Băban şi-a pus multe pomeni de viu.

Turnarea betonului la fundația corpului de jos al clădirii, cu aceeaşi anemică echipă de constructori, s-a terminat abia în luna iulie a anului următor.

Apoi, de comun acord cu firma, Pârâianu a reziliat contractul, fără nici o pretenție, numai ca să scape de ea, deşi lucrarea contractată inițial nu se terminase. Ajuns la capătul răbdărilor, el şi-a făcut cruce şi, o vreme după aceea, încă vedea fantome, umblând năuce, fără rost, de colo, colo, pe şantierul de la Apele Vii.

O întâmplare fără vreo semnificație anume, dintre acelea care te ajută să treci de un punct mort, cu mult mai bine decât luni întregi de pregătire, a adus în

fața lui Pârâianu alți constructori, nu foarte buni, dar acceptabili din numeroase puncte de vedere, pe care i-a angajat să ridice clădirea până la roşu şi s-o acopere. De altfel, nu-şi putea permite să apeleze una din pretenţioasele firme de construcţii, înfiinţate în marele oraş, pentru că ele aveau destul de lucru şi pretindeau sume duble față de altele mai modeste ca dotare, dacă nu chiar şi ca pricepere. Pârâianu se tocmise iarăşi la sânge şi obţinuse nişte condiţii bune, dar se temea, şi de această dată, de ceea ce va ieşi în final.

Totuşi, până la mijlocul lui septembrie, constructorii au rezolvat, după un proiect special, dar costisitor, fisura lăsată de nepricepuţii de dinaintea lor şi s-au apucat de zidit parterul. Când au terminat, se făcuse toamnă şi n-au mai avut forţe să-i pună şi capacul, adică planşeul de beton. Aveau alte angajamente, anterioare, restante, pe care trebuiau să le lichideze în acel an. Altfel s-ar mai fi numit constructori?

Tot în septembrie, Pârâianu s-a gândit că n-ar fi rău să organizeze şi sfinţirea fundaţiei, spre a marca, aşa cum se cuvine, finalizarea unei mici părţi a construcţiei. Astfel se procedează pretutindeni, dar, pe lângă toate, el credea că este important ca oamenii care îl sprijiniseră să vadă că n-au fost amăgiţi.

S-a nimerit să fie o zi caldă şi însorită, ceea ce a stimulat, probabil, şi participarea, în număr mare, a invitaţilor, în frunte cu cele mai înalte feţe bisericeşti ale celor mai importante culte din marele oraş ecumenic. N-au lipsit donatorii, apoi amabila doamnă

Ralea, directoarea băncii în care Fundația își ținea bruma de agoniseală, prefectul județului, profesorul Caraiman, doctorul Cotruș, ajuns profesor și el, avocatul Preotu, Băban, dar nu și modestul Rusu, care avea treabă și atunci, Perin și Isăilă, polițiștii de la județ și din Apele Vii, și chiar SRI-ul, invitat ca donator, dar și fiindcă oricum știa tot ce mișcă, Alex Pavel, colegul din Târg, regăsit de câțiva ani, primarul din Apele Vii, un cor de copii și preotul. Și, desigur, Martin și Barna. Ce de lume! Și ce bună lume, te făcea să te simți mai bun, să iubești oamenii, măcar preț de o clipă. Dom' Vasile, maestrul de ceremonii, improvizase o scară de lemn, ce ducea din curte la parterul clădirii și care se zgâlțâia sănătos când vorbitorii păşeau pe ea, și n-au fost puțini. Toți au vorbit, direct sau mai voalat, despre ceea ce simbolizează această lucrare, începută deja, a Pârâienilor, cărora au încercat să le dea curaj. Flori, șampanie, agitație, câteva lacrimi, îmbărbătări. Și, probabil, multă neîncredere, îngăduință și compasiune.

La sfârșit, Brad Pârâianu, ușor emoționat, le-a mulțumit celor ce îl ajutaseră, deși poate că unii nu credeau că proiectul lor va ajunge vreodată la un final. Sfințirea a fost scurtă și, apoi, Pârâianu, împreună cu mitropolitul au pus, într-o nișă, documentele de atestare și fotografia celui al cărui nume avea să îl poarte spitalul, câte zile va dăinui el.

Ca să revenim cu picioarele pe pământ, cutia originală a fost găsită, la locul unde fusese așezată, și spartă de, mă rog, de niște români, în căutare de cine știe ce bogăție. Întâmplarea, petrecându-se la noi,

unde te poți aştepta la orice, nu l-a surprins pe Pârâianu, care a aranjat, din nou, micul memorial şi l-a pus la loc, unde, deocamdată, încă se află.

A trecut şi acel intermezzo festiv şi au început ploile, care se cerneau necontenit peste zidul de cărămidă, încă neacoperit. Negru de supărare, Pârâianu îi blestema, iarăşi, de mama focului, pe constructorii lui. Cum nu-i stătea în fire să accepte cu resemnare situația, Brad a căutat o echipă de meşteri, cărora să le încredințeze numai placa peste parter. A găsit una, flămândă rău, care suferea din lipsă de lucru. Pârâianu a bătut palma cu şeful ei, pentru şaisprezece milioane de lei, după nelipsita tocmeală, căreia, elegant, i se spune negociere. A fost, totuşi, cu noroc, până la urmă, deşi au început-o prost. De parcă n-ar fi fost destul chin la cofrarea şi armarea planşeului de peste patru sute de metri pătrați, ăştia au făcut o gafă aproape incredibilă, care reducea înălțimea parterului cu mai mult de treizeci de centimetri. Şi aşa s-ar fi turnat betonul, dacă Sică Bleşan – un om atât de devotat, încât se înscrie în categoria, aflată pe cale de dispariție, la noi, aceea a voluntarilor, care se oferă să muncească bine, cu modestie, fără să ceară nimic în schimb –, dirigintele de şantier, adus de Cotruş, n-ar fi observat. A fost nevoie de o ceartă sănătoasă pentru ca aceşti noi zăpăciți, care nu studiaseră atent proiectul – un alt năraval constructorilor, de a socoti proiectele facultative pentru ei –, să accepte să-şi repare greşeala.

Pârâianu se afla într-o stare de agitație mai mare decât de obicei, toată ziua era cu ochii pe termometru şi cu urechea la buletinele meteo. Îi era groază de îngheț, fiindcă, o dată cu el, orice speranțe de turnat betoane s-ar fi năruit. Dar, din fericire, continua să plouă; s-ar zice că, uneori, norocul ține şi cu cei morți de frică.

Planşeul a fost turnat într-o singură zi de decembrie, cea mai scurtă din an, sub o ploaie necontenită, deasă, bogată. O minune, în care Pârâianu aproape că nu mai sperase, fusese făcută, cu doar trei zile înainte de Crăciun, de nişte amărâți uzi până la piele, flămânzi şi plini de nervi.

Pârâianu, care nu s-a dezlipit de acolo, în acea zi nebună, ud şi flămând şi el, a scăpat şi de data asta ca prin urechile acului, iar bucuria micii izbânzi a făcut ca nici Crăciunul să nu-i mai pară chiar aşa de trist, ca în ultimii ani.

Poate că una dintre cele mai de preț achiziții ale lui Pârâianu, în cei doi ani şi ceva, care trecuseră de la înființarea Fundației, a fost cunoaşterea şi înțelegerea oamenilor dintr-o altă perspectivă decât cea de medic, calitate ce îi oferă un net ascendent asupra celor ce apelează la serviciile lui. După atâția ani de profesie, ajunsese să cunoască bine relația dintre medic şi pacient, însă, dintr-o dată, el îşi schimbase locul, trecând de cealaltă parte a mesei cu fotoliu, devenind acela ce solicită, nu cel ce oferă. Interesantă, ca experiență nouă, dar cam jenantă situație, de care, bucuros, s-ar fi putut lipsi.

Până atunci, părerea lui Pârâianu despre oameni, pe care avusese destul timp să şi-o facă, nu era din cale-afară de măgulitoare. Plecat de mic de acasă, trecut prin multe împrejurări neplăcute şi, la sfârşit, mai încrâncenat decât s-ar cădea, din cauză că era lipsit de un adevărat rost, în timpul ce îi mai rămăsese de trăit, era convins că lumea şi-a tăiat felii prea mari de minciună, lăcomie, hoție, duplicitate, compromis, răutate şi câte şi mai câte. Cu toate că este suficient de isteț şi de experimentat ca să ştie că orice om este un ghiveci de calități şi defecte, el căuta numai trăsătura dominantă a fiecăruia. Fără detalii şi fără nuanțe, într-un cuvânt, decis, poate prea tranşant, Pârâianu îşi împărțise semenii în buni şi răi, cinstiți şi hoți, sinceri şi mincinoşi, cu şi fără caracter, cu principii şi puşlamale. Însă, cum aşezarea fiecăruia la locul lui nu era o treabă uşoară, atitudinea lui Brad față de orice om cu care se întâlnea pentru prima dată fusese întotdeauna una rezervată.

Mai întâi, acest lucru se întâmpla în spatele instinctului de apărare, apoi şi-a construit un sistem, iar la maturitate totul a devenit principiu. Astfel, a reuşit destul de bine să despartă grâul de neghină, însă n-a simțit nici o satisfacție, când a găsit prea multă neghină. Singurul avantaj a fost propria sa protecție față de surprize neplăcute, ceea ce nu era, totuşi, puțin.

Încet, încet, chiar şi o singură strângere de mână îi era îndeajuns să priceapă ceva din omul cu care avea de-a face: cu unul ferm, echilibrat, hotărât, deschis, sau cu unul slab, nesigur, dubios şi ascuns. Cu cei din prima categorie era mai puțin reticent, însă cu

ceilalți era atent şi, dacă nu era obligat, prefera să nu mai strângă şi altă dată mâna moale, fleşcăită şi transpirată, pe care tocmai o atinsese. Devenise expert în a interpreta o privire piezişă, care o ocolea pe cea directă a lui. Un zâmbet, sincer sau forțat, un tic verbal, ca să nu mai vorbim de punctualitate, erau importante pentru ca Pârâianu să devină deschis dialogului sau să se retragă în sine.

Procedând astfel, el a evitat multe neplăceri şi şi-a simplificat, oarecum, existența, întrucât rareori greşeşte când atârnă o etichetă unui bărbat. Îi recunoaşte, fără mare întârziere, pe încrezuți, pe prefăcuți, pe duplicitari, pe oportunişti, pe fanfaroni, pe prețioşii ce îşi ascund în spatele vorbelor lipsa de eficiență, pe serioşi – în special după cum se țin de cuvânt –, pe mincinoşi, pe semidocți, pe cei cu complexe de inferioritate şi de superioritate.

Mai greu i-a fost şi îi este cu proştii mascați şi discreți, care au învățat să-şi ascundă prostia, şi cu ticăloşii, care îşi pot disimula firea, dar, când nu reuşeşte să se lămurească asupra unora, renunță la ei.

Descoperirile făcute nu i-au adus nici o bucurie, nici lui, cum nu le-au adus nici altora, dintre care unii, celebri, ce au ajuns la aceeaşi concluzie înaintea sa, şi, meditând la cele constatate, în final, Pârâianu a conchis că defectele domină omenirea. Viața lui din ultimii ani i-a schimbat doar puțin această părere.

Cum orice sistem de gândire, chiar şi cele simple, implică şi erori, de ele nu a fost ferit nici Pârâianu, dar atunci când se înşală şi are parte de o

surpriză plăcută, ceea ce nu i se întâmplă prea des, recunoaşte şi se bucură din toată inima. Şi invers, cel în care a crezut, dar i-a înşelat grav aşteptările, pe acesta Pârâianu îl uită, şi asta cu atât mai mult, cu cât este vorba de unul apropiat, pe care l-a primit cu braţele deschise. Din păcate – poate chiar pentru el –, n-a ajuns încă la o asemenea înţelepciune, încât să urmeze preceptele biblice, după care, dacă cineva îţi dă o palmă peste obraz, întoarce-i şi obrazul celălalt, iar dacă îţi ia haina, nu-l opri să-ţi ia şi cămaşa.

Şi totuşi, încercând să ocolească răul, Pârâianu nu-şi otrăvea sufletul cu intoleranţă şi cu ură, fiindcă şi-a dat seama că nu poţi fi cu adevărat rău, făţarnic, lacom, prost şi în multe alte feluri, decât dacă te naşti aşa, după cum nu poţi fi bun, cinstit, corect şi deştept, decât dacă eşti plămădit astfel.

Silvia a procedat taman invers, întotdeauna, deşi s-a mai schimbat, după ce bobârnacele pe care le-a primit s-au înmulţit. Înzestrată cu o inteligenţă ieşită din comun, cum doar la câţiva bărbaţi a întâlnit – acum poate recunoaşte şi Brad, căci, pe de o parte, este şi ea conştientă de acest lucru, iar pe de alta, e prea târziu să i se mai urce la cap o atare apreciere –, în chestiunea cu oamenii, ea s-a cam ars. Zâmbitoare şi cu o gândire pozitivă faţă de lume – evident, lui Brad îi aplică criterii speciale, mai exigente –, Silvia s-a îmbăiat de mică în laudele profesorilor şi în cele ale colegilor şi, la rândul ei, a împrăştiat zâmbete, mulţumiri şi laude sincere, când a considerat că e cazul. Problema ei a fost că a crezut că e cazul şi când nu era.

Ea a considerat mult timp că oamenii sunt buni, deşi Brad i-a tot atras atenția că este mult prea entuziastă. Prima dată când au discutat despre aşa ceva, ea tocmai venise de la un simpozion şi i-a spus lui Brad: „Vai, ce drăguț este colegul meu, Chelu – asta era o poreclă – şi nu-i aşa bătut în cap cum spui tu", dar soțul ei i-a tăiat-o: „Vezi că e şi limitat şi rău şi fudul şi ciufut şi încăpățânat şi prefăcut, un nimeni periculos. Ar fi bine să fii prudentă". Azi de unul, mâine, la fel, de altul, până când Silvia s-a săturat şi i-a zis-o: „Măi, pentru tine nimeni nu este destul de bun, este cineva care să-ți satisfacă pretențiile?" „Acum eşti nedreaptă, am şi eu prieteni, şi există câțiva oameni pe care îi apreciez, iar cât despre părerile mele, mai aşteaptă şi ai să vezi".

Au trecut luni şi ani şi Silvia a continuat drumul său, cum puțini o fac. A urcat, sigură pe ea, până a devenit cunoscută în branşa ei, mult mai apreciată decât Chelu, colegul tare de cap, dar care se crede cu stea în frunte. Înainta, însă, în aceeaşi măsură, se înmulțeau şi contrele, care, la început, au umplut-o de uimire şi de amărăciune, lăsând-o cu gura căscată, fără glas, clipind jenată: „Va să zică, aşa?" Unul după altul, oameni în care crezuse îi înşelau nelimitata ei încredere şi primul care a făcut-o să-şi regrete optimismul a fost însuşi Chelu. Dacă a văzut aşa, n-a mai avut încotro şi s-a repliat, învățând să se apere, încât astăzi Brad, care, evident, o cunoaşte cel mai bine, se distrează când vede fețele surprinse ale celor ce mai fac, încă, imprudența să o considere pe Silvia o naivă.

Atunci când se referă la om, Pârâianu are în vedere înțelesul rustic al cuvântului, sinonim cu cel de bărbat. Cât despre femeie, ca simbol, el nu stă atât de bine pe cât fusese convins odată. În prima tinerețe, dominată de idei preconcepute, nu putea crede că, provenită din coasta lui Adam, o bucățică atât de mică, femeia nu poate fi o enigmă pentru urmaşii primului om. Mai apoi, a văzut că presupunerea nu este deloc adevărată, aşa că nu s-a mirat când, trăgând întâmplător cu urechea la discuția dintre doi bărbați ce tocmai păreau să pătrundă voiniceşte în vârsta a treia, l-a auzit pe unul: „Da, domnule, nu mai înțeleg femeia, iar cei ce cred că o cunosc, cad într-o mare greşeală. Ori eu sunt prea prost, ori aceasta are un mod de gândire special, de parcă ar fi înzestrată cu o altfel minte decât a bărbatului.” „Moşulică spune ceva”, i-a trecut prin cap lui Pârâianu.

Acum, cu mirare constată, aproape zilnic, că această ființă gingaşă, ca o floare, aparent fragilă, însă tenace şi rezistentă ca diamantul, iubitoare de frumos, mereu nemulțumită – femeie nemulțumită e un pleonasm, după părerea unei femei de duh –, iertătoare – când poate –, cu o bună memorie, izvor nesecat de surprize şi de lacrimi – să te fereşti de femeia care nu plânge –, se dovedeşte mai puternică decât bărbatul. Deşi pare de necrezut pentru unii bărbați, acesta este adevărul, pe care Pârâianu, pe deplin lămurit, îl acceptă cu înțelegere, toleranță şi resemnare.

La aceleaşi păreri subscrie, se vede, şi un român venerabil, trecut, de curând, la cele veşnice. El completează lista de calități: „Femeile sunt mai

cumsecade – n-ar fi fost mai potrivit să zică bune? –, mai onorabile şi mai inteligente decât noi. Proaste feministe vor să aducă femeile la nivel cu noi. Deşi sunt mult mai presus! Incomparabil". Un filozof atât de experimentat este de crezut.

În faţa unui asemenea arsenal de calităţi, concluzia nu poate fi decât una: deşi, Doamne fereşte, nu e vorba de război, femeia este o învingătoare, cu toate că nu s-ar părea, iar bărbatul, cel aparent invincibil, trebuie să fie mulţumit cu situaţia şi să se împace cu ea. Femeia este conştientă de condiţia de învingător, ceea ce, însă, n-ar recunoaşte nici în ruptul capului; iar bărbatul nu vrea, nici el, să şi-o recunoască pe cea de învins. Bărbatul este şoricelul – aici Brad s-ar putea să exagereze puţin –, cu care blânda pisicuţă se joacă, înainte de a-l înfuleca, şi nu invers, cum, îndeobşte, bărbatului – care trebuie să aibă, pe undeva, o glandă, încă nedescoperită, ce secretă infatuare – îi place să creadă. El e păpuşa, nu păpuşarul.

Ce complimente mai frumoase i s-ar fi putut face femeii?

Şi, totuşi, de ce atâtea uragane poartă nume de femei? Şi de ce naiba toţi marii filozofi au fost bărbaţi? Probabil doar ca să încurce omenirea cu ideile lor, că pe femei n-au reuşit.

Părerile lui Pârâianu despre oameni, mai blânde decât ale altora, nu sunt împrumutate nici de la Michelangelo, nici de la Machiavelli – care a fost tăios ca o ghilotină, spunând că oamenii sunt proşti şi răi –,

nici de la Savonarola, fanaticul virtuții, şi nici de la Benjamin Franklin. Pe Giovanni Papini, cu ale lui convingeri despre oameni, care „sunt canalii atunci când nu sunt imbecili", ori despre „ticăloşia înnăscută şi despre nefericirea de neînlăturat a speței umane", nu-l poate lua în seamă, căci aceste idei, peste măsură de categorice, chiar şi pentru Pârâianu, i-au fost inspirate de incapacitatea, recunoscută, de a iubi, în general, dacă nu chiar din ură.

Pârâianu înțelege oamenii, şi pe cei buni şi pe ceilalți, încearcă să fie cât poate de tolerant cu ei – e şi toleranța un soi de iubire – şi de aceea nu i-a trecut prin minte nici o clipă că nu se va descurca printre oameni şi că nu-i va face, pe mulți, să-şi stoarcă, în mâna lui, picătura lor de bunătate. Încredere nemăsurată în el, inconştiență ori cinism? Poate, mai degrabă, din toate câte puțin.

Şi un paradox, care a funcționat bine, datorită perseverenței, ieşite din comun, de a căuta şi descoperi aurul bunătății, acolo unde era dosit, şi de a-l folosi.

Nu mult, dar a găsit, iar credința lui este că, dacă n-ai încotro şi trebuie să-ți intersectezi viața cu atâția oameni, este bine să accepți, ca să nu spunem să iei, de la fiecare, ce are bun în el.

Altfel, ai deveni un sihastru sau un sinucigaş.

XI

Ca să ajungi de la Pârâieni la Târg, căruța era mijlocul obişnuit de transport, un fel de pâinea cea de

toate zilele a pârâienilor umblăreți, în timp ce RATA era cozonacul norocoşilor. La sfârşitul vacanțelor, trebuia văzut şirul de căruțe sau de sănii care părăseau, în goana cailor, satul şi Brad îşi aminteşte de cel mai mare, pitoresc şi spontan lanț, de aproape treizeci de sănii cu zurgălăi, ce se formase într-o dimineață, după o vacanță de iarnă, convoi ce lăsa, în urma lui, o larmă veselă de clopoței.

Pregătirile de plecare către şcoală începeau cu două, trei zile mai devreme. La o oră sau două după miezul nopții, cu un ceas înainte de sosirea căruței, toți ai casei se puneau pe picioare, amețiți de nesomn, într-o agitație mai mare decât era nevoie, ce ascundea, de fapt, o anumită stare sufletească a tuturor. Când totul era gata, se aşezau şi aşteptau să se audă huruitul familiar pe care îl făceau, coborând Coasta, roțile îmbrăcate în şină de fier.

- Auzi, vine, spuneau toți deodată şi neliniştea reîncepea, de parcă ar fi fost vorba de tren sau de avion, nu de o biată căruță.

Aşa s-a întâmplat şi când Brăduț a plecat pentru prima dată la Târg, să continue şcoala.

Cu mari păreri de rău, necăjit peste măsură, buimăcit ca orice proaspăt trezit din somn în plină noapte, copilul şi-a luat rămas bun de la bunici, a coborât scările bâjbâind prin întuneric şi s-a îndreptat, fără tragere de inimă, spre căruța trasă de Iva şi de Bujor, cei doi cai de o viață, de parcă se însurase cu ei, ai lui nea Stălică. Brăduț a mai întors încă o dată capul către casă, apoi s-a lăsat strâns în brațe de Paula şi de

dascălul Ion, care abia se zăreau prin întunericul gros, şi s-a urcat pe capră. S-a mai auzit doar un: „Hai, tată”, al lui Stălică, îndemnându-şi caii să pornească, şi un nehotărât şi, parcă, uşor gâtuit: „Drum bun, să umblaţi cu noroc”, al celor rămaşi, şi asta a fost tot. O scenă obişnuită, ce avea să se repete toată viaţa de aici înainte, cu trăiri asemănătoare, diferit fiind doar numărul cailor putere ai mijlocului de locomoţie.

Drumul se putea lungi la cinci ceasuri, când îl făceai cu o căruţă, dar, dacă timpul era senin, sau măcar nu ploua, avea şi ceva plăcut şi tainic în el. Prima parte a călătoriei, când la pas, când la galop, era vioaie, apoi caii mai oboseau, pentru că erau animale muncite la de toate şi cu puteri puţine. Nea Stălică, blând cum era de felul lui, povestea fel de fel de întâmplări – mai mult ca să nu adoarmă – sau tăcea, studiind cerul şi explicându-i din timp în timp lui Brăduţ ce vede, arătându-i stelele şi luceafărul de dimineaţă, cu codirişţea biciului.

Dincolo de jumătatea drumului treceau prin vadul Jaleşului – a cărui urmă nici nu se mai vede astăzi –, unde caii beau apă, în timp ce Nea Stălică le fluiera uşor, liniştitor, într-un anume fel, cum numai căruţaşii ştiu s-o facă, fluierat care îi îndemna să se şi uşureze. Aceasta era ultima haltă până la Târg. Acolo, toţi se înviorau, dezmorţindu-se, bucuroşi că au ajuns.

Brăduţ pleca de acasă pentru întâia oară fără părinţi şi, dacă ai fi luat lucrurile mai solemn decât era cazul, puteai spune că, de fapt, pornea în viaţă. Părinţii erau siguri că, împreună, cei patru Pârâieni vor reuşi,

pentru că băieții aveau stofă şi promiteau, iar ei erau dispuşi să îndure orice ca să izbândească.

Când, după vreo zece ani, într-o duminică după-amiază, în curte, aşezați pe iarba verde, dascălul Ion şi Paula îşi priveau, puțin nostalgici, fiii, un proaspăt medic şi un student la medicină, ochii le străluceau de iubire, de mândrie şi de o mare bucurie.

Totul fusese plănuit de dascălul Ion, care concepea visuri, şi de Paula, care le aproba sau li se supunea. Planul acesta avusese un singur țel, acela de a-i face pe copiii lor să trăiască altfel decât au trăit ei, să fie primii părinți ai unei perechi de doctori din toată zona lor, şi erau pe cale să reuşească.

- Mă simt cel mai bogat om de pe pământ, grăia tatăl; ei sunt „investiția" noastră, asta mi-am dorit şi am reuşit. Sunt fericit.

Bănuindu-le, de la distanță, starea de spirit, mulțumit, Brad s-a gândit: „Mă rog Ție, Doamne, fă ca fericirea lor să fie îndelungată, căci merită".

Toate iubirile sunt trecătoare sau suferă ciudate prefaceri, în afară de una singură, totală, definitivă şi necondiționată: iubirea părinților pentru copiii lor. E reconfortant să ştii că există măcar o singură asemenea iubire.

Deocamdată, era timpul despărțirilor dureroase, compensate, în parte, de reîntâlniri aşteptate cu înfrigurare, numărând zilele rămase, al lacrimilor de regret sau de bucurie şi, uneori, al frigului şi al foamei.

Copilul, care urma să împlinească unsprezece ani, se întristase cam cu vreo două, trei săptămâni

înainte şi acest lucru se observa pe el, de vreme ce văru-său Gheorghe, care băgase de seamă, pentru că la Pârâieni copiii se maturizau repede, l-a întrebat odată, pe luncă:

- Ce ai, mă vărule, parcă nu mai eşti tu, ce necaz ai?

- Păi, cum să fiu, dacă trebuie să plec, tocmai la oraş! a recunoscut Brăduţ.

- Şi ce dacă, lasă că te înveţi, timpul trece repede, vine vacanţa şi ne întâlnim iar. Şi cine, dintre noi, cei care rămânem să batem atâta drum până la Mâlceşti, prin ploi, prin zăpezi, noaptea, printre câini şi cine mai ştie printre ce moroi, n-ar vrea să fie în locul tău şi al lui Gicu, că am auzit că şi el pleacă, dar la altă şcoală?, îi dădea înainte Gheorghe cu îmbărbătările.

Trecuseră patru ani de când veniseră de la Târg, de la Sindicate, şi lui Brăduţ ideea de a se reîntoarce nu-i surâdea, dar nu avea ce face. Nu se gândea că viaţa este un şir neîntrerupt de reîntâlniri, dar mai ales de despărţiri, că, dacă n-ar fi despărţiri, n-ar exista nici bucuria reîntâlnirilor, fiindcă nu era atât de înţelept; acum ştia că trebuie să plece şi atât îi era destul.

Toată casa lor, şi rudele şi vecinii îl consolau, dar cel mai bine i-a explicat Paula:

- Toţi copiii, când cresc, trebuie să treacă şi prin momentul acesta al primei despărţiri şi vei vedea că, rând pe rând, ceva mai târziu, vor trece toţi prin aşa ceva. Satul nostru, pe care îl iubeşti atâta, nu are decât şcoală de patru clase şi cei mai răsăriţi dintre copii pleacă la oraş, ca să înveţe la şcoli mai bune.

Remus a făcut pasul acesta acum cinci ani, tu şi Gicu acum îl faceţi. Altă cale pentru noi, cei din această văgăună, nu este. Ce vrei, nu poţi pune ouăle în tigaie cu coajă cu tot, ca să le faci jumări şi să le mănânci trebuie să le spargi. Aşa şi cu copiii, nu pot sta, toată viaţa, acasă, dacă vor să ajungă cineva.

Pentru că şi ea, mama, era puţintel tristă de tristeţea copilului, dar şi ca să nu mai pună paie pe foc, n-a mai lungit-o cu alte argumente, nu i-a mai spus că acesta era doar începutul, că, pentru a face ceva în viaţă, Brăduţ va tot fi nevoit să spargă câte ceva, începând cu bucuriile copilăriei şi continuând cu altele, la fel de dragi.

- Şi pe urmă, ia gândeşte-te că Remus, când a plecat la şcoală, a fost singur, pe când tu te duci cu el, o să fiţi împreună şi o să aibă grijă de tine, încă un an.

- Aşa o fi, am înţeles, fac tot ce trebuie, dar tot îmi pare rău, s-a lipit copilul de mamă, oftând uşor.

Remus plecase, deja, de două săptămâni, pentru că anii mari de liceu începuseră şcoala mai devreme, dar, înainte de aceasta, dascălul Ion îşi luase băieţii deoparte şi le spusese blând, dar clar şi fără „te rog” sau „vă rog”:

- Remus, ia-l uşurel pe Brăduţ, fiindcă văd că s-a cam muiat. Ne mai vedem până la iarnă, dar să aveţi grijă să faceţi focul, să vă fie cald, să nu vă îmbolnăviţi. Orice altceva trece. Iar tu, Brăduţ, nu mai eşti chiar atât de mic. Mama ta nu mai poate merge cu tine, pentru că începe şi aici şcoala. Din când în când, mai poţi veni pe acasă – prima oară chiar peste numai două săptămâni – şi o să fie bine, o să vezi.

Două săptămâni, în care Brăduț a stat cu gândul la Pârâieni, au trecut încet de tot pentru el, dar, până la urmă, a sosit şi sâmbăta mult aşteptată. Era o zi caldă şi copilul se simțea în al nouălea cer. A terminat orele din ziua aceea, şi-a numărat banii de bilet, şi-a spoit tenişii cu cretă albă, de luceau în soare, şi-a îmbrăcat cele mai frumoase haine şi a zburat spre autogară. A doua zi, până la prânz, la Pârâieni, şi-a adulmecat locurile cunoscute, de parcă ar fi dorit să se asigure că totul era ca mai înainte, şi a umblat încoace şi încolo, vesel. După-amiază, cei trei au plecat spre horă, dar, pe măsură ce orele treceau, Brăduț devenea iarăşi abătut. Saluta, în dreapta şi în stânga, oamenii ieşiți la porți, se oprea câte puțin în fața celor care îi puneau aceeaşi întrebare: „Ei, venişi, cum e la oraş?” şi apoi o pornea din nou, mereu înaintea părinților.

Duminica a trecut şi l-au trimis înapoi, tot cu RATA de dimineață.

Încet, încet, lucrurile s-au schimbat, dar nu în bine. Vremea se tot răcea, lecțiile se aglomerau, Brăduț se mai şi bătuse cu doi colegi de clasă, de la oraş, fiindcă îl înjuraseră de mamă şi îl îmbrânciseră pe „țărănoi”, numai de ciudă, pentru că fusese lăudat de profesoara de franceză. De Remus se despărțea dimineața şi se întâlnea cu el seara, în rest tot singur. Nimic nu-i era pe plac.

După o lună de la vizita la Pârâieni a copilului ei cel mic, într-o sâmbătă dimineața, Paula şi-a făcut apariția în căsuța de la Târg, pe neanunțate, plină cu de toate, şi a găsit un prăpăd. În cameră era frig, focul în sobă stins şi Brăduț trist, cu capul ascuns sub plapumă,

singur, pentru că Remus era deja la şcoală. Nici nu ştia că vine mama lui, fiindcă nu exista telefon nici la ei, nici la Pârâieni. Atmosfera nu era deloc veselă.

- Ce e cu tine, mamă, ce ţi s-a mai întâmplat? Orice necaz ai fi avut, sunt aici, dacă nu eşti bolnav, noi doi putem rezolva orice.

Auzind o asemenea declaraţie, pe Brăduţ l-a apucat un plâns liniştit, dar temeinic, cu simţ de răspundere, care a ţinut multişor. Lacrimile i se înnodau cu un alt „izvor", slobozit din nas, într-un mod destul de năvalnic, ca şi cum, după ce strânsese în el atâta obidă, acum aceasta se cerea eliminată pe orice cale.

- Hai, spune-mi, dă-i drumul!

Iar băiatul atât a aşteptat:

- N-am nimic altceva, decât că mi-au dat două note de doi, una pe drept şi alta pe nedrept. Pe drept l-am luat la română, fiindcă am ridicat mâna să răspund, deşi uitasem că am trecut la o lecţie nouă, dar la naturale nici n-am apucat să deschid gura şi copiii au şi început să strige: „Daţi-i doi, daţi-i doi", şi mi-a dat, pentru că am rămas cu gura căscată, de răi ce puteau să fie, şi nu mi-am mai adus aminte nimic. Dar eu ştiam, pentru că învăţasem.

- Bine, linişteşte-te, nu te urăşte nimeni, copiii pot fi răutăcioşi uneori, atâta tot, mai este mult până la sfârşitul anului; o să le arăţi tu cine este mai tare, la vară vor vedea ei cine este Brăduţ Pârâianu. Hai să mâncăm.

Scăpat de povara destăinuirii şi cu iluzia că şi Remus va primi un perdaf de la mama lor, cu toate că

habar nu avea de ce s-ar întâmpla aşa ceva, Brad s-a liniştit, ca şi când ar fi uitat de necaz.

Dar nu uitase, primise primul şut în orgoliul său, ce se întrezărea a fi promițător, şi n-a mai avut nevoie de al doilea, ca să revină cu picioarele pe pământ şi să înceapă să se descurce singur. Bobârnacul i-a folosit, ca să-şi dea seama că aici n-o să fie deloc uşor şi tocmai de aceea ar fi bine să fie mult mai atent decât fusese în primele săptămâni.

A fost şutul care l-a împins înainte, dar nu l-a dat de-a berbeleacul, iar de-a doua zi şi-a schimbat programul. Adică nu şi l-a schimbat, pentru că nu avusese nici unul până atunci, şi-a făcut un program, după capul lui, şi tot a fost mai bine decât înainte.

Dimineața, în cameră era un frig de te apucau dârdâielile. Remus şi Aliatul plecau de acasă devreme şi ăl mic rămânea singur. Aliatul era un pârâian, care făcea naveta, cu trenul, la fabrica de furculițe, acordeoane şi frigidere, pitită undeva în munte, la douăzeci de kilometri mai sus de Târg. Această destăinuire le-o făcuse chiar el, zâmbind şmechereşte, dar lumea ştia că, de fapt, acolo se produceau arme, subiect despre care nimeni nu avea curaj să vorbească.

Om de treabă, Aliatul fusese primit în gazdă de dascălul Ion, să aibă grijă de focul din sobă, când venea de la fabrică, să fie căldură şi să nu se aprindă, cumva, copiii lui. Că a luat foc tocmai el, Aliatul, asta este altceva.

Brăduț se trezea singur şi, ca să coboare din pat şi să dea piept cu frigul, îşi lua inima în dinți şi îşi punea la încercare curajul. Aliatul pleca pe la ora

cinci, iar Remus aprindea rareori vreascurile stropite cu gaz. Avea somn greu şi se trezea târziu, fugind apoi ca un disperat, să nu întârzie la liceu. Aşa că ritualul focului matinal îi revenea fratelui celui mic. După ce, cu chiu cu vai, reuşea, căci nu era treabă simplă, Brăduț se vâra, din nou, în pat, până se făcea oleacă de căldură. Când simțea că aerul s-a mai îndulcit, ceea ce se întâmpla după opt, şi mai ales pentru că şi burtica îşi cerea dreptul ei, se dădea iar jos din pat şi aprindea lampa de gătit, care mergea cu petrol. Dacă aceasta era în toane bune, adică dacă nu scotea un fum prea gros, copilul îşi fierbea un ou – dar nu în fiecare zi – şi surogat de cafea „Cicoarea" în apă, laptele lipsind cu desăvârşire. Muia, apoi, bucăți de pâine neagră – albă nici nu prea exista şi era şi prea scumpă – în cafeaua aceea. După Crăciun, timp de vreo două luni, zeama neagră de cicoare era înlocuită cu ceai de tei, iar oul era însoțit de muşchi de porc şi cârnați, păstrați în untură, la borcan. Cicoarea revenea în forță, după ce proviziile se terminau, şi se dădea bătută, iarăşi, tocmai vara, în vacanță. Brăduț nu avea de unde să ştie că, în anul ce va urma după plecarea lui Remus, o să se gândească cu nostalgie la prăpădita de cicoare, de care i se făcuse lehamite, dar care i se va părea mai bună decât „ceaiul" de zahăr ars.

După ce îşi punea burta la cale, se aşeza la învățat şi, cum pățania cu notele acelea mici persista încă proaspătă în mintea lui, era foarte atent să nu mai uite ceva.

Brăduț nu avea materii iubite şi materii care nu-i plăceau; la drept vorbind, nu-i era dragă nici una.

Învăța fiindcă trebuia şi toate îl preocupau în egală măsură. Parcă, parcă, totuşi, pentru română, franceză şi istorie, avea o oarecare înclinație, iar pentru matematică şi fizică, nu prea. Nici atunci şi nici mai târziu nu poate spune că i-a făcut plăcere să învețe, mai ales sub amenințarea acelor săbii ale lui Damocles, care erau notele, dar, dacă tot se apucase de şcoală, încerca să o facă bine, fiindcă, probabil, aşa era el. Plus că îşi mai amintea câteodată, când o mai zbârcea, de cea de-a doua privire a dascălului Ion, aceea mai puțin plăcută.

Timp de două ore, fără întrerupere, îşi lua treaba în serios. Nici nu avea nevoie de mai mult timp, fiindcă prindea uşor, iar şcoala, în general, nu era grea şi nu urmărea să facă nişte savanți din toți copiii; poate fiindcă era mai relaxată, era şi mult mai eficientă. Este doar o părere de nespecialist.

O dată lecțiile terminate, şi pentru că se plictisea singur, între zece şi unsprezece, în fiecare zi, se îmbrăca gros, cu pulover, cu un pieptar de miel şi cu paltonul, ceea ce îl făcea să semene cu un poloboc sau cu Uncheşul. Îşi îndesa, apoi, pe cap, căciula mițoasă şi se încălța în ghetele „împrumutate" de la Baba Noastră, pe care ea le avea de când era tânără, fiindcă pe la ei încă nu se prea găsea încălțăminte de iarnă pentru copii, iar opinci el nu purtase vreodată, nici la țară, darmite la oraş. Ar fi fost bune şi nişte mănuşi de piele, dar nu avea decât o pereche croşetată de Paula, din lână, aşa că îşi afunda adânc mâinile în buzunarul paltonului. Era pregătit ca pentru Siberia, căci Siberia se mutase la ei, în acel an. Gata de

plecare, îşi punea ghiozdanul de carton în spinare şi pornea să cutreiere, agale, oraşul, ca să ia seama la toate vitrinele prăvăliilor. Chiar dacă acestea erau sărăcăcioase, lui Brăduț i se păreau frumoase, fiindcă el nu avea aproape nimic din ceea ce vedea, începând cu un acordeon, la care ar fi dorit să cânte şi el, continuând cu şepcile de elev, cu mănuşile de piele, cu ghetuțele noi şi terminând cu prăjiturile şi cu bomboanele fondante. Dacă ar fi fost după dorința lui, şi-ar fi cumpărat fondante în fiecare zi, dar cum nu avea atâția bani, se mulțumea cu privitul.

Iarna aceea a fost una dintre cele mai geroase din câte a cunoscut zona lor, cum probabil nu sunt multe într-un secol, şi Brăduț a suferit cumplit, şi în casă şi afară. Dar singura părticică din zi în care uita de ger, oricât ar fi fost acesta de aprig, era aceea în care se căznea să treacă cu privirea dincolo de gheața groasă, depusă pe geamurile singurei cofetării de pe strada Victoriei.

Cu nasul şi urechile înghețate, Brad ajungea la liceu, nerăbdător să-l întâlnească pe Remus. Frate-său era în ultima clasă, a unsprezecea, şi avea şaisprezece ani când a început-o. Făcea şcoală de dimineață, undeva la etajul întâi, într-o sală pe lângă ale cărei ferestre urca o scară spre pod. Pe scara aceea lua loc Brăduț, ca într-o lojă de teatru – în care nu putea fi observat de profesorul din clasă –, să se odihnească după plimbarea zilnică, dar şi ca să vadă piesa mută ce se juca dincolo de geam, fiindcă vocile băieților nu răzbeau până la el.

Tot în fiecare zi, ca la comandă, măgădanii de jos îl căutau cu privirea şi începeau schimbul de semne şi zâmbetele, la strâmbăturile celui mic. Dacă se întâmpla ca acesta să nu apară, se mirau şi îl întrebau pe Remus ce i s-a întâmplat, fiindcă Brăduț ajunsese un fel de mascotă, a cărei prezență le era necesară.

Când ora se termina şi venea pauza, aştepta, tăcut, ca profesorul să se îndepărteze şi apoi intra, el însuşi, în clasă, să schimbe măcar două vorbe cu Remus, pentru că se scurseseră deja vreo cinci ore de tăcere. Dacă nu cumva avusese noroc să se întâlnească pe stradă cu vreun pârâian, ceea ce nu i se întâmpla prea des, căci sătenii apucau rareori să iasă din Pârâieni, din cauza iernii. Pauza lui Remus era scurtă şi se scurta şi mai mult, dacă profesorul ce urma să vină la oră era punctual şi dacă, aşa cum i se întâmpla mereu, Brăduț trebuia să se lupte voinicește, ca să răzbată printre vlăjganii plini de energie, care se dezmorțeau şi care, de drag, îl împiedicau să treacă printre rândurile de bănci, îl prindeau de unde apucau, îl ciupeau, îl ridicau deasupra capului şi râdeau de nervii lui. Iar el încerca să-i pocnească, se smucea şi se înfierbânta, urlând cât îl ținea gura: „Lasă-mă în pace!” Scăpa, în sfârşit, de „haită” şi, roşu de încălzit ce era, ajungea la Remus, care până atunci se distrase, privind scena.

Abia dacă aveau timp să schimbe două fraze. O dată pe săptămână, ora la care ajungea Brăduț era ultima în programul celor mari şi atunci totul se desfăşura mai calm, fiindcă aceştia îl lăsau în pace; de vreme ce el nu se grăbea, nici joaca flăcăilor nu mai

avea haz. Atunci „ăl mic” intra în clasă, se fâțâia de colo, colo, îl mai ciupea pe câte unul, îi dădea peste cot altuia, care scria, se uita pe tabelul cu notele afişate şi îl compara pe Remus cu alți colegi de-ai lui. Adevărul este că fratele său era primul în clasă, dar, cum nici acesta nu avea bosă de matematician, mai lua şi patru (cinci fiind cea mai mare notă) şi, rar de tot, şi câte un trei, iar frățiorul îi arăta degetul arătător îndreptat în sus, avertizându-l: „Te laşi pe tânjală!”

După obişnuita vizită zilnică la Remus, relaxat, Brăduț pleca spre cantina liceului, să prânzească, şi, la ora unu, era prezent în clasa lui, printre primii sosiți. Acolo nu are importanță ce făcea, dar făcea destul de bine, deşi, pentru anul acela, îşi luase gândul de la premii. Chiar dascălul Ion spusese: „Dacă o fi să fie anul acesta, foarte bine, dacă nu, la anul”.

Seara se întorcea la Remus, care, între timp, îşi făcuse temele pentru ziua următoare, cinau, tot la cantină, şi plecau spre căsuța lor. Nu erau zile uşoare, mai ales dacă pui la socoteală zăpada, atât de înaltă, că Brăduț nici nu se mai vedea din ea, întunericul, stăpân pe drumul lor de întoarcere, şi frica de haitele flămânde de câini.

Poate într-o duminică, atunci când Paula a venit în vizită, sau poate în vacanța de iarnă, Brăduț i s-a plâns mamei lor de Remus:

- Mă supără, întreaga zi nu ne întâlnim decât cinci minute, iar seara, pe tot drumul către casă, când mie mi-e atât de frică, urâciosul ăsta nici nu deschide gura. Eu îl întreb, vorbesc mai mult de frică şi el nu-mi răspunde nimic.

În acest răstimp acesta, Remus îi trece mâna prin păr celui mic şi râde:

- Nu vorbesc... îmi pun fularul peste gură, de ger, şi mă mir că tu trăncăneşti atâta. În iarna asta s-a ajuns aproape de minus treizeci de grade, de ne-au înghețat aburii la nas, zăpada are doi metri, dar tu, fiindcă eşti mic, ai bube în cap şi ți-e teamă, îi tot dai cu gura. Şi ce vrei, să-ți spun că şi mie îmi este teamă de toate? Bine, recunosc, îmi este.

- Ba, mamă, te rog, vorbeşte cu el, că e sensibil şi cruduț.

- Sâc, te spusei, de acum trebuie să tăinuieşti cu mine, pentru că, ai auzit, sunt sensibil şi cruduț, altfel te spun iar, şi-a lovit Brăduț pumnii, unul de celălalt, râzând.

- Plângăciosule şi pârâciosule, s-a făcut că se supără Remus, care nici el nu era prea curajos. Îți arăt eu, că nu s-a sfârşit încă iarna. Şi să văd, cine o să te mai spele pe picioare.

Într-adevăr, seara, când ajungeau acasă, o dată intrat la căldura de care Aliatul avea grijă, Brăduț cădea de oboseala unei zile atât de lungi şi nu mai era în stare de nimic altceva. Cu atât mai mult de spălatul picioarelor, pe care, dacă ar fi fost după el, ăl mic le-ar fi lăsat aşa cum erau, de toamna până primăvara. Ca şi fața, de altfel. Totuşi, cum nu era chip să scape mereu de neplăcuta corvoadă, de cele mai multe ori Brăduț era obligat de Remus să se supună, în afară, bineînțeles, de serile în care adormea atât de adânc, că ai fi putut tăia lemne pe el. Atunci Remus îl lua în primire, bombănind: „În loc să-mi speli tu mie

picioarele, că sunt fratele mai mare, ți le spăl eu ție, de parcă s-a întors lumea pe dos". Nu citise *Biblia*, dar trăia în spiritul ei.

Relațiile dintre băieții pârâienilor erau așa cum avuseseră grijă părinții să li le sădească. În familie la ei, toți se iubeau – o iubire fără glas, nemăsurată, uneori noduroasă ori cu năbădăi –, deși, poate, nu-și dădeau seama, aveau umor, dar și idei proprii, greu de clintit, iar toate aceste trăsături erau și bune, dar le mai pricinuiau și necazuri.

Dascălul și dăscălița îșI crescuseră băieții în ideea că frații trebuie să se iubească și să se ajute, astfel de ce mai ești frate?

Că se mai întâmpla să nu le convină ceva, să se scoată din sărite unul pe celălalt, să se certe, ba chiar să-și mai și ardă câte una, asta da, ereditatea e pe deplin suverană, nu se glumește cu ea. Cum s-ar fi putut ca aceasta, care comandă totul, de la corzile vocale, la alunița de pe nas și la boli de tot felul, să nu-și fi vârât coada și la ei? Nu poți să semeni calm olimpian, ceea ce nu era cazul, la familia Pârâianu, și să culegi vânt, ori mici furtuni, cum li se întâmpla lor, după cum nici reciproca nu este valabilă. Totul era posibil la ei, dar să nu se fi suferit mai mult de un ceas, asta era exclus. Se împăcau imediat. Sigur că Brad avea momente când, dacă ar fi putut, i-ar fi tras câte o scatoalcă lui Remus, care îl lua adesea în tărbacă și, pe deasupra, mai era și menajat. De ce îl trimiteau pe el la fântână, după apă, iar fântâna era departe, la vreo douăzeci de metri de casă? Și cum să-i convină, când căldura era așa de mare și lui nu-i ardea

de mers până la fântână? „Să mai meargă şi el, că eu sunt mic, el e mare”, erau vorbe care nu-l ajutau.

Sau, când dascălul Ion, tânăr încă, tot zicea: „Copilul ăsta nu mai creşte odată?”, cum să se simtă bine? După ce s-a smuls, la un moment dat, l-a auzit, zicându-i Paulei, cu părere de rău: „Gata, a zburat şi Brăduţ” şi, atunci, flăcăiaşul a gândit: „Nici aşa nu este bine, de ce n-o putea să fie mulţumit, fiindcă are de ce?”

Nu-şi dăduse seama că dascălul Ion era fericit, dar îşi devora fericirea de moment în aşteptarea alteia şi mai mari, care venea şi aceea, însă el s-a bucurat prea puţin de ea, n-a mai avut timp.

Despărţirile dintre fraţii Pârâianu, după lungile vacanţe de vară, când Remus pleca la Târg, erau întotdeauna mohorâte, pentru Brăduţ, mai ales. Întors în patul său, după ce îl petrecea până la căruţă pe cel plecat, el îşi ascundea capul sub plapumă şi se smiorcăia, necăjit, până adormea iarăşi.

Reîntâlnirile erau grozave, toate, în afară de una, când Brăduţ a tras o sperietură, cu adevărat de moarte.

Pe la vreo cincisprezece ani, Remus era un frumuşel adolescent, subţirel şi tare puţin rezistent, aşa cum fusese şi în copilărie, şi cuminte „ca o fetiţă”, cum zicea Paula. Păcat că n-a rămas mic, glumea ea. A venit în vacanţa de iarnă, tuşind şi, de a doua zi, au început să-l scuture frigurile, iar temperatura i-a urcat la peste 40ºC.

A început să vorbească aiurea, mai deschidea ochii doar pentru câteva clipe, ca să bea o gură de ceai, şi, apoi, recădea în neştire. Doctorul le-a spus că

are o pneumonie gravă, sau poate tuberculoză, dar penicilina şi streptomicina pe la ei nu ajunseseră. Ceaiuri, ventuze, comprese, frecţii, şi atâta tot. De dus la spital, doctorul le-a spus că e mai bine să renunţe, pentru că s-ar putea să nu suporte transportul. O greşeală, desigur.

După câteva zile, toţi îşi pierduseră, aproape complet, nădejdea că Remus va scăpa cu viaţă. Brăduţ se urca în pat, se aşeza la picioarele lui frate-său şi stătea neclintit, mai şi plângând, doborât de întristare. Paula avea ochii roşii, de plâns şi de privegheat, dascălul Ion, pământiu, privea în gol, bunicii îşi făceau cruce şi se rugau. Toată lumea aştepta minunea. Şi ea a venit, în a zecea zi de boală, într-o dimineaţă, după o noapte la fel ca toate celelalte, doar că băiatul transpirase mult. Remus a deschis ochii şi a cerut apă; criza trecuse şi, o dată cu ea, fugise şi moartea.

Brăduţ nu se mai rugase de pe vremea când repeta, după mama lui: „Eu sunt mic, Tu fă-mă mare, eu sunt slab, Tu fă-mă tare...” şi nu s-a rugat nici pentru însănătoşirea lui frate-său, căci nu ştia cum, dar, văzând cât de rău îi este, şi-a făcut, lui, ceva ce nu-i stătea în fire, o promisiune: „Dacă se face bine, voi sădi o grădiniţă cu flori, aici în obor la noi”.

Vremea a trecut, zăpada s-a topit şi copilul s-a ţinut de cuvânt.

Nu că ar fi fost vreo scofală, dacă lui i-ar fi plăcut să sape şi să stropească cu apă florile, dar nu-i plăcea! Se săturase ajutând, în vreo câteva veri secetoase, la udatul grădinii de legume, cu apă din Pârâiel. Când îi era lumea mai dragă, şi jocul de cărţi

sau de table mai aprins, atunci o auzea pe Paula: „Hai la varză”, sau „Hai la roşii”. Pentru că nici florile nu pot trăi fără apă, şi trebuiau udate, de aceea, în general, nu-l atrăgeau nici ele prea mult. Dar Brăduț socotea că Remus merita un atât de mare sacrificiu, pe lângă faptul că o promisiune se respectă.

Uşor de sădit flori, dar prin curte mişunau o mulțime de păsări şi de animale, care puteau să le rupă şi să le calce în picioare. Până la urmă, a ales colțul de curte cel mai apropiat de fântână şi l-a rugat pe nea Gheorghe al lui Țandără, priceput în lucrurile acestea, să-l îngrădească cu lemn de salcie, care se găsea din belşug pe malul Pârâielului. A cerut de la Paula semințe de regina nopții, al cărei miros îi plăcea lui mai mult, şi le-a pus în pământ.

O surpriză atât de gingaşă Paula nu mai avusese de la băiatul ei cel mic: „Ia te uită, te plângi, când trebuie să aduci o singură caldăruşă cu apă, şi acum cari şi iar cari, şi dimineața, şi seara, de bunăvoie. Nu-mi vine să cred că eşti tu!” Grădina a fost o splendoare şi, pe drept, vecinii au recunoscut că aceea a fost cea mai frumoasă grădiniță văzută pe ulița lor în ultimii ani. Iar Remus, când a aflat ce a fost în stare să facă fratele lui, impresionat, i-a tras una, uşor, peste ceafă, zicând: „Nici nu eşti atât de leneş cum crede lumea”.

Încet de tot, infernala iarnă a lui ’54 se apropia de sfârşit. Stratul de zăpadă a început să se subțieze, până când capul lui Brăduț putea fi văzut, iarăşi, pe cărare. În aprilie, iarna a capitulat cu totul, răcăneii au

prins a cânta tot mai tare, ziua a crescut şi toate necazurile au rămas în urmă, ca şi uitate.

Şcoala îşi urma cursul, dar pe Brăduț primăvara îl interesa mai mult decât notele. Sufletul îi era iar plin de bucurie, căci dădea colțul ierbii; îi venea din nou să cânte şi să zburde. În fiecare zi arunca de pe el un alt rând de straie, au apărut şi prietenii lui, fluturaşii, ce importanță să mai aibă notele? Nu-l preocupau, convins că „țăranul", ce era, n-are cum să câştige premiul întâi în fața unor colegi de la oraş, dintre care câțiva erau şi buni camarazi, şi isteți foc, şi educați. O singură grijă a mai avut atunci, să vină o dată vacanța cea mare, să plece la Pârâieni.

Şi a venit şi vacanța lui, cu vreo două săptămâni înaintea vacanței lui Remus. A fost pentru prima dată, dar nu şi pentru ultima, când Brăduț a tulit-o atât de rapid, spre casă, cu o căruță trimisă de dascălul Ion, numai cu hainele de pe el.

A ajuns la Pârâieni la jumătatea lui iunie, la vremea prăşitului, cu postul de văcar, care îl aştepta, vacant, pentru că nu fusese revendicat de nimeni, cu Bordeiele, în perioada când locul îşi arăta toată splendoarea tânără, cu verdele deja viguros al copacilor. Să tot trăieşti şi să te bucuri, după luni de zile ca de temniță. Iar Brăduț, care aşteptase atâta, chiar asta făcea, se bucura, cânta şi se zbenguia.

Vreo două-trei săptămâni, nici nu i-a trecut prin minte să-i spună Uncheşului să-l lase în pace, că îi este somn, atunci când acesta venea să-l trezească, cu noaptea în cap.

Într-o dimineață de duminică, pe la şapte, Paula şi Remus au intrat triumfători în curte, venind cu RATA de la Târg, încovoiați de bagaje.

Erau veseli, amândoi, dar ăl mic, aflat în ziua lui liberă, i-a privit cu mirare şi puțin ostil, fiindcă îl sculaseră din somnul dulce din singura zi în care putea să şi-l prelungească. Numaidecât a aflat şi motivul bucuriei acestora.

Ce se întâmplase? Ca la fiecare sfârşit de an, liceul de băieți, cel mai mare şi cel mai bun din oraş, îşi sărbătorea cum se cuvine premianții, de la cei mai mici, cei din prima clasă, până la absolvenți, din rândul cărora a făcut parte, în acel an, şi Remus. Serbarea se ținea în Grădina de Vară a Târgului.

Ziua în care s-au împărțit premiile a fost însorită, nu prea caldă, calmă, o frumoasă zi de început de vară, tocmai bună să stai comod şi să urmăreşti un spectacol plăcut, mai ales dacă eşti şi interesat, cum era mama băieților Pârâianu.

Paula Pârâianu, o femeie încă tânără, abia trecută de patruzeci de ani, plină de viață, a fost cea care l-a însoțit pe băiatul ei cel mare, să-l vadă pentru ultima oară în calitate de premiant de liceu, şi apoi să se întoarcă, împreună, acasă.

Jumătate din familia Pârâianu, cea aflată la Teatrul de Vară, s-a înarmat cu răbdare, aşteptând citirea lungului pomelnic de premianți, până la clasa a unsprezecea B, din care făcea parte Remus. Diriginții îi strigau pe aceştia, şi ei, dacă erau prezenți, se grăbeau, îmbujorați de emoție, împiedicându-se de

orice întâlneau în cale, ca să-şi primească diploma şi cartea de Şolohov sau de Macarenco.

Când, deodată, s-a auzit:

- Premiul întâi la clasa a cincea A se acordă elevului Pârâianu I. Brad.

După un moment de derută şi de emoţie, Paula, care s-a înroşit toată, l-a îndemnat din priviri pe Remus să meargă pe scenă, în locul fratelui mai mic. Ceea ce acesta a şi făcut, mândru, poate mai mândru decât de sine, şi nu este exclus să fi gândit: „Ia te uită la el, habar n-am avut ce a moşmonit tot anul. S-ar putea să iasă ceva din el, păcat că rămâne singur, singurel prea devreme. Eu ştiu ce înseamnă asta, dar e mai tare şi mai îndârjit decât eram eu la vârsta lui şi, cu puţină suferinţă, o să răzbească".

În vara aceea, după câteva zile de odihnă, dascălul Ion şi-a chemat băiatul cel mare la sfat, să răspundă, împreună, nu dilemei „La ce facultate vrei să mergi?", ci întrebării cu dublu răspuns „În ce oraş şi la ce secţie?" De ales, tatăl alesese, deja, medicina, facultatea la care se intra cel mai greu, dacă nu erai foarte bun sau nu-ţi aveai originea în clasa muncitoare, şi, evident, învăţătorii nu făceau parte din această clasă.

Curios, Brăduţ, care se ţinea mereu după fratele său, oriunde mergea acesta, a dat să intre şi el în cameră. Dascălul Ion tocmai voia să-l expedieze, dar s-a răzgândit, l-a lăsat să asiste la discuţie şi a început, adresându-i-se lui Remus:

- Am mai vorbit despre medicină, însă acum a venit vremea să te pregăteşti de admitere. Cred că eşti destul de bun ca să reuşim, avem cu ce ne prezenta.

Evident că, dacă Remus reuşea, era succesul tuturor, după cum şi reversul medaliei ar fi fost valabil.

- Este foarte greu, a continuat tatăl, însă merită, pentru că doctorii sunt rari, vezi şi tu că prin împrejurimi avem doar unul, şi acela fără diplomă. Nu ştiu dacă Brăduț înțelege, de aceea tot ție îți mai spun ceva. În viață, orice om are o misiune, mai mare sau mai mică, după cum sunt şi puterile fiecăruia. Cine are cap, şi tu ai, trebuie să facă mai mult decât alții. Apoi, toți oamenii proveniți dintre săraci, ca şi noi, țintesc mai sus decât părinții lor, şi e normal să fie aşa. Un bătrân învățător de pe la noi, dus de acum, spunea că, decât să fii muritor de foame, e mai bine să fii muritor de rând. Eu mai adaug că e preferabil să nu fii nici una, nici alta. Iar medicul n-a fost, nu este şi nu va fi nici muritor de foame şi, mai ales, nici muritor de rând. El este cineva. Cel puțin, aşa se vede din afară.

Terminând ce avea de spus, dascălul Ion, zâmbind, şi-a întors privirea spre Brăduț, care, parcă convins şi el de solemnitatea momentului, rămăsese cu gura căscată, şi a mai grăit:

- Dacă n-o să rămână pitic, într-o zi îl vom face şi pe el tot doctor, să nu fie mai prejos. Sau, poate, popă, că şi popii au o misiune şi n-o duc rău, iar noi vom avea un doctor de trupuri şi unul de suflete.

Tatăl hotărâse viitorul copiilor săi, şi toată viața lor a stat sub semnul deciziei acestui om deştept şi iubitor.

XII

Înțeleapta hotărâre a dascălului Ion, ca Remus să se facă doctor, o dată luată şi învățătura către fiii lui, despre ce crede el că înseamnă medicina şi doctorii, transmisă, pregătirea pentru admitere a şi început. În numai câteva zile, tatăl a făcut rost, cum numai el făcea rost de toate, de două planşe din carton gros, pe care erau desenați doi oameni, jupuiți de piele, cum văzuse Brăduț că fusese belit boul lui Țăpârdea, când a scăpat în trifoi, s-a umflat şi a murit. Le-a adus, le-a agățat de două cuie bătute în pereți, în camera băieților şi, frecându-şi palmele de satisfacție, i-a chemat, pe ei şi pe Paula, să vadă ce nu mai văzuseră până atunci:

- Ia priviți, nimeni nu mai are aşa ceva; dacă nici acum nu poate învăța ca lumea, n-o să mai învețe niciodată. E greu de spus dacă Remus, care mai văzuse asemenea planşe, a fost impresionat, însă Brăduț a făcut ochii mari în fața celor două imagini, pe care se puteau admira frumusețe de muşchi şi nişte râme, viermişori şi fire de ață lungi, colorate în roşu şi albastru, vasele de sânge. Prima arătare stătea cu fața, iar cea de-a doua, cu spatele la cel ce le privea.

Cărțile, după care Remus trebuia să învețe, erau cele din care învățase în liceu, aşa că le avea, doar că le-a scos la vedere şi le-a aşezat pe masă, una peste alta, formând un teanc destul de fioros, la care uneori privea lung şi gânditor. Pe vremea aceea, ca, de altfel, şi pe cea a lui Brad, ca să intri la medicină,

aveai de dat examen la o mulțime de materii, iar admiterea putea să dureze şi două săptămâni, nu ca în ultimii ani, când ține două ceasuri şi se susține o singură probă, ce constă în completarea unui buletin ce seamănă cu cel de loterie. Nefast pentru medicină şi umilitor pentru candidați, dintre care mulți nici nu doresc să devină medici, şi nici nu fac față unei facultăți atât de grele. Deşi multor aspiranți la diploma de medic nu le vine să creadă când li se povesteşte, Remus a trebuit să dea şi o probă de limba română şi una de zoologie; fusese vorba şi de limba rusă, dar s-a renunțat la ea în ultima clipă, poate şi datorită morții tătucului Stalin, în urmă cu un an.

- Pentru proba de română, mai mult ca sigur că o să primiți o temă din realismul socialist, şi-a dat cu părerea dascălul Ion. Mă gândesc la binefacerile agriculturii socialiste, sau la industrializare, ori la omul de tip nou, toate astea, oglindite în literatura română contemporană. La aşa ceva mă pricep şi te pot ajuta.

Posesor al unui limbaj demn de invidiat, pe atunci – care acum se defineşte a fi „de lemn" –, tatăl s-a pus la muncă şi a compus câteva introduceri şi tot atâtea încheieri de lucrări, şabloane potrivite aproape oricărui subiect, pe care Remus le-a învățat pe dinafară.

În toată casa se instauraseră liniştea şi grija pentru cel ce se chinuia în chilia lui, ajuns, încet, încet, tot mai filiform şi, în final, aproape de abstracțiune, cum a mai fost, o dată, după vreo patru ani, când dascălul Ion şi-a aşteptat în gară băiatul, ce venea

acasă după o sesiune şi o lună de armată. Acesta era atât de slab, încât, pe peron, tatăl a trecut pe lângă el fără să-l recunoască.

Brăduț nu ținea socoteala timpului ce se scurgea, fiindcă avea de nu mai ştia ce să facă cu el, dar i s-a părut că, de când Remus a început să învețe şi până a plecat spre marele oraş, însoțit de dascălul Ion, a trecut o veşnicie, şi asta din cauză că i s-au tăiat unele dintre libertățile de care se bucura altădată: nu mai avea voie să strige, cât îl ținea gura, nici măcar prin curte, uşile trebuiau închise cu grijă, nu trântite din fugă, şi gata cu tropăitul. Nedreptăți strigătoare la cer, după părerea lui.

Prin august, Remus şi tatăl său au pornit spre marele oraş, cu destule zile mai înainte, „ca să intrăm în atmosferă", explica dascălul, care se dovedea, în continuare, un bun antrenor şi impresar, în acelaşi timp.

Acasă, au rămas Paula, stăpânită de un du-te-vino neîncetat, mai puțin obişnuit pentru ea, şi Brăduț, cuprins şi el, doar pentru moment, de agitația pregătirii de călătorie a celor doi, ceea ce nu i-a tăiat pofta de mâncare şi nici nu i-a curmat vreo îndeletnicire dragă lui.

Dascălul Ion îi spusese Paulei la plecare, pe când îşi luau rămas bun, că nu ştie cât va zăbovi în marele oraş: „Când mă întorc, mă întorc, dar nu mă aştepta începând chiar de poimâine, că n-am aripi, stai liniştită, că vin", însă mama, prăpăstioasă de felul ei, nu s-a mai putut prinde de nici o treabă. În zilele următoare, în aşteptarea veştilor, care deocamdată

lipseau, ca să-şi găsească de lucru, înainte de prânz îi gătea lui Brăduț, dar după-amiază pendula fără rost de la deal la vale şi înapoi, întorcând pe toate fețele o droaie de semne prevestitoare.

Bătaia ochilor, semn de rău augur, o deprima cel mai tare pe Paula. Când ochii, mai ales dreptul, aveau altceva de făcut şi nu i se băteau, atunci venea la rând tălmăcirea viselor din noaptea ce se încheiase, multe, din cauză că somnul său nu mai era atât de bun, din pricina neliniştii. Paula avea încredere în vise, mai ales de când Remus, un copilaş drăgălaş, în vârstă de vreo patru ani, visase de bine. Era vreme de război, dascălul Ion era la Bucureşti, concentrat, acolo îl prinsese marele bombardament şi Paula nu mai avea nici o veste de la el. Îngrijorată peste măsură, vedea în fiecare zi fără scrisoare o adeverire a temerii că dascălului i s-a întâmplat ceva iremediabil. Până când, într-o dimineață, Remus i-a povestit că l-a visat pe tatăl său în mijlocul unei pajişti verzi, peisaj care pentru Paula avea, de când se ştia, o semnificație optimistă. În după-amiaza acelei zile, poşta a adus mult aşteptata epistolă, cu veşti, într-adevăr, pe placul inimii ei.

Dascălul Ion a zăbovit în marele oraş numai cât să-şi aranjeze băiatul, să-l înscrie la examen şi să stea la o stacană de vorbă cu văru-său Iulică. Într-o seară, a apărut la poartă, la fel de firesc, ca şi cum ar fi călătorit doar până la Țigănie. Era mai îngrijorat, totuşi, decât la plecare: „Mulți candidați, iar înscrierile încă nu s-au sfârşit; va fi mai greu decât am crezut”. Şi s-au pus amândoi pe aşteptat şi nădăjduit.

După prima probă, Remus a trimis acasă o carte poştală, care nu dădea peste maluri de optimism: „După ce s-au ocupat locurile celor admişi fără concurs, adică cei cu „origine socială sănătoasă”, pentru noi, restul, aproape nouă sute, au mai rămas doar o sută nouă locuri. Astăzi, de dimineaţă, curtea facultăţii era plină, om lângă om, încât, dacă te ridicai pe vârfuri, vedeai doar un lan de capete. Şi toţi sunt plini de speranţe, au venit să reuşească, exact ca şi mine”.

- Uite, aşa ajunserăm burjui, noi, nişte prăpădiţi, prima generaţie cu pantofi în picioare, din tot neamul. Ce legătură o avea medicina cu politica, nu-mi dau seama, cum nu-mi dau seama nici de ce noi avem origine nesănătoasă, s-a lamentat dascălul Ion, scârbit de pleaşca din care se înfruntau unii, şi, apoi, a dat mărunt din buze.

Remus a reuşit, totuşi, să intre la medicină, devenind mândria comunei şi a foştilor profesori, nu numai a familiei; toţi ai lui s-au umplut de laude, iar dascălului, dacă fericirea ar fi fost explozivă, i-ar fi explodat inima, nu alta. Noroc că nu este, astfel că a trăit să dea de băut oricui s-a nimerit atunci pe la MAT, destăinuindu-se celor pe care îi îndemna să bea: „N-aveam cum să nu reuşim, puteau să ne concureze şi o mie pe un loc”, uitând că tremurase şi el oleacă.

Din păcate, Remus n-a putut veni la Pârâieni să-şi sărbătorească izbânda. Cursurile urmau să înceapă peste câteva zile, asta una la mână, şi apoi, buzunarul dascălului Ion dădea semnele unei slăbiciuni vecine cu leşinul, încât nu mai putea să

suporte nici măcar prețul unei amărâte de călătorii cu trenul.

Brăduț s-a bucurat şi el, dar nu din cale-afară, pentru că, mânat de valul încrederii nemăsurate a tatălui lor, nu luase în calcul nici o clipă eventualitatea ca fratele-său să se împiedice de un fleac de admitere.

Numai în anii următori şi-a dat el seama ce lucru mare realizase Remus. Se întâmpla ca, atunci când elevul Pârâianu cel mic dădea un răspuns prea bun, pesemne, față de aşteptările profesorilor, câte unul dintre aceştia să fie curios ce hram poartă şi să-l descoase:

- Spune, Pârâiene, ce lucrează părinții tăi?
- Învățători, răspundea Brad.
- Hm, bine, frați ai?
- Am, unul, mai mare.
- Şi cu ce se ocupă, unde este?
- Student.
- Zău, mă? Şi la ce facultate?
- La medicină, răspundea Brăduț, privindu-l pe profesor, mirat şi el de scurta tăcere ce-l cuprindea pe acesta.

Dacă a văzut ce impresie făcea ştirea că are un frate medicinist, copilul a prins să se şi distreze nițeluş, turuind dintr-o suflare răspunsul întreg, cu ochii plecați spre podea, a jenă şi modestie, prefăcute amândouă, aşteptând şi savurând tăcerea ce urma şi cota ce îi creştea lui.

- Pe Remus l-am aranjat, acum să ne ocupăm şi de Brăduț, s-a întors, din nou, asupra lui, privirea

tatălui, de parcă dascălul Ion acum l-ar fi văzut iar, după luni de absență, surprins să-l regăsească tot mic şi îndesat.

Aproape că aşa se şi petrecuseră lucrurile. Cu o grijă atât de mare în familie, copilul scăpase mai puțin luat în seamă, lucru care lui nu i-a displăcut.

Toamna se apropia, ceea ce n-ar fi fost o nenorocire, fiindcă venea în fiecare an, cu sau fără voia lui Brăduț, dar rău era că aducea cu ea sfârşitul vacanței, cu o viteză mult prea mare, față de pofta lui de învățătură.

Posomorala îl cuprindea, încet, încet, şi era accentuată de gândul că dascălul Ion avusese ideea să-l pună să părăsească şcoala unde îi mersese atât de bine şi să continue la Şcoala Normală. Acolo, învățau, de un an, şi Gicu, colegul lui de la Pârâieni, şi Georgică, vărul de la Darea, care peste un an urma să devină învățător, şi încă vreo doi consăteni. Tatăl dorise să-l ferească de singurătatea în care Brăduț ar fi rămas după plecarea lui Remus şi spera ca mai ales apropierea de Gicu să-i facă schimbarea suportabilă.

Cu două zile înainte de a purcede spre o nouă etapă din viața copilului ei, doamna Paula a început să-i pregătească bagajele, de fapt o valiză greoaie din lemn, aşa cum poartă recruții. În ea a împachetat toate lucrurile de care gândea că o să aibă nevoie, iar într-o mică plasă de ață cu ochiuri, ca de prins peşte, din acelea care astăzi nu mai pot fi văzute, i-a pus de-ale gurii.

În ziua plecării, pe la cinci dimineața, dascălul Ion a apucat de mâner valiza, Brăduț, plasa şi, adio

casă! Petrecuți cu privirea de Paula, au apucat-o spre RATA, cu veşnica teamă a pârâienilor că aceasta nici măcar nu va frâna în stație, cum se întâmpla de foarte multe ori. Au avut noroc, totuşi, maşina a oprit şi i-a îndesat şi pe ei, în picioare. La locuri pe scaun nici nu speraseră.

Ajunşi la Târg, tatăl şi fiul cel mic au luat-o la picior prin orăşelul vechi, fără autobuze, dar mândru de el, spre noua destinație, Şcoala Normală, aflată la vreo doi kilometri de autogară, dascălul Ion cărând valiza, al cărei conținut era mult mai uşor decât ambalajul, iar Brăduț, plasa, din care răzbătea un îmbietor miros de friptură.

După ce au trecut pe lângă şcoala unde băiatul învățase în anul de dinainte şi care îl premiase într-un mod atât de neaşteptat, s-au aşternut pe lungul drum spre gară, locul de unde, vara, o porneau, cu atâta nerăbdare, către Darea. Acum, pipernicita stație de cale ferată abia se zărea în depărtare, încât drumeților li se părea a fi la capătul pământului. Năduşiți amândoi, după nici o jumătate de ceas, treceau prin spatele ei şi o coteau la dreapta, pe o stradă mai scurtă, cu pavaj, ce se sfârşea chiar în poarta Şcolii Normale, ascunsă vederii de frunzişul parcului din fața ei.

Cu gândul oricărui călător obosit, care îşi face curaj, că mult a fost, dar puțin a rămas, au grăbit puțin pasul şi au ajuns. Copilului i-a plăcut locul: în curte, pe dreapta, chiar lângă poartă, între copaci, o căsuță modestă, unde locuiau administratorul şi familia sa. Pe administrator îl chema Irod, era un om cumsecade – în contrast cu omonimul lui biblic – şi avea şi un băiat

blând, cu un an mai mic decât Brăduț, viitor tovarăș de fotbal, în lungile duminici, când timpul trebuia omorât cumva.

Căsuța administratorului, ca și școala erau pitite în cochetul părculeț, cu arbuști și arbori venerabili, care le ferea de ochii ce priveau dinspre gară.

Școala, cu parter și etaj, avea forma literei E, culcată cu spatele la poartă și cu cele trei brațe îndreptate spre partea opusă porții, formând, în interiorul lor, cele două careuri, în care se desfășura o mare parte din viața celor ce aveau ghinionul să vină să învețe la Normală. Acolo, în careuri, petreceau elevii, primăvara, binecuvântate recreații, iarna, lungi așteptări în ger și îndurau pedepse de tot felul, indiferent de anotimp. De aici, din careuri, se pornea către intrările elevilor spre sălile de clasă, spre un mic amfiteatru și spre cantină. Intrarea principală a școlii, situată vizavi de poartă, rezervată numai profesorilor, ar fi putut fi zărită de la gară, dacă n-ar fi fost, și ea, acoperită de copaci.

Cum accesul prin față era interzis muritorilor de rând, oricine voia să pătrundă în școală era obligat să ocolească edificiul, prin dreapta.

Mai în spate, la vreo sută de metri depărtare, era înjghebată crescătoria de porci, lângă care străjuia o clădire amărâtă, dar primitoare, un dormitor stil vagon, unde locuiau, înghesuite, îngrijitoarele, în frunte cu doda Lena, femeia care avea să le fie, lui Brăduț și lui Gicu, ca o rudă apropiată, ajutându-i să supraviețuiască, în următorii doi ani.

La mijloc, între clădirea principală şi ţinutul porcilor, era un teren de sport, de fapt un loc viran, acoperit de praf, când era secetă, şi de noroi, când ploua, cu două porţi de fotbal la capete, locul cel mai îndrăgit de elevi. În partea dreaptă a şcolii se mai găsea şi un teren de volei, la fel de primitiv ca şi cel de fotbal, unde cei ce rămâneau în internat îşi petreceau vremea, sâmbăta după-amiază şi duminica. Pe acest mic teren, Brad şi o mică ceată de copii jucau tot fotbal, atât de aprins, încât uneori uitau de ei. Aşa cum a pățit-o chiar el, o dată, când n-a băgat de seamă plasa de volei, în care a intrat în plină viteză, alegându-se cu o sângerare de toată frumusețea a obrazului, ca şi când l-ar fi zgâriat nu una, ci o mulțime de gheare de pisică.

Cam asta era tot ce putea să vadă orice nou-sosit, ca Brăduț, cu mențiunea că totul era înconjurat, pe sute de metri distanță, de pustiu şi de o linişte apăsătoare, străpunsă, din când în când, de şuieratul locomotivei câte unui tren ce pornea de la Târg spre Bucureşti.

După ce au pătruns pe poartă, tatăl şi copilul şi-au lăsat bagajele la pământ şi au privit de jur-împrejur, atât cât puteau cuprinde cu ochii. Apoi, dascălul Ion, terminându-şi de şters transpirația de pe gât, de pe față şi de pe mâini, cu batista, a oftat şi a rupt tăcerea îndelungată, ce se aşternuse între ei, de la autogară până la şcoală:

- Este cam departe față de centrul oraşului, dar, de frumos, e frumos aici, n-ai ce spune. De parcă pe Brăduț l-ar fi interesat sau ar fi avut de gând să

protesteze. Te-am înscris la şcoală, şi la internat. Am vorbit cu directorul Mustoiu, care se trage de pe la noi, de la Mâlceşti, să ne scutească să aducem alimente, cum este regula, că e mare criză peste tot. Le vom plăti, că bursă, oricât vei fi de bun la carte, nu o să iei, dar măcar nu mai trebuie să le cumpăr şi să mă căznesc, cu ele în spinare, din piaţă până aici. Gicu vine mâine, cu o căruţă, Georgică trebuie să apară şi el. O să fie bine, a mai încercat dascălul Ion să se liniştească pe el însuşi şi să-l încurajeze pe Brăduţ. Hai să mâncăm ceva, şi om mai vedea după aceea.

S-au aşezat pe iarbă, în mijlocul părculeţului, şi au scos, din plasă, merindele: pâine, o raţă friptă, telemea, ouă fierte, gogoşi, roşii şi castraveţi, pe care le-au rupt haiduceşte, căci uitaseră de cuţit. După ce au terminat de mâncat, au strâns rămăşiţele şi le-au pus în plasă, apoi dascălul Ion a pornit să exploreze curtea, ca să încerce să-şi încartiruiască băiatul, rămas pe loc, cu bagajul.

Către prânz, Brăduţ era deja aranjat în internat, printre primii, într-o „elegantă cămăruţă" cu peste cincizeci de paturi, în care avea să-şi petreacă doi dintre cei mai neplăcuţi ani din copilăria şi tinereţea lui. Apoi, dascălul Ion a luat-o înapoi, spre Pârâieni.

Şcoala Normală, unde eşuase Brăduţ, avea o oarecare tradiţie, însă nu era atât de vestită ca liceul din centru. În anii de care vorbim, ea tocmai urma să se transforme în liceu – cel de-al patrulea din oraş –, terminând cu învăţătorii, în a căror ultimă promoţie se găsea şi văru George de la Darea; în şcoală era, atunci, o amestecătură de liceeni mici şi de pui de dascăl,

cărora li se adăugau şi trei clase de elementară, în cea din mijloc urmând să intre şi Brăduţ.

O dată primit în internat – cu greu, fiindcă elevii mai mici de clasa a opta nu prea erau agreaţi –, şi repartizat în aceeaşi clasă cu Gicu, Brăduţ a căzut ca musca în lapte. Sperând să aibă o viaţă comparabilă cu cea din anul anterior, poate chiar ceva mai bună, nemaifiind obligat să-şi aprindă focul şi să-şi rostuiască, pe frig, de unul singur, micul dejun, habar nu avea ce va urma. Întristat şi tot mai dezamăgit, pe zi ce trecea, Brăduţ îşi dădea seama, cu părere de rău, că nu va fi deloc aşa cum nădăjduise. Atmosfera din şcoală, mai ales pentru elevii ce locuiau în internat şi aproape că nu mai plecau acasă decât în vacanţe, ca el, era una de cazarmă, ca să nu spunem de puşcărie. Claustrat aproape total, ajungea să vadă oraşul numai de câteva ori pe an, duminica, înainte sau după-amiază, când acesta era pustiu şi când întâlnea doar soldaţi şi servitoare, fiindcă restul lumii ieşea mai târziu, n-avea ce căuta pe stradă la ore atât de nepotrivite. Ce mai, ambianţă sordidă, mohorâtă şi dură, cu iz de cantină şi de crescătorie de porci, şi singurătate – de care dorise tatăl său să-l apere –, cât cuprinde. Dacă avem în vedere spiritul liber şi hoinar al lui Brăduţ, mediul în care aterizase trebuie să-l fi indispus grozav. Este adevărat că începuse să se strecoare la câte un meci de fotbal, pe stadionul oraşului, între Flacăra Roşie, echipa armatei, şi Flamura Roşie, de pe lângă APACA – el ţinea cu soldaţii –, dar acest lucru se va întâmpla mai ales în

anul următor, când se încumeta să iasă singur în oraş, nu în primul an.

Directorul Mustoiu, profesor de limba română, cu puțin trecut de patruzeci de ani, era un om rece, cu privirea mereu încruntată, cu voce totdeauna răstită, plin de sine şi, probabil, puțin complexat şi nemulțumit că eşuase şi el, ca şi Brăduț, doar la Normală şi nu se putea făli că rămăsese la liceul de băieți. Remus, care îl avusese profesor pe Mustoiu în clasa a şaptea, la şcoala din centru, îşi amintea cu neplăcere de acesta, căci, cu ajutorul lui neprecupețit, primise două palme, ultimele pe care i le-a aplicat dascălul Ion, şi asta chiar în fața colegilor.

- M-am dus să-l văd pe Remus în recreația mare, cum aveam obiceiul, şi am dat nas în nas cu Mustoiu, care, de cum m-a zărit, m-a luat la prelucrat, că Remus iar nu ştiu ce făcuse sau ce nu făcuse, că era brânză bună în burduf de câine. M-am şi ruşinat, m-am şi înfuriat, aşa că, fără prea multe explicații, l-am pălmuit. Mi-a părut rău imediat, fiindcă ştiam ce băiat cuminte era Remus pe atunci, dar o făcusem, greşisem şi vedeți că nici acum n-am uitat nici eu, nici el.

Copiii iartă uşor şi uită greu sau deloc. Ascultând povestea, Brăduț s-a gândit la teama lui față de tatăl său, care l-a încercat toți anii de dinainte, ca o sabie a lui Damocles, şi l-a apăsat destul.

Sentimentele pot fi paradoxale şi nedrepte. Într-un timp, după ani, Brad s-a trezit gândindu-se că îşi iubise tatăl mai mult decât mama. Cum aşa? Nu ea fusese cea care îi inspirase frică, nici măcar o dată, ci îl scăpase de multe fulgere şi trăsnete – deşi, când se

sătura de pocinoagele copilului, îşi mai şi stârnea soţul, dar ce mamă nu procedează aşa? Şi nu ea îl sălta pe genunchi, îi ştergea lacrimile şi îi alina durerile, cu câte un sărut?

Apoi şi-a dat seama că ideea aceasta i-a venit după ce dascălul Ion pierise şi că, poate, îl idealiza prea mult. Acum, când nu mai este nici unul dintre ei, ştie că n-a făcut nici o deosebire între părinţi, doar că, eventual, i-a iubit în mod uşor diferit: pe tată cu mai mult respect – în faţa lui s-a jenat să-şi aprindă fie şi o singură ţigară, aşa, de chef, că nu devenise fumător, deşi teama îi trecuse şi sigur că dascălul Ion nu i-ar mai fi făcut nici o observaţie –, pe mamă, cu inima mai deschisă şi cu mai multă tandreţe şi înţelegere. Poate că aşa este şi firesc.

Revenind la Mustoiu, în doi ani de zile, Brăduţ nu l-a auzit decât zbierând şi nu l-a văzut zâmbind vreodată. Habar n-avea să se poarte cu copiii, nu-l preocupa pedagogia şi nici nu prea ştia ce se întâmplă în şcoala lui. De domn ce se credea, nu catadicsea să apară şi în momente mai delicate, la masă sau prin internat, unde domnea teroarea.

Internatul nu se deosebea, probabil, de celelalte internate din ţară. E drept, Brăduţ îşi crease o părere idilică despre cel de la liceul de băieţi, unde nu locuise, ci fusese doar răsfăţatul bucătăriei. Dar buna imagine a acestuia avea să se topească peste doi ani, când îl va cunoaşte, pe propria piele, în toată „splendoarea" lui. Deocamdată era tentat, deci, să creadă că internatul de la Şcoala Normală putea fi o crudă excepţie. Însă, aici, nu atât condiţiile erau de

luat în seamă, în fond, internatele nu sunt făcute pentru cei cu pretenții. Insuportabile erau răutatea şi bățul căzut ca un trăsnet, în moalele capului, cu care aproape toți cei mici făceau cunoştință, fără motiv, chiar şi în timpul mesei.

Gerul din şcoală, cu toate că n-a fost mai mare decât în celelalte locuri prin care a trecut la Târg, a lăsat urmări grave în mintea lui, pentru că Brăduț l-a asociat cu singurătatea şi cu gheața din ochii unor oameni.

Ceea ce l-a făcut pe Brad să-şi aducă aminte, ori de câte ori i-a fost tare frig, de Şcoala Normală, nu erau degerăturile mâinilor, care țineau din decembrie până în martie, însoțite de o neplăcută zemuire şi urmate de chinuitoare mâncărimi, primăvara, vestind vindecarea lor, şi nici urechile, degerate şi dezlipite de cap de atâta tras de ele, ci toată atmosfera în care trăise.

Un sinucigaş de elev din clasele mai mici, nou-sosit în internat, nu făcea cunoştință, mai întâi, cu vreun profesor de serviciu, sau cu vreunul dintre directori, decât arareori. De obicei, năuc, speriat şi lăcrimos, el era luat în primire – împreună cu alții ca el şi cu cei vechi, cărora nu le prea mai păsa de ce se întâmplă – de un pedagog.

Pedagog, un cuvânt, care, la internatul Şcolii Normale din Târg, avea un înțeles impropriu; mai potrivită ar fi fost denumirea de gardian.

Brăduț a încăput acolo pe mâna a două nefericite mutații ale firii umane, cum greu puteai găsi în altă parte, al căror unic scop consta în supliciul oricărui neputincios de copil ce li s-ar fi ivit în cale.

Unul dintre cei doi, Nicolae Bunea – nume ce şi-ar fi meritat alt purtător –, cam de treizeci şi cinci de ani, spilcuit, înalt şi uscăţiv, cu faţa negricioasă şi suptă, ca a lăutarului Vasile Codru de la Ţigănie – sper să mă ierte memoria lui Codru, pentru comparaţie –, cu păr negru, bogat şi ţepos, presărat cu fire albe, cu ochi negri şi reci, tocmai venise dintr-un sanatoriu de tuberculoză, unde, zice-se, se vindecase de temuta boală. Umbla drept şi purta veşnic în mână un băţ lung, ca un arătător pe hartă. Tot ce se scrisese despre asemenea arătări erau nevinovate glume, în comparaţie cu Nicu Bunea.

Prezenţa sa tiranică atingea apogeul în timpul mesei de prânz. Flămânzi peste orice măsură, îmbrăcaţi în aceeaşi uniformă, prea subţire iarna şi prea călduroasă către vară, elevii aşteptau, dârdâind sau năduşind, în curte, în careu, uneori şi o jumătate de oră, să intre, smeriţi, în sala cu mese de lemn, lungi, acoperite de muşama, exact ca în filmele cu puşcăriaşi, ferindu-se să atragă în vreun fel mânia, uşor de stârnit, a lui Bunea. De altfel, pe atunci, gestul, ce le intrase în reflex celor din internat, era acela de a-şi feri capul, fie mişcându-l brusc, fie acoperindu-şi-l cu braţele.

Ca să nu-l nedreptăţească nici pe cel de-al doilea pedagog, Ion Târnăcop – ce nume predestinat! –, „alintat” Ciungu, descendent din Tungay cel olog, agresorul lui David Copperfield, Brăduţ i-a purtat şi lui acelaşi gen de amintire ca lui Nicu Bunea, dar ceva mai îngăduitoare. Şi aceasta mai mult de milă –

paradoxala milă a victimei pentru opresor –, fiindcă îşi pierduse, nu se aflase cum, braţul drept şi avea, pusă în loc, o proteză de lemn, pe care era trasă o mănuşă neagră. Cel puţin, nu mai avea nevoie de băţ şi lovea direct cu proteza, dar mai cu grijă, de teamă să nu şi-o rupă.

Despre mâncare să nu mai vorbim, era la fel de proastă peste tot, în internate ca şi în cantinele studenţeşti, în ciuda faptului că nu era gratuită decât pentru bursieri, atâţi câţi or fi fost; restul şi-o plăteau. Baza era supa de sfeclă furajeră, ale cărei bucăţi nici după fierbere nu puteau fi mărunţite între dinţi, de tari ce rămâneau. I se alăturau arpacaşul fiert, cu gust fad, greţos, şi mămăliga rece, cu sau fără o pojghiţă de marmeladă, turnată deasupra, groasă cât unghia. Fasolea uscată, mâncarea atât de obişnuită la Pârâieni, ca şi cartofii erau adevărate bunătăţi. De carne, nu-şi aduce aminte, nici dacă era, nici dacă lipsea. Dimineaţa, în fiecare zi, „ceai" de zahăr ars şi marmeladă; pâinea, mâncarea săracilor, lăsată de la Dumnezeu, nu le ajungea niciodată înfometaţilor, deşi fiecare primea mai bine de o jumătate de kilogram pe zi. Unt şi lapte? Le uitaseră şi culoarea, dar gustul!

Şi măcar dacă veşnic hămesiţii de elevi ar fi avut linişte să aleagă, ce se putea alege, din ceea ce li se aducea, în castroane vechi de tablă. Dar nu! Printre mese, unde sclavii stăteau înghesuiţi, ca la pomană, Bunea sau Târnăcop se plimbau, cu ochi de uliu, aţintiţi asupra tuturor, să vadă totul, cu urechea la pândă, să audă şi cea mai uşoară şoaptă, cu bâtul la spate, orizontal, susţinut de cele două braţe ale lui

Bunea, îndoite din cot, sau cu mâna de lemn a lui Târnăcop, gata să lovească, amândouă.

Erau zile când bățul rămânea la locul lui, în timpul prânzului, dar erau şi din acelea în care amărâții erau decimați, mă rog, numai loviți, în aceeaşi proporție.

Brăduț a încasat-o, în primul an, o singură dată, drept la mir, şi a fost prima şi ultima oară când l-au podidit, instantaneu, lacrimile, picurând şi apoi şiroindu-i în mizera zeamă sângerie de sfeclă furajeră. Lacrimi de durere şi, mai ales, de umilință.

Fusese luat prin surprindere, nu se aşteptase ca imensa vină de a-i cere, în şoaptă, vecinului din dreapta să-şi mişte puțin cotul, să atragă asupra sa mânia supraveghetorului, copie fidelă a vestiților kappo germani, şi, învins de tăria loviturii seci, nu s-a mai putut abține. Apoi, a învățat să se ferească şi el de bâtă, primind loviturile peste mâini sau peste coate.

Nici înainte şi nici după aceea nu s-a lăsat covârşit de mila față de sine, îndârjirea a luat locul autocompătimirii şi niciodată în viață nu s-a mai plâns în fața micilor sau marilor nedreptăți, ci s-a concentrat să le prevină sau să le reziste, strângând din dinți. În şcoală, a mai plâns o dată, trei ani mai târziu, nu de durere, ci de ciudă că procedase greşit, într-o încăierare cu Alex Pavel, că fusese laş, deşi aici ar mai fi loc de discuții. Mai apoi, în viață, a făcut-o de încă trei ori, din motive grave, uşor de bănuit, dar până atunci a apucat să-l vadă până şi pe dascălul Ion plângând, de două ori: o dată, când a aflat că prietenul lui din copilărie, Victor, învățător prin Romanați, a

murit în urma unei banale operații de apendicită şi, a doua oară, când i-a murit sora cea mică.

Îndârjirea, care îi dădea senzația de nesupunere şi de încredere în el, l-a făcut să nu sufere prea mult. Însă, încordarea aceea permanentă i-a ocupat, prea de tot, mintea. Altfel nu se explică de ce Brad Pârâianu nu-şi mai aminteşte decât rare crâmpeie de existență, presărate în pâcla dickensiană generală. Nu ține minte decât doi profesori. Mai întâi, pe domnul Cepeanu, un basarabean, care preda matematica, mare amator de tenis şi care îl aprecia pe Brad, crezându-l mai talentat la materia lui decât era, de fapt. Apoi, Atena Daminescu, diriginta, o femeie căreia nu-i puteai da o vârstă, îmbrăcată mereu în negru, mică şi cu ochelari, rea de gură – otravă, nu altceva – şi cu o voce pițigăiată, o profesoară de care îşi aduce aminte numai fiindcă, în vreo două rânduri, a fost agresorul hotărât al urechilor lui. Băiatul se ferea să-i ofere astfel de ocazii, dar, oricum, de înghețate ce erau, urechile nu-l prea dureau, oricât de tare l-ar fi tras Atena de ele; însă spectacolul a fost sinistru, sugerând o doză de sadism, dacă luai în seamă rănile şi pârâitul, slab şi, totuşi, suficient de intens ca să poată fi bine auzit de cei din jur, în timp ce podoabele lui Brad se desprindeau de pe cap. Dar nu numai Brad avea parte de astfel de plăceri.

În rest, a uitat toți profesorii, din duzina pe care trebuie s-o fi cunoscut, de parcă nici n-ar fi existat.

Brad Pârâianu se mai întreabă şi acum ce o fi învățat în acei doi ani, ce materii o fi avut, însă nu-şi

poate răspunde. Tot ce ține de acea şcoală i s-a şters din memorie şi el trăieşte cu un hiatus de doi ani, de parcă ar fi fost pe altă lume sau într-un vis urât. Dar această neaducere aminte îl ferise de a urî pe cineva, chiar şi pe Bunea şi Târnăcop, deşi, de judecat, îi mai judecă încă.

Dacă te iei numai după puținul ce şi-l mai aminteşte de la Școala Normală, s-ar putea crede că, în fiecare zi, până la prânz, Brad era letargic sau autist, pe altă lume. Şi totuşi, dovadă că şi dimineața era viu stau urechile dezlipite de cap, care sufereau numai în timpul orelor, când Brad se întâlnea cu nevrotica de Atena Daminescu.

De învățat, însă, trebuia să învețe. După teribila masă de prânz, elevii reluau, aproape imediat, drumul spre clasă, la meditație. Acolo era ceva mai puțin neplăcut, fiindcă supravegherea militărească mai slăbea şi învățatul avea sincope, în care copiii se hârjoneau, mai ales după ce se întrerupea curentul, ceea ce se întâmpla zilnic, timp de câteva ore. Iarna, Brăduț se grăbea să-şi termine lecțiile înainte de lăsarea întunericului, altfel, trebuia s-o facă la lumina palidă a petromaxului – un mare şi puturos felinar –, care, aşijderea lămpii de gătit cu petrol, se defecta zilnic, lăsându-i pe întuneric, fumegând din greu şi răspândind o duhoare greu de suportat.

Lunga veghe – de paisprezece ore – a învățăceilor se sfârşea după încă o doză de dârdâit în frig, în careu, şi după sărăcăcioasa cină. Atunci dădea Dumnezeu şi erau sloboziți în dormitor.

Din fericire n-a uitat şi numele multor colegi din clasa lor, din acei ani, în frunte cu cei de la orfelinat şi cu Dorel.

Dorel era mai mare cu un an decât Brăduţ şi părinţii lui erau învăţători în nordul regiunii, într-o localitate de ciobani; tatăl lui era unul dintre colegii preferaţi ai dascălului Ion. Avea o faţă drăguţă, era curăţel îmbrăcat, mereu vesel şi pus pe glume şi pe ciupit, de îi venea lui Brăduţ să-l pocnească uneori. Acest băiat avea un fluier, din care le cânta, nu atât de des pe cât le-ar fi plăcut, câtorva îndrăgostiţi de muzica populară. În acel infern, Dorel a fost pentru unii dintre colegii lui o mică bucurie şi, de aceea, Brad îşi aminteşte de el nu numai când îl ascultă sau îl vede cântând – a ajuns unul dintre cei mai vestiţi cântăreţi din fluier şi din multe alte instrumente înrudite, din câţi a dat ţara în ultima jumătate din veac –, ci ori de câte ori îi trece prin minte câte o fărâmă din acea perioadă de pomină.

După ani şi ani, profesorul lui Brăduţ, şeful clinicii în care intrase, prin concurs, povestea, şi el, că făcuse liceul într-o şcoală-internat din Iaşi. Odată, când sărbătoreau ziua cuiva din clinică – exista acel plăcut obicei –, Brad s-a întins la vorbă cu profesorul şi s-a pus pe povestit despre internatul de pe vremea lui. Omul a ridicat din sprâncene şi i-a spus, într-un grai moldovenesc, ceva mai atenuat de transplantul în marele oraş, din urmă cu un sfert de veac:

- Taci, bre, nu te cred. Păi, pe timpul dintre cele două mari gâlceve, internatul era o şcoală, cu disciplină cam multă, e drept, dar unde erai învăţat

cum să te porți, cum să te îngrijești pe tine, să te speli pe dinți și, scuză-mă, chiar la fund, nu o puşcărie. Dar poate ai dreptate și tu, când eu eram elev intern, lumea era lume. Și hai să-ți mai spun ceva. Eu sunt copil de învățători și un pârlit de profesor – era cineva, nu un pârlit, și nu râdea de sine decât când era puțin grizat –, dar profesorul meu, marele Enescu, era boier, boier adevărat, nu un cacat – spus apăsat, moldovenește – de boieraș de la voi. Pe cuvântul meu. Venea la clinică două ceasuri pe zi, după aceea mergea la cabinet, dar nu pentru bani, că nu avea nevoie de ei, ci ca să ajute lumea. Da, aia lume, nu aceea în care ați crescut voi.

O asemenea convorbire avea loc în anii ’70, când se putea vorbi mai liber, încă nu se pusese o botniță nouă, și nimeni nu l-a turnat vreodată.

Pentru Brad, tânăr medic, profesorul lui însuși era un boier; în studenție cochetase cu stânga, însă atunci mulți intelectuali erau de stânga, așa era regula. La el în casă a mâncat, pentru prima dată, icre roșii, când profesorul și-a sărbătorit împlinirea vârstei de șaizeci de ani.

Odată, l-a trimis pe Brad la un restaurant, zicându-i:

- Du-te la Walter – bucătarul-șef, care avusese mama internată în clinică, băiat bun, dar cam bețivan – și adu-mi o jumătate de picioare de puicuțe pane; să-i spui să le facă tari, crocante.

Brad s-a întors cu punga de hârtie maronie, în care se îmbibase uleiul:

- Eh, ai venit, bine, bravo, mulțumesc. Stai, gustă și tu, dar nu prea multe, i-a zis profesorul glumind.

La această invitație, Brad s-a retras puțin cam repede şi probabil că pe față i s-a citit un soi de repulsie, pentru că nu se vedea mâncând broaşte, suratele celor prinse cu undița pe Canal, la Pârâieni, când nu trăgea peştele, şi ale celor disecate la orele de fiziologie. Nici n-a mâncat vreodată, dar atunci profesorul l-a beştelit:

- Măi, mârlane! Da' mârlan mai eşti, nu ştii ce-i aceea o delicatesă, te-ai învățat cu ciorba de fâțe de pe la voi.

Profesorul lui Brad era valoros şi putea fi şi generos, deşi avea şi dese năbădăi; de la el puteai să înveți medicină, şi Brad a învățat, şi te puteai alege şi cu multe sfaturi de viață. De pildă, odată, când Brad i-a cerut voie să meargă la un croitor, care lucra numai de dimineață, profesorul a spus:

- Ia să-ți văd şi eu ştofa, cu ş. A pipăit-o şi i-a zis în continuare: E ieftină şi cam slabă, dar şi tu eşti sarac, iarăşi moldoveneşte, cu doi „a". Dar ține minte, pentru viitor, că, tocmai fiindcă eşti calic, nu-ți poți permite să-ți iei stofă prea ieftină şi proastă, şi nici să nu-ți faci două perechi de pantaloni la costum.

Ce sfat bun!

Altă dată l-a întrebat pe Brad:

- Ce lucrează părinții tăi?

- Învățători, i-a răspuns.

- Aşa, vrasăzică, tot ca şi ai mei, de aia eşti...Şi s-a oprit. Da' nu că n-ai putea fi şi mai bun. Hai, du-te de-aici!

Iubea şi el învățătorii şi parcă vocea îi sunase altfel, atunci.

XIII

O dată cu mult aşteptata şi salvatoarea danie a ministrului sănătăţii din Bavaria, teama lui Pârâianu că spitalul nu va fi gata prea curând, că lucrările se vor întinde până la calendele greceşti, s-a evaporat din mintea lui, lăsând locul unui optimism bine cumpănit.

Anul acela, al treilea de la început, a însemnat cotitura spre izbândă, un fel de Stalingrad al lui Pârâianu. Echipa de constructori – a doua – s-a întors la muncă la începutul lui aprilie, a zidit din primăvară până toamna şi a reuşit să pună acoperişul peste spital, la intrarea în iarnă. Ea a făcut lucrări mediocre, fiindcă n-a avut tot timpul un inginer pe micul şantier. E drept, şeful de echipă ar fi putut să înlocuiască orice supraveghetor cu carte mai multă, însă, din păcate, avea grijă să nu scape nici o zi necherchelit. Şi firma despre care vorbim avea năravul să mai plimbe muncitorii de la o lucrare la alta, să sară peste câteva zile, din când în când, şi să uite proiectul pe cine ştie unde. Sică Bleşan, stoicul diriginte voluntar al micului şantier, deşi destul de vigilent, nu reuşea să observe totul la timp. Odată, el s-a dus la Pârâianu şi i s-a plâns că zidul ce despărţea coridorul de camerele de la etajul doi fusese ridicat la douăzeci de centimetri distanţă de traseul din proiect.

- Nu-i nimic, dacă zidu-i smintit, o ţâră, din loc, moare cineva din atâta lucru? l-a potolit, bine dispus, ca totdeauna, meşterul pe beneficiar.

- Nu moare, i-a răspuns Brad, cum n-o să muriți nici voi dacă îl dărâmați şi îl faceți unde trebuie.

- Asta-i tiranie, ce, suntem câştigați la loterie?

Însă, până la urmă, n-au avut încotro şi s-au supus.

Apoi s-a întâmplat şi o tragedie. Atunci Pârâianu nu ştia, cum ştie acum, că nici o firmă de construcții nu dă atenție regulilor de protecție, cică se pricep ei, muncitorii, să se ferească de necaz. Ceea ce se şi întâmplă, până când...

Într-o însorită zi de început de toamnă, se lucra la armarea plăcii de peste unul dintre etaje. Şeful echipei era nici mai treaz, nici mai aghesmuit decât de obicei. Nu era nici ordine, dar nici dezordine, şi nu erau nici prea mulți oameni, care să se calce pe picioare sau să se împingă unii pe alții. Şi totuşi, un tânăr moldovean, de vreo treizeci de ani, s-a agățat într-o sârmă, s-a dezechilibrat, a căzut drept în cap şi acolo a rămas. Salvarea l-a adus pe rănit la urgența spitalului din marele oraş, unde Pârâianu aştepta deja, cu toate echipele de la chirurgie, reanimare şi traumatologie, gata să intervină.

De cum l-a văzut, şi-a dat seama că bietul om este ca şi mort; şi aşa a şi fost, în mai puțin de o oră.

Mai apoi, nu numai pe şantierul din Apele Vii, dar şi pe altele, întâlnite întâmplător, Pârâianu era atent la modul cum se protejeau muncitorii şi se îngrozea uneori atât de tare de ce vedea, încât întorcea privirea în altă parte, de teamă să nu asiste cumva la un accident.

După câțiva ani de la povestea cu omul mort la Apele Vii, Pârâianu a schimbat țigla de pe acoperişul spitalului cu alta mai bună şi, privind, a observat iarăşi cum oamenii aceia, care ar fi trebuit să circule legați cu frânghie şi purtând o cască pe cap, umblau neasigurați, ca pe bulevard, sau ca pisicile, pe acoperiş.

- Măi, nene, priveşte acolo, i-a zis Pârâianu şefului de echipă, acuma se prăvăleşte vreunul şi ce te faci, îl plăteşti ca pe unul bun?

- Nu cade, i s-a răspuns, ca şi când şeful ar fi avut înțelegere cu îngerii protectori, dar e adevărat că, dacă, totuşi, o să cadă, o să avem necazuri!

- Cum adică „avem”?

- Aşa cum spun, legea prevede acum că jumătate din vină este a beneficiarului!

- Păi de ce, ce vină am eu, într-o astfel de întâmplare?

- Nici eu nu cred că aveți, dar, dacă legea aşa spune, n-avem ce face, suntem buni de plată amândoi.

Când se apropia vremea acoperişului, Pârâianu era liniştit, aranjase totul din timp, atunci când probabilitatea de a fi ajutat din străinătate era încă foarte mică.

Învățase multe, mai ales în ultimii ani, şi a transformat învățămintele în reguli. O asemenea regulă era aceea că, dacă eşti sărac, dar ai un moment sau o perioadă fastă, bucuria să nu te prostească într-atât, încât să te facă să crezi că noul sac nu are fund, cu alte cuvinte, să nu te pui pe cheltuit până ajungi iar lefter. Aşa a procedat Pârâianu şi acasă la el, pentru a

se menţine pe linia de plutire, tot astfel şi la Fundaţie. Chiar şi după ce i-au venit ajutoare mai consistente, s-a comportat în continuare grijuliu cu banii, în aşa fel încât să nu mai rămână niciodată în pană.

Nu se poate spune că avusese vreo experienţă în a manevra bani, dar cu timpul a învăţat să-şi stabilească priorităţi, pe care le-a respectat, a devenit un bun negociator, şi-a înfrânat, cât a reuşit, nerăbdarea ereditară, obişnuindu-se să aştepte ocazii mai convenabile, şi a continuat să caute donaţii, aproape cu aceeaşi insistenţă ca atunci când conturile Fundaţiei sufereau de anemie galopantă.

Pârâianu n-a ştiut vreodată să câştige bani; iar dacă a vândut ceva, a făcut-o cât mai repede şi întotdeauna în uşoară pierdere, astfel încât, cel puţin pentru Silvia, era şi este tipul perdantului desăvârşit.

Odată, pe vremea când locuiau în două cămăruţe de bloc, la etajul cinci, Pârâianu le-a făcut pe plac gusturilor alese ale soţiei sale şi a dat nişte bani buni, pe un salon Biedermayer original, recondiţionat, elegant, desigur, uşor cam băbit, compus din vreo douăsprezece piese. Când l-a cumpărat, cam fără tragere de inimă, s-a gândit că e şi o investiţie, din care, la nevoie, îşi va putea recupera cheltuiala. După ce au aranjat piesele în cămăruţa lor, chiar şi lui Pârâianu, care nu era vreun expert în materie, i s-a făcut milă de ele, atât de înghesuite erau. Mobila merita un loc mai bun, însă şi-a zis: „Asta este situaţia, pentru moment, n-am ce să-ţi fac, până ne vom muta într-o locuinţă mai mare”. Ceea ce s-a şi întâmplat, după o vreme. Aveau acum patru camere, dar salonul

Biedermayer a apucat într-o odaie doar cu puțin mai mare decât cea din care tocmai evadase. Familia se mărise între timp, iar apartamentul se compunea din tot ce trebuie, numai că nu aveau o cameră de oaspeți. Trebuia făcut ceva, aşa că au început târguielile între Brad şi Silvia, pe seama lui Biedermayer, singurul care, prin dispariție, putea oferi un loc de dormit în plus. Cam cu scântei, salonul a fost scos la vânzare, dar, destul de mult timp, nici un amator n-a oferit nici măcar prețul de la cumpărare. Silvia jubila. Într-un târziu, s-a găsit, totuşi, cineva care a tot dat târcoale anticului mobilier, până ce, în final, Pârâianu a ajuns la o înțelegere cu el. Prețul? Numai cu puțin, nu, nu mai mare, ci, desigur, mai mic, decât acela cu care salonaşul fusese cumpărat. Poate că, dacă Pârâianu ar mai fi aşteptat, ar fi făcut o afacere mai bună, căci, până la urmă se găseşte cumpărător pentru orice, dar n-a aşteptat. Deşi Silvia a recunoscut că episodul nu s-a sfârşit tocmai atât de rău pe cât anticipase, n-a uitat esența, iar Brad, deşi n-a mai vândut, de atunci, nici măcar un capăt de ață, a văzut, de nenumărate ori, cartonaşul galben: „Ai grijă, să nu faci încă o afacere păguboasă, ca aceea, ştii tu care!”

Aşadar, chiar dacă Pârâianu nu are darul de a face bani, ce este al lui, e al lui, este un chibzuit mânuitor de ochi de diavol. Nici măcar nu este taxat drept zgârcit sau rău platnic, de cei cu care are de-a face; ştie când să dea drumul din mână la sume importante, dacă are şi dacă este cazul. Iar Fundația n-a rămas vreodată datoare cuiva, întrucât Pârâianu consideră că a fi bun platnic este o chestiune de

onoare... Dacă vă puteți închipui o asemenea desăvârşită tâmpenie, în lumea de azi, plină de țepe şi țepuitori.

Dar, să revenim la acoperişul Sanatoriului. Prevăzător, Brad a început demersurile încă de pe când nu se terminase nici turnarea betoanelor de fundație şi tot o întâmplare norocoasă i-a venit în ajutor.

Pe vremea când Pârâianu era asistent, în clinica condusă de Caraiman a apărut unul dintre foarte rarii medici secundari din acele vremuri, în care o savantă de renume mondial redusese până spre dispariție examenele şi concursurile de specializare în diferitele ramuri ale medicinei. Era un tânăr simpatic, civilizat şi suficient de matur şi de sărac, ca să vrea să învețe medicină. Acesta i-a fost repartizat lui Pârâianu, să-l îndrume.

După ce l-a primit cu obişnuita, dar mai necoaptă, pe atunci, rezervă față de oameni şi numai când s-a lămurit că merită să se ocupe de el, îndrumătorul şi l-a făcut prieten şi avea de gând să-i propună profesorului Caraiman să-l ia ca asistent. I-a şi vorbit lui Gelu Casian – aşa îl chema pe secundar – despre această intenție, tânărul n-a zis nu, şi apoi Pârâianu a plecat în concediu, lăsându-l pe viitorul asistent să-i țină locul la saloanele cu bolnavi, timp de mai bine de o lună de zile.

Când s-a întors şi a reluat discuția, a aflat cu surprindere, chiar de la Casian, că nu mai vrea să rămână în clinică, deşi erau destui medici ce amuşinau asemenea posturi.

- Şefu' – astfel îl alinta medicul secundar pe Pârâianu –, chestia asta cu învățământul nu este pentru

mine. Am început să mă descurc binişor prin interne, dar mă cunosc, n-am chemare să învăț o viață, să trăncănesc la studenți şi să scriu articole pentru reviste, pe care nu le citeşte nimeni.

- Îți mulțumesc pentru frumoasele aprecieri, l-a luat în zeflemea, Brad.

- Şi apoi, a continuat tânărul, mai în glumă, mai în serios, n-am crezut că prin clinica asta bântuie o sărăcie atât de lucie. Toată vara a fost o secetă, de mi-au crăpat buzele şi am ajuns să mă întreb cum de suportați situația asta şi nu încercați să vă reprofilați. În fine, la cât țin la dumneavoastră, nu vreau să ne certăm vreodată, ceea ce, în condițiile date, ar fi imposibil. Vă mulțumesc pentru gândul de apreciere şi de prietenie, vă voi rămâne îndatorat pe viață şi nu glumesc deloc promițându-vă modesta mea recunoştință.

Casian a plecat la postul de specialist de interne dintr-un orăşel din sud-vestul țării şi s-a descurcat bine, din toate punctele de vedere, ajungând, înainte de patruzeci de ani, medic primar şi înapoindu-se, după aceea, în marele oraş. Într-adevăr, au rămas apropiați, mult mai tânărul coleg fiind unul dintre puținii oameni pe care Pârâianu şi-i socoteşte prieteni cu proba timpului îndeplinită.

De fapt, Brad Pârâianu are şi despre prietenie o părere, pe cât de strictă, pe atât de simplă. Nu-i place să se joace cu vorbele şi de aceea nici nu o defineşte; prietenia este prietenie, se simte, nu are nevoie de explicații, zice el. Şi, după el, prietenia nu trebuie declarată şi nici dovedită mereu, ci numai, desigur, la nevoie. Prieten este acela cu care, deşi nu te-ai văzut

de câteva luni, să zicem, atunci când îl întâlneşti sau îi telefonezi, te vede sau te ascultă firesc, ca şi când v-aţi fi despărţit ieri sau v-aţi fi auzit în urmă cu câteva ceasuri; fără explicaţii şi fără scuze. Un om cu care te simţi minunat, chiar şi tăcând, sau poate mai ales atunci. De ce să pierzi timpul vorbind, când te poţi înţelege dintr-o privire, dintr-o strângere de mână sau dintr-o lacrimă?

Pârâianu a avut doi prieteni în copilărie, pe Gheorghe, văru-său, şi pe Gicu, şi vreo câţiva, cam câte degete ai la o mână, în toată viaţa de adult. Unii ar spune că sunt puţini, el crede însă că a fost şi este norocos cu atâţia, când există oameni care n-au avut nici unul.

Pe Gelu Casian, plecat deja din marele oraş, tragedia lui Pârâianu nu l-a lăsat indiferent nicidecum. Ca şi un alt tânăr prieten, Marinică Pastor, fost discipol şi el, şi Gelu, când s-au întâlnit prima dată după, a tăcut îndelung, a simţit că nu are ce spune, au băut, au rostit câteva vorbe gâtuite, şi au băut şi au tăcut în continuare. Doar câteva amintiri frumoase, dar dureroase acum, au spart tăcerea. Când a aflat ce vrea să facă „şefu", Gelu s-a oferit simplu:

- Încerc şi eu, poate nişte fier beton, câteva tone, sau nişte var, de pe la mină. Dar cel mai bine ar fi să mă ocup de lemn de acoperiş, că, în zonă, avem pădure berechet.

Gelu s-a pus pe căutat şi a şi găsit puţin fier, mai mult var şi tot lemnul de acoperiş. Plăcut era şi cum îl atrăgea pe Pârâianu în orăşelul de pe Dunăre:

- Şefu', am găsit ceva, dar e nevoie de dumneavoastră aici. Aveți altfel de față, mai de oraș, ar prinde bine să o vadă şi ăştia, aşa, ca un ultim impuls. Veniți vineri după-amiază, face Pia un peşte la grătar, grozav, eu păstrez un alb sec la rece, de care ne place amândurora, seara punem țara la cale, sâmbătă colindăm nişte păduri, în recunoaştere, iar cu altă ocazie, după alt peşte şi alt alb sec, mergem la şefii cei mari, să luăm aprobarea de donație. N-o să fie simplu, dar tot o rezolvăm cumva.

În fine, o dată Casian l-a sunat vesel pe Pârâianu şi l-a anunțat:

- Şefu', am prins un ditamai peşte şi, la el, un om important de la Direcția ălora cu pădurile. Drăghicescu îl cheamă, nu este cel mai mare, dar e bun şi l-am tocat la cap până i-am sucit mințile şi mi-a promis să ne ajute.

După Drăghicescu au cedat, pe rând, Cojocaru, şeful ăl mare de atunci, care a rezolvat o parte, şi apoi Gemescu, cel ce îi luase locul lui Cojocaru şi care a terminat toată treaba. Cu ei şi cu lungile camioane ale lui Băban, până în toamna lui '94, Pârâianu a adus la Apele Vii tot lemnul de acoperiş. N-are rost să mai vorbim de cantități, că s-ar putea speria cineva, dar a fost destul să mai şi rămână.

În primăvara lui '95, Sanatoriul a fost tencuit pe dinăuntru şi pe dinafară, bine şi fără greşeli, doar că cei ce o făceau îi pomeneau, şi nu de bine, pe zidarii de dinaintea lor, pentru că, ziceau ei, nici un zid nu era drept şi nici un unghi nu avea 90º, cum ar fi trebuit să aibă – aşa se spune că este şi la Parthenon, dar zidarii

nu aveau de unde să ştie acest amănunt şi nici nu-i interesa – , şi, de aceea, pierdeau timp şi consumau prea mult material. Pentru finisaje, Pârâianu a angajat altă echipă, iar aceasta, bine strunită de patron, a avut şi ea destul de mult de îndreptat.

Lucrările de finisaj s-au prelungit până în toamna anului următor, iar în paralel, au fost aranjate împrejurimile clădirii, în limbaj tehnic, s-a realizat sistematizarea pe orizontală şi pe verticală. Ceea ce n-a fost deloc simplu, având în vedere terenul în pantă şi, din acest motiv, nevoia de a construi un zid de sprijin, gros de trei metri şi înalt de cinci, dintre care jumătate sub pământ, după proiectul şi calculele celor mai buni experţi în fundaţii din marele oraş. Zidul acela de sprijin, după alţi specialişti, supradimensionat, a înghiţit o groază de beton, dar Pârâianu a acceptat, scrâşnind din dinţi, şi acest ultim sacrificiu, pentru a avea liniştea că spitalul, construit cu atâta trudă, nu riscă să fie înghiţit de vreo alunecare de teren.

Însă, Pârâianu nu se putea, încă, bucura pe deplin, urmau la rând instalaţiile de toate felurile, termice, sanitare, de apă, canalizare şi electrice.

Fără ele, orice construcţie de la oraş şi chiar de la ţară, oricât de măreaţă ar părea ea, din afară şi dinăuntru, are, în zilele noastre, aproape aceeaşi valoare ca ultima coşmelie dintr-un sat mărginaş, precum, să zicem, Pârâienii. Deosebirea dintre o casă arătoasă, o vilă sau un palat de la oraş şi o cocioabă rezistă numai până când oaspetele întreabă de toaletă; dacă aceasta se află în fundul grădinii, ca la ţară,

atunci de tot farmecul inițial se alege praful. Ca să nu mai vorbim de o baie în lighean, care are cam acelaşi efect ca al toaletei din grădină asupra valorii unei căsoaie. Pentru a distruge orice iluzie, ca şi orice urmă de neîncredere în afirmațiile acestea, ajunge o părticică din povestea Versailles-ului, celebrul palat al celor mai celebri regi şi regine, ce are legătură, indirectă, evident, cu instalațiile sanitare ale lui Pârâianu. Intrând, aproape cu evlavie, într-un asemenea loc, plin de istorie, vizitatorul află o mulțime de lucruri fascinante, unele neştiute, altele citite sau văzute prin filme: despre baluri luxoase, poveşti de amor şi intrigi de palat, despre războaie între țări puternice sau între bărbați curajoşi, despre artă şi câte şi mai câte. Până când ghidul nu are ce face şi anunță că, în palat – unde, în perioada de glorie, intrau, zilnic, chiar şi trei mii de oameni, cu treabă sau fără treabă, oameni ce mâncau şi beau între acele ziduri, ba mulți mai şi dormeau –, în acest palat, deci, băile şi closetele erau extrem de rare. Şi el, ghidul, nu se opreşte aici cu pâra, ci continuă, dezvăluind faptul, cunoscut, de altfel, că vița regească şi nobilă nu se spăla prea des şi că, de aceea, pe sub frumoasele peruci, purtate de distinse doamne, de respectabili domni şi de focoase domnişoare de rang înalt, mişunau, în voie, păduchii, ce provocau mâncărimi teribile. Iar purtătorii de peruci şi de păduchi încercau să scape de chin, scărpinându-se, cu lungi undrele, vârâte, cu fereală, până la podoaba capilară naturală.

Relația dintre păduchi şi instalații poate fi şi inversă: cine nu prea foloseşte apa şi săpunul, la ce

să-şi mai construiască băi? Cu baia mai treacă-meargă, dar cu closetul nu este de glumă, la atâta omenire şi la atâtea mese bogate, ce se dădeau la palat. Se spune că bărbaţii nu aveau prea multe probleme – parcul palatului era nesfârşit –, dar cum se descurcau frumuseţile acelea de domnişoare şi de doamne, pline de năbădăi, îmbrăcate precum cepele, în multe foiţe şi straturi? Nu vă faceţi griji, şi pentru ele parcul era la fel de mare ca şi pentru bărbaţi. Iar cele mai ruşinoase purtau asupra lor, discret acoperite, aurite sau argintate, oliţe de serviciu.

Cum să nu se dezumfle puţin şi cel mai înfocat amator de istorie, dacă nu numai palatul Versailles, ci şi alte palate şi castele erau la fel de puţin dotate?

Şi, atunci, cum să nu-l preocupe pe Brad Pârâianu drăgălaşele instalaţii ale viitorului spital?

L-au preocupat, chiar foarte mult, iar povestea lor, asemănătoare cu cele de până atunci, merită să fie spusă.

Familia Pârâianu se afla în foarte bune relaţii cu onorabila familie Gala. Doamna Teofana era profesoară de germană, iar Bogdan matematician, şi amândoi îi dăduseră ore, câţiva ani, copilului Pârâienilor. Nici când meditaţiile s-au oprit, ei nu s-au îndepărtat de Pârâieni, ci, cu grijă, au încercat să-i ajute cu o vorbă bună sau la taberele pentru copiii bolnavi, pe care aceştia începuseră să le organizeze pe timpul verii. Teofana era sufletistă, avea idei şi ştia să se poarte cu cei mici, care o îndrăgeau imediat.

Cum cu banii nu stăteau nici ei prea bine, Bogdan şi-a întemeiat o firmă, a devenit privat!

Pârâianu n-avea habar cu ce se ocupa firma lui Bogdan Gala, dar, cu siguranță, nu făcuse instalații de nici un fel, sau, în orice caz, nu prea multe.

Când Bogdan a auzit că va avea loc o selecție de oferte pentru lucrări de instalații, cu voce cam nesigură şi în surdină, l-a întrebat pe Brad ce părere are dacă ar participa şi el cu firma lui.

- Se poate, i-a răspuns Pârâianu, aproape râzând, căci ideea i s-a părut, de la început, hazlie, cum să nu se poată, dar de când te ocupi de instalații?

- N-am cine ştie ce experiență personală, a răspuns omul, cu sinceritate, dar am făcut câteva lucrări, mai mici, este drept. Şi am un inginer foarte bun şi câțiva instalatori pricepuți. Cu apa, în general, nu este problemă, iar pentru electrice iau un subantreprenor.

- Nu ştiu, să vedem, voi da proiectele tuturor doritorilor şi vom alege şi noi, cum se alege, şi în funcție de preț, dar şi de alte condiții.

Până la urmă, s-au găsit patru ofertanți. Între aceştia, se numărau şi firma de construcții care zidise clădirea, cam de nota opt, şi, bineînțeles, Bogdan.

Pârâianu a fixat data când trebuie depuse ofertele şi şi-a văzut de treburi, fiindcă avea o mulțime.

În vreme ce un inginer cu mare experiență, angajat anume, studia dosarele, pe măsură ce timpul trecea, discuțiile dintre Teofana şi Silvia erau tot mai frecvente, pe diverse teme, printre care se strecurase şi chestiunea cu instalațiile. Tot mai insistent, până când Teofana a rugat-o direct, ca între prieteni, pe Silvia să

întreprindă ce poate ca Bogdan să primească lucrarea. Dacă, în mod obişnuit, în asemenea situații, rezistența beneficiarului de la stat este învinsă prin „ungere”, acum, nu putea fi vorba de aşa ceva.

Cu cât se apropia scadența, cu atât mai mult se interesa şi Silvia de instalații, lucru ciudat pentru Brad, fiindcă, până atunci, cum mai spuneam, pe ea n-o prea interesase direct domeniul construcției de la Apele Vii.

Sigur, Silvia, pe lângă părerea ei bună despre oameni, mai are un dar: dacă se apucă să te convingă de ceva, rareori se lasă până nu reuşeşte.

Folosind o logică proprie fără cusur, mânată numai de bune intenții, elegant şi civilizat, îi aduce pe unii „pe drumul bun” şi îi face să-şi schimbe, încet, încet, opiniile privind obiectul discuției, aceştia zicându-şi în sinea lor: „Parcă nu e aşa de negru, cum l-am văzut eu, dacă mă uit mai bine, bate spre gri, sau, de ce nu, e chiar alb, cum zice ea”.

Se prea poate ca Silvia să fi transpus în logică discul – al lui Newton, parcă –, acela care, din mai multe culori, realizează, prin rotații rapide, culoarea albă perfectă.

Cu Brad, la început, când el s-a ținut tare, succesele Silviei au fost mai rare, dar şi-a modificat pe nesimțite tactica, folosind picătura chinezească, iar biruințele s-au înmulțit; uneori, Brad îşi schimbă, într-adevăr, opinia, alteori, o acceptă pe aceea a Silviei, numai ca să termine cu discuțiile inutile. Aşa s-a întâmplat şi când cu instalațiile de care vorbim.

- Uite ce mă roagă Teofana, că lui Bogdan îi e greu să vină la tine, zice să le dăm lor lucrarea.

- Eu sunt de părere să nu ne grăbim, pentru că e vorba de o paporniță bani şi de faptul că Bogdan n-are experiență la lucrări atât de mari.

- Ştii cum este şi cu experiența, dacă are muncitori buni şi cineva îi supraveghează, se descurcă.

- Da, poate, dar sunt prea mulți dacă; de ce să stau cu frica în sân, când pot să n-am nici o grijă?

- Aşa e, dar le merge prost acum, la început, să-i ajutăm, e vorba de nişte oameni atât de drăguți, de care suntem legați prin multe fire.

- Păi, noi am fost şi suntem şi mai neajutorați; apoi, e adevărat ce se spune, dacă vrei să-ți strici relațiile cu prietenii, să le împrumuți bani sau măcar să faci afaceri cu ei, mai încearcă Brad să scape cumva din ghearele logicii Silviei şi să mai amâne decizia.

- Da, dar e vorba de Teofana şi de Bogdan.

Cu o zi înainte de a se lua hotărârea, Silvia a plusat, simplificând lucrurile:

- Am auzit că Bogdan are prețul cel mai mic, aşa că n-ai nici un motiv să nu-l alegi pe el. Şi pe urmă, îl va mai ajuta şi Teofana.

- Asta chiar că e culmea, din profesoară de germană, instalator, e greu de închipuit, la fel de greu ca şi rocada inversă, i-a răspuns Pârâianu şi s-a lăsat păgubaş. Bine, le-o dăm lor şi să ne ajute Dumnezeu; să nu ajungem cumva să avem un castel medieval franțuzesc, în loc de Sanatoriu pentru copii. Apucă-te să cauți undrele de scărpinat, ligheane, sobe şi o prăvălie cu olițe de noapte de unică folosință.

În ziua cu pricina s-au strâns toți ofertanții, care şi-au susținut, ca la carte, ofertele. Bogdan a avut cel mai bun preț, într-adevăr, cu cincisprezece mii de mărci mai scăzut decât al celor mai apropiați de el. Alături de Bogdan se afla un inginer de instalații, pe care, imediat cum a deschis gura, Pârâianu l-a etichetat drept nevrotic, existând, deci, şanse puține ca acesta să rămână la Apele Vii, până la final.

La sfârşit, Brad le-a mulțumit tuturor şi le-a spus că le va face cunoscută hotărârea lui în câteva zile. Asta, doar aşa, de formă, căci decizia fusese luată.

Partea mai grea abia începea. Mai întâi, Pârâianu şi-a deşertat binişor punga în contul firmei lui Bogdan, o primă sângerare a beneficiarului, celebrul avans, momentul mult aşteptat de constructorul ce n-are cheag, sau are, dar nu vrea să-l folosească. De avans, beneficiarul trage în jos, iar constructorul în sus şi cine are nervii mai slabi, lasă de la el.

Pe urmă, Pârâianu s-a pus pe aşteptat să înceapă lucrările, iar Bogdan s-a pus pe căutat materiale şi muncitori, articole care, şi atunci, erau destul de rare, mai ales cele bune. Omul a avut probleme chiar şi cu procurarea caloriferelor, aşa că, după tergiversări de luni de zile, Bogdan a adus nişte arătări de stil vechi, butucănoase şi urâte, provenite din Ucraina, pe care Pârâianu le vede zilnic, ceea ce nu-l lasă să uite aceste întâmplări. Când el a încercat să protesteze cam cu jumătate de gură, i s-a răspuns să zică mulțumesc şi pentru acestea, că şi aşa au costat o avere, provocându-i pierderi însemnate lui Bogdan.

Lucrarea nu era una mică, însă nu cerea soluții tehnice speciale. Şi, totuşi, a fost începută la mult timp după ce s-a bătut palma, iar apoi a trenat, fiindcă, aşa cum bănuise Pârâianu, bietul Bogdan nu avea aproape nimic din ce i-ar fi trebuit, în afară de bunăvoință.

Însă doar cu ea nu rezolvi mare lucru şi s-ar putea ca zicala despre drumul spre iad, pavat cu asemenea material, să nu fie chiar o prostie.

După o lună, specialistul nevrotic al lui Bogdan a plecat, cum prevăzuse Pârâianu, şi a rămas ca lucrările să fie conduse de meşterul Costică, pe care l-am mai pomenit, cel ce avea năravul să se facă criță, din când în când, lăsând în beznă restul muncitorilor, până îşi revenea. Bogdan găsea, pentru scurte perioade, noi şi noi ingineri, dar şi aceştia, din motive care îi scăpau lui Pârâianu, stăteau doar câteva săptămâni, după care îi lăsau baltă, tot mai nervoşi şi mai încurcați.

Vremea trecea şi era din ce în ce mai clar că termenul prevăzut în contract pentru punerea în funcțiune va fi depăşit cu mult, iar Pârâianu începea să se teamă că acest eveniment nu se va produce niciodată. Presiunile sale asupra lui Bogdan erau permanente şi acesta dădea din colț în colț, ajungând să-i spună lui Brad că regretă şi el că a insistat atât de mult pentru lucrare. „Am fost curios cât timp va trece până voi auzi aceste cuvinte. Ai dreptate, eu sunt vinovat”, au fost cuvintele cele mai tari pe care i le-a spus Pârâianu, în timp ce continua reproşurile adresate soției sale. Silvia, la rândul său, a pus-o sub presiune pe Teofana, care, în disperare de cauză, după ce s-a

lămurit definitiv cum stau lucrurile, a luat frâiele lucrării, îndeplinând astfel premoniția pe care o avusese Silvia, aceea că scăparea lui Bogdan va fi chiar nevastă-sa, profesoara de germană.

Trebuia o asemenea măsură, cu totul aiurea, ca sania să fie scoasă din şanț.

Teofana a realizat ceva important, a pus capăt beţiilor lui Costică, a avut grijă să însoțească echipa la Apele Vii, în fiecare dimineață, şi să stea cu ochii pe instalatori toată ziua. Atmosfera s-a mai înviorat puțin şi lucrările au început să se mişte mai bine, speranțele Pârâienilor renăscând.

Ca să nu o mai lungim, toate instalațiile au fost terminate după aproape doi ani, în loc de şase luni, cum acea fițuică fără rost, denumită contract, prevedea.

A fost nevoie de o mare stăpânire din partea tuturor ca, şi de această dată, ce se spune despre destrămarea prieteniilor, în asemenea situații, să nu se întâmple.

Când s-a văzut scăpat, Bogdan i-a spus lui Pârâianu:

- Vezi că s-a rezolvat?

- Văd, dar parcă aşa fusese înțelegerea de la început, ori nu?!

După ce Bogdan s-a îndepărtat, Silvia l-a luat uşor la rost pe Brad:

- De ce te-ai mai apucat să i-o zici aşa, direct? Dacă tot ai făcut o faptă bună, las-o aşa. Şi apoi, a construit instalația în aşa fel, încât să funcționeze. Iar Teofana a fost grozavă, nu crezi?

- Dar nu i-am reproşat nimic.

Brad tăcu şi se îndepărtă, bombănind: „Mă ştie de atâta timp, nu are cum să creadă că sunt Maica Tereza. Mi-ar fi plăcut, dar nu sunt”.

XIV

Doda Lena, singurul suflet de treabă de la Normală, se trăgea din Mâlceşti, de lângă Pârâieni, o chema Mustoiu şi era o rudă săracă a directorului, angajată ca îngrijitoare la crescătoria de porci de la internat. Ea locuia, împreună cu alte femei şi cu băiatul ei, Pilică, în dormitorul comun, dincolo de terenul de fotbal. Iarna, doda Lena, încălțată cu cizme de cauciuc, înfofolită cu pufoaică şi broboadă trasă până peste față, semăna cu o rusoaică din filmele de război. Era văduvă, avea vreo patruzeci de ani şi o față plăcută, de te întrebai cu cine o fi semănând Pilică, posesorul unui nas lat şi turtit, care îl făcea teribil de urât şi îl obliga să respire numai pe gură, nu şi pe nări. Copilul, cu gura mereu căscată, era, însă, prietenos, blând, dar puternic, râdea des şi, coleg de clasă fiind cu Gicu şi cu Brăduț, se împrieteniseră toți trei, mai ales că, după-amiezele şi în zilele de duminică, rămâneau să petreacă timpul împreună, în curtea şcolii. Moş Gheorghe Burescu, tatăl lui Gicu, aranjase cu doda Lena să mai aibă grijă de băiatul lui, dacă se iveşte vreo nevoie – adică mai mereu –, iar când Brăduț a venit şi el, după un an, dascălul Ion a vorbit, de asemenea, cu doda Lena, şi bine a făcut.

Femeile ce îngrijeau porcii primeau mâncare de la cantină, iar rămăşiţele de la bucătărie le aduceau şi în dormitor. Sărăcăcioasa, însă prietenoasa cameră a femeilor, în care Gicu şi Brad se refugiau iarna, aproape zilnic, şi resturile aduse de doda Lena i-au ajutat pe băieţi să reziste ceva mai bine foamei şi gerului.

Acolo l-a găsit Remus, ajuns student în al doilea an, pe frate-său, când a venit să-şi ia rămas bun de la el, la sfârşitul vacanţei de iarnă. Remus era arătos, Paula îl realimentase, ca în fiecare vacanţă, şi, după spusele părinţilor, semăna leit cu junele rege Mihai. Chiar şi Brăduţ a remarcat că nu arată rău, întremat şi elegant îmbrăcat, într-un raglan nou-nouţ şi cu o frumoasă pălărie pe cap.

Sosit cu gânduri optimiste, fratele cel mare a rămas surprins de starea în care l-a găsit pe Brăduţ, nu la meditaţie, unde l-a căutat mai întâi, ci zăcând într-un pat de fier, îmbrăcat gros, cu palton cu tot, pe cap cu obişnuita căciulă de oaie şi acoperit cu două pături. Slab, febril, cu faţa lungă şi cu ochii măriţi, duşi în fundul orbitelor şi cam speriaţi, Brăduţ i se înfăţişa atât de rău, cum Remus nu-l mai văzuse niciodată pe ăl mic.

Tânărul student a aflat atunci că, de vreo zece zile, peste frăţiorul său dăduse o pântecăraie ce se prelungea, că nu putea mânca şi că, deşi nu ţinuse secretă boala, i se tot spunea să aibă răbdare, că se va vindeca.

- Nu tuşesc şi nici nu scuip sânge, i s-a spovedit, rapid, lui Remus, cu gândul la tuberculoza ce

făcea ravagii la Darea şi chiar şi prin Târg. O să mă fac bine, se încuraja singur, deşi era lat aproape de tot.

Doctor nu era, infirmerie aşijderea, trebuia să aştepți să te însănătoşeşti de la sine, iar cui nu-i trecea, acela avea mari necazuri.

Remus a plecat de la frate-său cu inima îndoită, seara avea tren, şi, într-un timp atât de scurt, nu putea să-l ajute, aşa că acesta a rămas să se vindece singur.

Şi chiar s-a vindecat, după vreo lună, timp în care drumurile din clasă spre mizera toaletă, în timpul orelor şi după ore, dese la început, s-au tot rărit. Imunitatea lui de nădejde, clădită la Pârâieni, unde prăduise atâtea cârduri de rațe, îl ajutase, şi îl va mai fi ajutat şi altă dată, însă când, după ani de zile, la o radiografie pulmonară, i s-a spus, spre surprinderea lui şi nu prea: „Ai pleura lipită de coaste; ai avut, cumva, tuberculoză sau pleurezie?" s-a gândit să răspundă: „Nu", dar şi-a adus aminte de episoade precum acela de la Şcoala Normală şi a fost sigur că, atunci, îl încercase şi tuberculoza, de care scăpase ca prin urechile acului.

Boala abia trecută, a venit primăvara, prilej pentru toți să lepede, cu bucurie, bocancii şi să treacă la sandale. El primise o pereche de sandale noi, tot din piele de porc, cam tari, de care nu se mai despărțea.

Îi plăceau, erau şi uşoare, dar nici nu avea altele de schimb. Şi sandala piciorului drept a început să-l roadă, uşor, apoi i-a rupt ciorapul, pe urmă a ajuns la tendonul lui Achile şi, în două-trei luni, i-a făcut o gaură prin acesta, adâncă de o jumătate de centimetru. A răbdat, şi iar n-a mâncat şi ar mai fi şchiopătat cine

ştie cât, dacă, într-un târziu, n-ar fi venit, în vizită, dascălul Ion.

- Ce-i cu tine, măi băiete, aşa slab?

Când a văzut ce era de văzut, l-a luat, blând, la rost:

- Dar, bine, cum de nu ne-ai scris, sau nu ne-ai trimis vorbă, că nu trăieşti în pădure?

Brăduț a tăcut, şi fiindcă taică-său avea dreptate şi de bucurie că l-a văzut şi că, de bună seamă, dacă el e aici, totul se va rezolva. Deşi ar fi putut şi copilul să i-o întoarcă: „Dar voi cum de n-ați venit pe la mine de la vacanță? Nici voi nu trăiți chiar în pădure”. Dar n-a făcut-o, pentru că un asemenea răspuns n-ar mai fi avut vreun rost.

Dascălul Ion l-a luat de mână şi l-a dus peste pod, la cizmăria unuia Fometescu – sugestiv nume în zonă şi în Pârâieni –, meşter bun, care i-a reparat încălțămintea şi rana s-a închis, fără nici un tratament.

Ce nu te omoară, te întăreşte, se poate parafraza celebra zicală despre adevăr, doar că unele adevăruri, precum bolile, omoară prozaic, fără glorie, nelăsând timp de întărire.

La întoarcerea de la cizmar, au intrat la Mitică, tot peste pod, ce ținea un han, unde trăgeau țăranii care veneau la oraş, la târg. Acolo, hangiul i-a pus lui Brăduț dinainte, pe masă, o farfurioară plină cu tocană de cartofi, fără carne, însă mirosind încântător. La foamea aceea, mirosul tocanei îl depăşea pe cel al florii de bujor, care-i place cel mai mult lui Brad, iar gustul, de nedescris, poate chiar mai bun decât al

tocanei făcute de Paula, cu toate că ea punea şi costiță afumată din belşug.

Tocana a mâncat-o cu multă pâine, dar lui Brăduț i s-a părut puțină, se simțea încă flămând. N-a fost întrebat de dascălul Ion dacă ar mai mânca, iar acesta a băut numai apă, semn că jena financiară cronică prin care trecea, ca toți învățătorii, continua. Şi continuă şi astăzi, de parcă ei ar avea un magnet ce atrage sărăcia.

Plecat din internat, ca din puşcă, după ce supliciul s-a încheiat, probabil că Brad nu i-a mulțumit, măcar cu două vorbe, dodei Lena, iar ea – asta e sigur – nici nu se aştepta la un asemenea gest. După ce a părăsit Normala, Brad a mai stat în Târg încă patru ani, la liceul din centru, dar nu s-a gândit, nici măcar o dată, la doda Lena, iar dacă o fi făcut-o, nu i-a trecut prin cap să meargă s-o vadă. Locul acela îi provocase o repulsie ce avea să fie definitivă.

Abia la mulți ani după aceea, când a început să distingă răul de bine, atât cât a fost binele, s-a mustrat pe sine, cum de a putut, dacă nu să o uite, căci n-a uitat-o, atunci să o părăsească în trecut, pe femeia aceea, un adevărat înger păzitor.

„Dacă mă gândesc puțin, mă întreb cu ce sunt eu mai bun decât alți ingrați, şi câte asemenea greşeli de suflet voi mai fi făcut?”

Clasa în care învăța Brăduț n-avea nimic special, afară poate de uşa de intrare, care nu era mai aproape de vreun capăt, ci chiar la mijlocul peretelui. Dintre colegi îşi mai aminteşte de câțiva, în afară de

Gicu, de Pilică şi de Irod cel mic, dar, de legat, s-a legat de copiii de la Orfelinat sau Casa Copilului – cum i s-o fi zis atunci –, instituție aflată la vreo câteva sute de metri de şcoală.

Orfanii din clasa lui Brăduț se născuseră, ca şi el, în timpul războiului. Primul, Murafa, refugiat din Basarabia, avea o față lombrosiană, cu arcadele sprâncenelor proeminente, era cel mai slab la carte, cel mai talentat la fotbal şi cel mai puternic şi mai bătăuş dintre toți.

Cel de-al doilea, Tuță, părea cel mai matur dintre ei, dar se dovedea mediocru la învățat, la fotbal şi la bătaie, iar Dragomir, cel de-al treilea, era şi cel mai scund, semăna, oarecum, cu Tuță la defecte şi calități, însă era şi mai slab, la cele din urmă; nu era, totuşi, prost.

Apoi, toți se remarcau prin agresivitate, mai ales verbală, printr-un arsenal neasemuit de bogat de înjurături, armă de supraviețuire exacerbată de traiul în haită, şi prin neostoitul chef de fotbal. De bătut, se băteau rar, atât între ei, cât şi cu alții, şi, fiindcă nu-şi alegeau întotdeauna bine adversarii, ieşeau şi ei tăvăliți. Brăduț a avut probleme la început şi s-a bătut o dată cu Dragomir, cel mai spurcat la gură, din cauză că acesta l-a înjurat de mamă; a ieşit învins şi cu nasul însângerat, dar, în mod surprinzător, înjurăturile nu s-au mai repetat.

Brad îi ține minte pe Tuță şi pe Dragomir, pentru că l-au impresionat în câteva rânduri.

Acestor copii ai nimănui le era adusă o gustare, zi de zi, în pauza mare, puțin după ora zece; erau, de

obicei, felii de pâine unse cu marmeladă, atât îşi aminteşte Brad. La ora aceea, mațele tuturor celor din internat ghiorăiau, căci colegii ce locuiau în oraş, cu familiile lor sau în gazdă, îşi aduceau câte ceva de mâncare, ce aveau şi ei. După pauza mare, singurii lihniți de foame rămâneau cei din internat, ca Brăduț şi ca Gicu.

Femeile de la orfelinat, ce aduceau mâncarea, într-un coş mare de nuiele, acoperit cu un cearşaf, îl puneau jos şi, ca la comandă, copiii orfani din toate clasele se adunau, aşteptându-şi, fiecare, bucata lui. La o oarecare distanță, şedeau ceilalți, făcându-se că au altă treabă, dar salivând din belşug.

Azi aşa, mâine la fel, şi tot aşa. Într-o zi, Brăduț i-a văzut pe Tuță şi pe Dragomir, care îşi primiseră rația, cu ochii ațintiți pe coş, până când toți ai lor şi-au primit porția şi atunci l-a auzit pe Tuță:

- Tanti, nu le puteți da ăstora ce a mai rămas? Că se tot uită la noi, de nu ne mai vine nici nouă să mâncăm.

Tanti a fost de acord şi Dragomir le-a făcut semn, lui Brăduț şi la încă trei-patru, să vină să ia şi ei. Brăduț, mai întâi, a refuzat, de ruşine, şi, după el, şi ceilalți, pentru că, deşi era obişnuit cu pomenile de la Pârâieni – pomeni ca pârâienii nu făceau mulți, rămâneau ei flămânzi, numai să aibă morții –, i se părea că ce se întâmpla acum cu ei, era imposibil de acceptat.

Văzând scena, după efortul lor de a-i omeni, Tuță şi Dragomir i-au mai rugat să nu fie proşti şi, după aceea, au aplicat metodele lor verificate:

- Vă dăm dracului, vă zicem ceva de mamă şi vă luăm şi la bătaie, dacă mai faceţi mofturi. Unde e Murafa, mă, să vină aici, că ăla îi bate pe toţi deodată, a început apoi să urle Tuţă.

După atâtea discuţii, au luat, şi atunci şi altă dată.

Brad a avut acasă, mult timp, diplome de premiant de pe vremea aceea, păstrate cu grijă de mama lui, însă cea mai de preţ dovadă că era bun la carte i-a venit din partea legiunii de la orfelinat:

- Bă, cine se mai leagă de Pârâianu, are de-a face cu noi, a decretat Tuţă, ţipând, într-o recreaţie. Asta, una la mână. Pe urmă, săptămâna viitoare avem un meci cu cei de la Elementară 7, aici, în curte. Profesorul de sport ne lasă pe noi să facem echipa, căpitanul o să fie Murafa, portar cutare, fundaş dreapta, Pârâianu.

S-a aşternut liniştea şi chiar şi Murafa, cu arcadele sprâncenoase ca două balcoane, a dat să protesteze, în calitatea lui de căpitan. Brăduţ s-a simţit dator şi el:

- Mă, Tuţă, ştii că-mi place să joc, sâmbăta, duminica, ori în pauze sau la orele de sport, dar asta e una, iar un meci e altceva, cu mine mâncaţi bătaie la sigur.

- Murafa, uitaşi ce vorbirăm? Tu, Pârâiene, taci şi lasă-mă. Cu fotbalul nu ai treabă, bine zici, s-a uitat băiatul spre Brăduţ, dar – şi aici a privit către Murafa – strânge din dinţi, are oase tari şi intră orbeşte, doar am simţit-o pe pielea noastră. Şi iar se uită la Pârâianu, zicând: Trebuie numai să ai grijă să nu

treacă prea des omul, că de minge ne ocupăm noi, ceilalți.

Iar finalul a fost apoteotic, mai ales pentru generosul Tuță:

- Nu se poate să-l lăsăm pe dinafară, bă, analfabeților, tocmai la un meci între şcoli. De la cine copiați? Cine vă dă fițuici? Că tu, Murafa nici de copiat nu eşti în stare, a mai zis Tuță şi a luat-o la fugă, să nu-l ajungă micul gibon.

Pe când se apropia despărțirea de şcoală şi trebuiau s-o apuce fiecare pe drumul lui, Tuță, care era şi cel mai sentimental, nu se mai putea despărți de Brăduț:

- Mă, Brade, eu plec la o şcoală de ucenici, pe la Piteşti, şi pe urmă oi mai vedea. Tare mult aş vrea să ne mai întâlnim, dar nu cred că s-o putea, că e departe. Îmi pare rău, pentru că puteam rămâne prieteni.

Nu s-au mai întâlnit, intuise bine Tuță.

Acomodarea lui Brăduț Pârâianu cu Şcoala Normală şi cu internatul ei nu a avut loc niciodată, dar primul an a fost, cu adevărat, chinuitor. El şi Gicu erau cei mai mici elevi interni, admişi cu greu; restul erau de la clasa a opta în sus. Un an, Gicu se ținuse mereu de coada lui Ilie al lui Fieraru, un băiat din Pârâieni, blând, înalt, cu gâtul lung, care absolvise chiar în anul de dinaintea sosirii lui Brăduț. Din cauza gâtului său, Ilie s-a ales cu porecla de Gânsacul, iar Gicu, aghiotantul lui, cu cea de Bobocul, ceea ce nu-i plăcea prea mult. Sfătuit şi protejat, el se adaptase mai uşor,

pe când vărul George de la Darea, trecut şi el în ultimul an de Normală, n-a putut juca acelaşi rol pentru Brăduț, probabil şi din cauza firii mai independente a acestuia. De aceea, a trebuit să-şi acumuleze propria experiență, ceea ce l-a costat şi putea să-l coste cu mult mai mult, dacă n-ar fi învățat să se descurce singur sau să ceară ajutor, atunci când toate mijloacele de apărare se epuizau.

Internatul lor nu era foarte mare, dar nici mic. Doar o parte dintre elevi locuiau şi mâncau acolo. Restul, fie erau orăşeni, fie erau de prin sate, dar îşi găsiseră gazdă. Stabilimentul avea trei dormitoare. Unul era cât o hală, cu peste cincizeci de paturi. În el dormeau Brăduț, Gicu şi elevii din primii ani de liceu. Celelalte două erau mai mici şi de ele aveau parte băieții din clasele superioare.

Pe coridor, un spălător de tablă, numai cu apă rece; apă caldă şi baie internatul nu avea. Chiar dacă în dormitor n-o fi fost prea cald, nici frig n-au îndurat, de vreme ce se putea dormi în cămaşă de noapte sau în pijama, dacă o fi avut vreunul aşa ceva. Degerăturile şi zemuirea mâinilor, de care Brăduț n-a scăpat în ambele ierni, erau rodul gerului din timpul zilei, din curte şi din clase, unde era doar cu puțin mai cald decât afară.

După cină, în dormitor, de bucurie că mai trecuse o zi de puşcărie sau, mai degrabă, din cauza crizelor de tot felul, legate de vârsta adolescenței, în care se aflau majoritatea elevilor – în afară de Brăduț şi de Gicu, care, deocamdată, erau doar copii –, se isca o larmă ca la meci, bătăi cu perne sau cu orice altceva,

busculade interminabile şi înjurături, ce şfichiuiau, din când în când, peisajul sonor.

Atmosfera, pe care locatarii nu o mai luau în seamă, dar care, pentru cineva dinafară, ar fi fost insuportabilă, era dominată de transpiraţie, bărbătească, deja, de mirosul de ciorapi împuţiţi şi de alte miasme uşor de bănuit.

Băieţii mai liniştiţi, căci se găseau şi din aceştia, încercau să se culce şi chiar să adoarmă, dacă puteau şi dacă erau lăsaţi de zurbagii. La ora aceea, Mustoiu – un Mr. Creakle autohton – şi pedagogii săi erau plecaţi la casele lor, aşa că ordinea ar fi trebuit asigurată, ca la armată, de plantoane şi de elevii din anii mari, dar aceştia nu prea reuşeau.

Printre multe alte năzdrăvănii, îşi făcuse loc şi un joc periculos, pus la cale, seară de seară, de câţiva, mai necopţi la minte. Aceştia aşteptau să fie stinsă lumina şi, apoi, se furişau către un pat, al cărui ocupant dormea, şi pe care îl ochiseră mai înainte. Ridicau pătura de pe picioare, cu grijă, să nu fie simţiţi, îi vârau între două degete o bucată de hârtie, pe care o aprindeau cu chibritul, apoi se pitulau sub păturile lor şi aşteptau să vadă ce se întâmplă, ca să se distreze. Când focul ardea hârtia până la capăt, ardea şi pielea somnorosului, care sărea buimac, privind în toate părţile. Râsete, ţipete, asta era toată distracţia, nu cine ştie ce.

Desigur, erau evitaţi băieţii puternici; o dată a încurcat unul patul, când a pus feştila, şi a încasat o bătaie pe cinste. Preferaţii torţelor erau cei mici şi slabi, iar cum Brăduţ se număra printre aceştia, se

căznea să nu adoarmă până târziu, şi asta seară de seară.

Când, după vreo lună, dascălul Ion a trecut pe la el, băiatul arăta somnoros şi încercănat, iar tatăl a întrebat de ce:

- Cum de arăți de parcă ai dormit două nopți în gară?

Brăduț i-a povestit.

- Mustoiu n-o să creadă, dacă nu-i spun că am văzut totul cu ochii mei, aşa că vin deseară în dormitor şi o să se termine cu nebunia.

Seara, când băieții erau încă la masă, dascălul Pârâianu s-a strecurat în dormitor, s-a dezbrăcat şi s-a culcat, trăgându-şi pătura peste cap şi aşteptând spectacolul. Care n-a întârziat, şi mare le-a fost mirarea piromanilor când glasul străinului a tunat, în vreme ce îşi azvârlea pătura de pe el.

Surpriză totală, linişte de mormânt şi apoi morală.

A doua zi dimineața, dascălul s-a înfățişat la Mustoiu, care, ca de obicei, era deja iritat.

- Ce-i cu dumneata, domnule învățător, atât de devreme, nu ştii că am treabă?

- Ba da, dar dumneavoastră nu ştiți ce se petrece în şcoala pe care o conduceți, trebuie să vin eu să vă spun, de aceea vă deranjez.

Ferească Dumnezeu să-l fi întărâtat cineva pe dascălul Ion.

Şi i-a povestit ce văzuse.

- Bine, bine. Da' aprig mai eşti, dascăle, las-o mai moale, o să am grijă să nu se mai întâmple.

Şi nu s-a mai întâmplat.

Hormonii în fierbere ai băieţilor fragezi, ce trăiau ca într-o herghelie de căluţi, ar fi fost ca o mană cerească pentru un detaşament de vivandiere, dacă ele ar fi picat acolo, în calitate de educatoare.

Dar nu erau şi pe placul lui Brăduţ. Uneori, seara, după ce se stingea lumina şi respiraţia celor mai mulţi devenea calmă şi uniformă, printre vorbe în somn, se mai auzea câte un geamăt înfrânat, ici-colo; alteori, când el îşi târşâia papucii, venind de la toaletă, în bătaia razelor de lună vedea câte o pătură săltând ritmic şi se întreba ce s-o întâmpla acolo. Adormea la loc, fără răspuns, însă, nu peste mult timp, avea să se lămurească.

Până una, alta, într-o noapte, a simţit că cineva i se strecoară sub pătură. N-a zis nimic, căci s-a gândit: „Ăstuia i-o fi frig". Încet, cu grijă, a simţit o mână pe burtă şi ceva tare, cald şi nervos, încercând să-şi facă loc spre coapsele lui. Când s-a dumerit ce este cu făcăleţul, că mai văzuse aşa ceva la băieţi, la Pârâieni, pe luncă sau pe deal, şi-a furişat mâinile amândouă spre el, l-a apucat cu nădejde şi a tras cât a putut de tare.

Un strigăt a sfâşiat liniştea.

Pe majoritatea, puteai să tai lemne, atât de adânc le era primul somn. Totuşi, vreo doi s-au trezit, întrebând: „Ce-i, ce-i?"

- Ssst, le-a şoptit Brăduţ, unul a visat urât şi s-a speriat.

Păţania aceasta n-a mai povestit-o nimănui, de ruşine, iar mult mai târziu a aflat că, în adolescenţă,

omul bâjbâie după propriile lui porniri, ceea ce este normal, şi că doar puțini greşesc calea. Şi asta nu pentru că aşa aleg ei, ci aşa le este predestinat.

În afară de moarte, singurătatea este, poate, cel mai rău lucru din lume. Nu singurătatea matematică este gravă, de ea poți scăpa uşor, plecând în vizită la vecin, la discotecă sau la cârciumă. Înfricoşătoare, uneori iremediabilă, rămâne singurătatea imanentă, cea pe care o resimți nu numai când eşti doar cu tine însuți, ci şi în doi sau în mulțime, şi de a cărei cauză îți dai ori nu-ți dai seama. Aceasta este în stare să târască după ea tristețea, depresia şi sinuciderea, sau, din contră, poate face dintr-un ins banal, fricos, plecat de acasă de lehamite de propria viață şi de a altora, un erou.

Singurătatea îi omora şi pe Gicu şi pe Brăduț.

În anul acela, 1 Mai căzuse într-o zi de sâmbătă şi nu era programată nici o defilare.

Brad şi Gicu stăteau aşezați direct pe treptele de beton ale scării ce ducea la sala de mese şi tăceau, rumegându-şi necazul, mai trişti decât de obicei, din cauză că erau aproape singuri. Cei mai mulți elevi din internat plecaseră acasă, în sate mai apropiate de oraş decât Pârâienii; o luaseră din loc atât de repede, de parcă i-ar fi alergat cineva de la spate.

Iarna fusese lungă şi era, încă, neobişnuit de frig. Deşi ziua nu le era permis accesul în dormitor, astăzi ar fi putut intra, dar şi înăuntru era aproape la fel de rece, numai seara lignitul din sobe încălzea uşor aerul, pentru vreo două ceasuri.

Internatul şi şcoala păreau pustii, doar vreo douăzeci de nepricopsiți, ca şi ei, să mai fi rămas, şi aceia din cei mai mici. Le-ar fi venit să plângă, dar nici asta nu i-ar fi ajutat la ceva, nu mai fuseseră acasă de mai bine de două luni, de la vacanță; îi durea singurătatea şi le era un dor cumplit. De foame, ce să mai spunem, se obişnuiseră cu ea, însă chiar şi aşa, tot ar fi mâncat ceva bun.

Era, deci, 1 Mai, sâmbătă, zi liberă, urmată de duminică, două zile fără şcoală. Ce să facă ei acolo până luni? Vremea era rece şi ploua mărunt, de câteva zile. Prin buzunare mai aveau doar câțiva bănuți, dar, şi dacă ar fi avut mai mulți, tot n-ar fi avut curajul să meargă în oraş, nici măcar până la gară, fiindcă le era frică de golanii bătăuşi şi de țiganii din zonă. De ani de zile, între elevii de la Școala Normală şi găştile din cartier dăinuia o duşmănie fățişă şi, din când în când, între viitorii învățători din anii mari şi derbedei se iscau nişte bătăi cum nu s-ar fi putut vedea nici în filme, dacă asemenea filme ar fi ajuns la Târg. Desigur, atunci când erau prinşi fără protecția celor mari, pătimeau şi cei mai mici.

Rude în oraş nu aveau, nici Brad, nici Gicu, să zici că ar fi putut să se ducă, să se încălzească şi să mănânce o ciorbă mai bună. Stăteau ca două mici momâi, cu gândul la necazurile lor, la care, de obicei, nu găseau soluții.

După o vreme, înțepeniseră de şedere şi li se făcuse şi mai frig.

– Gicule, auzi, acum ce mai facem? De parcă până atunci ar fi făcut cine ştie ce. Fiindcă Gicu nu

răspundea, Brăduț mai încercă şi altfel: Auzişi ce te întrebai sau surzişi? Şi altă dată, nu numai acum, Gicu nu răspundea repede, parcă s-ar fi gândit mai întâi, dar prietenul lui ştia că, de cele mai multe ori, nu era cazul. Aşa era el. Pe urmă, Gicu mai avea o meteahnă: la propunerile lui Brăduț, bune sau rele, cum ar fi fost, mai întâi spunea un „nu" nehotărât, şi apoi mai vedea; era cam negativist sau poate mai prudent decât prietenul lui.

Aceasta era situația şi acum.

- Aud, că nu-s surd, dar nu ştiu ce să spun. Habar n-am. Mâncăm ce o fi şi apoi alergăm o țâră să ne mai încălzim. La doda Lena în cămăruță nu putem să mergem, că plecă şi ea cu Pilică, la țară.

Gicu făcuse un efort şi spusese ceva.

- Bă, ce-ar fi să plecăm şi noi?

- Unde mă, unde, ştii tu unde să ne ducem? În oraş n-avem ce face, nu este nimeni pe stradă, nici meci nu e, că de 1 Mai meciuri nu se joacă.

- Nu în oraş, Gicule, să mergem şi noi acasă.

Ori că se gândea şi el la acelaşi lucru, ori numai el ştia de ce, dar Gicu avea să-i dea un răspuns care l-a făcut pe Brăduț să se mire atât de tare, încât a crezut că nu aude bine; prietenul lui părea înclinat să fie de acord cu propunerea:

- Cu ce?

- Gicule, ți-e bine sau aiurezi, de ziseşi ca mine? încercă Brăduț o glumă, făcându-se că îşi duce mâna la fruntea acestuia.

- N-am nimic, dar, aşa cum faci mereu, n-o să mă laşi în pace până nu răspund, aşa că, poftim,

mergem, dar cu ce? Căruță precis nu găsim, că astăzi toate au plecat devreme, să nu li se înnopteze pe drum.

- Asta e sigur, dar ce-ar fi să dăm o fugă până la bariera Târgului, să aşteptăm, poate avem noroc şi o mai fi întârziat vreo basculantă, care să meargă spre Pârâieni.

Starea lor de spirit se încălzise, deşi continua să le fie frig şi să plouă cu răutate. Nu şi-au luat nimic cu ei, decât nişte pâine, altceva n-aveau. N-au anunțat pe nimeni, nu era nevoie, plecase oricine avusese chef de plecat.

De la şcoală până la încrucişarea de drumuri de la barieră, de dincolo de podul râului, erau de mers doi kilometri bătuți pe muchie, aşa că băieții o porniră degrabă pe jos, la început în pas grăbit, apoi pe fugă. Pe la unsprezece au fost la bariera Târgului.

S-au pus pe aşteptat, cu urechile la pândă şi cu ochii ca pe bile, privind în trei direcții, astfel încât, ori de unde ar fi venit ceva, nu putea să le scape. Toate maşinile pe acolo ieşeau din oraş.

Prea optimişti nu fuseseră ei nici când părăsiseră internatul, însă se scursese mai mult de o jumătate de ceas şi nu trecuse nici măcar un camion; mai apoi oprise o basculantă, dar nu le-a fost de folos, fiindcă mergea doar până la a doua comună. Dacă ar fi fost mai isteți s-ar fi dus cu ea şi până acolo.

Nădejdile lor se prăbuşeau văzând cu ochii. Gicu încercă şi el o glumă: „Ia uită-te, Brade, la ceas, să ştim şi noi cât timp a trecut”, deşi bineînțeles că nici unul nu avea ceas.

Pe la douăsprezece şi ceva, s-au oprit din patrulat şi s-au sfătuit ce să facă. N-aveau prea multe de ales: ori să mai aştepte şi, dacă n-aveau noroc – cum era aproape sigur –, să se întoarcă la internat, ori să plece imediat pe jos – douăzeci şi cinci de kilometri, pe scurtătură – spre casă, cu riscul să-i prindă noaptea în vreun sat din apropierea Pârâienilor, ceea ce n-ar fi fost cine ştie ce, căci cunoşteau drumul şi ar fi ajuns şi pe întuneric.

S-au hotărât repede: oriunde şi oricum, numai înapoi la internat, nu! Bagaje nu aveau şi ghetele erau bune, erau uşurei, şi de slabi şi pentru că lăsaseră paltoanele, dar partea proastă era că drumul ce ducea spre casă era neasfaltat şi plin de gropi acoperite de apă. Au pornit-o de îndată, la început în marş forţat, apoi, pentru că li s-a părut că înaintează încet, şi-au schimbat tactica: un stâlp de telegraf la pas, doi stâlpi în fugă. Ploaia se mai domolise, chiar se oprea din când în când, dar nu mai avea importanţă, erau apăraţi de pieptarele de miel de sub haină, de care nu se despărţeau, de toamna până primăvara; călduroase, ele nu lăsau apa să pătrundă până la piele.

Un timp au făcut treabă bună, casa îi atrăgea ca un magnet; două ceasuri nu s-au oprit deloc să se odihnească, mai la început din elan şi apoi de teamă să nu-i apuce bezna. Pâinea au mâncat-o din mers, iar apă au găsit din belşug, în fântânile de prin satele pe unde treceau.

Până pe la Jaleş, adică vreo doisprezece kilometri, au mers fără prea mare greutate, apoi, însă, viteza le-a scăzut, până ce s-au blocat. Brăduţ a

exclamat: „Mă lăsară picioarele”. „Şi pe mine”, a răspuns Gicu. Disperați, s-au hotărât să se descalțe – o greşeală copilărească – şi şi-au pus ghetele pe umăr, ca să se mişte mai cu spor. O bucată de drum, mersul li s-a uşurat, însă cum puteau să lupte cu pietrişul de pe drum? Picioarele au început să-i usture, iar după aceea n-au mai simțit nimic, parcă ar fi fost anesteziați. Atunci s-au încălțat la loc.

Din ce în ce mai greu, au ajuns la Titileşti, la trei kilometri de Pârâieni. Acolo aveau de ales: ori o luau pe o scurtătură, tăind un cot al Manei, ce le ținea calea, ori ocoleau vreo doi kilometri, pe la pod. Când au ajuns la râu, se întunecase şi îndrăznețiі călători n-aveau nici măcar un chibrit. Trebuiau s-o ia chiar pe buza malului, pământul era alunecos, ei nu ştiau să înoate ca lumea şi erau obosiți peste măsură. Şi-au luat inima, cât un purice, în dinți, şi ținându-se de crengile de salcie şi de anin, alunecând la tot pasul către Mana, au depăşit, cu chiu, cu vai, zona periculoasă şi au recunoscut satul în care intrau şi prin care trecuseră de multe ori până atunci.

De aici până la Pârâieni mai erau doi paşi, dar pe aceştia i-au făcut încet, în mers de melc. La capul satului, câinii i-au simțit şi au început să-i latre. Lămpile erau aprinse, dar nici țipenie de om, deşi nu mai ploua.

Brăduț a bătut la poartă şi dascălul Ion a ieşit să vadă cine n-avea altă treabă. Când i-a zărit, a încremenit o clipă. Plini de apă şi de noroi, pleoştiți, fără grai, cu privirea nesigură, gata să adoarmă din picioare, băieții păreau că vin de pe front.

Brad se sprijinise de poartă, apoi, după ce Gicu a plecat mai departe – mai avea de mers vreo trei sute de metri –, a intrat în casă, urmat de tatăl său.

Paula, când l-a văzut la uşă, a făcut ochii mari, a sărit la el, să-l sufoce cu îmbrăţişările, şi apoi, lăcrimând, l-a întrebat:

- Hai, până pun masa, povesteşte!

- Ce să mai povestesc, venirăm pe jos, asta-i tot.

- De unde, de la Hoapă? întreabă mama.

Hoapa era o altă cruce de drumuri, la vreo cinci kilometri de Pârâieni.

- Ar fi fost bine, nu de la Hoapă, de la Târg, a continuat Brad, în vreme ce se dezbrăca.

Părinţii s-au uitat ceva mai lung la băiat, însă nu s-au mirat, ştiau de ce este în stare când doreşte ceva.

Braduţ a mâncat cu poftă, dar scurt, şi aproape instantaneu a adormit.

A doua zi, când s-a trezit şi a dat să coboare din pat, n-a fost chip să-şi lase picioarele pe duşumea; pe tălpi crescuseră băşici, cât gogoşile de mari, pline cu apă. Pietrişul drumului îşi făcuse datoria, însă Brăduţ nu s-a prea sinchisit de ele, în odaie era cald şi el se simţea ocrotit şi lăudat ca un erou. Era acasă şi era fericit.

Mai neplăcut a fost, că, după prânz, a trebuit să plece înapoi la şcoală, dar se învăţase cu bucurii de scurtă durată şi nu regreta nimic. Cu ce s-ar fi ales dacă rămânea la internat ? Mai veseli decât în alte dăţi, pe la amiază, cu băşicile din tălpi sparte, Brăduţ şi Gicu, tolăniţi pe fânul din căruţă, cu satisfacţia că

fuseseră în stare de ceva atât de greu, au luat-o din loc, înapoi, spre Târg.

Drumurile lui Brad şi Gicu s-au separat după un an, dar, când se revedeau, redeveneau, pentru un ceas, copiii nedespărțiți de altădată, se bucurau şi uneori îşi mai aminteau cu nostalgie de marşul lor de la Târg la Pârâieni.

Gicu a murit în plină putere, ca şi văru Gheorghe, de inimă.

XV

Căruța izbăvirii de Normală a venit într-o sâmbătă de dimineață. Nea Niță Ciureş, stăpânul unei perechi de cai mai buni decât ai lui nea Stălică, a coborât din ea la poarta şcolii, a căscat, fără grabă, un căscat sănătos, urmat de un ăăhhăă prelung, a tropăit de câteva ori şi s-a întins, ca să se dezmorțească. Apoi a luat un braț de fân, pe care l-a pus sub botul animalelor şi a intrat să-l caute pe Brăduț, căci venise anume pentru el, să-l ia acasă.

Nea Niță şi nevastă-sa Filofteia, deseori iubitoare de rachiu, care nu era în duşmănie nici cu vinul, aveau doi băieți, dintre care Lenin – poreclit aşa, cine ştie de ce, tot de Niță Burescu, frate cu dascălul Gheorghe, tatăl lui Gicu şi primul învățător al lui Brad – era cel mai mic.

Toamna trecută, într-o zi de duminică cu soare blând, pe la prânz, pe când Brăduț se întorcea din oraş spre internat, indispus că mai avea încă multe ceasuri

plictisitoare de petrecut, Lenin şi mama lui i-au ieşit în drum. Cei doi erau cocoțați în căruța trasă în spatele gării, benchetuind cu nuci şi cu vin nou, şi, de cum l-au zărit pe Brăduț, aşa cum făcea orice pârâian, l-au şi îmbiat să urce alături de ei: „Hai sus, să iei şi tu, că avem destul, trăistuța are nuci şi damigeana are vin". Şi Brăduț, hopa, şi el, în căruță, dar nu cu cine ştie ce chef; era flămând şi ar fi vrut să mănânce altceva. Însă, dacă numai asta aveau, ce putea face? A început cu nucile şi, după ce a mâncat cinci, şase, Brăduț, elevul dintr-a şaptea, a supt pentru prima dată din damigeană, strâmbându-se puțin. I-au dat înainte cu zaiafetul şi, la a doua încercare, vinul nu i s-a mai părut chiar aşa de acru, la a treia i s-a părut dulce şi pe urmă n-a mai ținut cont de gust. După două ceasuri, băiatul s-a dat jos din căruță, vesel, şi a ajuns, nu mai ştie cum, pe pământul din parcul şcolii, de unde Irod, administratorul, l-a cules şi l-a băgat la el în căsuță.

Acum, nea Niță n-a trebuit să caute mult, Brăduț îl aştepta nerăbdător, în părculețul unde căzuse la datorie, când cu vinul şi nucile.

Revăzând, deci, după o toamnă, o iarnă şi o primăvară, căruța, petrecărețul şi-a adus aminte, fugitiv, de partea de la început, mai plăcută, a întâmplării, că de restul nu avea cum să-şi amintească, şi l-a luat repede pe mustăcios:

- Bine că apăruşi. Hai să plecăm o dată, îmi vine să nici nu mă mai uit înapoi, să zbor înaintea cailor.

- Aşteaptă, băiete, că nu te aleargă turcii, iar caii nu pot merge întruna, nu-s maşini; ai răbdare să se

hodinească o țâră şi să se hrănească. Până atunci, ia-ți bagajele, să le aranjăm ca lumea în căruță, dacă zici că te grăbeşti.

La plecare n-a asistat nimeni şi a fost mai bine aşa, fiindcă Brad nu s-ar fi putut preface câtuşi de puțin că regretă despărțirea. A părăsit Şcoala Normală, fără părere de rău, dar şi fără resentimente adânci – rareori copiii au aşa ceva –, lăsând, în grija timpului ce va trece, tot ce i se întâmplase. Pe drum, începuse deja să uite, singurul lui simțământ era cel de uşurare, de eliberare. Libertatea recăpătată îi umplea din nou sufletul de fericire şi, deşi încă fraged la minte, Brăduț şi-o trăia pe îndelete, fără grabă, savurând-o, conştient de ea. Cine i-ar fi privit atent fața, ar fi putut descoperi pe ea lumina dată de liniştea ce îl cuprindea, lumină ce venea din interior şi pe care o simțea şi el, relaxându-i fruntea încruntată şi redându-i pofta de viață. O asemenea trăire, însă de mai mică intensitate şi de mai scurtă durată, a mai avut o singură dată, mai târziu, când a isprăvit cele patru luni de armată, după ce lăsase în urmă un alt absurd; dar acela fusese previzibil şi suportabil, nu o lungă şi neplăcută experiență.

Dar numai tragediile adevărate sunt veşnice, iremediabile, ceea ce nu era, totuşi, cazul lui Brăduț, liniştea, bucuriile, şi chiar fericirea, oricât de depline ar fi, sunt efemere; ele se estompează, ocupându-şi, în final, fiecare, câte un locşor al ei, unde omul le mai caută cu ochii minții, scoțându-le din afund, din când în când, aşa cum scoate dintr-un scrin nişte vechi fotografii prăfuite, ca să le şteargă, să le privească şi, pe urmă, să le pună la loc.

Bucuria descătuşării lui Brăduț s-a atenuat şi ea, însă nu într-atât de repede, încât să se lase alungată de admiterea la liceu, care se apropia.

După ce Remus a terminat sesiunea, familia s-a reunit la Pârâieni, fără prea multe griji acum; dascălul Ion, care observase că atmosfera degajată se prelungeşte, a pus doar o dată punctul pe i:

- Brăduț, admiterea la cel mai renumit liceu din oraş nu-i chiar o bagatelă, aşa că nu te crede mare şi tare, pune mâna pe carte, să nu ne facem de ruşine.

O asemenea recomandare de la şeful familiei se cerea tratată cu atenție şi, în consecință, într-o clipă, toate cărțile de română şi de matematică au apărut pe aceeaşi masă, pe care fuseseră şi ale fratelui său, pe când se pregătea pentru facultate. Dar aceasta a fost singura asemănare, căci ale lui Brăduț doar au stat şi Remus este martor că nu au fost deranjate, din neîntrerupta lor odihnă, nici măcar o dată; restul a fost doar „recuperare": plimbări, table, tabinet, hore, nedei şi ce s-a mai ivit plăcut.

Nici Paula nu se arăta îngrijorată, însă zilnic îi repeta întrebarea: „Ei, mai ai mult?" Însă nu aştepta răspuns, plecând cu treburi, mai ales la grădină, să sape, să plivească, să ude şi să culeagă. De cum poarta se închidea în urma ei, cu un zgomot uşor de recunoscut, cutia de table apărea, cu iuțeala fulgerului, de sub pat şi jocul se încingea, până când, după un ceas, două, scârțâitul porții se repeta, semn că mama se întorsese, iar ei redeveneau îngeraşi.

Dacă Remus ar fi avut mai multă minte decât avea atunci, i-ar fi zis: „Măi, frățioare, înveți şi tu

două, trei ceasuri, să fiu şi eu împăcat, că nu mori din asta, şi pe urmă trecem la lucruri mai serioase"; dar nu, el doar se informa de la împricinat, râzând complice: "Zici că ştii tot şi că nu frunzăreşti nici un inamic? Treaba ta, tu ştii ce faci!" şi apoi îl lăsa în abstinența lui.

- Da, ştiu, şi, chiar de n-aş şti totul, nici atunci nu m-aş gândi să răsfoiesc vreo carte, îmi vine să vărs numai gândindu-mă că aş face acum aşa ceva.

Orice psiholog ar spune că aceea a însemnat, cu siguranță, repulsie şi revoltă față de trecutul apropiat. Studenților, care i se vaită că au emoții la examenul cu el, Brad Pârâianu nu le spune vechea poveste, însă îi liniştește în felul lui: „Cine nu se teme de un examen, chiar dacă este pregătit ireproşabil, acela e un nesimțit, dar cred că, dacă or mai fi cazuri, ele sunt rare". Ar trebui să adauge: „Cum am cunoscut eu, odată, un băiat". Şi Brăduț, consecvent, s-a prezentat la examene cum niciodată, nici înainte şi nici după aceea, n-a mai avut curajul s-o facă.

Însoțit de dascălul Ion, de Paula şi de Remus, veseli şi ei, Brăduț s-a dus la examene, ca la nedeie: frumos îmbrăcat, bine dispus şi fără griji. Rezultatul a fost bun, dar nu cine ştie ce: al optulea din cei şaptezeci de admişi. Nici chiar proaspătul licean n-a fost mulțumit, iar dascălul Ion a strâmbat pur şi simplu din nas, întrebând, aşa, ca să se afle în treabă: „Nu înțeleg ce ai făcut luna trecută". Şi l-a privit întrebător şi pe Remus, dar acesta a ridicat din umeri şi, cu falsă candoare, a lăsat privirea în podea, aşteptând ca tatăl să plece.

Numai Paula a fost îngăduitoare, cum avea să fie mereu: „Ce vrei, omule, e foarte bine, ar fi reuşit şi dacă erau numai zece locuri, ce te nemulţumeşte? Viaţa nu e făcută numai pentru cei de pe locul întâi”.

Avea dreptate mama, viaţa era pentru toţi. Se dăduse drumul la luncă: pajişte verde, bogată, largă, vite berechet şi aproape tot atâţia oameni veniţi cu ele să le vegheze. Lume albă, nu alta, mai ales copii, femei şi bătrâni, dar şi destule fete şi băieţandri, căci bărbaţii erau în alte părţi, la muncă. Veselie, scăldat în Mana, ori de câte ori aveai călduri, tăinuit, poveşti, bârfe, vise tălmăcite, istorii cu moroi; vedeai şi aflai de toate. Brăduţ crescuse, tuleiele de pe faţă, care îi răsăriseră timide mai de mult, se măreau şi se învârtoşeau. Fără să vrea, privirea începuse să-i alunece după proeminenţele şi rotunjimile câte unei fetişcane, îmbrăcată în rochiţă sau în cămaşă subţire de bumbac, ca la ţară, prin care i se ghiceau toţi nurii, aşa naturali, slobozi, cum erau ei. Într-o hârjoneală generală între băieţi şi fete de toate vârstele, una mai mare, Gena, care avea cei mai frumoşi sâni din sat, buni de ţinut minte, l-a tras pe Brăduţ la pământ, din greşeală, el a căzut peste ea şi, fără să vrea, mâna i-a alunecat în sân, prin deschizătura cămăşii. Fetişcana a rămas surprinsă, cu faţa în sus şi cu ochii măriţi, dar nu severi, şi nu l-a plesnit, nu s-a arătat indignată şi nici măcar nu s-a mişcat imediat. Când a simţit ce-a apucat în căuşul palmei, jenat, băiatul şi-a retras mâna şi asta a fost tot, doar că n-a uitat sânii Genei.

Pe nesimţite, cu vreun an, doi mai înainte, lui Brăduţ începuse să-i placă o fată brunetă, frumuşică,

cu doi ani mai mare decât el. O privea pe furiş, ca nimeni să nu-l observe, şi i se părea că şi ea îi răspundea la nevinovatele ocheade de vacanţă. După care n-o mai vedea un an, iar vara viitoare, tot aşa, la horă, duminica, ori când ea, care avea casa prin mijlocul satului, venea în vizită, la rude, pe uliţa Pârâienilor. Prea rar. În vara când şi-a recăpătat libertatea şi a terminat cu admiterea la liceu, Brad şi-a pierdut de tot capul după Mioara, dar n-a avut curaj să-i destăinuie prin ce trece şi a suferit, din acest gingaş motiv.

Cum fata, poate, nu ştia ce simte el, sau îşi dăduse seama, dar nu îndrăznea, nici ea, să-i facă un mic avans, ori pur şi simplu nu-i păsa, vacanţa s-a sfârşit şi n-ar fi exclus ca Brăduţ să fi şi plâns puţin în ziua în care Mioara a plecat, într-un alt oraş, unde era deja elevă de liceu. S-au mai zărit în fiecare an, s-au salutat şi atât; nu s-au ţinut de mână, măcar o dată, că la un sărutat, nici nu puteau să se gândească. Alte timpuri. De fapt, Brăduţ a rămas un timid şi, deşi e greu de crezut, nici o singură scrisoare de amor n-a scris pe vremea liceului, iar dacă ar fi scris, ar fi fost de neînchipuit să o şi expedieze.

Şi uite aşa, cu bune şi cu foarte bune, s-a apropiat timpul când Brad trebuia să dea, iarăşi, Pârâienii pe oraş şi pe şcoală, repetabilul schimb, păgubos pentru el.

În Târg, existau pe atunci patru licee: de băieţi, de fete – lipit de primul, de care era despărţit printr-un zid gros şi înalt, imposibil de sărit –, comercial şi cel

provenit din Şcoala Normală, de care Brad nu mai voia să audă.

Primul, cel mai vestit şi cel mai vechi, purta numele unui brav bărbat din zonă, avea cei mai valoroşi profesori din oraş şi aproape toţi absolvenţii săi reuşeau la facultăţi bune. În acest liceu, învăţase dascălul Ion doi ani, până când a fost nevoit să renunţe şi s-a dus la Şcoala Normală din Făgăraş, aici se distinsese Remus şi tot aici venise şi Brad. Facultăţile erau puţine şi ele, dar ce facultăţi! În zilele noastre, universităţile s-au înmulţit, din cale-afară şi fără mari foloase; aşa cum se întâmplă la noi, s-a sărit pârleazul cu iuţeala fulgerului şi de la prea puţine s-a ajuns la prea multe. „Adică, la noi, de ce nu?" s-au tot umflat pipotele multor oraşe mai răsărite şi cu pile, mai ales prin parlament. O să iasă absolvenţi slabi? Şi ce dacă, bucureştenii nu produc, şi ei, din ăştia? O să fie şomeri? Da, dar ce, numai la noi există şomeri? Şi apoi, de ce n-am fi şi noi profesori universitari, ce, noi suntem mai proşti? Şi uite aşa, s-au prăsit, ca în basme, profesorii şi conferenţiarii că, pentru trepte didactice mai mici, nu se face să-ţi baţi capul. Adevărate minuni petrecute peste noapte, dar de ce să ne mai mirăm, când românul s-a născut, între altele, şi atât de deştept?

În urmă cu vreo douăzeci de ani, un profesor de la Facultatea de Medicină din Cluj, originar din regiune, ca şi Brad, îi propunea acestuia: „Ce-ar fi să înfiinţăm o facultate de medicină la Târg? Dacă sunăm goarna la Cluj, Bucureşti, Timişoara şi Craiova, adunăm atâţia universitari, că vom avea şi rezerve".

Atunci, cei de față au luat-o ca o glumă, cum şi fusese spusă, dar acum nu cred să mai râdă cineva: „La o adică, ce se miră şi se distrează ăştia atâta, pe ce lume trăiesc, ce, n-au mai văzut? ” se pot întreba localnicii.

Însă, lăsând la o parte talentele noastre, ieşite din comun, şi revenind la liceul de băieți, nu numai că era cel mai bun, dar lui Brad i se părea şi cel mai arătos, chiar impunător. Mare, dar nu foarte, aşezat pe colț, cu laturile pe două străzi, cu arhitectură aleasă, uşi gigantice, maiestuoase, curte interioară spațioasă, amfiteatru, laborator de fizică şi chimie, liceul era un lucru făcut cu sudoare, temeinic, la începutul secolului trecut. Avea şi internat, peste drum, însă, ce-i drept, dărăpănat, vechi, mic, înghesuit, într-un cuvânt, jalnic.

La acest liceu, viața elevilor era suportabilă. Nu puteai zice că era chiar plină de demnitate – ar fi fost şi culmea, în acele timpuri – sau că în internat se trăia ca în rai, şi Brad s-ar lua, el însuşi, în derâdere dacă ar idealiza mediul acela într-o atât de mare măsură. Însă aici bătaia, simbolul sclaviei, fusese abolită; nimeni, de la profesor până la pedagog, nu bătea şi nu jignea grosolan şi nimicitor. Brad dăduse peste ambianța după care jinduise atâta şi se poate spune că, la liceul din centrul oraşului, adia un vânticel de libertate şi de omenie, care lui i se potrivea.

Profesorii pe care i-a avut în primele două clase de liceu erau nişte domni şi nişte doamne – după port şi după grai – mai în vârstă, care predaseră şi înainte de război – unul sau doi „degustaseră”, de curând, şi puşcăria politică –, sobri, calmi, pasionați, corecți, conştienți de menirea şi de poziția lor. Unuia

dintre ei, preot şi profesor de română, popa Fâță, îi fusese elev şi dascălul Ion, prin ’25-’26, cu treizeci de ani înainte. Omul acesta, rechemat la ore, după pensionare, serios şi cam trist, nu zâmbea, dar nici nu striga, îşi făcea lecția de parcă ar fi oficiat o slujbă religioasă, nota corect, nu trecea cu vederea greşelile, dar te simțeai într-al nouălea cer când, rar de tot, îți spunea: „Bine, bravo băieţaş”. Brăduț şi-i aminteşte pe toți şi regretă că mulți profesori de astăzi nu pot fi comparați cu acei oameni, nu neapărat ca valoare, ci mai ales ca prestanță şi educație. Ei nu ştiau ce e o pilă, instrument şcolar folosit de când lumea, sau un cadou, erau săraci, dar conştienți că n-aveau altceva de făcut decât să se acomodeze cu vremurile şi să-şi poarte sărăcia cu demnitate şi cu distincție.

Cu o singură excepție – tanti Zâna –, care era ciudată, nu proastă, la liceul de băieți preda crema profesorimii din oraş şi comparația cu Normala nu era posibilă, cel puțin pentru Brad.

Cine nu ştie ce este o clasă de elevi de-a opta, prima de liceu pe atunci? Un amalgam de firi în formare, venite din toate părțile, tineri din care dascălii încearcă, în general, să scoată tot ce este mai bun, învățându-i, stimulându-i sau dându-le peste nas, când e cazul, însă nu şi reprimându-i brutal. În clasa în care a nimerit Brăduț, una ca toate celelalte, se adunaseră, cum era firesc, copii inteligenți şi mediocri, ambițioşi şi leneşi, liniştiți şi agitați, odrasle de intelectuali, dar cele mai multe de țărani, căci muncitori nu prea erau la Târg. Un lucru era limpede, la cei paisprezece, cincisprezece ani, cât aveau ei, cei

mai mulți fierbeau molcom, deși unii mai dădeau și în clocot: alergau, trânteau, țipau, mai și chiuleau, însă cine ar fi putut să-i judece doar pentru atât? Telefoane mobile nu aveau, și nu și-ar fi putut permite luxul nici dacă aceste instrumente de tortură ar fi fost deja inventate, așa că nu vorbeau și nu butonau veșnic, în clasă, cu gândul aiurea, nu mergeau la discotecă și nu se sărutau cu prietenele în mijlocul străzii, la așa ceva s-ar fi strâns lumea ca la urs.

La început, Brăduț Pârâianu era potolit, și din cauza inhibiției pe care o luase cu el de la Normală, dar și a dorinței de a-și mulțumi părinții și a-i răsplăti pentru caznele la care se supuneau, ca el și Remus să poată învăța, dar, probabil, și a firii, de mijloc de balanță.

Și mai avea de apărat blazonul lui Remus – avantaj și obligație –, care avusese aceiași profesori, ce îl țineau încă minte. Nu-l interesa ce fac colegii lui, cine și cât se străduiește, dar bănuia că nu-i va fi ușor. Mai întâi, câțiva reușiseră pe locuri mai bune decât o făcuse el și, ascultându-i pe mulți dintre ei, cum răspund la întrebări, în primele săptămâni, Brăduț, puțintel timorat și de admitere, și-a impus să-și scurteze acomodarea. Avea o treabă de făcut și, de această dată, dorea s-o facă foarte bine, nu la nimereală, ca în anii trecuți.

La sfârșitul primului pătrar – anul era atunci împărțit în patru părți –, fiecare și-a ocupat un loc, după mediile pe care fusese în stare să le agonisească, așa cum și le ocupă cicliștii, după etapa-prolog a unui tur. Una peste alta, Brad era satisfăcut cum trecuseră

cele două luni şi, când s-a făcut primul bilanț, el s-a regăsit într-un grup din fruntea cursei, în care îl avea alături pe Mircea Melicescu, colegul dintr-a cincea, regăsit acum, şi ceva mai în spate pe Mihai Duiculescu, şi grupul copiilor de legumicultori de la Tăunu: Molărescu, Pârvoiu şi Fuicu. Dintre toți, Brad îl simțea mai tare, pe măsura lui, pe Melicescu, băiat de inginer petrolist, bine crescut şi prietenos, care avea să părăsească şcoala la sfârşitul anului, când părinții au plecat de la Târg. Despre el, mulți, mulți ani mai apoi a aflat, întâmplător – dacă nu cumva o fi doar o coincidență de nume –, că intrase în diplomație. Mircea, ca şi Brad, îşi recunoştea egalii şi, prin educație, îi prețuia, aşa că, o dată, şi-a invitat colegul acasă la el, într-un apartament frumos din centrul Târgului, unde îi aşteptau amândoi părinții. Mama lui Mircea, deşi casnică, era o doamnă şi l-a luat foarte în serios, discutând cu el ca şi când ar fi fost o persoană aleasă, ceea ce pe Brad l-a făcut să se simtă important.

Cei doi băieți au mers cap la cap tot anul, iar sfârşitul acestuia i-a găsit la egalitate. Şi totuşi, nu s-au privit chiorâş, nu s-au ciondănit niciodată, lucru rar la copii, căci invidia reciprocă nu le-a fost stimulată de nimeni, cum se întâmplă, iar Brad n-a înțeles de ce numai el a luat premiul întâi, de ce nu Melicescu sau de ce nu amândoi; i-ar fi părut bine să fie premiați împreună, aşa ar fi fost mai corect, a gândit el, până la urmă.

Directorul liceului, Balaban, era un tânăr profesor de psihologie, spilcuit, sever şi cam sec, care nu inspira decât o doză rezonabilă de teamă, şi un

oarecare respect. Balaban ăsta nu făcea prea mult caz de direcțiunea lui, deşi se mai şi rățoia şi se plimba peste tot, inspectând, după principiul că ochiul stăpânului îngraşă porcul, ceea ce este adevărat. Brad şi directorul nu s-au agreat şi nici nu s-au prea băgat în seamă, iar când s-a întâmplat, de vreo două ori, elevul ar fi preferat să nu fi fost de față, căci de fiecare dată a fost trimis la frizer, să vină înapoi tuns zero.

Prin toamna lui ’56, Balaban a apărut în clasă, cu o mutră solemnă, de parcă s-ar fi produs o nenorocire, şi i-a sfătuit pe elevi să ia aminte, grăind cam aşa:

- Tovarăşi elevi, în Ungaria, țara soră şi vecină cu noi, duşmanii socialismului au încercat să întoarcă roata istoriei, a început el cu teoria chibritului. Şi după ei s-au luat şi câțiva studenți de-ai noştri, cozi de topor ale imperialismului în putrefacție... şi dă-i şi zi, o jumătate de oră. Cine doreşte să ia cuvântul? a întrebat la sfârşit.

Şi, surpriză, Pârvoiu, proaspăt şef la UTM, un mic politruc, care îşi învățase bine lecția dată lui de director, a sărit să repete şi el o parte din ce spusese acesta, cu mici variațiuni. Fiu de zarzavagiu, Pârvoiu, printre primii la carte, fără să strălucească la ceva, părea rezonabil şi, deşi nu te-ai fi aşteptat de la el, a ajuns, mai întâi, utemistul şef pe clasă şi, după doi ani, pe liceu. După absolvire a urmat Politehnica, a ajuns inginer şi asistent la facultate, iar după câțiva ani s-a dus să muncească, aidoma altor români de tot felul, într-un stat din nordul Africii. Când trebuia să revină în țară, cu familia lui cu tot, s-o fi rătăcit pe aeroport, a

încurcat avioanele şi, în loc să sosească acolo de unde plecase, s-a trezit tocmai undeva în America de Nord, iar dacă tot s-a nimerit aşa, a rămas, că doar nu era chiar atât de fraier să se întoarcă.

Ascultându-i pe director şi pe Pârvoiu, Brad a prins a se revolta în sinea lui contra ungurilor, dar nu întâlnise nici unul până atunci şi nici pe dascălul Ion nu-l auzise blagoslovindu-i. „Ia te uită şi la ăştia, şi-a zis Brad, nu se mai potolesc o dată, iar pe studenţi chiar că îi mănâncă undeva". Însă de îndată şi-a amintit că are şi el un frate student, care vine în vacanţe efilat şi sătul de mămăligă şi de arpacaş, şi n-a mai fost atât de sigur de primele sale gânduri de „înfierare tovărăşească".

Dacă e vorba de internat, plecând de la Normală şi venind la liceu, Brad a căzut din puţ în lac, deşi, la urma urmei, peste tot întâlneai cam aceeaşi mizerie. Aici, dormitorul era mai mic, avea „doar" douăzeci de paturi, dar ce folos, dacă, iarna, cele două bicisnice sobe, umflate din belşug numai cu lignit, nu reuşeau să dea căldură, ci doar o putoare cu iz de sulf, ce bătea la scor mirosul de ciorapi jegoşi? La nici zece grade, băieţii dormeau îmbrăcaţi de stradă, atâta doar că îşi scoteau pantalonii – pe care majoritatea şi-i puneau sub saltea, să-i „calce" la dungă – şi bocancii.

Pedagogii nu se băteau pe burtă nici aici cu elevii, dar păreau să fie fiinţe raţionale şi cuvântătoare, ceea ce îi făcea să-şi considere supuşii semeni de-ai lor. Mai lansau câte o glumă – reuşită sau nesărată – sau li se putea face o farsă nevinovată, fără ca asta să

le întunece minţile de mânie. Mâncarea era cu puţin mai bună şi se deosebea ceva mai mult de furajele pentru animale. Din ce se gătea, numai fiertura de castraveţi muraţi, prea de tot acră – ce luase locul supei de sfeclă furajeră –, servită atât de des, de parcă se bătuse recordul mondial la producţia acestei indigeste legume, tindea să perforeze stomacul. Fasolea şi mâncarea de prune uscate erau chiar plăcute, iar pastele, cu urme de brânză sau numai cu zahăr, ar fi fost agreate şi zilnic de elevi, dacă li s-ar fi dat; însă, din păcate, pentru câteva luni, Brad a fost nevoit să renunţe la acestea din urmă. Într-o zi, era de serviciu la cantină şi, seara, când s-a întrerupt lumina, ca de nenumărate alte ori, a plecat din bucătărie, să se intereseze cât va ţine pana de curent. În clipa când s-a întors, lumina a revenit şi Brad a surprins-o pe una dintre tinerele femei de la bucătărie, aşezată, cu curul gol, în cratiţa de macaroane calde, pusă pe un scaun, în timp ce bucătarul-şef, cam trecut ca vârstă, nu se ştie ce încerca să-i facă. Femeia s-a ridicat ruşinată, iar de pe fundul şi dintre picioarele ei, Brad a văzut cum cădeau, ca nişte fulgi mari de zăpadă, bucăţi de macaroane. De atunci, imaginea aceasta îi revenea în faţa ochilor, ori de câte ori apărea farfuria cu paste făinoase, pe care, spre mirarea vecinilor de masă, o ceda contra unui coltuc de pâine. Mai târziu, deloc idilicul tablou s-a estompat şi el a reînceput, întâi cu oarecare silă şi apoi ridicând din umeri, să le accepte din nou.

Mâncarea, mai bună sau mai proastă, cum se nimerea, niciodată destulă, era repede lichidată, dar

măcar la masă era mai multă voie bună, elevii puteau vorbi cu voce tare, sau chiar râde, aruncau cu cocoloaşe de pâine, pe scurt, se mai distrau şi băieţii. Poate şi de aceea, Brad credea că, părăsind Normala, a căzut din puţ în lac şi nu din lac în puţ sau din puţ în puţ.

Şi, peste toate, când se întâmpla să li se isprăvească răbdarea – nici n-aveau multă – de atâta stat în liceu sau în internat, o puteau tuli o jumătate de oră, după ziarul de sport, după un corn cu ceai sau pur şi simplu, aşa, hai-hui, de năuci, fără să fie ameninţaţi cu tăierea capului.

Corn cu ceai, ce amintire! Era încă la Normală, iarnă, ger şi foame, atât de rău sfredelitoare de stomac, încât l-a făcut pe Brăduţ să-şi ia inima în dinţi, să-şi învingă teama, şi de golanii din zonă, şi de Bunea, şi de întuneric, şi să evadeze, prima şi ultima dată, până la gară, unde se găsea un mic chioşc, ce vindea cornuri şi ceai, îmbălsămat cu puţină esenţă de rom. Ajuns acolo, cu sufletul la gură, de alergătură şi de frică, s-a uitat la preţuri, şi-a numărat gologanii şi a cerut un corn şi o cană de ceai frumos mirositor, tare bun şi dulce. A isprăvit totul din câteva grăbite înghiţituri, scoţând aburi din gură; ar mai fi vrut, dar nu mai avea bani, decât ori pentru corn, ori pentru ceai, şi a renunţat, căci unul fără celălalt n-avea nici un chichirez.

Duminica, nimeni nu te oprea să mergi la bătutul străzii principale, pe unde se plimba tot oraşul, tineri şi bătrâni şi... a, da, şi fete de la liceul vecin.

Sau la stadion, dacă doreai.

Brăduţ ţine minte primul meci la care s-a dus, nu fiindcă i-ar fi plăcut, ci din alt motiv. Episodul

acesta s-a întâmplat pe când dascălul Ion fusese şef la „Sindicate” şi veniseră la Târg. Odată, unul, Boştină, tot învăţător şi acesta, altfel serios, i-a invitat pe Pârâieni la un meci între Flamura Roşie şi Flacăra Roşie – totul era roşu atunci. După ce s-a opus, căci nu mai văzuse niciodată un meci de fotbal şi nici nu-i ardea de aşa ceva, Paula s-a lăsat convinsă şi, fiindcă nu avea cu cine să rămână acasă, l-au luat şi pe Brăduţ. Pentru el şi pentru mama lui, spectacolul n-a fost pe teren, ci în tribună, actorul fiind Boştină. La fiecare fază, mai ales în apropierea porţilor, omul acela, îmbrăcat cu un costum decent, cu pălărie pe cap şi cu cravată la gât, se ridica, urlând şi izbind, cu biata pălărie, de pământ. Paula stătea întoarsă către el, nu către teren, şi râdea de se scutura banca. N-a uitat acel meci, singurul din viaţa ei, şi nici Brăduţ nu l-a uitat. El avusese a se minuna de două ori: de râsul nestăvilit al mamei sale şi de nebunia lui Boştină.

Reîntors la şcoală, la Târg, Brăduţ a devenit un spectator destul de stăruitor, jocul acesta însemnând pentru el un pic mai multă viaţă, într-un orăşel prăfuit şi prea liniştit. Se strecura printre picioarele oamenilor, să vadă de aproape jucătorii de la Flacăra, echipă al cărei susţinător era. Ajunsese să-i ştie după nume: Broască, Bodola, micuţii fraţi Preda, elegantul stoper Ciubotea şi micuţul poreclit Microb, masivul Vulpe, care putea trimite mingea din careul lui în celălalt, pe toţi îi ştia. De fapt, în Târg, în afară de cele două echipe mai răsărite, mai era şi o a treia, Voinţa, mult mai slabă, mai degrabă de râs, al cărei „bec” şi căpitan era un ţigan de peste o sută de kilograme,

Costică Bâzgărău, guraliv şi – cu toată seriozitatea lui, sau poate tocmai din cauza aceasta – grozav de comic, ținând-o numai în lufturi şi autogoluri.

Brăduț ținea cu Flacăra şi, deşi echipa sa de suflet nu câştiga mereu, cum i-ar fi plăcut, nu prea lipsea de la meciuri – chiar şi când era la Normală, îndrăznea uneori –, de la care pleca bucuros, supărat sau necăjit de-a binelea, după cum se descurcaseră, în ziua aceea, favoriții lui. De intrat pe stadion, intra pe gratis, fie pe poartă, luat „la pachet" de vreun nenea milos, fie, dacă nu se putea aşa, sărind gardul, ceea ce nu era o treabă tocmai simplă, pentru un personaj încă scund şi nu foarte agil, ca el. Într-o zi de Paşti, când oamenii se ostoiesc la casele lor, Brăduț, care tocmai primise în dar un costum nou, maro, cu dungi bej, a încercat să se cațere pe zidul stadionului, îmbrăcat cu frumosul cadou. A reuşit într-un târziu, după ce creierii i s-au clătinat de câteva ori, din cauza cazăturilor, dar cu ce preț! Ghimpii sârmei de deasupra i-au intrat într-o zonă gingaşă, rotundă şi proeminentă şi i-au rupt pantalonii, pe întindere de o palmă. După ce s-a desprins din mârşava sârmă, a sărit înăuntru, însă, de jale, i-a trecut toată pofta şi meciul nu l-a mai interesat. Toate plăcerile se plătesc, asta ştia deja Brăduț, încă de mic, de la Pârâieni.

Mai ales cu necazuri, dar şi cu mici bucurii, zilele, săptămânile şi lunile primei clase de liceu au trecut, în sfârşit, şi dulcea casă de la Pârâieni l-a primit din nou la sânul ei pe credinciosul fiu rătăcit pentru câteva luni. A venit şi Remus şi au pornit-o spre

Darea, acolo unde mama Voica şi Lae i-au întâmpinat cu dragostea dintotdeauna.

În sat, nici o schimbare în bine, faţă de alţi ani, cotele ce apăsau zona continuau să facă ravagii şi oamenii trăgeau nădejde că nu vor mai ţine mult, chinuindu-se, în aşteptarea unor zile mai bune. Paula şi copiii ei iubeau Darea şi se simţeau minunat acolo cu bunica şi cu restul rudelor lor.

Anul şcolar, care urma să înceapă tot de timpuriu, avea să fie cel mai zbuciumat pentru Brad şi, de aceea, cel mai important şi mai greu de escaladat. Nimeni dintre ai lui, nici el însuşi nu s-ar fi aşteptat să fie atât de straniu şi de greu de depăşit, fiindcă premisele sub care pornea erau bune, şi totuşi... Vacanţa fusese lungă şi frumoasă, toamna era călduţă şi bogată, încât aproape că Brad, odihnit, aştepta cu nerăbdare şcoala.

Dascălul Ion şi doamna Paula ajunseseră în pragul disperării, dar nu din cauza lui. De câţiva ani, învăţătorii de la ţară erau târâţi ori împinşi în faţă de activiştii de partid şi de funcţionarii de la sfatul popular, ca să lămurească ţăranii să intre în colectiv. Pe secretarul sfatului, un ţigan, fost lăutar şi de aceea poreclit Ţârâianu, nu-l putea suferi Paula, pentru că, credea ea, îl trăgea după el pe dascălul Ion la băutură, aproape zilnic. „Ce, măi, omule, te-ai însurat cu ţiganul, fir-ar al dracului, de te tot ţii după el?” îşi beştelea Paula soţul, dar cam degeaba, căci nu numai Ţârâianu era vinovat.

După ce că părinților lui Brad li se imputa că nu reuşiseră să convingă nici un pârâian, nici măcar pe Uncheş, sau pe vreo altă rudă, dascălul Ion mai începuse să-şi şi audă tot mai des:

- Dascăle, te ştim de copil. Tocmai dumneata, de-al nostru, care ne scrii toate plângerile cu năcazurile noastre, de atâția ani, şi ne înveți copiii, te-ai înhăitat cu puturoşii satului şi ne spui să ne dăm pământul, să murim de foame? Lasă-ne în pace sau punem câinii pe dumneata.

- Mă, tată, îi tot spunea Ion Uncheşului, o să mă dea afară din învățământ, sau o să mă mute din sat, dacă nu te înscrii în colectiv. Ce-o să ne facem?

- Să te dea, dacă-i pe-aşa, nu-mi las pământul cumpărat cu atâta sudoare şi dormind cu capul pe cărămidă, la Giurgiu, o viață întreagă; să te trimită unde vor, n-au decât.

Sigur că nu va mai trece multă vreme până îl vor trimite undeva, pe la vreo şcoală din munți, dascălul Ion a găsit o soluție grozavă, chiar dacă neplăcută pentru amorul propriu: a făcut schimb de posturi cu duşmanul lui de o viață, Dorneanu. Acesta a vrut să ajungă în satul lor şi, iată, acum i s-a ivit ocazia, iar familia Pârâianu le-a luat locul, lui şi nevestei lui, la Păvăneşti, un sat situat la numai zece kilometri de Târg, cu stație de cale ferată în apropiere. Rocada a fost perfectată rapid, iar Brad a primit vestea mutării prin octombrie, adică la câteva săptămâni după începutul clasei a noua.

După nici o lună, Uncheşul a pornit-o pe jos la Păvăneşti, să-i cheme înapoi:

- Hai înapoi, Ioane, că nu putem trăi singuri.

- Aş veni, dar acum nu se mai poate, însă nu-ţi fie teamă, n-o să vă lăsăm, că nu-i aşa departe.

De întors, s-au întors după trei ani.

Dascălul Ion înghiţise găluşca aparentei înfrângeri, dar hotărârea fusese înţeleaptă, până la urmă, căci la Păvăneşti nu se punea problema colectivului. Au locuit într-o casă părăsită de stăpâni, dar rezonabilă, şi au trăit trei ani liniştiţi, pentru părinţi – chiar dacă patrulau des între Păvăneşti şi Pârâieni – şi grozav de buni pentru Brad.

În anii aceia trei, băiatul îşi vizita părinţii, aşa cum nu putuse s-o facă vreodată când ei erau la Pârâieni, şi nu se mai simţea părăsit. Brad apărea la noua lor casă sâmbăta după-amiază, cu trenuleţul local, şi pleca duminica după-amiază, pe jos, căci în ziua aceea trenul nu circula. El bucuros şi părinţii fericiţi, după o asemenea zi, o porneau împreună pe drumul spre Târg. În satul următor, Picioreşti, se opreau, îşi luau rămas bun, Brăduţ îşi continua drumul, iar dascălul Ion şi doamna Paula îl petreceau cu privirea, făcându-i cu mâna, până ce fiul lor se pierdea într-o pădurice. Încă opt kilometri până la Târg, o nimica toată pentru energiile ce stăteau să se reverse şi ameninţau să-i dea de furcă acestuia. Şi, curând, aşa a şi fost.

Într-una din întâlnirile lor de început de lună, de la Păvăneşti, dascălul Ion îi dăduse lui Brad, ca de obicei, două sute de lei, să-şi plătească internatul şi cantina, pe luna următoare, şi să-i mai şi rămână un pol, doi de cheltuială. Niciodată băiatul nu prăpădise

banii, nu-i pierduse şi nu mai ceruse alţii de la părinţi, cărora nu le mai rămânea cine ştie ce din cele două liliputane lefuri. Salariile erau socotite şi drămuite, până la ultimul leu, păstrat pentru pâinea familiei. Dascălul Ion, căruia îi plăcea să bea un păhărel, două pe zi, dacă nu se putea mai mult, n-a încurcat, nici măcar o dată, prioritățile. Paula şi Ion primeau chenzina a doua a fiecărei luni la începutul celei ce urma şi primul drum al dascălului era direct către poştă, să-i trimită lui Remus partea sa. Apoi, lua şi Brad ce i se cuvenea, iar, din ce mai rămânea, trebuiau să trăiască şi ei. Paula, necruțătorul critic, de o viață, al soțului ei, când era vorba de băutură, povestea că, o dată, înainte de chenzină, s-a întâmplat să le mai rămână doar cinci lei, iar dascălul i-a luat şi a plecat la prăvălia din sat, să aducă o pâine, care costa exact atât, cinci lei. S-a plimbat un sfert de ceas, în sus şi în jos, prin fața cooperativei, căci sufletul îi ardea de sete, gândind ce să aleagă, cinzeaca sau pâinea, fiindcă, pentru amândouă, nu avea destul. Nouăzeci şi nouă dintr-o sută de bărbați aflați în situația lui ar fi ales rachiul, însă Ion a luat, în cele din urmă, pâinea. O să spuneți că e o prostie, dar dascălul Pârâianu, cel aprig în toate şi, adesea, şi la băutură, fusese, pentru o zi, un erou al antialcoolismului.

De altfel, Brad nu l-a văzut niciodată umblând pe mai multe cărări şi în biografia tatălui său intră doar un mic incident hazliu, văzut cu ochii lui şi povestit de vărul Torică, devenit, deja, bărbat în toată firea. Într-o zi de vară, dascălul Ion, ce venea de la cooperativa din Mâlceşti, unde întârziase mai mult

decât îşi planificase la nişte pahare de vorbă, în loc să traverseze Mana pe pod – aflat la vreo câteva sute de metri distanţă –, a încercat să o treacă pe o punte, lată de numai douăzeci de centimetri şi fără balustradă. Nici chiar aşa! Pe la mijloc, a făcut un frumos pas de balet şi apoi, bâldâbâc, în apă. Cum era un bun înotător, n-a avut altă problemă decât ce era de făcut pentru a ajunge în sat, onorabil, cu aparenţele salvate.

Râzând cu gura până la urechi şi făcându-i şi pe ascultătorii săi – mai ales pe Paula – să lăcrimeze de atâta râs, Torică povestea că l-a privit pe dascăl, care era un pudic, cum s-a dezbrăcat până la piele, ascuns prin tufişuri, unde a stat aşa două ore, să i se zvânte hainele. Nici măcar nu fusese obligat să se grăbească spre casă, căci Paula era plecată din sat pentru câteva zile, însă subconştientul l-a trădat.

În după-amiaza zilei în care primise cele două sute de lei, Brad a plecat, cu buzunarul plin, spre Târg, dar ghinion, a doua zi, a fost tras deoparte de Maiorescu şi de Predescu, doi apropiaţi colegi, aflaţi în stare de uşoară agitaţie:

- Pârâiene, mi-a spus mie o tanti, care vinde loz în plic, că săptămâna trecută a avut nişte pungi pline aproape numai cu bilete câştigătoare, grase. Cică mai sunt câteva, nu vrei să încercăm toţi trei, să punem mai mulţi bani la un loc, fiindcă aşa şansele de câştig cresc?

Brad avea momente când mintea îi zbura din cap fără să-l avertizeze, aşa că au pornit-o către agenţie, undeva în apropiere de piaţă. Au intrat, au început să dezghioace lozuri şi, după nici o jumătate

de ceas, au ieşit de acolo, lefteri, cu adevărat fără nici o lăscaie, privind unul către celălalt:

- Ce mă fac luna asta, i-a întrebat retoric Brad, cine m-o fi pus să mă iau după nişte proşti mai mari decât mine?

S-a descurcat, dar cu câtă trudă; o lună, a trăit numai din mila bucătarilor, care îi dădeau din mâncarea ce rămânea; ba i-a mai şi înlocuit pe toţi elevii ce nu voiau să facă de serviciu, alergând, în locul lor, între clasă şi bucătărie.

Numai Paulei i-a destăinuit prostia făcută, iar ea l-a căinat:

- Bine, mamă, eşti băiat mare şi uite, încă mai trebuie să îmbraci cămăşi cu gulere întoarse, de roase ce sunt de atâta frecat; până şi tatăl tău le poartă la fel, iar tu arunci zece cămăşi noi într-o clipă? Acum, ce să-ţi zic? Numai că trebuie să te descurci cum poţi, o ducem rău de tot cu lefurile astea mici.

La şcoală, Brad începuse să fie recunoscut, de colegi şi de profesori, ca un fel de lider al clasei, şi la învăţătură şi la purtare, iar poziţia aceasta nu părea să-i fie ameninţată, cel puţin deocamdată.

De cele mai multe ori, tatăl afla noutăţi bune, direct de la fiu, dar şi de la profesorii pe care îi întâlnea, pe când aştepta pauza, pe coridor, cu cotul sprijinit de pervazul ferestrei din faţa clasei lui Brad.

Dascălul cumpărase, de curând, un loc de casă în Târg, lângă cula lui Tătărăscu, şi tocmise nişte ţigani să plămădească un cuptor de cărămidă; avea de gând să construiască o altă căsuţă, în locul celeilalte, deja vândută. Se vede că nădăjduia să se întoarcă,

odată şi odată, să se facă orăşean. Acum venea mai des la Târg, nu neapărat să-şi vadă băiatul, din partea căruia se liniştise, ci şi cu alte treburi, însă simțea nevoia ca, de fiecare dată, să-l întâlnească şi să se bucure de notele lui mari.

Brad era încântat şi el de vizitele tatălui şi s-ar fi simțit mâhnit dacă, o singură dată, acesta ar fi fost în oraş şi n-ar fi trecut şi pe la el, măcar cinci minute. Aşa s-a şi întâmplat, într-o după-amiază, când, privind visător, pe geam, l-a văzut, în stradă, pe taică-său, care trecea purtând în mână o chită de câțiva prunişori, pe care îi ducea să-i sădească la noul loc de casă. A aşteptat ca la întoarcere să-l viziteze, dar nu s-a întâmplat aşa, pentru că, până să termine treaba pentru care venise, se înserase şi dascălul s-a grăbit spre casă. Totul părea să meargă ca pe roți, situația nu-i era amenințată de alții şi chiar de s-ar fi întâmplat una ca asta, ar fi luat măsuri, s-ar fi luptat. Dar cum să se lupte, săracul, cu sine şi să şi câştige?

Criza pusese, în sfârşit, stăpânire pe băieţandrii aceştia, făcându-i nesuferiți, zvăpăiați şi agitați. Cei mai mulți şi-au păstrat firea, gravitând pe mici sinusoide, apropiate de ceea ce fuseseră şi de ceea ce aveau să fie din nou, după un an sau doi, când furtuna interioară avea să se domolească, însă, la alții, aberația de moment a fost mai gravă. Era vremea căutărilor de senzații noi şi a revoltelor împotriva oricui, fără motive limpezi, iar la cei fără multă minte, adică la toată lumea, în perioadele în care aceasta este încă necoaptă, tentația învinge rațiunea, atâta câtă este ea.

Brad n-a făcut, nici el, excepție, ba chiar, când şi când, devenea actorul principal, pe care colegii, care îl luau de prea deştept, îl urmau şi rău făceau. El nu se impunea prin agresivitate fizică, se bătuse destul în Normală şi se mai bătea încă, pentru înjurături cu destinație maternă, dar se săturase şi devenise un adept al împăciuirilor de tot felul, pe care le şi media cu plăcere. Nu mai voia să se bată, orice i s-ar fi întâmplat, în afară de înjurătura de mamă.

Prima gogomănie a fost fumatul; dacă tot îi era interzis să fumeze, trebuia neapărat să încerce, că nu mai scosese fum pe nas, pe gură şi pe ochi, de când terminase cu țigările de chică de porumb înfăşurată în ziar, de pe luncă, în toamnele când, elev mic la Pârâieni, păştea oile, coborâte de la munte.

Nici nu voia să se gândească la ceea ce ar zice dascălul Ion, care nu fuma, dacă ar afla, iar dacă l-ar şi vedea, atunci era sigur că i-ar stinge țigara în palmă sau pe limbă. Pe nesimțite, până iarna, se formase o gaşcă de opt, zece prostovani, sau câți or fi fost, care, după masa de prânz, o porneau spre parcul central, „la păscut”. Ce era să facă în cele două ore libere până la meditații, dacă le era interzis să intre în dormitor, să stea măcar întinşi pe pat? Țigările, cele mai ieftine şi de cea mai proastă calitate, Naționale, le cumpărau, pe furiş, de la o tutungerie de lângă parc. Apoi, cu ochii în patru, se scurgeau în şir indian, prin zăpadă, până în mijlocul parcului, unde nu era nici țipenie de om, îşi aprindeau țigările, unul de la altul şi se puneau pe pufăit, cu entuziasm şi unii chiar cu încrâncenare. Într-un ceas dădeau gata câte zece țigări de fiecare,

după care, amețiți şi duhnind a mahorcă, dar mândri şi satisfăcuți de isprava lor, o apucau îndărăt pe drumul spre şcoală.

Pedagogii îi simțeau puțind şi-i blagosloveau, însă cu prea multă blândețe: „'rați ai dracului de derbedei şi de împuțiți, cu voi nu poate omul să fie domn!"; şi asta era tot, că, dacă i-ar fi turnat pe cei ce mirosiseră cel puțin o dată a tutun, li s-ar fi desființat clasa.

Într-o zi, i-a venit rândul lui Brad să cumpere țigări şi, burduşindu-şi buzunarul paltonului cu câteva zeci de asemenea cuie de tron, a ieşit din tutungerie şi a pornit-o să-i ajungă din urmă pe ceilalți viteji, care o luaseră binişor înainte. Zorind aşa, cu ochii în pământ, cătând, vinovat, în lături, n-a văzut că, la nici o aruncătură de băț de el, ieşea din parc un tânăr lustruit şi elegant, nimeni altul decât Remus, care, în vacanță fiind, tocmai venise de la Păvăneşti la Târg, într-o plimbare. Până să se apropie unul de altul, pe Brad l-au apucat năduşelile tot întrebându-se cum să scape de țigări, căci, dacă le-ar fi aruncat din buzunar, fratele său l-ar fi văzut. Dar Remus, care nici nu bănuia cu ce treabă bântuia prin parc frățiorul lui, la o oră atât de nepotrivită şi în zi de iarnă pe deasupra, s-a uitat la el întrebător. „Dăm o tură prin parc, să luăm aer", s-a repezit Brad înaintea întrebării, cu prima explicație care i-a venit în minte. S-au pupat, au mai zăbovit câteva minute şi s-au despărțit, plecând fiecare într-ale lui. Nu-i era teamă, ci se jena de Remus. Şi dacă l-ar fi prins cu fofârlica, acesta l-ar fi mustrat doar, nu l-ar fi

turnat lui „ăl bătrân”. De fapt, „babacul” nu aflase nici că Remus fumează de câțiva ani, iar Brad nu-l pârâse.

După două, trei luni, în care îşi făcuseră damblaua, liceenii s-au lăsat de fumat tot atât de brusc şi fără comentarii, cum se şi apucaseră, uitând că mai există țigări pe lume.

XVI

Când s-a obişnuit cu alegerile, de orice fel, Brad Pârâianu a prins gustul analizelor şi al disecției acestora, ajungând să se considere un potențial consultant, dacă elucubrațiile lui ar fi interesat pe cineva. Numai până la primul mandat al lui Argintaru, a crezut şi el, ca mulți alții, toți nişte naivi, într-o întrecere corectă, rezonabilă, în care masa de alegători, mai mică, mai mare sau chiar întregul „bobor”, se va omorî să se lămurească cine este cel mai deştept, mai cinstit şi mai priceput, iar apoi această constatare va fi suficientă ca acel cineva să şi fie ales; desigur, cu acceptul celui în cauză.

„Ce nătărău pot să fiu”, şi-a zis, când s-a lămurit că există o sumedenie de specii de inşi, ce vor, cu orice preț, şi reuşesc să câştige, după nişte scenarii care de care mai parşive – nu foarte diferite între ele –, aducătoare de voturi. Totul se petrece într-o ceață, în care privirea celor din afară nu poate pătrunde, căci, nu-i aşa, scopul scuză mijloacele. Puterea şi opoziția, de oriunde, nici o deosebire!

La alegeri, ca şi la numiri în posturi, nu se înfige oricine, iar dacă toți care se îmbulzesc ar fi cinstiți şi pricepuți şi ar vrea binele general, aşa cum spun ei, apoi atunci, după fiecare alegere, ar fi tot mai bine, viața tot mai dulce şi, la un moment dat, alegătorii ar muri înecați în miere. Ar fi o tragedie!

Or, din fericire – sau mai degrabă nu –, realitatea dezminte această viziune apocaliptică, indusă de belşug, nu numai la noi, ci pretutindeni. Excepțiile se află în poveşti sau în basme, şi se întâmplă cum se întâmplă: ori se bate pasul pe loc, ori se merge înapoi, ca racul, ceea ce te duce cu gândul că premisa de cinste şi pricepere este greşită.

Trebuie să fii scăpat de unde tocmai scăpaseră toți atunci, ca dintr-o grotă, ca să ai o viziune atât de idilică asupra unui lucru aşa de scârbos. Dacă ar fi făcut parte dintre cei interesați să se cațere, poate că s-ar fi lămurit mai repede, dar atunci ar fi fost văduvit de plăcerea dezvăluirii treptate a maşinațiunilor, deşi, între noi fie vorba, n-ar fi pierdut nimic. De pildă, ce mare scofală a făcut dacă şi-a dat singur seama că, de înghesuit să pună mâna pe o sinecură, se înghesuie numai cine vrea – acesta este primul pas – să devină cineva, să aibă putere, sau să înhațe ceva, adică să aibă, pur şi simplu. Niciodată şi nicăieri nu s-a trezit cineva pe vreun munte sau măcar pe un muşuroi de putere, fără să vrea, cocoțat acolo cu forța, iar cel ce sugerează că aşa a ajuns sus, îi crede pe alții mai proşti decât sunt.

După ce ajunge la concluzia că vrea putere, ipochimenul trebuie să se zbată să şi învingă, nu să

renunțe uşor, fiindcă nu este singurul amator. Dacă unul ar renunța, firesc, în tăcere, când vede că nu este înțeles, s-ar putea să fie cinstit, iar asta îl face slab şi, deci, nu este bun de dobândit puterea.

Prin urmare, nici un mijloc de luptă nu este evitat, şi câte sunt! Promisiuni peste promisiuni, bătaia cu pumnul în propriul piept, compromisuri, sărutări de mâini şi chiar şi de simandicoase şi puternice dosuri, alese daruri, aruncat cu noroi în adversari, asul din mânecă, nimic nu este interzis. Chiar şi câte o ticăloşie, pentru final, un drăgălaş şantaj. La toate acestea, se mai adaugă, de la cel de-al doilea mandat încolo, ori de ce o fi el, „serviciile" făcute în primul, care obligă la acordarea unui nou vot. În final, priceperea, valoarea, cinstea şi dorința de a face ce se cuvine, după ce scopul visat s-a realizat, se evaporă ca eterul, iar excepțiile nu fac decât să confirme regula.

Cum rămâne cu respectarea promisiunilor? Întrebarea, care, din păcate, înainte de alegeri, nu le este pusă candidaților, decât rareori, ar primi un răspuns tot atât de categoric pozitiv precum acela pe care îl dă mama unei fete ce tocmai se mărită, după ce s-a învățat cu de toate, la întrebarea dacă aceasta şi-a păstrat virginitatea.

Cum nu s-a văzut o mamă care să-i avertizeze pe viitorii cuscri: „N-o luați, că e o poamă", tot aşa nici candidat care să nu se jure că tot ceea ce promite este ca şi făcut.

După alegerea lui Argintaru, deşi Pârâianu era detaşat de ceea ce se petrecea în jur, din când în când

tresărea şi era mai atent, începând să-şi dea seama că piticul o luase pe mirişte, conducând universitatea, nici măcar după cum îl ducea mintea, ci chiar mai rău, numai după vrerea sa. Atmosfera devenea tot mai tulbure şi totul se învârtea în jurul banilor ce intrau în universitate sau în unele buzunare.

Surprinzător, bani curgeau de la minister şi din taxele studenților străini şi, astfel, milioane de dolari rămâneau la universitate. Pe vremea aceea, din cauză că Argintaru era încă novice şi se temea să facă pe mortul în păpuşoi, o dată sau de două ori pe an, dacă nu se prefăcea că uită, prezenta veniturile – probabil cosmetizate –, gata împărțite şi dirijate, pentru ca senatul să nu-şi mai bată capul cu repartiția.

În paranteză fie zis, Argintaru avea obiceiul să includă pe ordinea de zi punctul „chestiuni curente", pe seama căruia îi făcea senatului numai surprize neplăcute. Luat pe nepregătite, până să se dezmeticească, auditoriul s-a trezit, nu o dată, că votase o capcană de-a rectorului. Aşa că, dacă pe o ordine de zi, indiferent la ce nivel o avea loc şedința, ochii vă cad pe punctul cu pricina, urechile trebuie bine ciulite înainte de vot, că, după el, vaietele sunt doar pierdere de vreme.

Cei mai mulți dintre „senatorii" acelui senat – senatus captivus, ca şi cele ce au urmat –, care ar fi trebuit să conducă universitatea şi să controleze conducerea, ori aveau de rezolvat vreo nevoie personală cu Argintaru, care „filtra" tot ce mişca, ori erau interesați să ciugulească din ceea ce picura printre degetele rectorului, aşa că, în loc să încerce a afla mai multe, zădărându-l şi opunându-i-se, tăceau.

Cu toată nebuloasa aceasta, părea că se încropeşte, totuşi, câte ceva: se comandaseră şi se primiseră câteva cărţi şi reviste medicale, se mai dotaseră şi catedrele, cu câte un computer, cu un copiator sau cu altceva. Mă rog, nemulţumiţii se mai calmau, unii de greaţă, alţii de teamă, dar nu aveau să ştie vreodată unde se ducea grosul valutei. Cine primea, primea, cine nu, salutare, iar când oamenii îşi dădeau seama de asta, era prea târziu ca să mai protesteze şi se lăsau păgubaşi.

Brad nu obosise să-l tot interpeleze pe Argintaru – şi nici nu avea de gând –, aşa că, decât să-l tot aibă în coastă, acesta s-a supărat şi n-a mai vrut să-i răspundă la întrebări. Dar, cum îşi dădea seama că nici astfel nu făcea o bună impresie, şi-a promis în sinea lui: „Fie ce-o fi, dar ăsta nu mai trebuie să pupe senatul viitor decât peste cadavrul meu", hotărâre transmisă apropiaţilor din conducere. Silvia, care nu făcea parte din senat, afla, uneori, ce se întâmplă acolo şi încerca să-şi calmeze soţul:

- Mai slăbeşte-l, că turbează!

- Nu, nu riscă el să rupă hamul, ştie câte bube are în cap şi este bine să i se spună, să vadă că nu poate s-o ia razna de tot.

De descoperit, Pârâianu a descoperit repede ce îi coace Argintaru, dar nu s-a agitat, nu credea că acesta va reuşi. Cei din afară erau puşi, şi ei, la curent cu discuţiile din senat şi, câteodată, Pârâianu nici nu ajungea bine acasă – circula prompt informaţia –, că şi suna telefonul: „Bravo, domnule, cineva trebuie să i le mai zică de la obraz şi ăstuia". Când era prea sătul de

toate şi vedea că mulţi ar dori să-l folosească drept vârf de lance, Brad le-o mai trântea şi lor: „Mai lasă-mă cu toate astea, nu am nimic cu persoana lui Argintaru, ci cu principiile lui; du-te tu şi strânge-l de gât”. Mai târziu, nici n-a mai vrut să asculte, ajunsese să cunoască întregul mod de operare al lui Argintaru: Cebuc, Mitzi, camarila, intermediarii, lingăii şi ţucălarii. Nimic nu-l mai surprindea, doar amănuntele şi picanteriile îl mai amuzau.

Argintaru îşi ţesea cu grijă pânza unde avea să-i prindă pe mulţi din cei pe care şi-i dorea în următorul „divan”. După ’89, nevoia cu: „Daţi-mi consiliu sau senat sau parlament şi totul va merge strună”, n-a fost inventată recent, de vreun politician de meserie, ori primar, ori marinar, ci, mult mai înainte, tot de unul ca ei; iar pentru a le obţine s-au dus şi se duc lupte, ce consumă energii şi timp.

Patru ani se pierd pentru toată lumea la fel, deşi unora li se pare că trec mai repede, altora mai lent. Şi dacă anii se scurg, vin şi alte alegeri, iar românul nu poate trăi fără alegeri, cât mai multe şi la orice nivel, de la asociaţia de bloc, până la preşedinţie şi parlament. Nu că s-ar duce, neapărat, să voteze, dar îi place hărmălaia de dinainte şi de după ele.

În universitate, Agintaru şi-a chemat la el conducerea şi a anunţat că mai vrea încă o dată. Toată lumea a fost de acord, însă în suflet fiecare trăia cu teamă şi incertitudine: „Oare, pe mine mă mai vrea?” După atâţia ani, piticania inspira teamă, era perceput

ca un fel de Napoleon, căruia i se asemăna numai la statură.

Intenţiile lui sunau astfel:

- Vă spun cu toată sinceritatea, îi bine să continuăm noi, am început o mulţime de lucruri, ce se vor oglindi în modernizarea universităţii, şi e necesar să isprăvim tot noi investiţiile.

Aici nu mintea Argintaru: planuri avea, bani încă mai erau, aşa că de ce să-i lase pe mâna altora? Interlocutorii săi mai coceau, şi ei, planuri proprii, astfel încât scenariul lui Mărculescu se repeta. Dacă acesta a zis că mai vrea o dată pentru binele universităţii, ăstălaltul a spus-o sincer, pe şleau: „Vreau pentru investiţii", însă unde, cum şi cât, rămânea „obligaţia" lui, căci de aceea mai voia încă o dată, nu pentru cine ştie ce avantaje, ci ca să muncească. Devotat şi harnic, plin de energie, Argintaru urmărea să dezvolte universitatea, nu cum sugerau nişte nemernici, pe la colţuri, şoptindu-şi, lipsiţi de orice curaj, cuvinte ce nu le fac cinste, precum comision, licitaţii şi alte asemenea mârşăvii.

- Vă spun cu toată sinceritatea, eu mi-am făcut datoria, dar senatul acesta nu a fost ce ar fi trebuit să fie. Nu m-a susţinut suficient, e şi prea îmbătrânit, şi din aceste motive ar fi bine să alegem sânge tânăr, oameni activi, care să ne susţină, fără paranoici şi răi de gură. Avem nevoie de o strategie de alegeri, ne trebuie un şef de campanie şi o echipă bună, care să meargă din catedră în catedră. Până săptămâna viitoare, vă rog să vă gândiţi la ceea ce am spus şi să

faceți propuneri. Şi, apropo, nu cred că mai este cazul să vă avertizez că totul trebuie să rămână, încă, secret.

Aproape toți se pregăteau să iasă pe uşă, când Argintaru i-a zis unuia dintre ei: „Andrei, tu mai stai puțin". Şi Andrei Cebuc s-a aşezat la loc.

- Nu, nu aici, vino la mine în cabinet. Şi să vină şi doamna Mitzi.

Mitzi era mâna lui dreaptă, credincioasă, bună la orice şi intermediar de taină şi de nădejde, iar Andrei Cebuc, unul dintre acei oameni, nu puțini, cu o conştiință complezantă, care îl serviseră constant pe Argintaru, deşi nu-l agreau. Adevărul este că, deşi se sprijineau unul de celălalt, Cebuc şi Argintaru se detestau şi se pândeau reciproc.

- Dragii mei, vă spun cu toată sinceritatea, o să ne fie greu, oftă arătarea, prăvălită în fotoliul său, din care i se vedeau doar ochii, dar eu mă bazez pe voi doi, cum am discutat. Tu, Andrei, ai destui oameni care te ascultă, la anii mici de studii, învață-i să voteze în aşa fel, încât numai cei de pe lista noastră să ajungă în consiliu şi în senat. Celor pe care eu i-am făcut oameni, de la anii mari, le dați dumneavoastră, telefoane, doamna Mitzi, şi le transmiteți ce au de făcut. De studenți se ocupă directorul. Nişte camere la cămine, să facă şi ei un ban, o friptură, o să rezolve, ştie el cum.

- Fiți liniştit, în câteva zile lista de candidați va fi gata, o mai vedeți încă o dată şi rămâne bătută în cuie, l-a asigurat Cebuc. Cu două săptămâni înainte de alegeri o dăm din mână în mână.

- Şi nu uitaţi de Emil Gingăraş, apoi de ginecolog, de ăla de la mine, care mă înjură peste tot, şi, bineînţeles, de Pârâianu, afară cu toţi.

- Nici o teamă, o să am grijă, mai ales de primul şi de ultimul.

Pârâianu, ca Pârâianu, la urma urmei până şi acesta îl înţelegea pe Argintaru, dar de ce doreau să-l lichideze pe Emil Gingăraş – Mielu, pentru prieteni –, care nu părea să-i deranjeze?

Nu greşeau, aflaseră că blândul Mielu, serios, bun profesionist şi cu priză la oameni, avea de gând să candideze şi el la postul dorit de Argintaru, ceea ce, pentru acesta, echivala cu un act de teribilă lezmaiestate. Cui, în afară de Pârâianu, i s-o fi destăinuit Gingăraş, nu se ştie, dar Argintaru a aflat şi a pus toate tunurile pe el.

Un altul de pe lista neagră, numit „Cel de la mine", era şi el un medic foarte priceput, care, din când în când, îl făcea cu ou şi cu oţet, în plin senat, pe Argintaru. O dată, a sărit din bancă, să meargă şi să-l altoiască pe acesta, strigând: „Îl strâng de gât pe pitic" şi poate că şi-ar fi şi dus la îndeplinire ameninţarea, dacă nu l-ar fi oprit cineva din primul rând de scaune. După câţiva ani, dintr-o dată, omul s-a muiat şi a sărit în cealaltă barcă, devenind atât de supus lui Argintaru, de nu-l mai recunoşteai. De iubit, tot nu se iubeau, deşi se lăudau unul pe altul pe unde apucau, dar colegul lui Argintaru a avut motive personale serioase, ca să încheie compromisul, ştiţi zicala cu dracul şi cu puntea.

Cebuc, şi abil şi dur, era un perfect şef de campanie, îşi făcea datoria până în detaliu. De ce îl

ajuta cu toate forțele pe Argintaru, era la curent toată universitatea: mai dorea şi el un loc în conducere, mai ales unul care să aibă legătură cu investițiile, bată-le vina de investiții!

Cu această întâlnire preliminară a început campania de alegeri, desfăşurată, în întregime, pe tăcute. Fiecare amator de mărire se ferea de ceilalți şi, în afară de candidatura lui Argintaru, aşteptată şi de loc surprinzătoare, intențiile altora transpiraseră foarte puțin.

Lucrurile s-au precipitat în ultimele zile de dinainte de alegerea senatului. Ştiind ce-i pregătea şi cât este de pornit şeful, Pârâianu nu mai era sigur că va fi reales, dar nu se omora cu firea, avea, încă, destulă priză la profesori, cel puțin aşa credea el. Conta şi pe faptul că Argintaru, fricos şi simțindu-se cu roiul de muşte pe căciulă, nu era dornic să escaladeze conflictele personale până în pânzele albe. Într-adevăr, nici n-a făcut-o cu cei câțiva dispuşi să spună în public ce gândesc şi ce ştiu, iar Pârâianu ştia destule şi nu numai vorbe în vânt.

Argintaru folosea toate tacticile, de la mici şantaje şi amenințări, la amăgirea cu promovări rapide, cu prelungirea activității şi cu multe altele, după caz. Adesea, el pornea câte un scandal, în care îşi aducea adversarul în stare să-l dea în judecată, şi, deodată, acesta era promovat, iar conflictul se stingea. Cum se stingea? Ei na, multe mai vor oamenii să ştie!

Ziua alegerii senatului a fost, pentru Pârâianu, una ca toate celelalte. Nu făcuse nici o mişcare ca să-şi

crească şansele, curios să vadă dacă mai are atâta trecere la universitari, încât să fie ales şi el.

Evenimentele au decurs aşa cum a bănuit Brad şi aproape cum a dorit Argintaru şi aranjase Andrei. S-a votat secret şi a început numărătoarea. Încă de la cele dintâi buletine, devenise clară lista lui Argintaru şi Cebuc, iar din primele zece, Pârâianu nu scăpase neşters decât pe unul sau pe două. Aceştia erau studenţii, toţi arvuniţi şi momiţi cu fel de fel de promisiuni, dar mai ales cu posturi de preparatori pentru şefii sindicatului studenţesc, masa de manevră fidelă, bună la toate. Cel puţin, pe atunci.

Pe măsură ce numărătoarea continua, situaţia lui Pârâianu se redresa, aşa că, până la sfârşit, a adunat destul de multe voturi să intre în senat, însă mai aproape de coada acestuia, decât de cap.

Noul senat s-a împrăştiat în tăcere, imediat după constituire, iar Brad a părăsit sala grăbit, ca să ajungă la timp la o întâlnire planificată, cu directorii de la combinatul chimic. Aşa s-a făcut că l-a ajuns din urmă pe Argintaru, în timp ce cobora scările, aparent liniştit, dar roşu la faţă. A dat să-l depăşească, însă acesta n-a avut de lucru şi s-a oprit, zâmbind, să-l felicite pe Brad pentru succesul de a fi ales în senat: „Îţi spun cu toată sinceritatea, mă bucur, locul tău este şi va fi în senat”. Trebuie ştiut că Argintaru obişnuieşte să-şi prefaţeze micile discursuri – de prelegeri lungi nu este în stare – cu destăinuirea că se va adresa ascultătorilor „cu toată sinceritatea”. După o asemenea încredinţare din partea lui, este musai ca atenţia să fie înzecită, pentru că, aproape negreşit,

ceea ce urmează nu va fi altceva decât fie o minciună gogonată – neobrăzată, cum era bucuria lui pentru succesul lui Brad –, fie una prin omisiune sau prin adevăruri parțiale ori ciuntite. Vorbitorul care se pregăteşte să fie cu adevărat sincer nu are de ce să se teamă că nu va fi crezut şi, deci, nu va apela la un preambul, necesar, în schimb, celor ce vor trage o minciună. Apoi, expresia „toată sinceritatea" este un nonsens, căci sinceritatea, prin definiție, nu poate fi decât totală, iar dacă este parțială, se transformă în opusul ei.

Argintaru a primit drept în obrazul lui gros răspunsul lui Pârâianu:

- Bibi, tu nu mă poți surprinde, te cunosc prea bine ca să ştiu că eşti în stare de orice matrapazlâc, aşa că, dacă îți închipui că n-am băgat de seamă ce spectacol ai regizat astăzi, eşti mai naiv decât i s-ar cădea unui mic dictator.

- Îți spun cu toată sinceritatea, Andrei, înnebunesc – acum, nu mințea –, s-a înecat, de nervi, Argintaru, după cinci minute în fața lui Cebuc, de paranoicul ăsta de Pârâianu n-am scăpat nici acum. Cum de n-ai fost destul de atent?

Iar Andrei a tăcut, ce să-i răspundă? Deşi făcuse tot ce depinsese de el, nu reuşise raderea lui Pârâianu, şi nici a lui Mielu, căci, în rest, senatul arăta cum şi-l doriseră.

A sosit şi acea importantă zi din viața unei universități, care se repetă din patru în patru ani: alegerea celui mai important om.

În urma unor lungi şi secrete frământări, s-au înscris, din timp, numai doi candidaţi: Bibi Argintaru şi Mielu Gingăraş. După informaţiile lui Pârâianu, primul avea toate şansele să fie reales. Făcându-şi socotelile şi numărându-şi, de zece ori, voturile sigure şi probabile pe care le-ar putea primi, Mielu şi-a dat şi el seama de situaţie şi a trecut la planul de rezervă: înţelegerea cu Argintaru, prin intermediari, mai întâi, şi, apoi, faţă în faţă.

Compromisul, ca metodă electorală veşnică, şi-a dovedit, aproape întotdeauna, eficacitatea şi părea să meargă şi de astă dată.

Pârâianu l-a făcut atent pe Mielu: „Fii prudent, omul acesta nu are obiceiul să-şi ţină cuvântul decât de frică sau dacă are un interes. Or, după ce abandonezi, eşti la mâna lui".

La ora douăsprezece, întâlnirea tête à tête a fost deschisă de Mielu, ce părea şi mai înalt decât era, prin comparaţie cu Bibi:

- Domnule profesor, m-am mai gândit, nu mai concurez cu dumneavoastră, în calitatea pe care o deţineţi de atâţia ani, aţi avut multe realizări, iar universitatea s-a dezvoltat. Eu mai am şi alte treburi, în fine, nici nu-mi doresc atât de mult postul acesta.

Argintaru îşi asculta adversarul, încruntându-şi sprâncenele, lăsându-l să-şi termine de debitat falsele osanale, una gândind: „Tu ai treabă, idiotule, şi eu n-am, nu? Bine, rămâi cu treaba ta. Te-ai lămurit că n-ai nici o şansă să mă învingi, şi aşa şi este. Acum, gata, te-am lichidat", şi alta zicând:

- Dragă Mielule, îți mulțumesc, cu toată sinceritatea şi îți rămân dator; iar acum, să vedem ce post vrei tu, căci mi-ar face onoare să rămâi în echipa mea. Ți-l făgăduiesc pe cel de prim-adjunct al meu şi chiar eu personal voi face propunerea, având dreptul să-mi aleg echipa.

Era ora 12,30 când s-au despărțit. Argintaru a rămas să-şi frece mâinile de bucurie, zâmbind satisfăcut, în urma lui Mielu Gingăraş, plecat cu siguranța că salvase, totuşi, ceva.

Senatul şi-a început lucrările la ora 13,00 şi ele au durat puțin. Argintaru s-a ales cu voturile pe care şi le asigurase din timp, iar cei ce l-ar fi susținut pe Mielu au rămas perplecşi, când acesta s-a retras din cursă, şi, dezamăgiți, ori au votat contra lui Argintaru, ori s-au abținut de la vot. De fapt, Pârâianu a votat întotdeauna cum a crezut că e corect.

Urmau acum să fie aleşi cei trei adjuncți, iar Mielu aştepta liniştit să fie propus de Argintaru. Acesta s-a ridicat de pe scaunul lui din prezidiu şi a grăit:

- În calitatea mea legală, cea mai înaltă în universitate, am dreptul să-mi aleg echipa de conducere, astfel încât îi propun pe profesorii: Cebuc, Moculescu şi Dobrin. Dacă doriți, puteți face şi alte propuneri.

Nici un Mielu Gingăraş. Acesta, ce stătea pe scaunul de lângă Pârâianu, s-a făcut palid, mai întâi, apoi roşu, şi iar palid, până când lui Brad i s-a făcut teamă să nu i se întâmple ceva, aşa că i-a zis: „Măi omule, dă-o în mă-sa de funcție, nici nu pricep de ce ai

atâta nevoie de ea". Şi a tăcut, nu era momentul să-l mai sâcâie, amintindu-i că îl avertizase să nu încheie nici un târg cu Argintaru.

Ce era să mai facă bietul Mielu, să se ridice şi să-i bată acestuia obrazul cu degetul, amintindu-i: „Ce discutarăm noi, neicuşorule, acuma un ceas?" N-avea cum, fusese riscul lui şi o încasase.

Timpul estompează multe, iar Mielu s-a liniştit şi el, deşi, mai la început, când se vedea cu Pârâianu, îşi aducea aminte şi îşi făcea sânge rău: „Ai văzut ce mi-a făcut?"

Apoi, cum, necum, Mielu a prins o altă funcție – dar nu la universitate –, mai importantă decât cea ratată, foarte potrivită pentru un tip cumsecade şi echilibrat ca el. Brad a rămas, oarecum, nedumerit: „Cum se descurcă Mielu ăsta, de reuşeşte, pe cine se bazează?" Culmea, Mielu s-a bazat, mai târziu, la realegerea sa în acea funcție, chiar şi pe susținerea lui Argintaru, iar, la rândul lui, l-a susținut pe acesta, ca să mai fie ales încă o dată în poziția râvnită, nu ştie nimeni a câta oară. Dar şi aşa, Brad tot îl iartă pe Mielu, fiindcă este unul dintre puținii oameni buni pe care îi cunoaşte. Şi, cu toate acestea, o dată l-a întrebat, cu reproş: „Bine, Mielule, ai intrat şi tu în joc şi nu mă avertizezi", însă acesta a negat îndelung şi vehement.

Fie ce-o fi, pe Mielu, Pârâianu nu se poate supăra, Mielu e doar unul.

Interesant sau nu, mai degrabă curios, cum se intuiesc, se recunosc şi se agreează cei de aceeaşi teapă! Cu mult mai bine decât o fac oamenii de treabă.

În aceeaşi perioadă, sau poate ceva mai târziu, la Craiova s-a ţinut Conferinţa anuală a Societăţii Ştiinţifice Române de Profil (SSRP), la care au luat parte sute de medici. Agitaţie, lucrări şi lucrături, mese, excursii, în fine, tot tacâmul ce însoţeşte, nu numai la noi, ci pretutindeni, congresele, conferinţele şi simpozioanele. Într-una din zile, trebuia să se ţină alegerea comitetului de conducere pentru următorii trei ani şi, apoi, cea a preşedintelui Societăţii. Eminenţa cenuşie a ultimelor decenii, regretând vremurile când era tare şi mare, renunţa să mai candideze, se retrăgea, astfel încât trebuia să predea altcuiva ştafeta, căci, de smuls, n-avusese curajul să i-o smulgă nici unul dintre amatori. Fostul preşedinte nu-l agrea deloc pe unul dintre candidaţii foarte probabili la succesiunea lui, aşa că a dat tonul manevrelor menite să ducă la rezultatul dorit de el. Favoritul şefului era unul, Râpă, un individ linguşitor, oportunist, argirofil şi abil, căruia nu i se puteau contesta, totuşi, şi unele calităţi. Preferinţele şefului erau clare şi nu era nici un dubiu că, indiferent de ce urma să se mai întâmple, Râpă va fi ales pentru un mandat de trei ani.

Viitorul preşedinte era perseverent şi inteligent şi prindea din zbor câte o noutate, cu care apoi bătea toba mai tare şi mai des decât ar fi fost cazul. Se spune că stătea mai prost cu bazele specialităţii, dar poate că sunt numai bârfe. Circulă vorba că şi-ar fi susţinut examenul de specialitate, o încercare grea, cam târziu, împreună cu o serie de rezidenţi, cu mult mai tineri. Cum nu prea „căzuse” pe subiecte, s-a văzut nevoit să

copieze de la tânărul său vecin, comandându-i, cu tupeul ce îl caracterizează: „Măi, eu nu ştiu teorie din asta, simplă, lasă-mă să mă inspir de la tine”. Altfel spus, copiase de la un tinerel, iar acum avea să ajungă în vârful ierarhiei unei societăţi ştiinţifice.

Când cu alegerile, cei doi, fostul şi viitorul preşedinte, ca să-l sape şi mai bine, ca să-l lichideze definitiv pe potenţialul contracandidat al lui Râpă, s-au gândit să-l folosească şi pe Brad. L-au chemat pe acesta şi l-au momit:

- Pramatia şi farsorul nu are ce căuta, în veci, în fruntea societăţii înfiinţate de mine. Pe Râpă îl alegem acum, s-a aranjat totul, iar peste trei ani, e rândul tău.

Pârâianu, luat prin surprindere de o asemenea propunere, nu s-a întins la discuţii:

- Nu mă prea interesează, dar să vedem ce-o mai fi până atunci.

Dar ei, şi mai ales Râpă, nu l-au slăbit:

- Tu, Brad, nimeni nu a realizat ce-ai realizat tu, nimeni, în afară de mine – modest, băiatul, ce să zicem –, nu are asemenea merite.

În cei trei ani, relaţiile dintre Râpă şi Pârâianu s-au degradat, dat fiind că acesta din urmă nu-i cântase în strună atât cât se aşteptase cel dintâi, ba mai mult, i s-a opus unei iniţiative inutile, dar furnizoare de fard şi de miere. În faţa atâtor dovezi de ingratitudine, Râpă şi l-a scos pe Brad din inima sa iubitoare, îndreptându-se cu oferta lui spre nimeni altul decât spre fostul lui inamic, cel ce trebuise desfiinţat mai anţărţ.

În seara de după alegerea noului preşedinte al Societăţii, Pârâianu, destul de liniştit, dar nu total indiferent la lucrătură şi oleacă supărat, mai mult pe cei ce se lăsaseră manevraţi de Râpă decât pe acesta, coborâse în holul hotelului, să ia parte la un cocteil şi unde erau adunaţi, deja, zeci de colegi, cu paharele în mână. Atunci şi-a făcut apariţia şi marele Râpă, plin de el, elegant şi amabil cu toată lumea, numai dulceaţă. Dornic să dea mâna cu fiecare, a ajuns şi în dreptul lui Pârâianu, gata să-l sărute, ceea ce acestuia i s-a părut cam mult:

- Dragă Râpă, de ce te-ai mai ostenit să-mi faci campanie negativă, când ştiai, încă de acum trei ani, că propunerea ta nu m-a dat gata? Şi mai ştii că, principial, ne deosebim, iar eu am îmbrăţişat părerea lui Abraham Lincoln, după care principiile importante trebuie să fie inflexibile. În ceea ce te priveşte, aşa şi sunt: niciodată nu vom fi în aceeaşi barcă. Eşti un amestec de Iuda şi Uriah Heep, cum mai ştiu eu unul, şi, de aceea, nu-ţi ofer obrazul meu, pentru sărutat. Şi nici altceva. Ţţţ, rău de gură şi Pârâianu ăsta!

Luat prin surprindere de o replică atât de neaşteptată, Râpă s-a făcut roşu, şi-a lărgit laţul de la cravată, ce, brusc, îl strângea, şi s-a fâstâcit din cale-afară, privind, cam năuc, martorii la scenă – cei mai mulţi dintre ei acoliţi ai lui sau doar „yes people” – impresionaţi şi ei de tirada lui Pârâianu. Situaţia devenise insuportabil de jenantă, aşa că oamenii s-au retras spre alte colţuri ale holului, comentând în şoaptă nemaipomenita întâmplare, în vreme ce lui Râpă îi

revenea tupeul, reluându-şi periplul printre grupuri, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic.

Deşi Argintaru şi Râpă nu locuiesc în acelaşi oraş şi nu au aceeaşi specialitate, se cunosc bine, se potrivesc ca nişte gemeni univitelini şi se prețuiesc. Quod erat demonstrandum.

După încă patru ani, adică la a treia tură de şefie pentru Argintaru, se stârnise dihonie mare între aliați, nu mai părea să fie, ca data trecută, o armonie de toată frumusețea. O seamă de evenimente le încurcaseră socotelile aproape tuturor. Argintaru, intrase în politică, încă din '90, cum mai făcuseră şi alții din universitate, care pe unde crezuse că ar fi bine pentru sine. Pârâianu nici n-a încercat să se apuce de aşa ceva, deşi cu timpul a văzut că politica aduce foloase. Mai întâi, pentru că nu l-a interesat; apoi, nu-i place să înțepenească în anumite poziții obişnuite în politică, aşa cum sunt cea de drepți sau încovoiat înainte. Mai târziu şi-a dat seama că, stând deoparte, bine a procedat, fiindcă altfel ar fi fost obligat să se plece chiar în fața unor hahalere, măscărici, analfabeți, semidocți, care se plâng că apa are doi hidrogeni şi doar un singur oxigen, mitocani, grobieni, țațe (rău că nu se poate spune şi țați), escroci, imbecili, canalii – vorba lui Octavian Paler – lichele şi mai ştiu eu ce, vârâți din belşug în politică, chiar spre vârful său. În fine, îl mai şi auzise, demult, pe dascălul Ion, care doar amuşinase politica, zicând, în stilul lui clar, că numai dacă vrei să te mănânce porcii, să te amesteci în lături.

Întorcându-ne la Argintaru, el intrase la un partid, nu din convingere, că nu avea aşa ceva, ci cu gândul că acolo va putea ajunge mai degrabă la ciolan; alții au tras mult mai la stânga, unde se simțeau în mediul lor. Argintaru, dornic de putere, a greşit direcția şi a înghițit serios în sec, până să-i vină şi lui rândul la o ciozvârtă, dar i-a venit. După ce fusese reales, atunci când l-a păcălit pe Mielu, partidul lui a ajuns, în sfârşit, la putere şi a fost trimis, pentru un an şi jumătate, la un consulat de prin Balcani, aproape de țară. Dilemă esențială pentru el: „Abandonez şefia, cum zice legea, şi pierd cheia de la țeşcherea şi investițiile, ori n-o abandonez, sau şi una şi alta?" Şi una şi alta, s-a trezit el cu soluția care îi convenea, cu fundul în două luntre.

Într-o întâlnire restrânsă, a făcut cunoscută conducerii hotărârea sa:

- Îl desemnez pe profesorul Dobrin să-mi țină locul, însă şedințele obişnuite, pe care le voi conduce tot eu, vor avea loc sâmbăta sau duminica, după cum am timp.

Conducerea aceasta, de tip struțo-cămilă, ar fi putut trece neobservată, dacă, o dată, lui Argintaru nu i s-ar fi părut că Dobrin îşi ia prea în serios treaba de locțiitor, ceea ce nu era surprinzător. Ca urmare, a decis să nu-l mai lase pe acesta să semneze decât unele hârtii oficiale, pe altele oprindu-şi-le lui. Greşeală, mare greşeală, de aici i s-a tras eşecul obținerii celui de-al patrulea mandat, oricât s-a zbătut.

Dobrin se supărase şi el, deşi nu lăsa să se vadă, fiindcă i se lua înapoi jucăria dorită, care îi umflase într-atâta orgoliul, încât stătea să plesnească.

În apropierea următoarelor alegeri la universitate, era clar că partidul lui Argintaru e pe ducă şi, din această cauză, el a încercat să se asigure de o nouă reuşită, prin neutralizare, acceptându-l în conducere pe Deleanu, principalul posibil adversar, din altă zonă politică.

În fond, Argintaru şi Deleanu nu erau în relaţii neutre, ci s-ar fi desfiinţat reciproc – aşa e în politică, nu doar la noi –, deşi, pe faţă, acest lucru nu se vedea, se declarau prieteni. Argintaru hotărâse că Deleanu trebuia să-i ia postul vechiului său aliat, Andrei Cebuc, iar acesta a aflat.

Într-o sâmbătă dimineaţa, când Pârâianu se găsea, ca de obicei, la contravizită, s-a trezit la el cu Cebuc – mare surpriză –, care a intrat direct în subiect:

- Alegerile se apropie şi Argintaru vrea să mă dea afară de pe viitoarea listă a conducerii, însă eu doresc să rămân. Poftim, ce vrea să-mi facă, după cât l-am ajutat cu ocazia trecutelor alegeri. Se ştie că tu şi cu el nu vă înghiţiţi şi de aceea îţi propun să-l dărâmăm. Dacă reuşesc, îţi ofer ce vrei tu.

Pârâianu l-a ascultat atent, întrebându-se dacă Cebuc este sincer în ce spune sau îi întinde o capcană. „Puţin probabil, fiindcă ştie şi el că nu candidez. Dar iată, se dovedeşte, o dată în plus, că şleahta bazată pe interes nu prinde cheag, a venit vremea să-şi sape groapa unul altuia. Acum, când i-a ajuns cuţitul la os, l-ar schimba şi cu Satana, nu numai cu mine. Aşa îi trebuie!”

Şi fiindcă Pârâianu dorea să-şi verifice încă o dată părerea despre anumiţi inşi, l-a sfătuit:

- Pe mine nu mă interesează conducerea şi nici n-am motive speciale să-mi pierd vremea cu Argintaru. E treaba voastră, vă cunoaşteţi prea bine ca să nu găsiţi o cale comună.

Brad a aflat că Cebuc s-a înţeles, iarăşi, cu Argintaru.

Multora le mergea bine, însă universităţii, nu. Studenţii şi doctoranzii străini plecaseră, uneori cu zecile, la alte universităţi cu pretenţii mai mici, şi, o dată cu ei, plecase şi valuta ce intra în cont; bani pentru cărţi şi reviste nu mai rămâneau, pentru participări la congrese aşijderea. Nişte investiţii mai mari, necesare sau nu – nu s-a discutat niciodată în senat –, au secat vistieria de tot. Venitul provenit din taxele românilor era prea mic şi nu se ştia în ce direcţie o lua, pentru că numai Argintaru decidea, tăindu-l în bucăţi, cum a tăiat, în copilărie, Brad lubenița, cu barda, pe malul Manei. De starea învăţământului nu se mai ocupa nimeni, se trecuse, exclusiv, pe evenimente mondene şi pe captatio benevolentiae a unor politicieni importanţi, căutându-se sprijin personal oriunde.

În ultima perioadă, universitatea părea a fi No-Man's-Land – ţara nimănui – şi, chiar dacă se gândeşte bine, Pârâianu nu găseşte în urmă decât un eveniment demn de reţinut.

Să ne amintim de pensionarea bătrânilor profesori, petrecută în urmă cu zece ani, regretată, cu toată sinceritatea lui, de Argintaru, vărsătorul tardiv al unui şuvoi de lacrimi de crocodil în faţa lui Pârâianu.

După primul şut în fund, aceştia au fost lăsaţi în pace, conducători de doctoranzi. Până într-o bună zi, când Argintaru, cu antipatia-i cunoscută faţă de mulţi dintre ei, i-a „bărbierit" şi a doua oară, de data aceasta cu piele cu tot. El a centrat, oamenii lui au dat cu capul – votul – şi aşa, cei ce odată îl susţinuseră au zburat definitiv din universitate.

„Soluţia finală" fusese deja stabilită de Argintaru.

„Vae victis!"

Se apropiau alte alegeri, ultimele pentru Argintaru, în urma cărora era dată ca sigură debarcarea acestuia, chiar dacă el se zbătea ca peştele pe uscat să mai rămână. Se întristase, bănuia că, de această dată – după trei mandate, adică după doisprezece ani –, o să i se înfunde, pentru că îi va fi greu, chiar şi lui, să dovedească şi să convingă pe cineva că al patrulea mandat, la care spera, este al doilea. Senatul, fidel, l-a votat pe Argintaru şi a nu ştiu câta oară, dar acesta n-a fost validat. Procese peste procese, ba câştigate, ba pierdute de el, falsă mânie cetăţenească a unor membri din senat, înfierare a tiraniei centrale, nimic nu l-a mai ajutat.

Şi totuşi, era cât pe ce ca opera lui Argintaru să aibă un final apoteotic: desfiinţarea universităţii şi trecerea ei sub tutela Agronomiei, o premieră mondială şi un loc în istorie pentru Argintaru. Insistenţa lui diabolică ajunsese să sature pe toată lumea, când, pe neaşteptate, a părut că cedează:

- Deocamdată, trec pe alt post, până ce voi câştiga procesele, căci voi merge, dacă va fi nevoie, de

la Strasbourg până la... Tribunalul Cosmic, parcă ar fi vrut să zică, şi apoi mai văd eu. Mă voi întoarce şi…

Ceva îi spune, totuşi, lui Pârâianu că epoca lui Argintaru a apus. Deşi, aşa cum îşi cunoaşte omul şi după toate câte se întâmplă în ţara asta, n-ar trebui să fie prea sigur că nu se va întoarce.

Parafrazându-l pe Platon, cei ce iubesc puterea trebuie împiedicaţi să ajungă la ea, dar Pârâianu crede la fel şi despre cei ce iubesc, peste măsură, bogăţia.

XVII

Colegul de bancă al lui Brad era Zorescu, cel mai liniştit băiat, fragil, cuminte şi emotiv, care roşea şi se fâstâcea la orice observaţie, oricât de mică ar fi fost. Brad ţinea la Zorescu, iar acesta ar fi fost în stare de orice, pentru colegul lui. În plus, avea şi un stilou tare frumos.

Pe de altă parte, Brad avea o relaţie apropiată şi cu Alex Pavel, pe care îl cunoscuse în prima zi de admitere în liceu, după proba de matematică. Acesta era, şi el, băiatul unei familii de învăţători, ce se cunoşteau bine cu ai lui Brad. Pe atunci, poate mai mult decât acum, învăţătorii se ştiau între ei, se împrieteneau şi se preţuiau. Când, la începutul anului, s-au regăsit în aceeaşi clasă, le-a părut bine. Foarte descuiat la minte, mai înclinat spre independenţă decât Brad şi mai precoce, Pavel a pornit-o serios cu învăţătura şi, în primul an, s-a descurcat onorabil. În

anul următor, când cu criza de vârstă, băiatul bun a dispărut şi în locul lui a rămas o făptură mai matură, revoltată, brutală, cu un rictus mefistofelic în locul zâmbetului natural şi plăcut, cu aer misterios, amenințător şi fără interes pentru carte. Un tânăr Dr. Jekyll se transformase într-un Mr. Hyde. Mai dezorientat decât restul nătângilor ce erau, căutând, cine ştie ce, şi negăsind, păstrând proporţiile, Alex era un fel de James Dean, însă mai agresiv şi chiar mai de neînțeles.

Cu acest mic personaj, pe care nu-l mai putea pricepe, legătura lui Brad s-a deşirat treptat, până n-a mai rămas nimic, ceea ce a atras şi asupra lui pornirile-i malefice. Într-o recreație, foarte probabil de nebun ce era, dar şi ca să-l pună pe Brad într-o postură imposibilă, a venit şi i-a cerut: „Ține-l de vorbă pe Zorescu, atrage-i atenția în altă parte, că vreau să-i iau stiloul". Până să se dezmeticească, totul s-a şi întâmplat, iar Brad a rămas pe suflet cu acest reproş față de sine, însă nu pentru mult timp, pentru că, văzându-l necăjit pe bunul lui coleg de bancă, i-a mărturisit acestuia întâmplarea. După aceea, când situația s-a agravat, Brad a aflat că Alex Pavel intrase într-un cerc „secret", o aiureală, de fapt, o copilărie de elevi nebunatici, care se întâlneau periodic şi puneau, cum îi tăia capul, țara la cale, dându-şi lor impresia că sunt cineva.

Ei bine, la un moment dat, supărarea şturlubatecului devenise atât de mare, încât hotărâse să-i dea o corecție fizică lui Brad Pârâianu, deşi, dacă l-ai fi întrebat pentru care culpă, poate nici n-ai fi

aflat. Drept pentru care, însoțit de o gașcă pe care o domina, Alex l-a provocat pe pacifistul Brad să se întâlnească în parc, pe malul râului, și, deși se hotărâse să nu se mai bată, acesta s-a dus la întâlnire. Cu frică, în stil mioritic, precum găina la tăiere, hotărât să cedeze, s-a lăsat îmbrâncit și trântit pe spate și, în râsetele găștii lui Pavel, a încasat palmele, multe, de i-au dat lacrimile. Ședea cu fața în sus, fixând mirat privirea feroce, parcă năucă și impersonală a micului Hyde, și, dacă ar fi putut gândi, prin minte i-ar fi trecut întrebarea: „Nu cumva, băiatul ăsta a înnebunit?" Totul s-a terminat tot atât de brusc cum a început, dar incidentul a lăsat urmări în mintea lui Brad.

Din acele clipe, l-a urât pe Alex Pavel, cum poate că nu urâse pe nimeni până atunci, dar nu pentru bătaie, al cărei rezultat îl prevăzuse și îl premeditase, în parte – se spune că până și Cezar și-a favorizat asasinii –, ci fiindcă s-a rușinat cu sine, ca niciodată mai înainte, din cauză că fusese atât de laș, încât n-a ripostat, deși ar fi trebuit s-o facă, indiferent ce hotărâse și orice s-ar mai fi întâmplat apoi. Dar, poate că lui Brad întâmplarea i-a prins bine, pentru că, de atunci, lașitatea i-a devenit și mai antipatică, la alții, și inadmisibilă, la el.

Era clar că Brad nu mai era ce fusese cu puțin înainte, chiar dacă n-am ține cont de fumat. Îl deranja că banii primiți de acasă nu-i mai ajung și pentru țigări și pentru câte o bere, căci și de băut le venise multora chef, și s-a tot gândit cum să-i înmulțească. A aflat că

ar putea descărca vagoane, încărcate cu lignit, trase undeva mai departe de gară, iar pentru o asemenea muncă ar primi o sută de lei. Intenția era lăudabilă, motivul, însă, deloc. S-a mai interesat la alți doi viteji, care, chipurile, făcuseră deja isprava aceasta, a descoperit încă un fraier, prietenul lui, Păvănescu, din Păvăneşti, şi, într-o sâmbătă, imediat după prânz, au pornit-o, hotărâți, la muncă grea. Au găsit ce căutau, au ajuns la vagon şi au primit şi uneltele: câte o lopată şi o furcă de fân, de fiecare.

- Hai, flăcăi, să văd ce puteți, le-a zis omul de la calea ferată, mustăcind ciudat. Când terminați, veniți să vă luați plata.

Probabil că, văzându-i imberbi, sau din experiențe trecute, bănuia ce le este în stare pielea, când era vorba de o misiune atât de delicată.

Vagonul, lung cât calea Bucureştiului, era încărcat cu douăzeci de tone de bucăți mari de lignit, amestecate cu praf. Cei doi s-au dezbrăcat până la cămaşă şi s-au pus pe trudă, când cu furca, printre coarnele căreia se strecura aproape tot ce apucau, când cu lopata, care se proptea în bolovanii de cărbune, de nu mai putea fi urnită. Au lucrat vreo două ceasuri şi apoi au făcut şedință de producție, hotărând că aşa nu merge, că trebuie să deschidă obloanele şi să împingă marfa din vagon, exact ce le spusese ceferistul să nu facă.

Într-adevăr, o parte din încărcătură s-a prăvălit din vagon, dar nu unde sperau cei doi vajnici muncitori, ci doar pe şine şi între ele. Atunci s-au lămurit că nu vor reuşi să termine ce aveau de terminat

şi, pe loc, Brad şi Pavănescu, doar privindu-se în ochi, s-au hotărât. Au tras o ocheadă de jur-împrejur şi, nezărind pe nimeni, s-au îmbrăcat la iuțeală şi au şters-o atât de grăbiți, de le sfârâiau călcâiele, fără să se mai uite înapoi. Plini de praf de cărbune pe față, cu băşici în palmă, flămânzi şi însetați, au ajuns la internat tocmai bine ca să nu piardă pâinea cea de toate zilele, de la cină.

Luni, din nou la şcoală, la întâlnirea cu Zâna, profesoara de fizică, ce se smintise binişor. Elevii nu puteau să-şi dea seama câtă fizică mai ştie, însă că Zâna era zurlie nu se îndoiau. Femeia, care se apropia de pensionare, îl avea acasă pe soțul său, poreclit, de anul lui Remus, Şonea, un valoros profesor de matematică, şi o trupă de vreo douăzeci de mâțe. Acestea îi umpleau toată casa şi tot timpul, a povestit unul dintre colegii lui Brad, care, într-o împrejurare, a ajuns să-i ducă un pachet până în casă şi a fost reținut s-o ajute să dea de mâncare legiunii pisiceşti.

În clasă, Zâna intra mereu prost dispusă, drăcuia elevii sau îi drăgălea cu apelativul „Golanule", ceea ce pe ei nu-i afecta deloc, şi, câteodată, chiar le preda lecția. De note, nu mai vorbim, acestea n-aveau legătură cu realitatea, cum nu avea numele cu aspectul ei fizic şi vestimentar, deşi cu Muma Pădurii nu semăna chiar în fiecare zi. Este adevărat că şi băieții o provocau, de îndată ce ea se întorcea cu spatele la clasă. O dată, tot în iarna dintr-a noua, Zânei i s-a făcut sete şi l-a trimis pe Brad după apă, tocmai în intervalul de timp în care el ştia că, la robinet, fâsâie aerul, ceea ce se întâmpla zilnic. A încercat el frumos

să-i spună că nu are de unde lua apă, dar tanti Zâna ori stătea să moară de sete, ori nu înțelegea, ori nu voia să înțeleagă, parcă turbase; așa că a plecat, deși era sigur că, dacă se va întoarce fără apă, riscă să primească o notă proastă. Cum învățase de mic să găsească soluții, iar mai târziu a ajuns să creadă că numai cu moartea şi cu propria persoană nu pot exista negocieri, s-a oprit să se gândească ce e de făcut cu nebuna. Stând așa, privirea i-a căzut pe stratul de omăt din curte, nu prea gros şi nici prea alb, căci pe suprafață i se depusese funingine de la coşurile clădirilor din jur. A adunat, totuşi, destulă zăpadă, a pus-o să se topească pe plita din bucătăria internatului, a răcit-o apoi din nou şi, triumfător, i-a dus-o profesoarei. Făcuse Brad ceva rău? Lichidul adus de el era apă, nu conținea otravă, Zâna l-a băut, şi-a potolit setea, iar el a scăpat basma curată.

În 30 decembrie, sătui de Zâna şi naivi – de n-ar fi fost așa, şi-ar fi ales orice altă zi şi s-ar fi ferit ca de foc să chiulească de ziua Republicii –, elevii au hotărât s-o şteargă in corpore de la ora de fizică, ultima din orar. Nu-şi închipuiau că numai fiindcă o părăseau pe Zâna, o oră, un simplu chiul, o copilărie, în fond, se va face atâta tevatură. Nu se mai ştie cine o fi fost cu ideea, dar acela a fost cel mai mare dintre neghiobi. Sau poate Brad şi alți zurlii, care au organizat totul astfel, încât să se asigure că nu rămâne nimeni în clasă, deşi, la sfârşit, au mai rămas câțiva fricoşi spărgători de grevă. În ultima pauză, Ciort şi Marcu au proptit uşa, pe dinăuntru, cu spatele, ca să nu se mai poată intra în clasă şi, până la urmă, cei mai mulți,

şovăind sau nu, au plecat, care încotro. Când Zâna a deschis uşa, oricât era de aiurită, şi-a dat seama că ceva e în neregulă, i-a întrebat pe cei ce nu fugiseră ce s-a întâmplat, a primit drept răspuns un ridicat din umeri şi a dat alarma în cancelarie. S-a aflat ce se pusese la cale şi s-a pornit o vânătoare prin oraş, ca să fie găsiți şi aduşi înapoi măcar câțiva dintre fugari. Manea, profesorul de sport, s-a dus glonț acolo unde bănuia că s-ar putea să aibă succes, la râu; şi aşa a şi fost, unii chiulangii se dădeau, fericiți, pe gheață, şi nimeni n-a renunțat la distracție. Nici palmele, mai mult sau mai puțin prieteneşti, date peste ceafă, nici amenințarea: „Idioților, e ziua Republicii, de ce vă apucarăți de chiulit în masă tocmai astăzi, ca să dați de dracu?" nu i-a clintit. „Ei şi? Mare scofală", au gândit sportivii de ocazie. Brad o luase singur spre gară şi nu s-a întâlnit cu nici un profesor.

Vacanța de iarnă trebuia să înceapă în nouă ianuarie, aşa că, în săptămâna care mai rămase până atunci, directorul Balaban a făcut cercetări şi a tras concluzia, pe care le-a transmis-o direct: „V-ați apucat de chiul în masă – aceasta era formula consacrată –, nu vă gândiți la părinții voştri, care etc. V-ați şi găsit o zi potrivită. O să vă împrăştiem ca pe făina orbului". Deşi se simțeau încă eroi – se tot vorbea de ei, până şi în liceul de fete –, la o asemenea amenințare domnii elevi s-au cam speriat.

După ce s-a întrebat şi el cum s-o împrăştia făina orbului, că nu ştia precis, Brad a plecat în scurta vacanță, de doar douăsprezece zile. Care, însă, de această dată nu i-a mai priit, şi nici nu avea cum altfel

să fie, când simțea pe căciulă o muscă mai mare decât a altora şi se mai şi gândea la ce-o să zică dascălul Ion când va afla. La orizont se profila un adevărat dezastru. Mama lui şi-a dat seama şi l-a luat la întrebări, ispitindu-l: „Hai, mărturiseşte-mi, că n-o să-i spun" – inamicului, mai trebuia să adauge –, însă n-a scos nimic de la el. „Toate ca toate, dar cum o să-i explic lui de ce am fost părtaş la un furt?" se frământa Brad, având în minte stiloul lui Zorescu, chiar dacă acesta şi-l recuperase deja. Ce-o să spună, căci, deşi spera să nu se afle, bănuia că şi asta va ieşi la iveală, când vor fi luați la puricat. Or, la ei în casă era o vorbă de-a Uncheşului: „Măi, nepoate, ori pe unde te-ai găsi şi cât de sărac s-ar întâmpla să fii, de-ar fi să şi mori, te descurci fără să furi."

La începutul lui februarie, buboiul era copt şi n-a fost de mirare că s-a spart. Dascălul Ion, Pavel, tatăl lui Alex, şi alți părinți au fost convocați să ia parte la consiliul profesoral, care a început după-amiază şi s-a prelungit până pe la nouă seara. Toți părinții şi-au apărat odraslele, aruncând întreaga vină a chiulului în capul lui Brad, care i-ar fi dat afară din clasă, deşi ei, drăguții, ar fi rămas toți cu plăcere la ora Zânei. Verdictul, simplu: Brad Pârâianu, vinovat, eliminat din şcoală pentru două săptămâni şi nota şase la purtare.

Tot atunci Alex a fost exmatriculat din toate liceele din țară, pentru chestiuni socotite mult mai grave, nu legate de chiul, la a cărui organizare fusese absent.

Când a ieşit din şedință, dascălul Ion, negru la față – în gândul lui, mulțumit că n-a fost şi mai rău –,

l-a privit ucigător pe Brad şi, cu voce tremurată, doar atât i-a zis: „Derbedeule, mi-a crăpat obrazul de ruşine, ca niciodată în viaţă. Marş şi ia-ţi cărţile, plecăm chiar acum acasă". Băiatul ar fi protestat, dar, dacă tatăl său nu-i dăduse câteva palme din prima pornire, ar fi fost păcat să le încaseze pentru o nimica toată, ca un drum la Păvăneşti. S-a executat cât a putut de rapid şi au pornit să străbată cei zece kilometri, prin ger şi prin zăpada înghețată, spre casă, într-o tăcere de mormânt. „Mai bine mi-ar fi tras un perdaf şi vreo două palme şi apoi mi-ar fi vorbit, orice. Dar el nu mă înjură şi, de pocnit, nu m-a pocnit de mai bine de cinci ani. Slabă nădejde de acum încolo".

Haida, haida, dascălul, cu nelipsita plasă cu pâine în spinare, şi Brad, cu ghiozdanul plin de cărți pe umăr, au înaintat, rumegându-şi fiecare gândurile, până dincolo de Bătești. După ce se ieşea din sat, drumul se întindea, lung şi pustiu, până la prima casă, a Moşului din Luncă, şi, în acea porțiune, erau s-o încurce. Brad a observat, cu groază, că, pe lângă drum, câteva mogâldețe sure, cu ochi aprinşi, mergeau paralel cu ei doi.

„Lupii", s-a cutremurat Brad, fără să rupă tăcerea. Rămăseseră fără grai şi el şi tatăl. Nici dacă ar fi cerut ajutor, n-ar fi avut cui, nu era țipenie de om.

- Taci, mergi şi prefă-te că nu-i vezi, i-a şoptit, totuşi, dascălul, vorbind pentru prima şi ultima oară de când o porniseră.

N-au fost atacați şi, după trei ore de când părăsiseră internatul, au ajuns acasă, la Păvăneşti.

În cameră, era cald şi bine, doamna Paula îngrijorată, iar în pat, Remus, în vacanță şi el, cu ochii

zâmbitori, dar fără să spună vreo vorbă de bucurie, de salut. La cât era atmosfera de grea şi expresia feţei tatălui lor de încruntată, şi-a dat seama că nu era momentul.

- Ia-ţi podoaba în primire, i-a zis el nevestei, căci ori de câte ori copilul făcea o boacănă devenea numai al ei. Scăpărăm şi de lupi, nu mi s-a mai întâmplat să dau nas în nas cu ei. Ora de cină este departe în urmă, e trecut de miezul nopţii, ne culcăm. „Mamă, Doamne, o să mor de foame", a vorbit, pe dinăuntru, Brad şi s-a băgat sub plapumă, lângă Remus.

„Teroarea" psihică a tatălui a mai durat câteva ceasuri din ziua următoare, apoi gheaţa s-a spart şi Brad, eliberat de secretele lui, s-a bucurat de vacanţa forţată, cum nu se bucurase de cea adevărată.

Revenit la şcoală chiar înainte de perioada tezelor şi primit de colegi cu un respect şi mai mare decât înainte, capul răscoalei a aflat că, în răstimp, Zâna, umblând hai-hui prin curtea liceului, n-a băgat de seamă că de pe o fosă septică fusese ridicat capacul şi a căzut înăuntru, până la piept. S-a râs, s-a tot râs şi s-a discutat pe seama Zânei, până când, în scurt timp, bine sfătuită, ea s-a pensionat la cerere.

Ce mai rămăsese din an s-a scurs fără alte neplăceri; ba, Brad a avut chiar un moment de glorie, ceva mai veritabilă, care a căzut tocmai bine, ca să mai atenueze din necazurile făcute şi liceului şi părinţilor şi lui însuşi. O instituţie cu bani, CEC-ul, aniversa nu ştiu câţi ani de existenţă şi a organizat un

concurs „Cine ştie câştigă”, prin care îşi făcea propagandă, îndemnând oamenii să-şi depună la el puținii gologani. Cum s-a ajuns la ideea să concureze între ele cele două clase de a noua de la liceul lor, Brad n-a aflat. S-au format echipele şi li s-au dat de tocit o groază de broşuri şi de pliante, cu dobânzi, procente, multe cifre şi calcule greu de ținut minte. Premiul cel mare, un ceas de mână Ruhla, îl primea liderul echipei câştigătoare. Nici Remus n-avea ceas, atunci cum putea să aibă Brad? Echipa clasei lor a intrat într-o scurtă şedință, să decidă pe cine va pune şef, alegând între Brad şi Mihai Duiculescu, singurii ce se oferiseră. Restul, de emoție, nici nu voiau să audă de aşa ceva. Şi atunci Mihai a făcut un gest de băiat educat – era copil de colonel de dinainte – şi i-a zis lui Brad: „Bine, fii tu şef, că tu n-ai ceas de mână”. Chiar aşa a spus.

În ziua concursului, o după-amiază de sâmbătă, dascălul Ion şi doamna Paula, care se nimeriseră la oraş, ar fi vrut şi ei să asiste, undeva, într-un colțişor al sălii, să se bucure de succesul lui Brad sau să se întristeze cu el.

- În nici un caz, dacă vă ştiu aici, nu mă pot concentra şi-mi scapă ceasul.

Şi au plecat la Păvăneşti.

Concursul s-a desfăşurat în sala de spectacole a oraşului, cu mult public, părinți, galerii, fete de la liceu. Clasa lui Brad a câştigat, el – care s-a poticnit o dată, deşi memorase, cu o rară ambiție, totul –, împreună cu Mihai, ducând greul. Ceasul, primit imediat după spectacol, i l-a dăruit, în vacanță, lui

Remus. Brad avea să-şi cumpere unul abia după cinci ani.

Când au aflat cum a fost concursul, doamna Paula a meditat cu glas tare: „Proşti am fost, ne-am fi putut furişa în sală şi nici n-ar fi ştiut că suntem acolo". Avea dreptate.

Deşi tot întâiul, având medie mică la purtare – chiar dacă se mai reabilitase –, Brad a primit doar premiul doi, primul nefiind acordat. Înainte de final, şi-a mai încheiat un cont, rămas în suspensie. Dintr-a zecea, pentru prima dată de mulţi ani, se relua împărţirea pe două secţii: reală şi umanistă, iar el înclina spre cea de-a doua, deşi latina începuse să nu-i mai placă, cum nu-i plăcea nici searbăda, severa şi bătrâna – se apropia de patruzeci de ani – domnişoară care le-o preda. O întâmplare l-a ajutat să se decidă. Mihu, noul coleg de bancă, de fel dintr-un sat apropiat de Păvăneşti, aflat într-un război ireconciliabil cu materia aceasta, era în pericol să rămână corigent, cu examen în toamnă.

Sărmanul băiat nu mai ştia ce să facă, s-o scoată cumva la liman. Disperat, l-a încercat pe colegul de alături, ce se lupta să ajungă de la media nouă la zece şi, desigur, la umanişti:

- Brade, dacă nu iau media şapte pe trimestrul ăsta – din toamnă tocmai trecuseră la trimestre –, nu mai scap, mi se duce vacanţa pe ape. Ajută-mă să iau şapte în teză şi n-o să te uit toată viaţa mea. Şi îţi mai aduc şi două kile de vin bun, de acasă.

- Bine, Mihule, să vedem ce subiecte ni se dau. Uite cum facem: după ce le văd pe ale mele, mă

lămuresc dacă pot să le rezolv fără greşeală şi, în cazul că n-am şanse la zece, fac cât pot din ele şi apoi trec la ale tale. Bine?

Ce era să zică Mihu, a fost de acord şi a avut noroc. Amândoi au luat şapte în teză, Brad s-a ales cu media opt şi cu doi litri de vin, spunând adio umaniştilor, iar Mihu, cu o vacanţă fără latină.

Mai turbulentă decât la alţii, adolescenţa i s-a vindecat şi lui Alex Pavel. A terminat clasa a noua la fără frecvenţă, apoi a trecut la zi, la un liceu din Ploieşti, pe care l-a terminat primul. A făcut facultatea de fizică şi a devenit cunoscut în ţară.

Cu timpul, Brad a uitat neplăcutele încercări la care îl supusese Alex, când el, cu noile idei de bună înţelegere, mâncase o bătaie pe cinste, considerându-se, apoi, un laş. Cei doi ajunseseră să trăiască de mulţi ani în marele oraş, când s-au reîntâlnit cu adevărat. Au făcut-o atât de târziu, încât orice resentiment îi dispăruse lui Brad. Erau alţi oameni şi au înnodat firul legăturii, de data aceasta cu înţelegere şi îngăduinţă. Merită să-i vezi şi să-i auzi pe cei doi, arătând doar cu puţin mai bine decât bătrânii veşnic cârtitori din „Muppets", ca să înţelegi ce este o prietenie de maturitate, calmă, care nu mai are cum se destrăma.

La Pârâieni, unde, de când se ştia, uita de toate relele, Brad a lăsat în urmă şi amintirea acelui an, reintrând în atmosfera de linişte, încredere în sine şi siguranţă, pe care şi le redobândea acolo.

Apropierea toamnei l-a aflat într-o stare nouă şi neaşteptată, nerăbdător de a vedea început un nou an. Colegii, aproape toţi, aleseră realul şi numai vreo doi preferaseră clasa umanistă.

Unii dintre profesori se pensionaseră şi, în locul lor, apăruseră tineri, mai apropiaţi de elevi, deşi aceştia din urmă n-ar fi renunţat la cei bătrâni nici în ruptul capului, dacă ar fi fost după sufletul lor.

Rămăseseră, totuşi, destui şi dintre cei vechi. La istorie aveau să continue cu Aura Zotta, o femeie de aproape cincizeci de ani, încă frumoasă, şi cicălitoare ca o soacră grijulie. Orele de istoria românilor, interpretate, şi nu predate, cu pasiune, elevilor, erau presărate, ici şi colo, cu lacrimile ei şi cu emoţiile învăţăceilor.

Doamna de franceză, Elena Solescu – al cărei soţ, avocat, tocmai făcuse închisoare politică –, de aceeaşi vârstă cu Aura, fină, subţirică şi elegantă ca o franţuzoaică, cu studii şi la Paris, se chinuia cu pronunţia, parcă genetic imposibilă, a elevilor ei. Profesorul Radu, de la desen, cu sprâncenele groase, ca ale Uncheşului, ce-i dădeau un aer distant, deşi era cumsecade, în fond, mai avea un an de activitate. Din orele acestui om, surd aproape de tot, iubit de elevi, câte unul mai ieşea, de-al naibii sau la toaletă, fără să ceară voie, ca să nu piardă timp cu asta, chipurile, şi revenea atunci când profu era cu faţa la tablă şi, de aceea, nu vedea, că de auzit, nici pomeneală.

O dată, s-a întâmplat ca domnul Radu să-şi întoarcă faţa spre uşă, tocmai când Tămăroiu, un băiat vesel şi cu umor, se furişa înapoi în clasă. Şi-a

încruntat sprâncenele şi a tunat, de parcă i-ar fi avut în faţă pe Terente sau pe Coroiu, bandiţi celebri:

- Cum te numeşti?

- Tămăroiu, i-a răspuns acesta, rămas aproape fără glas.

- A, tu eşti Moroiu!? a continuat profesorul Radu, ridicând tonul către sfârşitul numelui.

- Nu, dom' profesor, Tă-mă-ro-iu!

- Bine, Moroiule, de ăştia îmi eşti?

Singura pedeapsă a fost noul nume al lui Tămăroiu, însuşit şi de colegi.

Dacă cineva l-ar pune acum pe Brad să numească o materie considerată inutilă, pentru el personal, ar alege, fără şovăială, limba rusă, şi asta nu din cauza ei. Învăţase opt ani de rusă – o limbă accesibilă –, o învăţase bine şi putea să poarte o scurtă conversaţie, dar, după liceu, n-a mai folosit-o şi a uitat-o aproape complet. De acest adevăr şi-a dat seama când, la mulţi ani distanţă, într-o călătorie cu avionul, timp de treisprezece ore, între Moscova şi Tokyo, a avut vecin de scaun un rus. Firesc, au intrat în vorbă şi Brad ar fi vrut să încerce şi limba rusă. Şi-a stors creierii, căci avea timp berechet, să vadă ce îşi mai aminteşte, însă fără succes: l-ar fi putut întreba pe rus doar cum îl cheamă, ce doreşte şi cam atât; au vorbit în engleză.

Dacă, însă, i s-ar cere să aleagă o singură materie şi un singur dascăl, care au lăsat cele mai folositoare şi dragi urme în cultura lui generală, va da un răspuns surprinzător. Nu va răspunde că româna, care îl atrăgea, sau istoria, pe care o învăţase după

notițele doamnei Zotta, nu după cartea lui Roller, şi-i intrase în sânge, nici franceza, nici geografia, nici altele, ci, în primul rând, muzica şi profesorul Tudose. De acest adevăr, Brad şi-a dat seama mai târziu, pentru că, în liceu, nu l-a apreciat, pe cât ar fi meritat, pe Tudose, cu materia lui de mâna a doua, cum i se spune muzicii**.** Atunci când a realizat că, pentru el, subiectele unor opere celebre nu sunt nişte enigme absolute, cum erau pentru alții, care nu avuseseră un profesor ca Tudose, şi-a zis: „Am avut parte de un mare profesor şi de un om de aur". Brad îl aşază acum pe acesta lângă Aura Zotta şi Elena Solescu, atunci când vine vorba de dragoste față de meserie şi de intensitatea trăirii ei.

Muzica, privită, în şcoală, în mod greşit, drept o dexteritate şi – paradoxal – o materie puțin atrăgătoare, îl chinuia pe Brad cu o nesuferită oră de teorie şi solfegiu şi îl desfăta cu două ore, facultative, de muzică sublimă. Cine participa şi la aceste ore beneficia de o oarecare bunăvoință la teorie, dar Brad nu din acest motiv s-a dus, ci ca să vadă despre ce fel de muzică era vorba; dacă avea să-i placă, va continua, dacă nu, se va opri. La început, au fost puțini, dar, încet, încet, amatorii s-au înmulțit şi au avut ce câştiga.

Profesorul Tudose, care se apropia şi el de vârsta pensionării, era înalt de peste un metru şi optzeci, nici gras, nici slab, destul de vioi în mişcări, avea o față un pic cabalină, iar ochii, spălăciți şi câteodată cu secreții. Toamna, pe cap îşi punea un fes tricotat, puțin caraghios, iar iarna căciulă, ca toți bărbații. Cum teoria muzicii, cu diezii, bemolii, becarii

şi cheile ei, nu-i era dragă, fiindcă îi răpea destul timp şi, deşi avea ureche muzicală bună, nu se descurca uşor, Brad tindea să nu-l simpatizeze nici pe Tudose, căruia îi taxa, în gând, orice presupus defect, dar mai ales urdorile de la ochi. Pe cât le înregistra atunci, pe atât i le-a trecut apoi cu vederea, căci Tudose a făcut unul dintre cele mai minunate daruri sufletului său. De la o vreme, şi-a amintit numai de calităţile profesorului de muzică, pe care, acum, îl consideră a fi fost un tip plăcut şi prezentabil, dacă nu chiar bărbat bine. Săracul, avea conjunctivită cronică, îi găsea scuze şi pentru urdori.

La orele de teorie, profesorul Tudose nu era nici prea blând, nici prea sever, îşi vedea de treabă, îşi lua în serios materia şi punea note corect – poate prea corect –, ţinând seama, însă nu întru totul, de urechea muzicală; adică, nici cu afonii nu era total îngăduitor.

Despre Tudose, Brad aflase că a absolvit Conservatorul din Cluj şi că ar fi cântat în orchestra Operei, la contrabas, ceea ce ar explica faptul că ştia pe de rost libretele şi că putea interpreta, la vioară, mari bucăţi din opere şi operete. Mai întâi, le povestea pe scurt, curioşilor lui ascultători, libretul şi apoi le cânta ariile, explicându-le ce vrea să exprime muzica, mai calmă, mai alertă, mai zbuciumată. Aşa, ascultându-l cu gura căscată pe omul acesta, care lăcrima el însuşi şi îi făcea să lăcrimeze şi pe elevii săi, au aflat copiii de Aida şi Rhadames, de Tosca şi Mario Cavaradosi, de Turidu şi Leonora, de Don Jose şi Carmen şi de mulţi alţi eroi iluştri, cântaţi de genii ale muzicii.

Cine ştie când ar fi putut să facă cunoştinţă cu o fărâmă de cultură muzicală nişte copii dintr-un mic târg, dacă n-ar fi existat sensibilul profesor Tudose?

Printre profesorii tineri, nou-veniţi, „băieţi de gaşcă", valoroşi, dar şi iubitori de pahar şi de pocher, numai Gore Paltin, de la matematică, a ajuns la clasa lor şi a devenit un nou idol şi diriginte, căci doamna Zotta – fosta dirigintă – se săturase de întâmplările din anul ce trecuse.

Gore Paltin, copil de ţărani săraci din Duhala, sat aşezat la cincisprezece kilometri de Târg, avea, la vremea aceea, puţin peste treizeci de ani, era un bărbat frumos, uneori cu ochii prea roşii de nesomn, care, deşi făcuse o parte din facultate la fără frecvenţă, o terminase, ceva mai târziu, la zi, şi încă bine.

Despre Paltin umbla vorba că, pe când era la f.f., avusese de dat şi examen de limba franceză şi că toată pregătirea lui a constat în memorarea unui dicţionar; în faţa unei asemenea dovezi, profesorul îl trecuse. Era îmbrăcat elegant, avea farmec şi umor, iar toate aceste calităţi îl făceau simpatic, deşi se nimerise să predea tocmai matematica; băieţii l-au acceptat repede şi l-au îndrăgit, iar el le-a oferit, multora, prietenia lui.

După terminarea liceului, lui Pârâianu i-ar fi plăcut să-l întâlnească oricând pe Gore Paltin, şi chiar l-a întâlnit, din când în când, dar nu prea des. Şi, deodată, domnul profesor Paltin a început să i se adreseze fostului său elev, nu cu băi, ca în şcoală, nici

cu Brad, ca mai apoi, ci cu „domnule” şi să-i vorbească reverenţios.

- Domnule profesor, l-a luat de braţ, puţin mişcat, Brad, matur şi el, de acum, ce facem, stricăm noi o tradiţie, elevul tot elev rămâne faţă de profesorul lui şi n-am făcut nimic rău ca să merit aşa ceva din partea dumneavoastră, nici măcar n-am îmbătrânit chiar într-atât; ori, poate, nu mă mai iubiţi?

- Nici una din variante, dragul meu, dar ştiţi cum este, aşa mă simt eu bine şi aşa e normal.

La rugămintea lui Brad, nea Gore, căruia doar în spate i se zicea astfel, din respect şi dragoste, niciodată în faţă, a renunţat, deşi tot se mai scăpa uneori.

Şi iată că, într-o zi, de curând, Remus i-a spus, la telefon: „Nea Gore Paltin a trecut în lumea umbrelor”.

- Pe el chiar l-am iubit şi a fost ultimul meu profesor ce mai trăia. Regret cum n-am regretat mulţi oameni. Când voi veni la Târg, voi fi mai sărac cu o speranţă, aceea că l-aş mai putea întâlni pe nea Gore.

Brad era ca un decatlonist – proba celor zece probe, în care câştigă medalia de aur acela ce excelează în jumătate din ele, învingând detaşat, iar la celelalte se menţine în lotul fruntaşilor. Matematica nu-i făcea mari probleme, dar nu-l atrăgea şi îl trăda destul de des, mai ales algebra elementară. Pe aceasta o începuse, într-a cincea, cu profesorul Nodulescu – mic şi cu burtică –, relativ nepriceput şi destul de acru şi de sec, şi a continuat-o, la Normală, cu Cepeanu,

cam aiurit şi cu gândul mereu la tenis. Nu-l atrăseseră nici materia şi nici oamenii şi, de aceea, nu se alesese cu mult, iar asta a simţit-o târziu. La capitolele de algebră, începute în liceu, la trigonometrie şi la geometria în spaţiu, Brad lucra fără greşeală. Cel mai dotat la matematică şi fizică, dintre toţi, era, de departe, Popescu, un băiat liniştit şi stângaci, brunet, pe care din această cauză colegii îl botezaseră Tucidide, fără legătură cu istoricul, ci cu tuciul. Era bun şi la altele, însă, dacă îl auzeai citind sau vorbind în franceză, îţi venea s-o iei la goană, iar doamna Solescu îl oprea câteodată din masacrul acestei melodioase limbi. La matematică, Brad n-ar fi sperat vreodată să ia o notă mai mare decât Popescu – cel mult egală – şi, totuşi, minunea s-a întâmplat, o dată şi bine.

Sfârşitul fiecărui an l-a găsit pe Brad, cel fără nici un talent deosebit – răutăcioşii spun că cei ce nu sunt foarte buni la matematică sau n-au talent de muzician sau de desenator se fac doctori –, mereu în frunte. Pentru că era un decatlonist echilibrat şi nu dădea rateuri răsunătoare, la nici o materie, nici chiar la matematică, nu putea fi depăşit. Dascălul Ion se liniştise de tot şi îl vizita cât putea de des, iar Brad mergea atunci când dorea la Păvăneşti. Crescuse şi la minte şi chiar la trup, chiar dacă nu pe măsura celor mai optimiste năzuinţe ale dascălului Ion, care era, totuşi, mulţumit de cum arăta băiatul lui cel mic. Iar fetele începuseră să întoarcă privirea după el.

Nici acum, în scurtele vizite la liceu, tatăl nu era scutit de câte o observaţie, mai blândă decât

înainte, de la doamna Zotta, dar gândea că nu-i va putea închide gura lui Brad şi nici n-o să-l poată face să nu pună întrebări incomode sau să nu-şi spună părerile, bune sau proaste, căci asta era marfa. Ce, parcă el sau Uncheşul fuseseră mai potoliți? Când afla notele, se domolea şi-i sugera doar atât: „Mai tacă-ți gura şi sileşte-te şi tu să-i mulțumeşti pe mai mulți, şi mai ales pe doamna Zotta". Câteodată, când se nimerea să fie ultima oră din program, coborau amândoi pe frumoasa scară principală a liceului, fiul să-şi conducă tatăl, pe deplin mândru de odrasla lui. O dată, directorul Balaban, care îl cunoştea pe dascălul Ion de când cu şedința în care s-a decis eliminarea lui Brad, l-a întrebat de ce nu coboară pe unde este regula, prin spate, iar el i-a răspuns senin:

- Ştiți de ce? Pentru că sunt mândru de liceul acesta şi ar trebui să fiți şi dumneavoastră la fel şi să le permiteți părinților să-l cunoască mai bine. Şi eu am fost elev aici, şi mă laud cu asta, mai am un fiu, ce l-a absolvit cu brio, şi acum şi al doilea. Dar, dacă doriți, data viitoare pot să cobor prin spate, a încheiat el.

Iar tânărul director i-a răspuns, pus niţeluş pe gânduri: „Da, cred că aveți dreptate". Şi şi-a văzut de drum fiecare.

Pe nesimțite, Brad, posesor, ca toți egalii lui, al unui creier cu găuri, ca şvaițerul– n-avea, totuşi, decât şaisprezece ani –, însă avid de orice, inclusiv de lozinci şi citate din „Scânteia", risca sau promitea – depinde din ce parte priveai – să devină un adevărat om de tip nou şi un dogmatic, deşi habar n-avea atunci cu ce se mănâncă dogmele.

O dată pe lună, în câte o duminică, învățătorii erau aduşi la Târg, la învățământul politic, unde li se dictau cursuri, pe care trebuiau să le învețe pe dinafară. Pentru Brad, era un prilej de bucurie, pe care nu-l avusese la Normală, întâlnirea cu părinții, pentru dascălul Ion – bine orientat şi în politică şi, la nevoie, bun tăietor de fir în patru – ocazia de a arăta cât e de deştept, iar pentru biata Paula, teamă şi tremurături. Una din temele lor se referea la educație şi la rolul ei în mai ştiu eu ce, sau în orice, şi, spre a o pregăti mai bine, părinții s-au aciuat la internat, în cameră la Brăduț, ajuns în clasa a zecea.

Paula, fiindcă de ea nu se lipea nimic, citea a zecea oară, poate, cu glas tare, doar, doar o reține o frază, două. Aşa cum avea să pățească Brad, la rândul lui, mulți ani mai târziu. La un moment dat, dascălul Ion, care asculta liniştit, a exclamat: „Ce tâmpenie!" Paula s-a oprit din citit şi Brăduț a întrebat: „De ce, la ce te referi?"

- Mă refer la ce spun ăştia, că educația este totul, că ea şi mediul de trai pot modela pe oricine, indiferent cât este de deştept sau de prost din naştere, şi că ereditatea, adică moştenirea, nu contează.

- Aşa şi este, sare Brad, educația cizelează omul: uită-te la câte o familie de la Pârâieni, ce diferență între frați, chiar gemeni, în modul lor de exprimare, de a se îmbrăca, în totul, după gradul de cultură al fiecăruia. Vorbea ca din carte.

- Sigur că educația, de orice fel, şi cultura, în general, fac oamenii mai oameni şi că, fără ele, am fi rămas în epoca primitivă. Dar, ia ascultă, îi cunoşti pe

ai lui Calbreaz, zis Săte: tatăl analfabet şi beţivan, dintre copiii lui, cel mare analfabet şi beţivan, mijlociul, la Lupeni, absolvent de liceu, maistru, plecat de acasă de copil, beţivan, cel mic, profesor de liceu la Bucureşti, alcoolic, că nu-i mai putem zice beţivan, de, e domn. Bine, să admitem că primul a trăit în casă cu tată-său, Săte, şi a învăţat să bea cu el, dar ceilalţi doi nu l-au mai văzut afumat zi de zi pe ăl bătrân, ba, se pare că l-au uitat de tot, că n-au mai trecut de mult prin Pârâieni. Ce spui, ce a putut face educaţia, în cazul profesorului, dacă a moştenit şi el năravul, setea familiei?

Tatăl i-a mai dat şi alte pilde fiului cel îndoctrinat, dar tot nu l-a convins; acesta îi aducea alte argumente, în sprijinul teoriei cu educaţia, care bate ereditatea, şi ar mai fi putut veni cu alte sofisme, dacă dascălul Ion n-ar fi încheiat:

- S-o lăsăm aşa, odată şi odată o să reluăm discuţia. Până una-alta, spune la şcoală ce te învaţă, dacă aşa trebuie.

- Era gata-gata să te învingă, i-a zis, Paula soţului ei, mândră de băiat, când au rămas singuri.

- Deocamdată nu, că nici n-a avut dreptate. Asta îl învaţă, asta susţine. Va veni curând şi ziua aceea, în care o să mă dea gata, însă nici lui n-o să-i fie uşor, cum nu mi-a fost mie adineauri cu el, că nu mă las.

Este posibil ca tatăl şi fiul să fi reluat subiectul, sau poate că nu, căci Brad, după ce a intrat la medicină, s-a lămurit cum este cu genetica, în general, şi cu ereditatea, în particular. Şi s-a tot lămurit, până

ce, într-o zi, ajuns conferenţiar, s-a pomenit că afirmă în faţa studenţilor, exagerând numai puţin: „De fapt, aproape totul este genetică, ea guvernează şi sănătate şi boală şi bun şi rău. În afara ei, este foarte puţin de negociat, fiecare om trăieşte pe culoarul lui genetic, cum aleargă un atlet, mai pe centru sau mai pe marginea culoarului, dar fără să-i depăşească limitele". Aici s-a oprit din vorbit, dar şi-a continuat ideea, gândind: „Tot tata, săracul, modestul învăţător, a avut dreptate, deşi n-a negat ce importantă este educaţia, chiar dacă nu schimbă adâncurile omului".

Ultima clasă de liceu nici n-a mai avut istoric, ea s-a scurs ca de la sine, sub semnul foamei şi cu gândul admiterii în facultăţi. Numai câte o întâmplare mai aparte spărgea monotonia. Una dintre ele a trăit-o doamna Paula, şi o pomenea la bătrâneţe, când venea vorba de copiii ei.

- Atunci am fost, o clipă, fericită. Eram la o lecţie de învăţământ politic şi îmi era groază să nu mă pună să răspund la vreo întrebare. Când, deodată, lectorul, un teolog ajuns politruc, cam supărat că nimeni din bănci nu se oferea să ia cuvântul, a început să ne facă morală: „Tovarăşi învăţători şi profesori, pregătiţi-vă bine, sunt elevi care ne întrec şi ne pun în încurcătură. Eu am suplinit-o pe colega mea, tovarăşa Zotta, la câteva ore de istorie, şi mi-am dat seama de acest adevăr". Şi atunci, continuă Paula, am avut o presimţire: „ Să ştii că îl dă exemplu pe Brăduţ al meu". Aşa a şi fost şi apoi m-a arătat cu mâna: „Băiatul dumneavoastră, nu?" Sute de ochi s-au uitat la mine, m-am făcut roşie, am ameţit şi nu ştiu cum de

n-am leşinat de bucurie. Nu râdeți, că se poate întâmpla, revenea ea în prezent, ştergându-şi o lacrimă.

Apoi a venit şi maturitatea – bacalaureatul de astăzi –, care a făcut din Brad Pârâianu o mică celebritate a urbei, după ce, la sfârşitul unui număr de probe, ce părea interminabil, a reuşit să ajungă la potou fără greşeală, singurul, din toate cele patru licee, cu notă maximă pe flanc. La un asemenea succes nu s-a aşteptat nici măcar el, din cauza matematicii, un fel de călcâi al lui Achile, chiar dacă nu fatal. La teza de matematică, li s-au oferit la alegere două rânduri de subiecte: cel preferat şi de Brad, cu multă geometrie în spațiu, şi un al doilea, mai greu, conținând şi o problemă cu şiruri matematice, pe care l-a ales numai matematicianul clasei, Popescu, ca să mai confirme încă o dată cât este de bun, deşi nu mai era cazul, căci nimeni nu-l contesta. Dar, surpriza surprizelor, Pârâianu şi, probabil, şi alți colegi ai lui au lucrat fără greşeală, în vreme ce Popescu s-a încurcat. Întâmplarea de la maturitate nu l-a împiedicat pe acesta din urmă să ajungă un matematician de mare talent, la un institut național, şi nici pe Brad s-o rupă definitiv cu matematica, mergând să se facă doctor, după cum fusese dorința dascălului Ion, mai întâi, şi, fără tăgadă, şi a lui însuşi.

Adus de mână, de Remus, în marele oraş, să-i continue, parcă, şi aici drumul, ca şi la liceul din Târg, băiatul simplu, care credea că viața i se va deschide în față ca un drum lin, sau ca o simfonie, cu capul plin de visuri şi nădejdi, a zburdat mai departe, ca un căluț eliberat din chingi. Admiterea a fost un paradox: grea

în sine, cu şapte probe obositoare, însă cu o concurenţă nesemnificativă – doar doi candidaţi pe un loc –, prin care Brad a trecut ca un tăvălug, oprindu-se cel mai sus, de unde n-a mai coborât nici în următorii şase ani.

Dacă, la sfârşitul studiilor, cineva ar fi străbătut înşiruirea absolvenţilor din promoţia lui Brad, căutându-l, prudent, începând din partea ei de jos – aceasta ar fi putut fi numai înţelegătoarea doamnă Paula –, ar fi obosit până să-l găsească, acolo unde fusese obişnuit, în frunte.

Când se poticneşte în explicaţii, Brad Pârâianu recurge şi el la destin, cuvânt cu înţeles nedesluşit. Aşa a ajuns să creadă că, multă vreme, destinul a fost corect cu el, deşi nu foarte generos, dar poate că atât a meritat.

O dată, o singură dată, poate obosiţi sau poate neatenţi, şi el şi destinul au pierdut din vedere esenţa vieţii lui, iar aceasta i s-a contorsionat dureros şi fără remediu. A pierdut.

Ar fi fost prea frumos să-l susţină până la capăt.

XVIII

În cea de-a cincea iarnă, s-a lucrat din greu la interioarele Sanatoriului, iar la 1 mai Brad, epuizat, a închis uşa de la intrare, pe dinafară, făcându-şi o cruce largă, de uşurare şi de mulţumire.

Ori de unde ar fi fost privită, clădirea părea mare, iar albul vopselii îi dădea un aer de distincție şi de candoare, potrivit cu scopul său, căci avea să servească, aşa cum fusese hotărât, celor mai gingaşe şi fragile fiinţe de pe pământ.

Era, într-adevăr, superbă.

Venise timpul pregătirilor pentru inaugurare. Brad şi Silvia plănuiseră o ceremonie modestă, însă suficient de solemnă, încât să exprime, nu numai prin cuvinte, mulţumirile lor adresate Celui ce a vegheat asupra acestei adevărate opere şi oamenilor care i-au ajutat să-şi vadă visul cu ochii.

Vremea oricăror temeri trecuse. Brad scăpase de mult de insomniile provocate de lipsa banilor şi lăsase în urmă, de curând, şi gândul că sărăcia lui şi nepăsarea oamenilor îl vor împiedica să transforme o frumoasă clădire într-o instituţie plină de viaţă, cu grijile, dar şi cu zâmbetul copiilor.

Când s-a apucat să construiască, mintea lui Brad a fost obsedată mai întâi de proiect, iar mai apoi, de bani, de materiale şi de constructori.

Putea să-l preocupe atunci – când de abia reuşise să salte din pământ o nimica toată – cum şi cu ce va reuşi în final să facă să funcţioneze ideea lui? Pe vremea aceea, când riscul cel mai mare era să nu isprăvească niciodată ce începuse, nici nu merita să-şi pună o asemenea întrebare.

Încet şi cu trudă, casa s-a ridicat, iar pentru Brad a venit şi momentul să gândească: „Biciul este aproape gata, trebuie să şi pocnească”.

După ce rostise, de nenumărate ori, obsedanta întrebare: „Cum va funcționa?”, doamna Stein a aşezat floarea pe tort:

- Ar fi păcat să puneți atâta suflet şi atâta muncă, să fie cheltuiți o mulțime de bani, iar când clădirea va fi gata, ea să nu folosească nimănui. Trebuie să vă spun clar că într-o susținere de durată noi nu ne implicăm, avem mai multe proiecte în țara aceasta şi ele sunt mai importante pentru noi, acum, când voi vă apropiați de sfârşit.

Lui Brad, care nădăjduise în sinea lui, avertismentul doamnei Stein i-a căzut prost, l-a dezumflat: „Va să zică, gata cu marile speranțe, trebuie să ne descurcăm iarăşi singuri; oamenii ăştia nu glumesc, când spun că te ajută, la început, ca să înveți să te descurci singur, îşi respectă deviza!”

Nu mai rămânea decât o şansă, asocierea Fundației cu Statul şi tatonările au început.

„Noi aducem în căsătoria aceasta, practicată în multe țări, zestrea, adică totul: clădire, laboratoare, departament de recuperare, cu toate cheltuielile de întreținere viitoare. Şi ceva în plus, dragostea. Statului îi vom cere personalul şi cheltuielile curente. Mai mult decât avantajos pentru el, care se va alege cu un spital nou, modern, performant, unic, pentru că nicăieri altcineva nu avusese această idee. Să zică bogda-proste!”, gândea Brad.

Pârâianu a început cu ministerul, deşi, tocmai pentru că îl ştia bine pe ministru, se îndoia că vreunul

dintre argumentele lui va avea succes; asta, dacă va avea răbdare să-l asculte.

Ministrul era bucureştean şi ajunsese capul sănătății la o vârstă prea înaintată ca să poată face vreo scofală. Însă îşi dorise ministeriatul şi se zbătuse să-l obțină.

Când l-a cunoscut Brad, ministrul îşi reglase toate conturile şi era în situația unui boier, stăpân pe propria moşie, sau ca un paşă, conştient de puterea lui, obiect al adulației unei părți dintre supuşi.

În urmă cu mulți ani, dăduse impuls unei specialități, care exista, dar era încă firavă, ataşându-i un nume – cam confuz şi redundant, rămas până astăzi – şi pregătind câteva zeci de oameni, repartizați prin aproape toată țara. Avusese putere, devenise cunoscut şi făcuse un lucru bun.

Aşa ar spune adepții lui, mai ales specialiştii făcuți sub aripa-i ocrotitoare, pe care îi şi iubea în felul său. Pe aceştia îi denumea „ai mei", pe cei pregătiți în provincie îi alinta câteodată cu „ăştia nu mă iubesc, nu-i aşa, Pârâiene?" Deosebirea aceasta cu iz peiorativ nu i se poate reproşa, este o boală destul de răspândită a bucureştenilor față de provincie, boală al cărei anticorp provincial este consacrata sintagmă „Miticii de Bucureşti".

Tot el inițiase primele congrese ale specialității, unde se adunau, o dată pe an, membrii Societății, puțini câți erau; acolo se făcea şi ceva ştiință, săracă, în general, şi la noi şi în lume. Am mai spus-o, congresele erau plăcute, se mânca şi se bea bine, pe muzică, cu dans, mai mare dragul. Şi cu

discursuri multe şi linguşitoare, în care câțiva erau adevărați maeştri. Laudele aduse şefului Societății erau de multe ori atât de exagerate, încât credeai că sunt adresate unui zeu, dar nici lăudătorii nici adresantul nu gândeau astfel, deşi, la o adică, asemenea plecăciuni puteau provoca greață. Era un cult al personalității, pentru care, la vremea aceea, despotul – de fapt orice despot – l-ar fi invidiat, iar câțiva ani mai târziu, mânios, l-ar fi aruncat afară de pe globul pământesc.

Pârâianu numai acest cult i-l reproşează, căci orice om, dacă e normal, refuză să i se cânte imnuri de slavă de către pupincurişti, aceştia la fel de vinovați ca şi cei linguşiți; dictatorii, mai mari sau mai mici, şi narcisiştii fac excepție şi se simt bine aşa.

Adversarii ministrului, din aceeaşi generație cu el, îl desființau:

- Biologul ăsta a venit în clinică, fără să-l dorească cineva, vârât pe gâtul tuturor, la o operă ajunsă la apogeu, ctitorită de un adevărat mare profesor. N-a fost destul că a intrat în față, dar i-a mai şi dat afară pe cei vechi şi valoroşi, posibili adversari, ca pe nişte măsele stricate. A pus laba pe tot, cu „ajutor" de sus, îşi termină de vărsat oful opozanții.

Mulți i-au reproşat că fusese părintele nu ştiu cărui program, răspunzând, se zice, unui ordin politic. Strict ştiințific, acest program era corect, iar pentru specialişti a fost util. Necazul cu el a fost că a picat într-un moment atât de prost, încât mai rău nu se putea, când țara avea insomnii şi, din cauza lor, stătea zile întregi la cozi, de parcă românii aveau, toți o dată,

un hobby sau jucau un joc nebun. Unii au zis, mai târziu: „Uite, al dracului, scria că trebuie să băgăm în noi pe alese, din asta sau din ailaltă, când nu aveai de ales, sadicul"; alții: „Uite, afurisitul, cică să înfulecăm mai puțin, făcea jocul nebunului din frunte".

Pârâianu nu cunoaşte dedesubturile chestiunii, dar se întreabă dacă ministrul de acum putea să se opună. Putea? Sigur că ar fi putut. Să presupunem că ar fi spus: „Luminăția Voastră, nu acum, nu este momentul". Ce i s-ar fi întâmplat? Avea riscul să fie omorât? Nu era cazul. Şi-ar fi putut pierde şefia clinicii şi s-ar fi putut trezi medic la Dărăbani, sau la Sighet, sau la Beşenova Veche, şi din asta n-ar fi murit. Dar, dacă ar fi procedat astfel, rezolva ceva? Nu, din punctul de vedere al programului, căci venea altcineva şi se oferea să-l facă el.

Discuția aceasta este pur retorică, omul nu era nici erou, nici opozant, nici liber cugetător, nu fusese născut cu gena sacrificiului de sine. Şi totuşi, a avut şi merite.

Când Pârâianu a fost obligat să se ducă la ministru, presa altoia la el de luni de zile şi îi cerea înlăturarea, iar el, aşteptând să fie mătrăşit, nu mai mişca un deget; că nici nu ştia ce să facă, asta e altceva.

Ministerul era ca o armată fără general, apatică şi dezorientată.

Acestea toate le ştia şi Pârâianu, când, fără chef şi fără speranțe, tocmai fiindcă îl cunoştea, a pus mâna pe telefon să-l sune pe ministru, ca să-şi stabilească o audiență. Cum nu-l văzuse de mult, nu bănuia că vârsta „i se agravase" într-atât:

- Alo, domnul ministru?

- Da, un da moale, prudent. Ce doriți?

- Pârâianu, la telefon, ce bine că v-am găsit. Ce mai faceți, sănătos?

- Da, alo, cine sunteți? Pârâianu? Care? A, şeful clinicii de la ….? Să trăieşti, dragă Pârâiene. Eu, bine, tocmai am sosit de la guvern, ia zi, ce vrei, că sunt obosit şi foarte ocupat, a dat să i-o reteze.

- Domnule ministru, aş dori o audiență de câteva minute, într-o chestiune ce ține de minister. Se poate?

- Cum să nu se poată, dragă, mai ales pentru tine! M-aş bucura să te văd, dar nu la minister, ci aici, la clinică, la ora nouă, după raportul de gardă. Marți îți convine? Azi e joi, ai timp să-ți pui gândurile şi treburile în ordine, până marți.

Lăsând receptorul pe furcă, Pârâianu îşi făcea mustrări de conştiință: „Ia te uită, ce drăguț e el şi ce rău sunt eu cu omul acesta, s-a schimbat în bine, parcă ar fi altul. Bravo lui”.

La Bucureşti, Brad a plecat luni seara, cu trenul, la clasa I – bilete la vagon de dormit n-a găsit – , ca să nu întârzie la audiență.

Când a ajuns la clinica ministrului, raportul de gardă se terminase, secretara l-a anunțat şefului şi Brad a fost chemat înăuntru. Ministrul, care stătea la o masă şi răsfoia o revistă, a ridicat capul şi s-a încruntat, rău, nu doar aşa, de formă, cât îi stă bine unui şef:

- Ce-i cu tine aici, la o astfel de oră, când ştii că nu-mi place să dau audiențe în clinică?

- Cum, păi nu mi-ați fixat-o dumneavoastră, la telefon? Dar nu-i nimic, vă aştept la minister. Vă ofer o carte, scrisă de mine, se spune că e bună.

- Bine, bine, lasă cartea în antecameră – a zis-o cu aerul că tot aşa de bine s-ar fi putut duce cu ea la closet – şi du-te la minister. Însă nu mă aştepta pe mine, caut-o pe doamna Crețu, care e ministru secretar de stat, şi explică-i ei ce vrei.

- Pe mine m-ar interesa şi decizia dumneavoastră, e vorba de luat o decizie.

- Nu, nu, ascultă-mă pe mine, du-te la ea, o să-i dau un telefon s-o anunț. Lasă, astăzi nu decid nimic.

Pârâianu, ce era să facă, a plecat cu carte cu tot, sigur că ministrul uitase deja de ea. Până la poarta spitalului, şi-a mai revenit din surpriză şi a bombănit:

- Credeam că nu mă mai pricep la oameni, dar, din păcate, mi-am păstrat „mâna". Am renunțat de mult la convingerea că firea oamenilor nu se schimbă o dată cu vârsta, şi bine am făcut. De fapt, se schimbă, într-adevăr, însă niciodată în bine. Ce este rău în om, şi a fost reprimat în copilărie şi în tinerețe, scapă de sub control şi devine evident, ca păcura deasupra mării. Trebuie să fim prudenți cu semenii noştri, despre care auzim că s-au schimbat, când trec de treizeci, treizeci şi cinci de ani; eu unul îi prefer aşa cum erau mai înainte, neschimbați. De când îl cunosc, ministrul nu s-a schimbat deloc – l-am apucat gata schimbat –, doar că acum uită de la mână până la gură. Sau numai se preface?

Reținuse din discuție încă un lucru, că el nu decide nimic. „Îl cred, nici cei de dinaintea lui n-au

decis ceva, probabil că nici aceia nu aveau habar ce să decidă şi nici nu erau lăsați.” În ziua de azi, Pârâianu ştie ceea ce la vremea acelei întâlniri nu putea şti, anume că nici miniştrii care au urmat n-au făcut mai nimic, dar măcar au tratat-o cu oarecare înțelegere şi respect. Până când, mult mai târziu, a venit unul din afară, complexat şi plin de ranchiună față de toată sănătatea – dar mai ales față de elitele ei – care nici nu şi-a înțeles şi nici nu şi-a respectat domeniul, intrând cu cizmele în el. Acela părea să creadă că poporul român este, în întregime, plin de boli, de vreme ce i-a venit bizara idee de a-l trimite urgent la analize, încolonat, sub amenințarea cnutului. Într-o vizită în marele oraş, a fost întrebat despre intenția lui şi, luat prin surprindere, a negat că românii ar fi atât de bolnavi. Dar, dacă nici el nu era convins, atunci ce-l mâna spre falimentara şi, la o asemenea întindere, de nimeni realizata iluzie? Năzuia să intre în Cartea Recordurilor? Avea bani de aruncat, când sănătatea era numai piele şi os, iar bolnavilor internați în spitale li se cerea să-şi cumpere medicamente şi feşi? Puțin probabil. Atunci, de ce? Bine că a fost oprit la timp!

Revenind la ministrul spre care îşi îndrepta nădejdile Pârâianu, ce legătură să aibă el cu reforma sănătății? Era prea târziu ca să-şi mai bată capul, să învețe şi, chiar dacă ar fi învățat şi ar fi avut vreo idee, de unde bani să o pună în practică?

„La noi, cum spuneam, miniştrii nu realizează mai nimic. Dar este vina lor că –ei ştiu pentru ce – îşi vâră nasul într-o muncă de care sunt străini. Se

înghesuie pentru că vor, le trebuie postul, se gudură, dau din coate, ling şi chiar muşcă, la nevoie.

La urma urmei, nu sunt cinstiți, în primul rând cu ei înşişi, fiindcă ştiu dinainte ce-i aşteaptă şi, totuşi, nu se dau în lături. Nu, nu stau la locul lor, nu-i lasă pe alții mai buni, că, până la urmă, s-ar găsi unul care ştie, care vrea şi care se zbate, cinstit, să rezolve ceva. Când unui asemenea ministru i se dă scaunul, trebuie să joace cum i se cântă, ca ursul, să rămână soldat disciplinat al partidului, cu gura mică. De cum s-a aşezat pe locul călduț, încă, al predecesorului, trebuie să uite ce caută acolo, să-şi spele creierul şi să aprobe ce spun şefii. Aproape toți miniştrii au fost copii de mingi la nişte jocuri făcute în altă parte şi la care ei sunt, cel mult, îngăduiți. A zbierat câte unul, mai înainte, că nu sunt bani în sănătate? De cum a ajuns ministru, banii i se par prea mulți. Alchimist, nu altceva. A urlat careva că puterea politizează sănătatea, de cum i-a venit rândul la miere, a ras toți directorii de dinainte. A naibii politica, tare de tot, nu te poți pune cu ea!"

Până să rumege ideile astea, Pârâianu a ajuns la minister. Ministrul secretar de stat şi deputat, doamna Crețu, încă de pe atunci o femeie matură, aflată la începutul ascensiunii, nu avusese timp a se hârşi de putere şi, de aceea, era mai binevoitoare, cel puțin aparent.

Brad i s-a prezentat civilizat, cum obişnuieşte, şi, după expresia ei dezorientată, şi-a dat seama, imediat, că ministrul nu-i dăduse nici un telefon, cum, de altfel, s-a şi aşteptat, iar ea a confirmat. L-a primit,

totuşi, amabilă, şi a ascultat tot ce a avut să-i spună, dând semne că înțelege ce doreşte el.

Discuția părea să nu fi avut nici o noimă, ca pe stradă sau ca la piață, între două gospodine, care se ascultă una pe alta, dând din cap aprobator, şi se despart în bună pace. Şi totuşi, n-a fost chiar aşa, căci viitorul i-a scos-o lui Brad, din nou, în drum, pe doamna Crețu, de data aceasta ca ministru, şi n-a mai fost nevoie s-o ia de la capăt cu povestea lui.

După puțin timp, ministrul a plecat, în sfârşit, dat afară sau prin demisie – la noi nu se prea ştie cum se întâmplă, însă, oricum, modalitatea n-are importanță – şi în locul lui a venit doamna Crețu. La vremea când Pârâianu a reapărut la ea, acesteia îi mai rămăsese puțin din mandat, se apropiau alegerile generale, urmate, către sfârşitul anului, de un nou guvern, al partidului ei sau al opoziției, în funcție de rezultate.

Toată vara, Pârâianu a încercat să dea de doamna ministru, însă fără succes. Lăsând la o parte că, la noi, vara e vară, şi două, trei luni, e un fel de chermeză națională, în acel an mai era şi campanie electorală şi fiecare parlamentar, care, firesc, îşi mai dorea încă un mandat, bătea drumurile „parohiei" lui; supliciu, pe care îl îndeplinea, desigur, şi doamna Crețu, mai la marginea țării.

Bine, însă că, la capătul opus de țară, în zona marelui oraş, îşi făcea campanie o altă deputată, doamna Trude Gross.

Lucrurile au început să se precipite, având în prim-plan două personaje. Unul era profesorul Deleanu,

cel care apoi a ajuns în conducerea universității şi politician local, din partidul celor două doamne, Crețu - Gross, iar celălalt, Trude Gross însăşi.

Pe Deleanu, Pârâianu îl cunoştea din tinerețe, asistase la ascensiunea sa şi ştia multe despre el. Omul era din Cotul Dealului – de unde şi numele lui –, din aceeaşi regiune cu Pârâianu, ceea ce explică şi faptul că, într-o anumită situație, mai delicată, când era prodecan, Brad l-a susținut şi părerea lui a contat.

Încet, dar sigur, acesta s-a ridicat şi a ajuns atât de mare şi de tare în marele oraş, încât lumea s-a întrebat cum de veleitățile lui s-au oprit aici şi n-a pretins, ca alții, să fie săltat în rang, chiar ministru sau măcar ambasador, căci partidul lui, aflat la putere, ar fi trebuit să-i mulțumească, după cât a însemnat şi a făcut Deleanu pentru acesta. Mă rog, enigma a rămas enigmă.

Într-o seară, Pârâianu se pomeneşte cu un telefon extrem de binevoitor de la Deleanu:

- Brade, te-ar deranja dacă ar merge şi doamna deputat Gross la Apele Vii, să vadă ce faceți voi acolo? Eu i-am spus şi ea s-a arătat interesată. Ea va sosi, în marele oraş, vineri şi e dispusă să vină la voi când aveți timp, ori sâmbătă, ori duminică.

Pârâianu a rămas tablou, întrebându-se ce resort l-a împins pe Deleanu să-i sară în ajutor, tocmai când se afla în impas. S-a gândit el la multe motive, dar, până la urmă, a ajuns, împreună cu Silvia, la ideea că acesta a făcut gestul aşa, pur şi simplu, din omenie, şi mai puțin din mici calcule, întrucât ei n-aveau ce oferi.

Deleanu a fost scânteia care a pornit mecanismul, iar doamna Gross a fost motorul, şi Brad recunoaşte că, dacă inima Sanatoriului din Apele Vii a început să bată mai de timpuriu, este, în mare măsură, meritul lor.

Era început de noiembrie, când Silvia şi Brad i-au aşteptat pe doamna Gross – pe care n-o cunoşteau – şi pe Deleanu, în vizită la Apele Vii. Mai era încă de lucrat la clădire, dar, din ce se vedea, se putea înţelege ce-au vrut să facă şi cât de mult au realizat. În timpul micului periplu, însoţit de explicaţii, doamna deputat, o femeie inteligentă, s-a arătat interesată, iar întrebările, puse din când în când, dovedeau că ştie surprinzător de multe despre bolile copiilor ce aveau să vină să se trateze la ei. La sfârşitul întâlnirii, care n-a durat mai mult de o jumătate de oră, doamna Gross a tras şi o concluzie:

- Realizaţi un lucru de suflet, nemaipomenit la noi, şi voi face tot ce pot ca să vă ajut să introduceţi această minunăţie în sistemul sanitar de stat, spre binele copiilor. Luni voi discuta cu juriştii noştri, care sper să găsească soluţia legală, apoi vă anunţ cum trebuie să procedaţi. Iar între timp, voi lua legătura cu colega mea, doamna ministru Creţu.

- De data aceasta, cred şi eu că vom reuşi, a conchis Silvia, când a rămas numai cu Brad.

La o săptămână după aceea, au primit un fax de la doamna Gross, care îi anunţa că există posibilitatea să-şi atingă scopul şi le transmitea sfaturile juriştilor pe care îi consultase. Rămânea ca Brad să ticluiască un memoriu către Ministerul Sănătăţii, cu argumente serioase.

Aşa a făcut, dar, până să ajungă şi să fie citite hârtiile lui, au avut loc alegerile şi partidul de la putere le-a pierdut.

Lui Brad, care până atunci nu avusese preferințe politice, îi bătea ghinionul la uşă. Mai rămăseseră trei săptămâni şi ceva până când să plece vechiul guvern, inclusiv ministrul sănătății, şi Pârâienii nu primiseră vreun răspuns.

Cumpănind peste măsură, evitând să o bată la cap pe doamna Crețu, ca să n-o enerveze – deşi nu vor să se vadă, politicienii se enervează uşor –, Brad a pierdut zi după zi, până când, aproape în disperare de cauză, a sunat-o iar pe doamna Gross.

- Păi ce, n-ați rezolvat încă, nu v-ați dus la minister? s-a impacientat femeia.

- Nu, am crezut că...

- Duceți-vă mâine, nu mai ezitați. Suntem în zece decembrie şi în şaisprezece guvernul existent va preda cheile celui nou.

Bilet de avion pe a doua zi n-a găsit nici de această dată şi, de aceea, n-a avut încotro şi s-a urcat tot în acceleratul care îl mai dusese o dată, în zadar, la celălalt ministru.

La Bucureşti, Pârâianu a ajuns în ziua următoare, la şapte. A coborât în gară, în starea în care coboară orice om după opt, nouă ore de hâțâială, amețit, cu ochii cârpiți de nesomn şi cu un morcov cât un ştiulete de porumb înfipt în el. Era conştient că sosise momentul ultimei şanse şi că, dacă nu reuşea, cine ştie când va mai prinde o asemenea ocazie.

S-a lăsat jecmănit de unul din taximetriştii din faţa Gării de Nord, dar asta nu mai avea importanţă în ziua aceea, şi a ajuns la minister cu puţin după femeia de serviciu. Când s-a deschis poarta, cerberul care o păzea i-a şi temperat zelul:

- Doamna ministru ajunge astăzi după ora unu, e la şedinţa de guvern. Reveniţi.

Ca refrenul de pe telefonul mobil.

A plecat, însă era prea frig ca să caşte gura pe străzi, aşa că a intrat într-o cafenea din apropiere, unde a mâncat un corn şi a băut o cafea cu mult lapte. Înăuntru s-a mai încălzit, dar cum nu putuse zăbovi cine ştie cât, a ieşit şi din cafenea, oprindu-se în faţa uşii, nehotărât. „N-am încotro, cumpăr nişte ziare, merg la Biserica Creţulescu**,** să aprind o lumânare, poate ajută şi asta, apoi mă duc la minister şi păzesc uşile, dacă mă lasă să pătrund înăuntru".

La început, paznicii nu i-au dat voie, însă nici n-au avut obrazul să-l trimită în stradă. Dar şi dacă l-ar fi trimis, nu s-ar fi dus; a început să patruleze pe holul de la intrare, zgâindu-se la anunţurile de pe pereţi, până când, sătui de el, cei doi de la poartă, căci mai venise unul, i-au spus că poate să urce şi să aştepte sus. S-a uitat la ceas, era abia opt şi jumătate, mai avea o groază de timp de pierdut, întrebându-se în ce toane o fi doamna, acum, când era nevoită să se întoarcă la munca de jos, dacă a fi medic şi deputat s-o putea numi aşa. Dar mai ştii?

Un altul, mai descurcăreţ decât el, s-ar fi dus după nişte flori şi după cafea, ar fi bătut la uşile câtorva direcţiuni, făcându-se că-i caută pe directori,

despre care mai întâi trebuia să ştie sigur că nu erau veniți, şi şi-ar fi făcut ceva legături. Însă nu acesta era stilul lui Pârâianu. Şi, ca urmare, în loc să stea comod în fotolii, şi-a tocit fundul pe o canapea de scândură, în holul de la etajul cabinetului ministrului, citind şi recitind ziarele, de la titlu la caseta tehnică, până când aproape că le învățase pe dinafară.

În dimineața aceea, timpul lui Brad picura atât de încet, încât parcă îl auzea bătându-i în urechi. Atâtea ceasuri se mai stă numai prin gări şi aeroporturi, aşteptând trenuri şi avioane întârziate, nu miniştri. Şi totuşi, cele cinci ceasuri au trecut.

Deodată, pe coridoarele ministerului, şi nu în câmp sau în pădurice, vorba lui Topârceanu, s-a răspândit un zvon, dar nu de păsărele, ci purtat de oameni; nu trecuse acceleratul, ci: „A intrat doamna ministru".

Lui Brad, care progresase până în antecamera cabinetului ministrului, inima a prins să-i bată mai repede, de emoția reîntâlnirii cu doamna Crețu, aşteptându-se să fie primit tot ca prima dată, când ea era doar secretar de stat.

Dar, o nouă decepție pe capul domnului profesor Pârâianu şi, mai ales, pe al ministrului cu fustă, când l-a văzut:

- Cu dumneavoastră ce-i aici?

„Afurisit de scaun de ministru, nici nu se aşază pe tine un om, ce era sau doar părea cumsecade, că se şi molipseşte de ticurile predecesorului; ce, nu tot aşa m-a întrebat, cu puțină vreme în urmă, şi fostul ministru, după ce m-a chemat, atât de drăgălaş, în audiență?"

- Păi, ştiţi, cu Spitalul din Apele Vii, cum v-am spus odată, doamna Gross…

- Da, da, ştiu, ştiu, să vedem ce putem face, dacă o fi vreo bază legală…, a continuat ea, cu o figură acră şi cu gura pungă, de parcă în ultimele zile mâncase numai aguridă.

- Ce să fac, să aştept?

- Da, da, dar mai înainte… Şi apoi s-a întors spre secretară şi a continuat: Să coboare domnul Ciornei, până la mine.

Şi a închis uşa cabinetului, după ce a mai intrat şi un bărbat, venit o dată cu ea, căruia îi arăta un respect „sincer", căci era un important procuror.

Domnul Ciornei, despre care Brad a aflat că este şeful direcţiei de care depindea soarta cererii, a coborât în două, trei minute. Doamna ministru a fost anunţată de secretară, prin telefon, şi ea a scos iarăşi capul pe uşă, doar pentru o clipă, în care l-a rugat pe Ciornei să studieze dosarul: „În două ore, vă rog să veniţi, să vedem dacă se poate găsi o soluţie le-ga-lă", a subliniat ea acest ultim cuvânt, de parcă ar fi vrut cineva una ilegală.

Ciornei i-a inspirat lui Pârâianu teama de obtuzitate, pusă pe seama aspectului său fizic. Era un bărbat în vârstă, puteai să-i dai şaizeci şi cinci de ani, mai degrabă înalt, încă bine făcut, cu o faţă destul de armonioasă, dar hirsută şi severă, din cauza ochilor pătrunzători, ce te priveau de sub două sprâncene stufoase, negru cu alb, cu colţurile laterale pornite agresiv, înainte. „Măi, ce mulţi sprâncenoşi mai sunt pe

lume", a remarcat Brad, în subsidiar, semn al nevrozei de moment, căci acest amănunt n-avea nici o importanță.

Când a văzut pe mâna cui a fost dat, ca să-i găsească o rezolvare, Pârâianu s-a gândit: „S-a isprăvit". Nici prin cap nu i-a trecut că ar fi putut să-i explice ceva omului acestuia, să se ofere să-i dea mai multe lămuriri, avea senzația că, dacă ar încerca aşa ceva, ar fi chiar mai rău.

Ciornei a plecat la el, „să studieze", iar Pârâianu, în stradă, pentru două ore. Înainte de a ieşi, acesta din urmă a aflat, de la secretară, aproape ca o scuză, că doamna ministru se claustrase în cabinet cu procurorul ce instrumenta cazul rezidențiatului fraudat, care avusese loc cu ceva timp în urmă, dandana în care ea nu fusese amestecată direct, dar de pe urma căreia trăgea ponoase. Şi de acolo îi venea starea de nervi. Sau poate de la gândul că i se termină ministeriatul?

Au trecut şi cele două ore suplimentare şi, cu puțin înainte de soroc, cam fără tragere de inimă, Brad a luat-o înapoi, spre întâlnirea cu cerberul. Acesta coborâse deja. Nici cât au mai aşteptat, vreo cinci minute, n-au vorbit între ei; nici Ciornei nu i-a spus nimic şi nici Brad n-a întrebat, o veste proastă, cum credea că va fi cazul, mai putea aştepta.

În sfârşit, procurorul a plecat şi doamna ministru i-a poftit pe funcționar şi pe Brad înăuntru, lângă uşă, şi aşa, la botul calului, a întrebat:

- Ei, domnu' Ciornei, ce ziceți, se poate?

- Doamna ministru, eu cred că se poate, şi i-a dat şi soluția, fără să mai aştepte îndemnurile ei.

- Bine, atunci întocmiți ordinul şi, când este gata, veniți să-l semnez; cred că luni ar fi bine.

Era joi, pe la ora trei după-amiază, când Sanatoriul construit de Pârâieni în Apele Vii devenise instituție bugetată de minister şi viitorul, sărăcăcios cum se întrezărea el, se arăta sigur.

A fost o zi capitală pentru încununarea cu succes a unei dureroase zvârcoleli, ce durase cinci ani.

Pentru a nu ştiu câta oară în cinci ani, Dumnezeu îşi întorsese, iarăşi, fața către Brad, parcă spunându-i: „Poftim, ți-am scos căruța la mal şi ți-am pus şi roți noi". Deşi bucuria din suflet îi era fără limite, deşi ar fi vrut să-l ia în brațe pe Ciornei şi să-l care până la el în cabinet, aflat cu un etaj mai sus, pe acest om, a cărui fizionomie îl înşelase atât de tare, Brad Pârâianu s-a ferit de orice efuziune exagerată, mulțumindu-i apăsat şi din suflet. Ciornei, culmea, a surâs şi l-a poftit în biroul său, unde l-a asigurat pe oaspete că luni, la ora zece, îi va trimite, mai întâi pe fax şi apoi prin poştă, ordinul de ministru, în original, cu lista posturilor anexată. Brad, care, am mai spus, văzuse multe şi nu mai credea că există ceva sigur pe lume, până nu avea dovada în mâna lui, i-a zis, aparent liniştit, găsind repede un pretext, cam străveziu, e drept, şi care suna uşor fals, ca să nu plece:

- Nu vă faceți probleme, mai am ceva treburi, vizite de făcut rudelor, aşa că voi veni eu luni să iau hârtia.

Ciornei a priceput şi a zâmbit:

- Nu aveți încredere, însă vă promit că nu marți, ci luni v-o trimit, cum am spus. Dar, dacă

sunteți mai liniştit aşa, e bine, ne întâlnim aici, la mine, luni la zece.

I-a telefonat Silviei, să se bucure şi ea un pic mai devreme şi să pună şampania la rece, şi a pornit-o, cu inima uşoară prin Bucureştiul îngheţat şi murdar, care i se părea, acum, primăvăratic, frumos, curat şi civilizat.

Cât de îngăduitoare sunt scurtele clipe de bine!

Luni, cu un sfert de oră înainte de zece, Pârâianu se afla în birou la Ciornei, care, în secunda următoare, i-a întins ordinul ministrului, gata semnat. Se ținuse de cuvânt.

Într-o viață, omul își intersectează existența cu nenumărați semeni de-ai lui şi, cum este firesc, nu-i poate reține pe toți aceia care îi luminează sau îi umbresc calea. Nu se ştie de ce, memoria absoarbe în special răul, cel puțin aşa se spune, iar binele se uită mai degrabă. În fine, să fie sănătoşi inamicii ce se ştiu a-i fi, Pârâianu nu-i ia în seamă, ei nu-l preocupă. Memoria acestuia este jalonată, cu alb, numai de cei care, măcar o dată, i-au înseninat fruntea, iar când se gândeşte la aceştia, se bucură că a cunoscut şi astfel de oameni, chiar dacă nu sunt foarte mulți.

Ciornei este unul dintre ei şi n-are nici o importanță că din ziua aceea nu l-a mai întâlnit decât o singură dată. Cunoscuse un om, care făcuse un bine, fără să fie rugat. Rar, dar frumos lucru.

Euforia acestei ultime mari descătuşări, mai mult interioară, comparabilă, ca importanță, numai cu prima venire a doamnei Stein la Apele Vii, Pârâianu

şi-a savurat-o în tren, în tihnă, de unul singur, aşa cum se trăiesc şi cum şi-a trăit şi el bucuriile şi tristeţile, mai mici sau mai mari.

Silvia i-a anunţat pe toţi cei ce fuseseră îngrijoraţi de viitorul Sanatoriului, în frunte cu doamna Stein şi cu profesorul Schwann, şi, în scurt timp, au început să curgă înapoi mesajele de uşurare.

Ea şi Brad au fixat împreună cele două zile importante pentru viitorul Sanatoriu: inaugurarea la întâi iulie şi prima serie de pacienţi, la întâi septembrie.

Ceremonia de inaugurare a căzut mai ales pe umerii Silviei, lui Brad revenindu-i întocmirea listei cu invitaţi şi nimeni, din cei ce au binemeritat, n-a fost uitat.

Silvia i-a spus: „Mă ocup eu de pregătire, iar la ceremonie stau mai în spate. Aşa e drept, să fie ziua ta, căci mai ales tu ai trudit la ce se vede".

Întâi iulie a fost o zi caldă, aşa cum era de aşteptat, şi fără ploaie.

Sanatoriul, vopsit în alb imaculat, cum era, cu muşcate vesele la balcoane, strălucea diafan, ca o mireasă. Pe scara sa de marmură, şi pe coridoare, aranjamentele florale, una dintre pasiunile şi plăcerile cele mai mari ale Silviei, îţi luau ochii, iar peluza din faţă, verde şi îngrijită, înveselea şi ea peisajul. Sus, în două încăperi, un bufet, demn de rafinate şi sensibile gusturi, îşi aştepta musafirii.

Totul era pregătit în cele mai mici amănunte, aşa cum numai Silvia ştie să facă. La unsprezece, după ce şi-au făcut apariţia mitropolitul, episcopul catolic,

doamna Stein cu delegația germană şi ceilalți oaspeți, din zonă şi din străinătate, a vorbit Brad Pârâianu, amețit şi emoționat. Vocea îi era răguşită şi tremurândă şi genunchii i se bâțâiau în aceeaşi măsură; îl pândea prăbuşirea, ca în '94, la sosirea delegației din Bavaria. Nu este greu de bănuit despre ce a vorbit, dar partea dedicată altora a ocupat aproape tot discursul. După părerea multora dintre cei ce l-au ascultat, esențial a fost pasajul acesta: „Dacă n-aş fi sigur de adevăr, dacă n-aş fi trăit eu totul, nu mi-ar veni să-mi cred ochilor, ce văd, iar adevărul este că eu am fost doar unealta, mâna întinsă, în care Dumnezeu a picurat ce trebuia, pentru ca ideea să se împlinească. Altfel, cum aş fi putut reuşi?" Toți i-au crezut confesiunea. Despre el şi despre Silvia, n-a mai spus nimic, având mereu în minte sfatul profesorului Caraiman, aflat de față, sfat pe care acesta i-l dăduse cu puțin mai înainte:

- Vedeți că, în situații similare cu cea de azi, mi-e teamă să nu mă apuce plânsul. Nu e ruşinos, lumea ar înțelege, dar eu doresc să nu vi se întâmple.

- Sper şi eu, i-a răspuns Brad, dar acum, că mi-ați amintit, s-ar putea să nu scap.

Au mai vorbit o mulțime de invitați, români şi străini, amintindu-şi, fiecare, câte ceva în legătură cu Fundația şi cu Pârâienii.

De data aceasta, doamna Stein, care şi-a ținut cuvântarea chiar după Brad, a fost mulțumită.

Din tot ce s-a spus, Pârâianu a reținut o remarcă şi o urare, pe care nu le poate uita. Prima, remarca, a fost făcută de profesorul Caraiman:

- Să nu credeți că toată lumea, chiar şi dintre cei prezenți astăzi aici, se bucură de această înfăptuire, deşi ar trebui, ba câțiva ar putea să strâmbe din nas şi să n-o vadă cu ochi buni.

- Nu este exclus, oameni suntem, nu? Iar dumneavoastră vorbiți ca bănuitorul Rivarol, cel ce, acum două secole, afirma că, din zece persoane care vorbesc despre noi, nouă ne vorbesc de rău, iar, deseori, singura persoană care ne vorbeşte de bine, o face prost.

Urarea a venit din partea unui coleg sentimental şi a fost cea mai potrivită vorbă din ziua aceea: „Dumnezeu să primească".

Şi totuşi, pe dinafară, Brad Pârâianu n-a plâns.

După exact două luni, primii douăzeci de pacienți, copii şi tineri, au poposit, curioşi şi dornici să se facă bine, în singurul Sanatoriu gândit şi construit special pentru ei. Din acea serie, Brad Pârâianu şi-o aminteşte pe Laura, o copilă frumuşică, ce ilustra parcă modelul de pacient care avea nevoie de Sanatoriu: era prost tratată şi mai era şi săracă. Fața ei, prea sobră pentru o vârstă atât de fragedă, era palidă, iar colțurile gurii erau brăzdate de două şanțuri adânci, semn al unui dezechilibru prelungit al bolii, şi al nemâncării. A pus să fie fotografiată, şi atunci, şi după aproape trei săptămâni, cât era durata şederii la Apele Vii. Chiar şi după această scurtă cură, fata parcă era alta. Pozele i le-a dat Laurei, dar acum ar vrea să le fi păstrat, ca să le arate celor ce n-au crezut în ei, la început.

Un şef obosit, medici tineri şi emoționați şi asistente neexperimentate, acestea au fost forțele pe

care Sanatoriul s-a bazat în primele zile şi săptămâni. Mare le era, însă, tuturor, dorința de a începe bine. Ca să alunge teama şi să domolească emoțiile tuturor, zece zile la rând, zi şi noapte, Brad Pârâianu a lucrat cot la cot cu ei, fără să-i părăsească nici măcar o oră.

În zece zile, oamenii lui prinseseră puțin curaj, iar astăzi sunt medicii din țară care au tratat cei mai mulți copii cu asemenea boli, cele pentru care Sanatoriul a fost înființat.

Este adevărat ce se spune despre oşteni: într-o zi de război învață mai mult decât într-o viață întreagă de pace.

Epilog

„Toți suntem nişte farseuri:
supraviețuim problemelor noastre.”
Emil Cioran

O dată terminată prima clădire, cea mai importantă, atât de mult aşteptată, de dorită şi de dragă, a Sanatoriului pentru copii din Apele Vii, Brad Pârâianu, epuizat de cei cinci ani de neodihnă, se minuna, până şi el, de parcă nu-i venea să creadă ce a putut să realizeze. Se gândea că a isprăvit cu construitul. Dar n-a fost aşa. În curând, şi-a mai revenit şi, împreună cu Silvia, şi-a dat seama câte le mai trebuie până când totul va fi aşa cum au visat. După un scurt răgaz, Pârâianu, cel ce transformase mia lui de mărci în milioane de dolari, a reînceput căutările, s-a pus, iarăşi, pe clădit, şi, pe măsură ce vedea o nouă frumusețe, pofta de a mai construi îi creştea, în loc să se domolească. Cincisprezece ani!

Până când, obosit şi îmbătrânit, lipsit de orice trufie, şi-a zis: „Punct. A fost de ajuns. Prea binele este duşmanul binelui. Şi, oricum, nu se poate trăi prin compensație: ce ai pierdut e bun pierdut, ce ai înfăptuit rămâne bun făcut, nu poți aduna merele cu perele. Știu Cine mi-a condus mintea şi mâna până aici şi nu vreau să-L mânii, cerându-I mereu ajutorul. Îmi pare rău că n-am să aflu niciodată de ce am fost ales tocmai eu, un om sărac ca toți săracii, când lumea e plină de condamnați, ca mine, mult mai avuți şi mai

vrednici. Lor le-ar fi fost mai uşor, chinul lor n-ar fi fost atât de mare. Dar poate aşa a trebuit să se întâmple".

Împăcat de ce vede la Apele Vii şi parcă mirat de ceea ce au fost în stare el şi Silvia, Brad îşi dă seama că, deşi şi-a împlinit misiunea, nu şi-a găsit liniştea. De fapt, ştia că nu şi-o va găsi, dar pentru el important a fost să o căute.

Numai Silvia păstrează teama că soţul ei va mai zidi, dacă puterile nu-l vor părăsi de tot, iar timpul îi va mai permite. Când o aude, Brad zâmbeşte a îndoială:

- Nu mai cred nici eu, nu mai am când. Viaţa trece repede, ca gândul, timpul, marele duşman al meu, al tău, al tuturor, parşivul, îşi râde de noi. Când eram tânăr, îmi închipuiam că mă joc cu timpul, după regulile mele. Credeam că-i pot comanda, îl pierdeam, îl omoram adesea, căci îmi prisosea. Eram bancher de timp. Odată, mi-am dat seama că nu prea mai am timp, că aş vrea să-l câştig cumva, exact cum, mai înainte, dorisem să-l grăbesc. Şi, uite aşa, mi se părea că parcă a fost ieri ce mi s-a întâmplat în urmă cu o lună, apoi cu un an şi, în final, în urmă cu aproape toată viaţa. Timpul nu poate fi câştigat, ci doar pierdut, orice s-ar spune.

Sadic şi răzbunător, timpul învinge omul şi acesta, de unde se credea ca şi învingător, se vede, iremediabil, învins.

În jocul cu timpul, omul sfârşeşte întotdeauna la fel, aşa cum sfârşeşte un fluture pe lampă.

Dascălul Ion şi-a devorat timpul, şi timpul l-a învins înainte de vreme. Puțini oameni au luptat cu timpul cum a făcut-o el. Pe la patruzeci şi cinci de ani, privindu-se în oglindă – se bărbierea aproape zilnic –, a început să-şi vorbească, cu prefăcută şi amară duşmănie, dar, de fapt, cu regret: „Ți-a trecut vremea, te duci pe copcă".

Apoi, după alți zece ani, i se destăinuia nevestei lui: „Mi-am terminat misiunea, în curând băieții noştri nu vor mai avea nevoie de noi, iar atunci, care va mai fi rostul meu?"

Crezul lui, binele copiilor lui şi dragostea pentru ei, l-a orbit, cum orbeşte lumina puternică a farurilor cerbul ieşit pe şosea, şi n-a putut vedea mai departe.

Toată viața, dascălul Ion îşi grăbise timpul, îl călcase pe călcâie, şi timpul s-a supărat şi l-a stins, ca pe o lumânare, în brațele lui Brad. Nu avea decât şaizeci de ani, când o aparentă gripă s-a dovedit a fi un cancer cu evoluție explozivă. Doamna Paula, cu angoasele ei, cu ochii larg deschişi a disperare, a rostit prima diagnosticul, înaintea medicilor. Au urmat luni de coşmar, aşteptând, chiar şi tatăl, să-i vină, o dată, izbăvirea. Ruga lui Brad, din urmă cu ani de zile, din curtea casei din Pârâieni, ca, dacă părinții lui nu pot să rămână nemuritori, atunci măcar sfârşitul să le fie uşor şi cât mai îndepărtat, a rămas zadarnică. Atunci, a regretat, pentru prima dată, că s-a făcut medic: „Medicină neputincioasă, ce rost mai are să te slugăresc, dacă nu pot să-l ajut tocmai pe el?" Şi tatăl său, cel ce nu-i princinuise până atunci nici o durere, i-a adus lui Brad prima adevărată şi adâncă durere.

Doamna Paula a mai trăit destui ani în urma dascălului Ion, simțindu-i lipsa. Dacă ar fi putut, acesta ar fi râs amuzat, ascultând cum ea, veşnicul lui critic, îi aducea cea mai pură recunoaştere a ceea ce fusese, zicându-le băieților, când avea vreo neplăcere: „Dacă tatăl vostru ar mai fi trăit acum, aşa ceva nu s-ar fi întâmplat. A fost un om!”

Rând pe rând, câțiva dintre cei ce făcuseră parte din copilăria lui Brad sau din mica epopee a spitalului de la Apele Vii au depus, definitiv şi prea de timpuriu, armele: Gicu şi văru Gheorghe, Nanu Segărcescu, Dorin Rusu, doamna Ralea, până şi tânăra nepoată a preotesei, inginera Damian.

Mai târziu, i-a venit rândul şi lui Dom’ Vasile, omul providențial al începutului lucrării de la Apele Vii, fără de care, tot repetă Brad, n-ar fi putut mişca o pietricică din loc. Atunci, ca la o comandă, au trecut, împreună, de la rarele ieşiri la iarbă verde, vesele şi îmbelşugate, la o trudă, la care pe Dom’ Vasile nu-l obligase nimeni. Din încredere, ori din milă pentru Pârâianu, sau din bunătate, ori împins de cine ştie ce, Dom’ Vasile a trudit alături cinci ani, de parcă ar fi fost de la sine înțeles, deşi chiar la început era mai bătrân decât a fost Pârâianu când a terminat totul de clădit.

Apoi, fiecare an adăugat a însemnat un pas înapoi şi Dom’ Vasile a îmbătrânit văzând cu ochii. El şi Pârâianu se mai întâlneau, din când în când, cu ocazia vreunei inaugurări sau a altei festivități, căci Dom’ Vasile nu era niciodată uitat. La ultima invitație, n-a mai putut răspunde şi Brad a început să se

îngrijoreze, pentru că nu se mai întâmplase ca Dom' Vasile să-i ignore rugămințile. „Trebuie să trec pe la el, înainte de a fi prea târziu". O lună întreagă şi-a tot zis, dar, de ajuns, n-a ajuns. Premoniție, sau telepatie, sau nici una, dar, după câteva zile, Dom' Vasile, care suferea doar de bătrânețe, s-a îmbolnăvit de o răceală la plămâni, din acelea din care mai avusese şi care îi trecuseră. Deşi nu părea să fie gravă nici de data aceasta, Brad l-a tratat ca şi cum ar fi fost şi lui Dom' Vasile părea să-i fie mai bine. Apoi, pe neaşteptate, boala s-a tot agravat, până ce a fost clar că trupul nu-l mai poate ajuta. Brad n-a asistat la agonia lui; întâmplarea, sau cum s-o fi numind, a făcut ca el să trebuiască să plece, tocmai atunci, peste hotare, la un mare congres, unde avea de susținut o lucrare. Înainte de a-l părăsi, când au rămas, pentru puțin timp, doar ei doi şi numai aparatele îi pompau aerul în plămâni, Brad şi-a aşezat palma pe mâna transpirată şi rece a lui Dom' Vasile, luându-şi rămas bun, în gând: „Drum bun, prietene, ți-am rămas dator pe lumea aceasta". La întoarcere, după câteva zile, nu l-a mai regăsit.

Munca este remediul bătrâneții. Propoziția aceasta Pârâianu a auzit-o de la primul lui profesor, în aceeaşi limbă cu atenuate reminiscențe moldoveneşti, într-o zi când acesta îl privea admirativ – poate şi invidios – pe tânărul discipol: „Măi, Brăduț – câteodată îl alinta –, tu eşti convins că o să rămâi ca acum, toată viața, puternic, cu toate metabolismele şi glandele lucrând ca un cazan care duduie sub presiune. Te înşeli, totul se duce şi o să vină o vreme când o să

crezi că munca este cel mai important lucru din viață şi o s-o cauți. Vei simți nevoia de muncă, fiindcă doar ea rămâne singurul obstacol în calea bătrâneții. Ce te holbezi, nu mă crezi, aşa este?"

Brad a scăpat din cabinetul profesorului şi s-a oprit cu spatele în uşa acestuia, revoltat: „Aşa ceva să crezi tu; auzi, mie să-mi lipsească vreodată munca? Ce ți-e şi cu bătrânii ăştia!"

Brad a dat, de mult, în mintea maestrului său.

Uneori, discipoli de-ai lui îi pun întrebări la care ei nu găsesc răspunsuri – dintre cele greu de dat – şi îi cer sfaturi. Îl cred înțelept, dar numai el ştie că, dacă este în stare să vadă puțin mai departe de lungul nasului, este datorită anilor şi experienței. Lui Brad Pârâianu îi face plăcere părerea unui om de spirit, exprimată atât de frumos, după care sfaturile bătrâneții luminează, fără să încălzească, la fel ca soarele de iarnă. S-a mai şi domolit, a învățat şi el că o noapte de meditație în plus, înainte de a lua o decizie, este binevenită.

Mai apar şi ziarişti, reporteri de TV, de radio, tineri toți, să discute despre Sanatoriul de la Apele Vii, dar şi ca să-l provoace.

Odată, a venit vorba despre greşeli şi o fetişcană a vrut să afle de la el dacă din greşeli se învață sau nu. Probabil că şi ea făcuse destule, ca toată lumea, de altfel.

- Drăguță, i-a răspuns Pârâianu, facem greşeli, unii mai multe, alții mai puține, de când ne naştem şi

până pierim. Oamenii, aşa cum sunt ei clădiți, vor comite în continuare greşeli, chiar de-ar avea mai multe vieți.

Dacă am învăța din greşeli, am putea spune că acestea sunt folositoare. Premisă falsă, concluzie pe măsură. Nu înveți nici din greşelile altora şi, ceea ce este mai trist, nici măcar de cele făcute de tine nu ții seama, decât sporadic. Omul uită uşor.

Cum să nu faci aceleaşi greşeli ca alții, de vreme ce ocaziile de a greşi sunt nelimitate, iar modul de gândire şi de reacție al omului, într-o anumită situație, este atât de uniform, aproape ca un şablon? De aici, marea neşansă de a nu fi original nici măcar în greşeli.

Greşelile proprii! Sigur că le repeți, fiindcă un om procedează la fel, de fiecare dată când se iveşte aceeaşi împrejurare. Numai unii, pe care teama de greşeli îi preocupă tot timpul, ar putea – dar nu este sigur – să evite, din când în când, unele erori comise anterior. Alții, cu cât se gândesc mai mult la greşeli, cu atât riscă să le repete mai des. Sau, de frica lor, nu mai fac nimic.

Păi ce, greşeala este o boală, ca oreionul sau ca pojarul, să o faci o dată şi apoi să devii rezistent, imun, la ea? Ar fi bine, dar nu este aşa.

Şi să-ți mai spun ceva: nu doar numărul, ci şi gravitatea greşelilor contează. Uneori, doar una este suficientă, dacă ea ți-a transformat viața într-un nimic.

Cât de gravă poate fi socotită o mare greşeală i-a spus-o mefistofelicul şi indispensabilul Fouché împăratului Napoleon Bonaparte, după ce, la ordinul

acestuia, a fost asasinat ducele d'Enghien: „Maiestate, aceasta e mai mult decât o crimă, e o greşeală".

Unii fac o tragedie după ce, într-un meci de fotbal, în ultima secundă, un jucător înscrie un gol în propria poartă, când scorul este egal, iar arbitrul fluieră imediat finalul partidei. Ce nebunie, să crezi că aşa ceva e o tragedie! Viaţa este mult mai cinică, ea nu oferă posibilitatea de revanşă.

Altă dată, cineva l-a întrebat pe Pârâianu dacă poate exista vreo legătură între inteligenţă şi fericire.

- Nu ştiu, a răspuns el, dar putem discuta.

Oricine ar fi întrebat, dacă ar vrea să fie superinteligent sau mediocru, ar prefera – admiţând că alegerea ar fi posibilă – prima variantă. Interesant pare că mediocrii sunt cei mai mândri de ei înşişi şi de existenţa lor. Mulţi chiar şi reuşesc în viaţă şi, dacă este aşa, de ce n-ar fi fericiţi?

Observând oamenii pe care îi cunosc bine şi de multă vreme şi încercând să-i împart după nivelul intelectului lor, sunt din ce în ce mai convins că cei mai mulţi posesori ai unei inteligenţe către limita de sus nu sunt fericiţi, chiar dacă au succes şi notorietate. Inteligenţa este obositoare şi pentru posesorii ei şi pentru cei din jurul lor. Născând prea multe idei, superinteligenţii, cei activi, nu ceilalţi, se chinuie să le şi pună în practică. Ideile lor şi o ambiţie – nu neapărat egoistă – pe măsura deşteptăciunii îi împing de la spate şi îi obosesc, îndepărtându-i de bucurie şi de fericire.

Puțin probabil ca fericiții să facă parte dintre superinteligenți; nici chiar marii filozofi n-au făcut şi nu fac excepție de la această regulă, cu toate că ei îi lasă pe alții să le înfăptuiască ideile şi să le verifice teoriile.

Dacă este aşa, iată şi întrebarea prozaică, dar esențială: la ce-i foloseşte omului inteligența, dacă ea nu aduce un dram de fericire, nici lui, nici celor din jur? Însă acest dubiu nu mă va face să cred că e preferabil să fii un fudul mediocru – atribut compus jumătate din prostie şi jumătate dintr-un soi de exhibiționism – decât un inteligent.

Brad Pârâianu se întâlneşte, mai rar decât ar vrea, cu prietenul său, Alex Pavel. Când reuşesc să se vadă, se plimbă prin parcuri şi discută verzi şi uscate. Atunci, nu s-ar spune că sunt nici bătrâni, nici depresivi, petrec două ceasuri relaxante, împănate cu autoironie, mai ales pe seama vârstei şi a neputințelor de tot felul, care le dau târcoale, dar şi cu subiecte serioase, pe care le epuizează sau, din contră, pe care le reiau altă dată.

Într-o discuție cu Alex a venit vorba, pentru a nu ştiu câta oară, despre destin, cuvânt atât de des folosit, a cărui definiție nu există şi, mai mult ca sigur, nici nu va exista vreodată, deşi se tot încearcă, de când lumea, a se găsi una.

După interminabile discuții şi controverse şi după ce au pornit din diverse puncte şi au privit destinul din multe perspective, cei doi amici încă nu s-au plictisit.

- Dragul meu, ce crezi, până la urmă – lăsând la o parte unele boli şi ereditatea, de care omul nu se face vinovat –, destinul este o fatalitate sau rezultatul unor acțiuni faste sau nefaste ale individului? îl întreabă, de această dată, Brad Pârâianu pe Alex Pavel. Sau, poate, amândouă, ori nici una dintre aceste ipoteze nu este adevărată?

- Iarăşi mă întrebi, iar eu îți răspund, ca şi mai înainte. Nu cred nici în destinul empiric, ca predestinare, în sens de „ceea ce îți este scris, ți se va întâmpla, nu altceva", şi nici în destinul păgân al clasicilor, ca o forță mai presus de zeii înşişi. Omul nu este o frunză uscată, purtată de vântul toamnei, ci o ființă care are dreptul opțiunii. Aşa a fost creat.

- Poate, dar eu tot nu găsesc un răspuns convenabil la întrebarea: cât din ceea ce se cheamă destinul cuiva i se datorează lui şi cât nu depinde de el. Ştiu că nimeni nu poate spune şi, totuşi, deşi e o nechibzuință din parte-mi, încerc o explicație. Iat-o. După părerea mea, o parte din destin este suma lucrurilor reuşite şi nereuşite făcute de om şi a celor pe care nu le-a făcut, fie că i-au trecut prin cap, fie că nu. Lor li se pot adăuga momentele potrivite sau nepotrivite, în care el a fost sau n-a fost în locul potrivit sau nepotrivit. Pare complicat, dar nu este aşa.

Dacă, după ce trage linie, cel în cauză consideră că rezultatul este pozitiv, el poate spune că destinul îi este bun. Dacă nu, nu.

De ce depinde suma? Eu cred că de ceea ce se cheamă mintea şi firea omului, însă chestiunea nu se sfârşeşte aici. Cine decide, cine pune în mintea unei

fiinţe calităţile şi defectele ei, în măsuri atât de variate şi cu rezultate aşijderea? Poate răspunde cineva la această ultimă întrebare? Până acum, n-a răspuns nimeni, iar misterul va dăinui veşnic, fiindcă mintea însăşi nu este în stare să-l dezlege.

Sigur că destinele se ating, favorabil sau dimpotrivă, şi se pătrund unele cu altele, ceea ce face şi mai greu răspunsul. Şi, totuşi, omul însuşi este cheia, fiindcă el îşi poate influenţa, tocmai prin libertatea de a alege, destinul. Dar, repetă Pârâianu întrebarea, ce depinde, şi ce nu depinde de el?

- Nu avem răspuns la întrebarea ta şi, mai ales, nu avem explicaţii. Ne rămâne doar una singură: Divinitatea. Ceea ce stă în puterea omului este să aleagă între credinţă şi necredinţă. Cheia sorţii sale, a trupului şi a spiritului, cheia destinului său, este credinţa – ce ţine, ea însăşi, de taină, de mister. Ea îi modelează şi îi orientează, într-un anume fel, existenţa.

Totul rămâne mister, omul nu va putea vreodată să biruie misterul destinului său, decât apelând la un alt mister.

- Şi suferinţa ţine de mister? interveni, iarăşi, Brad.

- Şi ea. Poate mai ales ea.

Cei doi prieteni mai făcură câţiva paşi, în tăcere.

- Suferinţa, continuă Alex Pavel, e o şcoală grea, adeseori cruntă, ca în cazul lui Iov şi al tuturor urmaşilor lui, dar, de cele mai multe ori, ea dă cunoaştere de sine şi înţelepciune. Teribil de mare preţ pentru ele.

Din nou tăcere. Alături, râul, lent, părea imobil sub plopi şi sub sălcii, cu doi, trei pescari de ocazie, plantați, ici şi colo, pe țărm.

- Mda, n-ar fi de necrezut ce spui, murmură îngândurat Brad Pârâianu, dar atâta timp cât misterul persistă, destinul rămâne abstract şi obscur, o bună scuză pentru ce ni se întâmplă sau pentru ce dorim să ni se întâmple şi nu ni se întâmplă. De altfel, cred că, în viață, dilemele sunt importante, iar inteligența unui individ, scria Kant, se măsoară prin cantitatea de incertitudine pe care este capabil să o suporte. O avea dreptate sau nu, iată încă o incertitudine.

După atâția ani şi după toate câte le-a trăit şi făcut, Brad nu-şi simte sufletul decât puțin mai uşor, însă asta i se întâmplă rareori şi trecător. În rest, rămâne şi acum, tot singur, ba chiar, uneori, vechiul simțământ de nefericire fără leac îl cuprinde pe de-a-ntregul.

Cu viața pare să fi încheiat un pact: „Tu mă mai slăbeşti o vreme, iar eu nu te mai bag în seamă".

De fapt, Brad Pârâianu se află, cu viața, într-un tragic joc al dragostei cu năbădăi: îi este şi dragă, dar nu are o părere prea bună despre ea, de vreme ce, în momentele lui cele mai proaste, o consideră o boală incurabilă, ce se termină întotdeauna tragic. Pe limba medicală spus, are mortalitate sută la sută.

Ar mai avea nevoie de câțiva ani de la ea – cine nu are oare? –, pentru că Pârâianu nu calcă întru totul pe urmele dascălului Ion, nu crede că şi-a terminat, încă, rosturile, cum a crezut tatăl lui. Şi nici nu se teme peste măsură. E obosit, atâta tot. Şi atunci,

până şi despre moarte pare să gândească mai îngăduitor: „Oare, dacă n-ar exista moartea, ca o țeavă de eşapament, nu ar pieri viața însăşi, prin prea-plin?” Dar această idee e prea mult chiar şi pentru mintea lui scormonitoare.

Problema lui Brad Pârâianu nu este moartea, ca sfârşit al vieții lui – toată lumea moare, nu? –, ci aceea că nu va mai putea asista, de la fața locului, la ce va ajunge omenirea peste cincizeci sau o sută de ani. Această curiozitate îl sâcâie, deşi, firesc, e conştient, că pentru ea chiar nu are soluție.

Sanatoriul de la Apele Vii este încă tânăr – nici zece ani – şi, de aceea, Brad Pârâianu nu-l scapă din ochi. Merită să-l urmăreşti suind, cu pas măsurat, costişa, atât de bătătorită de el, privind şi cântărind ceea ce vede şi, uneori, când crede că nu este observat, mângâind câte un creştet de copil, ce-i iese în cale, bucuros sau plângând.

Şi acolo, cu privirea pierdută, în liniştea de care nu a mai avut parte de ani, poate că se întreabă, ca şi odinioară: „De ce tocmai eu? Ce aş mai putea face? Să sper? Absurdul nu mi se potriveşte.”

Ce speranță mai poate avea, cu adevărat, omul ce nu-şi doreşte nimic?

Sau cel ce nu se poate ierta pe el însuşi şi nici nu nădăjduieşte, în adâncul sufletului său, că i se iartă totul celui ce nu-şi iartă nimic, cum se amăgea Confucius?

– SFÂRŞIT –